

Tartu Ülikool
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond
Avatud Ülikool

Energiakasutuse tähendused ja tõlgendused Eesti peredes

Bakalaureusetöö (4 AP)

Juhendaja: Maie Kiisel (MA)

Koostaja: Maria Ristkok

Tartu 2008

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad.....	6
1.1 Energiakasutuse sõnavara.....	6
1.2 Eesti energiakasutus.....	8
1.3 Energiakasutuse sotsiaalne representatsioon.....	13
1.4 Energiakasutuse tähendused arvamusküsitlustes.....	15
1.4.1 Üldine suhtumine energiasse.....	17
1.4.2 Energia hinnad.....	17
1.4.3 Energia säästmine.....	18
1.4.4 Energiaallikad.....	19
1.4.5 Energiatehnoloogiad.....	20
1.4.6 Transport.....	20
1.4.7 Kliimamuutused ja keskkonnaprobleemid.....	21
1.4.8 Info energiakasutuse kohta.....	21
1.5 Kokkuvõtte teoreetilistest ja empiirilistest lähtekohtadest.....	22
2. Uurimisküsimused.....	23
3. Metoodika.....	24
4. Tulemuste kirjeldus ja analüüs.....	27
4.1 Olulisemad analüüsi tulemused.....	27
4.1.1 Energiakasutuse tähendused ja seosed.....	27
4.1.2 Energeetikakeskne tõlgendus.....	28
Energiaallikad ja -liigid.....	29
Elekter.....	42
Transport ja kütus.....	50
Tootmine.....	61
Küte.....	62
Toit.....	67
Roheline energia.....	72
Eluruumid ja keskkond.....	74
Mõtteviis, motiivid ja harjumused - raiskamine ja säästmine.....	76
4.1.3 Energia vaimne käsitlus.....	82
Energiaallikad ja -liigid.....	83
Energiavaldkonnad.....	85
4.2 Analüüsi kokkuvõtte.....	90
5. Diskussioon ja järeldused.....	96
6. Kokkuvõtte.....	99
7. Summary.....	100
8. Kasutatud kirjandus ja allikad.....	102
8.1. Eurobaromeetri uuringud.....	102
8.2. Muu kirjandus.....	102
8.3. Statistikaandmebaasid.....	103
9. Lisad.....	104
9.1 Lisa 1: Küsitluskava.....	104
9.2 Lisa 2: Intervjuu 26.12.2007, Tallinnas.....	108
9.3 Lisa 3: Intervjuu 25.12.2007, Tallinnas.....	125
9.4 Lisa 4: Intervjuu 25.12.2007, Kohilas.....	139
9.5 Lisa 5: Intervjuu 25.12.2007, Kohilas.....	155
9.6 Lisa 6: Intervjuu 8.03.2008, Iisakus.....	166

9.7 Lisa 7: Intervjuu 3.03.2008, Iisakus.....	185
9.8 Lisa 8: Intervjuu 14.03.2008, Tartus.....	201
9.9 Lisa 9: Intervjuu 17.03.2008, Tartumaal.....	216
9.10 Lisa 10: Intervjuu 17.03.2008 Tartumaal.....	229
9.11 Lisa 11: Intervjuu 22.03.2008 Läänemaal.....	247
9.12 Lisa 12: Intervjuu 22.03.2008 Läänemaal.....	263
9.13 Lisa 13: Profiilid.....	283
9.14 Lisa 14: Energiakasutuse nägemus intervjuueeritavate profiilide järgi.....	287
9.15 Lisa 15: Tallinna pereema ideekaart.....	288
9.16 Lisa 16: Tallinna pereisa ideekaart.....	289
9.17 Lisa 17: Kohila pereema ideekaart.....	290
9.18 Lisa 18: Kohila pereisa ideekaart.....	291
9.19 Lisa 19: Ida-Virumaa pereema ideekaart.....	292
9.20 Lisa 20: Ida-Virumaa pereisa ideekaart.....	293
9.21 Lisa 21: Tartu pereema ideekaart.....	294
9.22 Lisa 22: Tartumaa pereema ideekaart.....	295
9.23 Lisa 23: Tartumaa pereisa ideekaart.....	296
9.24 Lisa 24: Läänemaa pereema ideekaart.....	297
9.25 Lisa 25: Läänemaa pereisa ideekaart.....	298
9.26 Lisa 26: Kontentanalüüsi kodeerimisjuhend.....	299

Sissejuhatus

Energia, ressursside ja keskkonnateema on arutlusel globaalselt nii rahvusvahelises poliitikas kui meedias. Energia kui ressurss ja vahend tänapäeva arenenud ühiskonna elustiili vajaduste rahuldamisel on ka Eestis kujunemas avaliku arutelu objektiks. Eesti meedias arutletakse juba üksikutel kitsamatel teemadel: nt kas ja mis tingimustel kasutada Eestis tuumaenergiat (tuumaenergia *versus* tuuleenergia), toodete ja jäätmete taaskasutus, globaalne kliimasoojenemine, nafta- ja kütusehinnad jm. Samas räägitakse energiast endiselt ilma seda energiakasutuse küsimusega laiemalt sidumata. Ilma üha intensiivsemaks muutuva energiakasutusega ei oleks ka energia nii aktuaalne teema.

Internetikeskkonnas teemaga haakuvat infot otsides, selgub, et Eesti tähendusruumis on märksõnad „energiakasutus“, „energia kasutus“ või „energia kasutamine“ poole vähem levinud kui märksõnad „energia tarbimine“ või „energiatarbimine“. Autoril tekkis küsimus, millega energiakasutus inimeste jaoks seostub ning kuivõrd seda teemat endale igapäevaste pragmaatiliste väärtuste taustal teadvustatakse. Autori hinnangul pole seni Eestis avaliku arutelu objektiks olnud kõrgtehnoloogilise tarbimisühiskonna elustiili õigustatus ning inimeste valmisolek suuremateks globaalseteks muudatusteks. Energiatarbimist peetakse oluliseks elukvaliteeti iseloomustavaks näitajaks. Näiteks on kütuse ja elektrienergia tarbimine suurenenud nii tootmises kui majapidamistes, samuti on suurenenud autobensiini ja diislikütuse tarbimine seoses mootorsõidukite arvu suurenemisega, samuti toitumise energiakulu seoses selle säilitamise ja transpordiga kaugete vahemaade tagant.

Energiakasutuse tähenduste kaardistamine pilootuuringuna võimaldaks edaspidi kvantitatiivselt elanikkonna arusaamist energiakasutusest (teema mõtestamine, avalik arutelu meedias ning omavahelised jututeemad, mis ajakirjandusse ei jõua) paremini mõõta, sest sotsiaaluuringuis kujunevaile andmeile inimeste arvamuste ja uskumuste osas on suur mõju just uurijapoolsel küsimuse seadmisel. Eelnev kvalitatiivuuring võimaldaks lõhesid energiakasutuse tähendusvälja ja stereotüpiseeritud arvamusküsitluste vahel tuvastada, samuti leida seoseid energiakasutuse mõtestamise ja reaalse igapäevase tegevuse vahel. Energiakasutuse tähenduste uurimine oleks seega aktuaalne, oluline ning uudne.

Põhiprobleemina näeb autor vastuolu aina aktiivsema ja hedonistliku tarbimisühiskonna soovide ja vajaduste ning maailmas olemasolevate piiratud ressursside kättesaadavuse vahel. Märkimisväärselt

ei ole inimkond oma harjumusi ja elulaadi muutnud, vaatamata sellele, et probleemi juba laiemalt ka meedia vahendusel teadvustatakse. Sellest tulenevalt soovis autor uurida inimeste nägemust energiakasutusest ja teha ulatuslikuma ülevaate energiakasutuse tähendusväljadest. Oma töös uurib autor, kuidas Eesti pere energiakasutust enda jaoks mõtestab (milliseid tähendusi energiakasutusele omistatakse) ning millised tegurid perepeade igapäevases elus energiakasutuse harjumusi kujundavad (nt millest ollakse valmis loobuma, millest mitte). Töö eesmärgiks oli koguda ja analüüsida energiakasutuse tähendusi ja tõlgendusi, isikliku elu pragmaatilisi väärtusi ning mõtteviisi keskkonna ja tarbimisühiskonna taustal. Autor lähtus oma uurimustöös olemasolevast teoreetilisest ja empiirilisest energiakäsitlusest, sh energiakasutuse sotsiaalne representatsioon ning selle tähendused arvamusküsitluste järgi, võrreldes eestlaste arvamusi energiateemadel teiste eurooplaste arusaamade kontekstiga. Empiirilise materjali kogumise meetoditena kasutas autor ideekaarte (*mind map*) (Buzan 2007), süvaintervjuusid ja nendel põhinevat tekstianalüüsi. Energiakasutuse temaatika süstematiseerimisel kasutas autor sisuanalüüsi, mida on lähemalt kirjeldatud metoodika peatükis. Kuna energiakasutuse esmaste seoste kaardistamiseks uurija küsitletavaid suunavate küsimuste ja vihjetega ei mõjutanud, sai ta olulisemateks tulemusteks kaks erinevat energiakasutuse käsitlust: energeetika ning energia vaimse ehk metafüüsilise käsitluse, mis näis küsitletute jaoks esimesest olulisemgi. Need kaks lähenemist energiakasutusele on toodud detailsemalt tulemuste kirjelduse ja analüüsi olulisemate tulemuste alapeatükis. Tulemuste analüüsi peatükis toob autor välja ka küsitletavate ideekaartide profiilid ning sõnade ja sümbolite üldanalüüsi. Diskussiooni peatükk keskendub hüpoteeside kontrollimisele ning võimalike järgnevate uurimustööde suunale. Uurimustöö lühiülevaade on kokku võetud viimases peatükis, samuti on lisatud uurimistöö ingliskeelne kokkuvõte.

1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

1.1 Energiakasutuse sõnavara

Autori eesmärgiks on uurida energiakasutuse sotsiaalseid tõlgendusi, ent nende kontekstualiseerimiseks vaatleb ta veidi lähemalt konteksti, kust need terminid meie sõnavarasse tulevad – energeetikaga seotud ametlikud dokumendid ja arengukavad, energiaga seotud mõisted, mis on aluseks energiakasutuse mõtestamisel.

Kuna eraldi energiakasutuse ja -tarbimise mõistet kättesaadavates entsüklopeediates ja selgitavates sõnaraamatutes ei leidunud, lähtus autor energia-mõiste ja energia kasutamise tähendusest. Samuti vaatles ta Interneti otsingumootorites leiduvate märksõnade „energiakasutus“, „energia kasutamine“, „energiatarbimine“ jm vahekorda ning neid iseloomustavaid sõnu. Selle järgi on eestikeelses virtuaalses nimeruumis poole rohkem kasutusel „energia tarbimine“ kui „energia kasutamine“. Mõlemad sõnapaarid on Internetiotsingu Google esimese 100 viite järgi seotud põhiliselt iseloomustavate sõnadega nagu „säästev“, „jätkusuutlik“, „tõhus“, „ratsionaalne“, „arukas“, „mõtestatud“. Energia esialgne mõiste tähendas „võimet“ ning pärines Johannes Keplerilt; nüüdisaegse teaduslik-tehnilise energiadefinitsiooni defineerisid Rankine ja Thomson, osutades energiale energeetika tähenduses (ENE 1987). Wikipedia andmetel on energia füüsikaline suurus, mis kirjeldab millegi suutlikkust olukorda muuta, samuti on ta keha või jõu võime teha tööd. Võõrsõnade leksikoni järgi tähendab energia töövaru, jõudu, töövõimet, materia üht põhiomadust ning materia liikumise mõõtu, aga samuti tahtejõudu, tarmu ja agarust, mis viitab seega ka energia vaimsele käsitlusele. Energiat teovõime, tarmu ja töövaruna selgitab ka Eesti Entsüklopeedia, tuues laiemas tähenduses esile füüsikas kõigi füüsikaliste objektide liikumise üldise mõõdu, kitsamas tähenduses aga suuruse, millega mõõdetakse objekti võimet teha tööd (ENE 1987, 2.kd:567). Huvitav on leida, et ka ENEs kasutatakse nii sõnaühendit „energia kasutamine“ kui „energia tarbimine“ energiat selgitavas artiklis koos, tähenduste erinevust siiski välja toomata. Küll aga kasutatakse väljendit „energia sihipärane tehniline kasutamine“. Siin tuleks eristada energiatarbimist, mis on piiritletum mõiste, energiakasutusest, siiski näib üldlevinud praktikana kasutada mõlemat mõistet küllaltki põimunult, seda ka ametlikes dokumentides ja statistilistes andmebaasides. Eesti Entsüklopeedia järgi liigitatakse energia mõistena tinglikult füüsikaliste objektide ja protsesside järgi, kuigi energia avaldub väga mitmesugustes vormides.

Energiakasutuse mõõtmisel kasutatakse reaalteaduses erinevaid lähenemisi. Nii võib leida statistikat lõpptarbija, energia tootmise ja tarbimise järgi, energiaallikate impordi ja ekspordi, tootmisvaldkonna, majandusharu jt kategooriate lõikes. Eestis on võimalik saada osaline ülevaade energiakasutuse statistikast Statistikaameti veebis asuvast andmebaasist ning riiklikest kavades ja muudest dokumentidest. Statistikaamet kogub andmeid põhiliselt siiski vaid energiaallikate kohta. Siiski ei kajastata statistilises andmebaasis kõiki energiakasutuse valdkondi, nt toidu päritoluga seotud energiakasutust (transport toidu importimiseks), mis teeb energiakasutuse analüüsi keeruliseks, kuna tegelik energiakasutus on palju laialdasem kui kogutud statistilistest andmetest järeldub: energiakasutusega on seotud ka kaudne kulu energiale. Samuti tuleks energiakasutuse puhul arvestada energiaallikate lõikes nende endi efektiivsusega – nt põlevkivi maa seest kättesaamiseks tuleb samuti energiat kulutada. Siia tuleks arvestada nii põlevkivi tootmiseks vajaminev kütuse, elektri jm energeetiline kulu, samuti inimeste ja masinate töökulu, sh masinate hooldamine jms.

Üheks energiastatistika põhimõisteks on primaarenergia, mis osutab naturaalsest allikast saadud energiale, mida tarbitakse teisteks energialiikideks muundamata. Eestis on selleks põlevkivi, küttureturvas, küttepuud, puidujäätmed ja biogaas; imporditavast kütusest loetakse nendeks kivisüsi, maagaas, vedelgaas, raske ja kerge kütteõli, diislikütus, autobensiin ja lennukipetrool. Taastuvenergiaks primaarelektrienergiast on biomass ja -jäätmed (sh küttepuud ja hakkepuut), samuti tuule- ja hüdroenergia. Samas Eestil geotermaal- ning solaarenergia tootmine nagu ka Euroopas arvestatav tuumaenergiatootmine. Puudevaid energialiike ja nende tehnoloogiaid mõtestavad eestlased eeldatavasti eurooplastest veidi erinevatest. Nii mõneski üleeuroopalises uuringus (nt Eurobaromeetri arvamusuuringud) on liigitatud küttepuud erinevatesse kategooriatesse: kas biomassiks või fossiilenergiaks. Seega ka meil levinud puukütte mõiste pole Euroopas üheselt arusaadav.

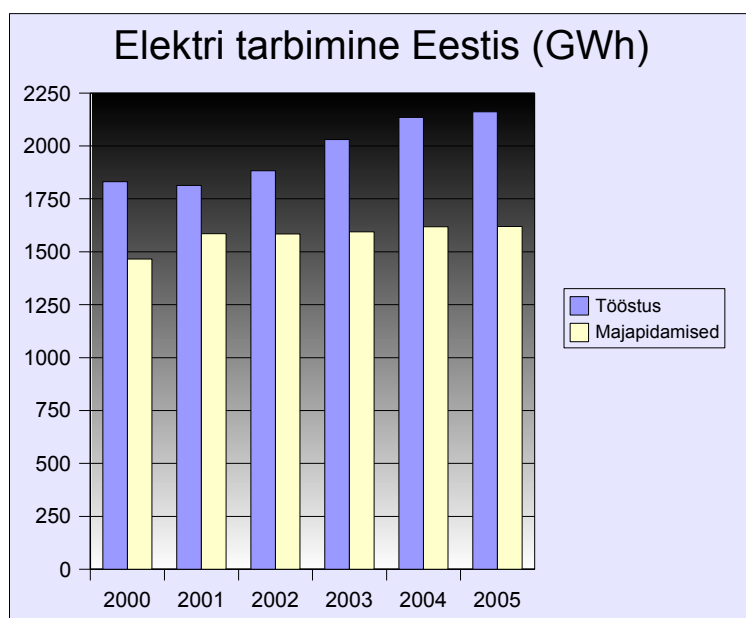
Primaarenergia muundamisel saadakse muundatud energia. Selleks loetakse Eestis nt elekter, soojus, turbabrikett, põlevkiviõli jm (Energiastatistika ...2003). Juba põhimõistete defineerimisel tekib küsimus, miks loetakse siin muundatud energiaks turbabrikett (mis saadakse küttureturba kokkupressimisel), aga mitte autobensiin, mille saamiseks kasutatakse palju keerukamaid ja kulukamaid protseduure (nafta pumpamine maa peale, tehastes suure rõhu all kõrgetel temperatuuridel töötlemine jne), sõltumata sellest, kas naftast töödeldakse bensiin välismaal või Eestis. Seega tuleb energiastatistika võrdlemisel arvestada ka erinevaid taustsüsteeme ning

definiitsioone. Mõistet energiasääst kasutatakse energia kokkuhoiu meetmete tähistamiseks lõpptarbija juures. Energiasääst tähendab seega tarbijate energiavajaduste rahuldamist väiksemate kulutustega. Samas ei käsitleta energiasäästuna energiatarbimise sellist vähendamist, mis viiks elukvaliteedi langusele (Eesti Energeetika 1999). Sellest võib järeldada, et ametlik energiadiskursus on legitimeerinud pideva energiakasutuse kasvu. Energianõudlust on võimalik ohjeldada, kas vähendades tarbimist või kasutades energiat efektiivsemalt (Energy Technologies...2007). Tarbimise vähendamisel on oluline roll elulaadil ja tarbimisel, inimeste teadlikkusel, riiklikul regulatsioonil ning turumajandusel (määrates toodete ja teenuste hinna). Energia efektiivsemaks kasutamiseks on oluline energiatehnoloogiate arendamine ning nende laialdane kasutamine. Energiaefektiivsust loeb Euroopa säästva, konkurentsivõimelise ja turvalise energia tagamise strateegia (A European ...2006) ülemaailmseks prioriteediks. Energiapoliitika pole enam mitte pelgalt varustamise, vaid ka turvalisuse küsimus. Turvalisust arvestades nõuab Kyoto Protokoll CO2 emissioonide vähendamise osas tugevat sekkumist. Euroopa ja rahvuslikele võimudele on tarbijate hoiakud oluliseks teguriks selliste väljakutsetega toimetulemisel. Samas käsitletakse energiakasutust paljuski kui iseseisvat nähtust, mitte kui probleemi. Näiteks on Eestis tugevalt esindatud prügidiskursus, ent seda enamasti ei seostata energiakasutusega ja peetakse eraldiseisva nähtusena keskkonnaprobleemiks.

1.2 Eesti energiakasutus

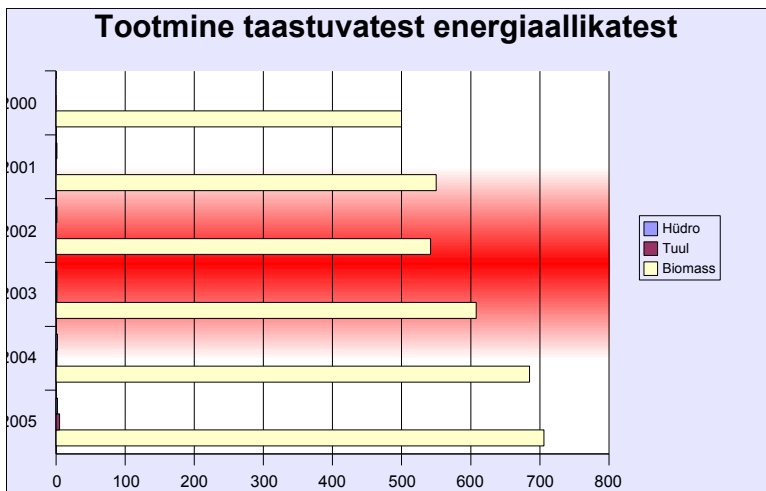
Eestis on Statistikaameti andmetel (2006) peaaegu kogu primaarenergia kohalikku päritolu põlevkivi, küttepuit ja turvas. Tuule- ja päikeseenergia osakaal energiamajanduses küll kasvab, ent on siiski veel tagasihoidlik. Seega katab taastuvenergia primaarenergia tootmisest vaid marginaalse osa ning Eesti suutlikkus enda vajadusi ise energiatootmisega katta sõltub siiski suurel määral fossiil- ja bioenergiast. Selle teadmise taustal on huvitav teada saada Eesti elanike arusaama fossiil- ja bioenergia olulisusest ning tõlgendustest. Eesti energiamajanduslik julgeolek (Eesti energiajulgeolek ...2006) on seotud kolme energiakandja kättesaadavusega: nafta, maagaas ja elekter. Eesti energiajulgeolekupoliitika näeb ette elektri tootmisel uute kaasaegsete energiatehnoloogiate rakendamise, mis võimaldaksid muuta põlevkivienergeetika keskkonnasäästlikumaks; biokütuste ja turba baasil toodetud elekter ja soojus hajutaksid maagaasi kasutamise liigse suurendamiseta. Samuti leiab strateegia, et tuleks tagada hoonete energiatõhusus ning kütuse kokkuhoid transpordile, mis on Eestis olulisim importkütuse tarbija. Nende valdkondade energiakasutust mõjutab otseselt inimeste arusaam, kuidas ja kuidas oluline on nt

transport ja selleks kasutatav energiaressurs igapäevaelu tegurina ning kuidas ja mil määral on võimalik oma transpordiharjumusi muuta või oma elustiili mõjutada. Energiakasutust võib lugeda tarbimisühiskonna igapäevase heaolu otseseks teguriks, mis inimkonnakeskse tarbimise ja individualistlike vajaduste (ja nende tekitamise) suurenedes lõhub ökoloogilist tasakaalu. Heaolukasv ja ökoloogiline tasakaal on mõlemad Eesti säästva arengu riikliku strateegia (Säästev Eesti 21 2005) eesmärged. Üks lähteülesanne selle dokumendi järgi on ühendada globaalsest konkurentsist tulenevad edukusenõuded säästva arengu põhimõtete ja Eesti traditsiooniliste väärtuste säilitamisega. Autori hinnangul on inimeste heaolu kasv ja ökoloogiline tasakaal mõnevõrra üksteisega vastuolus, sest on küsitav kas ökoloogilised elulaadimuudatused tasakaalustavad materiaalsel tarbimisel, sealjuures mõjutamata senist inimeste materiaalsel heaolu ja selle kasvu. Dokument näeb ette, et loodusressursside kasutamine peab toimuma põhimõttel, et taastuvate ressursside puhul ei ületaks kasutus nende taastootmisvõimet: “Nn fossiilsete või taastumatute loodusressursside kasutamine toimiks põhimõttel, et nende eksploateerimine oleks kindlustatud selle ajani, kus neid on võimalik asendada mõne teise, näiteks taastuva ressursiga.” (Säästev Eesti 21 2005:73). Eesti energiamajanduse riiklikus arengukavas (Eesti energiajulgeolek ...2006) planeeritakse aastaks 2010 suurendada taastuvelektri ning taastuvate energiaallikate osakaalu. Autori arvates loovad riiklikud arengukavad sotsiaalseid seoseid elanike hulgas: nt taastuvenergia olulisust rõhutades kujundatakse teatud mulje ning nägemus nende kasutamisest ka elanike seas.

Joonis 1: Tööstuse ja majapidamiste elektritarbimine aastate lõikes. (A European ...2007).

Eestis on elektri lõpptarbimine kasvanud alates 1999. aastast vastavalt majanduse arengule, aga samuti sõltuvalt ka aasta keskmisest temperatuurist. Joonisel 1 on toodud tööstuse ja majapidamiste elektritarbimise kasv aastatel 2000-2005. Elektri tarbimiskasvu ei ole pidurdanud elektrihinna tõus, mis on suurendanud tarbijate kulutusi elektrile. Kodumajapidamiste elektritarbimise kasv on olnud tingitud eeskätt elatustaseme arenguga kaasneva elektrit tarbivate seadmete arvu tõusust. Samuti on maailmapraktika näidanud seost, et soojusmajanduses saavutatav sääst toob kaasa mõningase elektritarbimise kasvu¹ (Eesti elektrimajanduse ...2006).

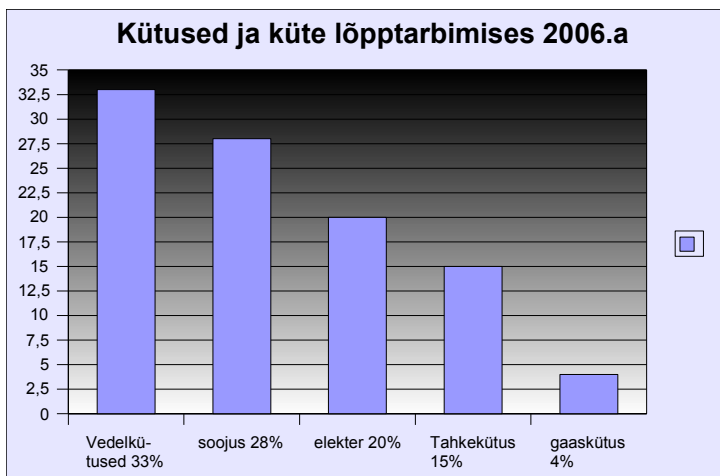

Joonis 2: Primaarenergia tootmine Eestis taastuvatest energiaallikatest. (A European ...2007).

Kui pidada silmas elektrimajanduse arengukavas planeeritud taastuvenergiaallikate suurendamise osakaalu aastateks 2005-2015, siis põlevkivi kasutamise riiklik arengukava (Põlevkivi ...2007) tõdeb, et elektrimajanduse arengukavas prognoositud elektrivarustuse stsenaarium ei ole enam reaalne, kuna vajadus elektri tarbimise järele kasvab palju kiiremini kui seda nägi ette veel elektrimajanduse arengukava prognoos, arvestades sealjuures mitte keskmist, vaid kiiret majanduskasvu. Joonisel 2 on toodud selge näide taastuvenergiaallikate primaarenergia tootmisest, kus suurem osa taastuvast energiast põhineb biomassil ehk küttepuidul, mitte palju räägitud tuule- või hüdroenergial. Siit järeltab autor, et tuuleenergia kõneainena riiklikes dokumentides ja massiteabevahendites on mõjutanud elanike nägemust tuuleenergia olulisusest ja levikust Eestis. Põlevkivi arengu strateegia tõdeb, et taastuveneergeetika ei suuda siiski katta kasvavaid energiavajadusi. Samuti toob Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium välja kogu tarbimise kasvu kiiruse transpordi ja teeninduse sektoris (Laaniste 2006), mis autori hinnangul mõjutab

¹ Soojusenergia säästmiseks rakendatakse elektriseadmeid ja automaatikat: nt säästlikud soojuspumpadel baseeruvad küttelehendid elektritarbijatele.

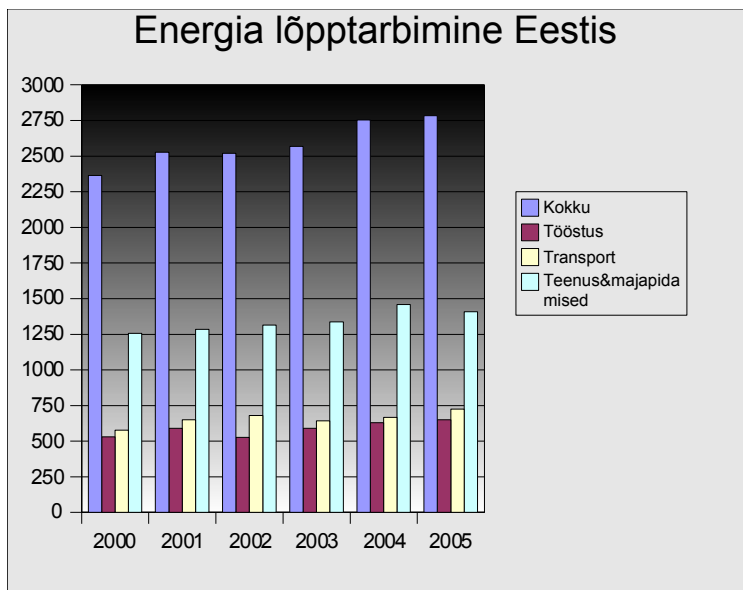
otseselt inimeste materiaalsel heaolukasvul, ent lõhub keskkonnaprobleemide tõttu ökoloogilist tasakaalu. Neid kahte korruga, nagu on eesmärgiks seadnud säästva arengu strateegia, ei ole võimalik autori arvates saavutada.

Joonis 3. Energia lõpptarbimine kütuste lõikes 2006.a. (Statistikaameti veeb).

2006. aasta Statistikaameti andmebaasi järgi on energia lõpptarbimises kütuste lõikes (joonisel 3) kõige suurem osatähtsus vedelkütustel nagu mootorkütus ja kütteõlid. Seega kulub transpordile rohkem kütust kui näiteks majapidamiste jm ruumide kütmiseks. Alles seejärel tuleb elektrienergia küttena ning vähemal määral ka tahked kütused nagu kivisüsi, koks, põlevkivi, turvas, küttepuud, puiduhake ja -jäätmed. Gaas küttena on siiski marginaalsel kohal, kuigi majapidamistes seda kasutatakse.

Energia lõpptarbimise kohta osutab üldine Euroopa trend transpordile, majapidamistele ja teenustele vajamineva energiatarbimise jõudsat kasvu. Ka Eesti kohta on nendes kategooriates samad tulemused aastatest 1994-2005. Samas kui üldine trend energia lõpptarbimisest üle Euroopa on kasvav (sh tööstus), siis Eesti paistab Eurostati andmebaasis silma 1994. aasta ning 2005. aasta võrdluses oma kahaneva trendiga. Sama trendi võib tuua ka üksikute teiste vähemarenenud Euroopa riikidega: Bulgaaria, Läti, Leedu, Poola, Rumeenia, Slovakkia. Selline energiakasutuse kahanemine Eestis oli seotud 1990. aastate alguses valitseva üldise energiakasutuse langemisega seoses nõukogude raiskava tööstuse ja majanduse kokkukukkumisega. Energiamaajanduse arengukava järgi (Eesti energiajulgeolek ...2006) on aga energiakasutus jälle tõusuteel.

Joonis 4: Energia lõpptarbimine Eestis aastatel 2000-2005. (A European ...2006).

Suurem osa energiakasutusest põhineb Euroopas fossiilsetel kütustel (nafta, gaas, süsi), mis on ka Eesti energeetika alustalasid. Kümne aasta pärast impordib Euroopa Liit peaaegu kogu vajamineva nafta ning enamuse gaasist väljastpoolt (Energy Technologies ...2007). Eesti kontekst on Euroopa Liidust mõnevõrra erinev, arvestades seda, et Eestis puudub tuumaenergia, geotermaal- ning päikeseenergia tootmine, aga samuti ka arvestatav tuule- ja hüdroenergia tootmine. Samas on meil levinud traditsiooniline puuküte, mida loetakse biomassiks ning taastuvaks energiaallikaks. Samas saab puitu taastuvaks energiaallikaks lugeda autori arvates sel juhul, kui tegemist on umbes kümne aastase taastootmisvõimega, mis on arvestatav praeguse tarbimise kasvu katmiseks. Energiakasutust on võimalik ohjeldada kahel viisil: vähendades tarbimist või kasutades energiat efektiivsemalt. Energiatehnoloogiate arendamise ja väljatöötamise kõrval on suuremaks väljakutseks aga autori arvates tarbijate harjumuste muutmine ning energiaprobleemi realistlik mõtestamine. Energiakasutus, harjumused ning tähendus, erineb riigiti, olenevalt geograafilistest, majanduslikest, kultuurilistest ning poliitilistest tingimustest. Seega ei saa Euroopa Liidu energiakasutust ning tähendusi üldistada Eestile. Esmalt on autori arvates oluline uurida kohalikku arusaama energiakasutusest, mida saaks kõrvutada ka muu Euroopa ja ülejäänud maailma piirkondade elanike arusaamade ning tõlgendustega.

1.3 Energiakasutuse sotsiaalne representatsioon

Sotsiaalsed representatsioonid on kultuuriuuringutega analüüsinud sotsioloog Stuart Hall (Representation ...1997). Ta defineerib kultuuri ja representatsiooni seose: kultuur osutab jagatud tähendustele, mille keskseks kandjaks on keel (Hall 1997). Keel konstrueerib tähendusi, olles ise representatsioonisüsteemiks. Antropoloogilise definitsioonina viitab kultuur sotsioloogilises kontekstis elulaadile (nt energiakasutuse puhul saame rääkida läänelikust elulaadist), mis eelkõige keskendub tähenduste loomisele ja nende vahetamisele ühiskonnaliikmetega. Tähendused ei asu vaid inimeste peas, need reguleerivad sotsiaalseid tegevusi nagu kokkulepped ja normid, millega sotsiaalset elu korraldatakse ja valvatakse, samuti mõjutavad tähendused käitumist ning neil on reaalne praktiline mõju (Hall 1997:2-3). Asjadele antakse tähendus vastavalt sellele, kuidas neid kasutatakse, mida nendest räägitakse, mõeldakse ja tuntakse ning kuidas neid tõlgendatakse. Materiaalsed esemed ei mängi sellise käsitluse juures suurt rolli, pigem on oluline see, et asjadest on ühiskonna liikmetel sarnane arusaam ja käsitlus ehk inimesed räägivad üksteisega sarnases kodeeritud keeles: näiteks tuleks kokku leppida turbast rääkides, kas ta on energiakasutuse mõistes taastuv või taastumatu energia. Tähendus on seega dialoog ja dialoogis osalejale vaid osaliselt mõistetav. Hall (1997) leiab, et tähendustest mõtlemisel ei peaks me keskenduma mitte terminitele „täpne“ ja „õige“, vaid terminile „tõlkimise protsess“ - ehk keele puhul on tähtis tema funktsioon, mitte tema üksikud elemendid (sõnad, helid jm).

Energiakasutuse representatsiooni saab analüüsida mitmel moel, nt avalike tekstide analüüs, dokumendianalüüs, küsitlusuuringute abil jne. Antud juhul valis autor representatsiooni uurimiseks süvaintervjuu ja tekstianalüüsi vormi. Olemasolevad rahvusvahelised kvantitatiivsed uuringud toovad välja üldised kategooriad, mis siiski ei kirjelda erinevate tegurite ja põhjuste-tagajärgede seoseid: nt peale seostatavate energiateemade, oleks vaja teada, miks need teemad on inimestele olulisemad kui mõni muu teema (nt Energy Technology ...2007), millised tegurid ja mil määral mängivad rolli nende teemade seostamises energiakasutusega. Näiteks küsitakse üleeuroopalises uuringus "*Energy Technologies: Knowledge, Perception, Measures*" (2007) 1000 eestlaselt, kas olete ookeanienergia poolt või vastu, arvestades tõuse ja mõõnasid, laineenergiat ning hoovuseid, mida Eesti elanikud omal maal ei tunne. Pole imestada, et eestlased paistavad eurooplaste taustal silma oma teadmatuse ning kahe-vahel-olekuga, kuna neil ei ole ettekujutust ookeanist ja seal kasutatavast energiast. Seega puudub neil portugallaste, hollandlaste või inglasega sarnane probleemitaju. Samuti küsiti uuringus "*Energy: Issues, Options and Technologies*" (2002) elanikelt, millistel energiaga seotud valdkonna uuringutel oleks tugev mõju, sh küsiti arvamust sotsiaalse ja

majandusliku arengu; õhu, pinnase ja vee kvaliteedi, kasvuhoonegaaside emissiooni vähendamise, tööhõive, elektri, gaasi jm arvete vähendamise kohta, eeldades, et vastajad on kursis nende valdkondade küsimustega. Samas uuringus küsiti arvamusi ka nt tuumatehnoloogiate kohta (tuumalõhustamine jms), mille puhul eeldatakse, et vastaja on teadlik tuumaenergia erinevatest tehnoloogiatest. Arvestades, et mitmes Euroopa riigis puudub tuumaenergia tootmise ja kasutamise kogemus, pole imekspandav, kui nende riikide respondentide vastused võrreldes nt prantslastega erinevad märkimisväärselt.

Kvalitatiivuuring aitab süüvida probleemide olemusse, vastates kirjelduse kõrval ka küsimustele 'miks' ja 'kuidas'. Kuna Halli (1997) järgi on tähendus vaid osaliselt mõistetav ja see ei pruugi ajapikku samaks jääda, siis tuleks autori hinnangul aeg-ajalt kaardistada ja kontrollida representatsiooniuuringuga tähendusi ja tõlgendusi antud ajahetkel.

Eesti meedia- ja virtuaalses ruumis representeeritakse energiategemat avalikkusele üsna kitsalt. See nähtub kas või kirjanduse näitel, kus pealkirjadesse ei koandu ühtegi sõna “energiakasutus”. Enamjaolt paistab olema sõna “energia” seotud elektrienergia tähendusega, mis on sekundaarenergia üheks liigiks. Lisaks sellele, et energiat pigem representeeritakse kui elektrit, on omakorda elektrienergiategemat seotud mõne konkreetse aspektiga, nt kuidas säästa eluruumide valgustuses elektrit, kasutades hõõglampide asemel säästulampe.

Otsides elektroonilistes Eesti andmebaasides (utlib.ee jne) tundub, et sõna “energiakasutus” on eestlaste seas veel vähe kasutatud – pigem tundmatu. Trükiste ja dissertatsioonide pealkirjades sellist sõna leida ei õnnestu. Kasutatakse küll sõna “energiatarbimine”, millele leidub otsingus ka palju vasteid. Üks hüpotees, mis uuringuga seostub, ongi inimestele energiaga seostuv esimene tähendus, mis minu oletuse järgi ei ole mitte energia laiemalt (toit, transport, ehitus, küte), vaid eelkõige elektrienergiaga seonduv.

Kvalitatiivanalüüsi energiategemal on varemgi läbi viidud. Austraalia psühholoogide Tim Kurz, Ngaire Donague, Mark Rapley ja Iain Walker (2005) uuring vee- ja energiakasutuse nägemusest Austraalia elanike hulgas leidis, et inimeste arusaam energiakasutusest keskendub pigem elektritootmise erinevate tehnoloogiate keskkonnamõjudele ja poliitiliste otsustajate teatud valikutele energiatootmise meetodite vahel kui energiale tarbitava allika tähenduses. Kurz jt (2005) leidsid, et küsitletavad adusid energiat kui taastuvat allikat ning energiat konstrueeriti kui midagi,

mis on eluks esmatähtis ning midagi, mida võib teatud määral raisata. Uurijad identifitseerisid mitu diskursiivset strateegiat, mille järgi inimesed konstrueerivad oma tegevuste keskkondlikku mõju minimaalseks või vältimatuks. Ennast kaldusid küsitletavad konstrueerima kui ressursside säilitajat, teisi inimesi aga nägid ressursside raiskajana.

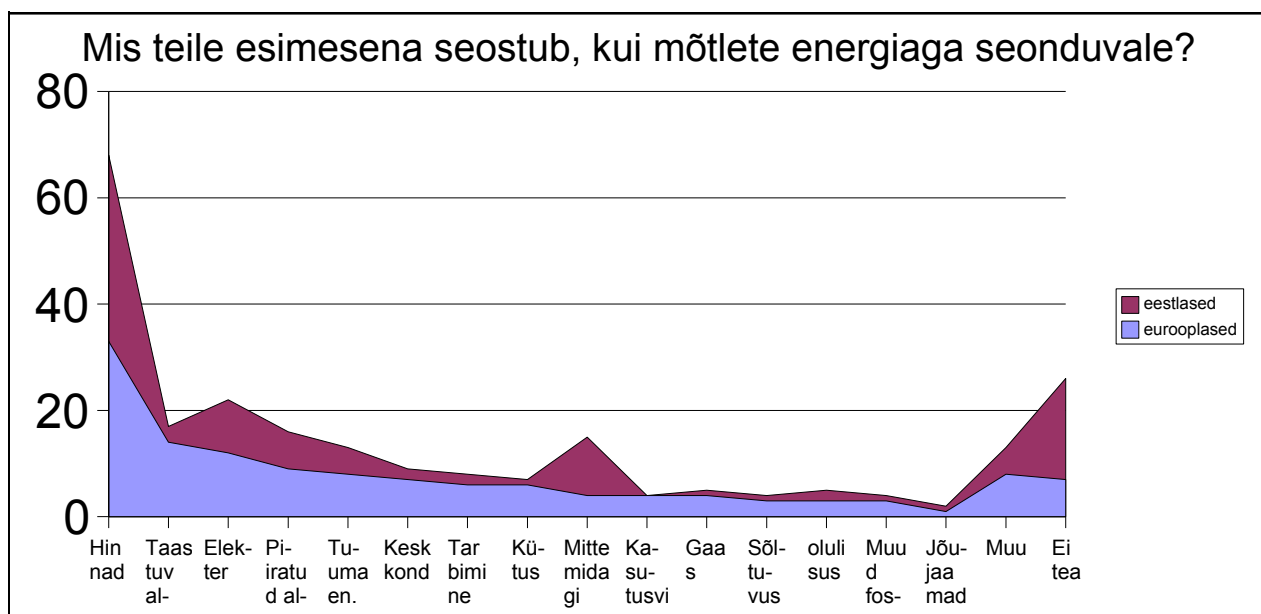
William J. Kinsella (2004), kes uuris tuumadiskursuse muutusi, leidis, et loodust ja sotsiaalset maailma ei saa tervikuna kontrollida ning tuumaenergia tähendused jäävad hägusalt mõistetavaks ning tekitavad vaidlusi. Kuna tuumarelvad on globaalse poliitika fundamentaalseks elemendiks, on nendel materiaalse mõju kõrval ka tohutu sümboolne jõud. Nii on autori arvates ka igal energialiigil või -allikal teatud sümboolne tähendus või sotsiaalne seos. Sellest tulenevalt on arenenud Eestis ehk ka tuumaenergia *versus* tuuleenergia diskursus. Kinsella (2004) leidis, et eelmise aastakümne vältel on tuumadiskursus ja -institutsioonid saanud haavatavamaks kriitika, teiste huvide konkurentsi ja vahelesekkumise suhtes ning need haavatavused ei ole mitte vaid külma sõja järgse perioodi poliitilise ja sotsiaalse mõju tulemus, vaid peegeldavad ka usalduse kaotust moodsa teaduse ja tehnoloogia vastu, mis esindab materiaalsel progressi ja kontrolli looduse ja sotsiaalse maailma üle (Kinsella 2004).

1.4 Energiakasutuse tähendused arvamusküsitlustes

2007. aastal publitseeritud Eurobaromeetri uuring "*Energy Technologies: Knowledge, Perception, Measures*" kaardistas muuhulgas ka energiakasutuse tähendusi. Uuring leidis, et energiaküsimused pole eurooplaste jaoks just esmase tähtsusega võrreldes nt teiste oluliste ühiskondlike probleemidega nagu töötus ja kuritegevus. Muude küsimuste kõrval pidasid eurooplased oluliseks ka tervishoiusüsteemi, majandusolukorda, immigratsiooniprobleeme, pensioniteemat, inflatsiooni ja hinnatõusu; seejärel haridussüsteemi, terrorismi ja maksustamist ning alles viimaste seas elamuehituse, energiaküsimused ja keskkonnakaitse (*Energy ...2007*). 1000 intervjuueeritud eestlase jaoks on olulisimal kohal kuritegevus, seejärel tervishoiusüsteem, töötus, hinnatõus, pensionid, haridussüsteem ning majandusolukord. Energiaküsimused on eestlaste jaoks 2006. aastal kogutud andmete põhjal olnud marginaalsel kohal (*Energy ...2007*).

Üleüldised teadmised tegelikust energiatarbimise struktuurist Euroopa Liidu kodanike seas on küllaltki hägusad. Siiski arvab pea üheksa inimest kümnest (*Energy ...2002*) õigustatult, et energia

kasutus nende maal ja kogu Euroopa Liidus suureneb.

Joonis 5. Esimesena energiaga seostuv tähendus eurooplastele (*Energy Technologies: Knowledge, Perception, Measures, 2007*)

Eestlased paistavad silma teiste eurooplastega võrreldes selle poolest, et paljud neist ei oska energiaga seostada tegelikult midagi, samuti oli küllaltki palju neid, kes vastasid “ei tea”. Enim seostasid eestlased energiat hindadega. Ülejäänud tähenduste kategooriad moodustavad eestlaste vastustest marginaalse osa: energiatarbimine (energia säästmine, raiskamine jm), energia olulisus (eluks vajalik, tuleviku põhiküsimus jm), keskkonnaküsimused (reostus, turvalisus jm); kütus, gaas, teised fossiilkütused (süsi, nafta, puit jt), jõujaamad, energiasõltuvus. Üldse ei osanud 1000 küsitatud eestlast (nagu ka portugallased) seostada energiat esmalt selle kasutusviisidega (nt valgustamine, kütmine, autod jm) (*Energy ...2007*)². Sellest järeldub, et eestlaste jaoks ei seostu energiaga esmapilgul eriti midagi. Energiakasutamise kohta ei oska eestlased samuti midagi arvata. Seega vajab teema rohkem selgitustööd ning diskussiooni.

Huvitav on leida, et eestlased on pigem seda meelt, et poliitikud peaksid otsuste tegemisel arvestama keskkonnaprobleemidega, ent ei paista silma arvamusega, et keskkond mõjutab elukvaliteeti (*The Attitudes ...2005*). Võimalik, et uurijate tähendusväli ja nende koostatud küsimused Eurobaromeetri uuringutes pole eestlaste jaoks kohandatud ning sellepärast on mõned tulemused kummalised.

² Lahtine küsimus: “When you think about energy related issues, what comes first into your mind? (Write down all spontaneous answers)”

1.4.1 Üldine suhtumine energiasse

Eestlasi eristab teistest eurooplastest tugev skeptilisus ja mittepühendumine keskkonnahoidmisse (*The Attitudes ...2005*). Skeptikuteks peetakse uuringu järgi neid, kes väidavad, et nad panustavad keskkonnahoidu tihti või vahetevahel, ent kes on veendunud, et nende pingutustel ei ole suuremat mõju kuni teised (kodanikud ja suured saastajad-tööstusettevõtted) samamoodi ei käitu. Suhtumise järgi jagati maad neljaks: veendunud, skeptikud, mitteveendunud, mittepühendunud. Selle jaotuse alusel paistsid eestlased eelkõige silma oma mittepühendumisega, mis paigutus 25 Euroopa maa seas neljandale kohale poolakate, ungarlaste ja itaallaste järel. Mittepühendunud on inimesed, kes selgelt tunnistavad, et nad ei pühenda ennast kunagi keskkonnakaitsmisele või teevad seda harva. Sellest võime järeldada, et eestlased on ühed ükskõiksemad eurooplaste seas. 2002.aasta uuringu (*The Attitudes ...2002*) tulemused jaotusid pessimistide ja optimistide skaalal enam-vähem pooleks.

Eestlased eristuvad teistest selle poolest, et nende arvates ei sõltu keskkonnapoliitika rahvuslike või Euroopa Liidu regulatsioonide karmusest ning suurtest trahvidest (*The Attitudes ...2005*). Samas leiavad nad tugeva seose keskkonna ja majanduse ning sotsiaalpoliitika vahel. Nad hindavad võrreldes teiste eurooplastega teadlaste tööd väga kõrgelt (*The Attitudes ...2005*). Sama uuringu 2002. aasta tulemuste järgi hinnati ka siis eurooplaste arvamusi keskkonnaolukorra kohta pessimismi ja optimismi skaalal.

1.4.2 Energia hinnad

Eestlased seostavad energiaküsimustega peaauglikult energiahindasid (tõus, kõrged hinnad, kulud jm) ja elektrivarustust (*Energy ...2007*). Energiahindasid seostas esimesena 1/3 küsitletud eurooplastest, seda just uute liikmesriikide seas (vanemad liikmesriigid seostasid energiaküsimusi esmalt taastuvate energiaallikatega). Siinkohal on oluline märkida, et 2006. aasta esimesel poolel, kui üle Euroopa uuringu jaoks andmeid koguti, olid energiahinnad jätkuvalt tõusuteel; sestap oli see küsitletavatele üks esimestest seostuvatest tähendustest.

Uuringu üks küsimusi puudutas kodanike valmisolekut maksta rohkem taastuva energia saaduste eest³ (*Attitudes ...2006*). Üle poole vastanutest polnud valmis senisest rohkem kulutama. Samas peaaegu pooles olid kindlalt nõus kulutama sellistele toodetele rohkem. Võrreldes 2002. aastal

3 Küsimus: "Would you be prepared to pay more for energy produced from renewable sources than for energy produced from other sources? (IF YES) How much more would be prepared to pay?"

publitseeritud sarnase uurimusega “*Energy: Issues, Options and Technologies*” näitasid 2006. aasta uuringu “*Attitudes Towards Energy*” tulemused siiski positiivset trendi. Nagu 2006. aasta uurimus tõdeb, on tõenäoliselt keskkonnatundlikud inimesed valmis taastuval energial toodetud asjadele rohkem kulutama kui teised. Eestlaste hoiakud vastasid Euroopa keskmisele tulemusele. Skaala ühes otsas olid põhjajaeurooplased, kelleks loeti taanlased, soomlased, hollandlased ja luksemburglased, kellest üle poole on valmis kulutama “rohelinele energiale” rohkem. Samas Saksamaa, kes toodab märkimisväärselt tuuleenergiat, paistis silma just inimesega (*Attitudes ...2006*). 2006. aasta uuringu järgi oletati, et valmisolek sõltub ka riigi majanduslikust olukorrast ning töötuse tasemest, seades enamuse Ida-Euroopa riike skaala teise otsa, kes polnud nõus “rohelinele energiale” kulutama. Samas kuulusid inimese sekka ka jõukad riigid, kus töötuse tase on Euroopa keskmisest palju madalamal: Iirimaa, Belgia, Austria ja Itaalia. Nii oletati, et valmisolek sõltub ka keskkonna- ja energiateadlikkusest, samuti hariduse tasemest. Tulemuste järgi oletati, et “valgekraed” on alimad kasutama “rohelist energiat”. 2006. aasta novembri uuring “*Energy Issues*” näitas vaid väikest tulemuste erinevust selle küsimuse vastuste kohta. 2007. aasta uuringu “*Attitudes on issues related to EU Transport Policy*” tulemused tõid välja, et üle poole vastanuist on valmis maksma rohkem, et kasutada vähem saastavaid transpordivahendeid (*Attitudes ...2007*).

Autokasutuse kui praktilise energiapoliitika näitaja küsimuses andsid 2006. aasta jaanuari uuringu tulemused teada, et eurooplased kasutaksid autot vähem (kas siis palju vähem või veidi vähem kui praegu), kui kütusehind tõuseks. 2006. aasta uurimuse tulemused näitasid, et kütusehinnatõusul oleks autode kasutamisele vähene mõju (*Attitudes ...2006*). Üle poole vastanutest oleks valmis vähendama oma energiatarbimist ja muudaks seda isegi siis, kui peaks selle eest rohkem maksma. Eestlaste vastused sarnanesid Euroopa keskmisele tulemusele (*Attitudes ...2006*).

1.4.3 Energia säästmine

Valdav osa eurooplastest nõustub mõttega, et energia säästmiseks tuleb kasutada vähese kuluga vahendeid. Umbes 2/3 vastanute jaoks on oluline teada, kui palju elektrit nende kodudes kasutatakse (*Energy ...2002*). Regulaarsete autojuhtide arvates säästaks kütust oma sõidustiili kohandamine. Kõige alimad erinevate kütusesäästmisstrateegiate kasutuselevõtjad on luksemburglased, skaala teises otsas aga eestlased ja küproslased (*Attitudes ...2007*). EL kodanike tarbijate esmaseks prioriteediks on keskkonnakaitse, rahvatervis ja madalad tarbijahinnad (*Energy ...2002*).

Euroopa energiapoliitikasse näivad vähem panustada soovivat just äsja liikmeks saanud või kandidaatriikide kodanikud (*Attitudes ...2006*). Käitumuslike hoiakute võrdlemiseks lasti kodanikel hinnata, mil määral pööravad nad tähelepanu uute asjade soetamisel nende energiatarbimisele. Küsitletavatel lasti võrrelda auto, külmiku ja elektripirni ostu. Enim pööratakse tähelepanu energiatarbimisele auto ostmisele, vähem külmiku ja kõige vähem igapäevaste esemete soetamisele (nt elektripirnid jm). Samas ei osata pöörata tähelepanu energiatarbimisele just autode osas. Viimane puudutab oluliselt ida- ja kagueurooplaste vastuseid (Baltimaad sh Eesti, Poola, Ungari, Bulgaaria, Türgi, Rumeenia). Vastanute haridustasemest olenes nende oskus sellistele teguritele tähelepanu pöörata. Eestlased paistavad 2007. aasta uuringu tulemuste poolest silma just sellega, et nad ei muudaks oma suhtumist autosõiduharjumustesse ka siis, kui ühistransport oleks efektiivsem (*Attitudes ...2007*). Selle poolest edestasid eestlasi 27 Euroopa Liidu maast vaid ungarlased.

1.4.4 Energiaallikad

Energiahindadest vähemal määral seostasid eestlased energiat piiratud energiaallikatega (energiaallikate nappus ja - puudus jm), tuumaenergiaga, taastuvate energiaallikatega (vesi, tuul, päike jm) (*Energy ...2007*). Erinevate energiaallikate kasutamise üldine arusaam Euroopa Liidus on üsna lähedal tegelikule situatsioonile, ent igal maal on teatud informatsiooni puudus (nt arvas suur osa vastanutest, et tuumaenergiat kasutatakse “palju”, samas kui realselt on selle kasutus väike) (*Energy ...2002*).

Taastuvaid energiaallikaid peab suurem osa küsitletuist (*Energy ...2002*) kõige vähem kalliks, keskkonnale parimaks ning kõige efektiivsemaks. Taastuva energia ressursside suhtes leiavad pea pooled Euroopa riigid tarbijate vaatenurgast, et valitsused peaks panustama päikeseenergiasse, vähem uutesse energiatehnoloogiatesse ning tuuleenergiasse (*Attitudes ...2006*). Eestlased leidsid sarnaselt iirlastele, et valitsus peaks keskenduma pigem tuuleenergiale, hollandlased ja taanlased, et valitsus peaks keskenduma uute energiatehnoloogiate arendamisele (vesinik, puhas süsi jm), Küpros ja Kreeka sooviks valitsuse panustamist päikeseenergiale ning Rootsi ja Soome paistavad silma tuumaenergia toetamisega.

1.4.5 Energiatehnoloogiad

Tuumaenergia tootmine jääb paljudele eurooplastele arusaamatuks, samas usub üle poole vastanutest, et selle potentsiaali tuleks veel “palju rohkem uurida”. Tuumaenergia teemal soovib avalikkus näha rohkem avaliku poliitika sekkumist. Euroopa Liidu kodanikud soovivad näha keskkonnakaitse töö selget mõju ning rohkem tegutsemist seoses taastuvate energiaallikate ning puhtamate transpordivahenditega. Tulevikuvisionina näevad inimesed 50 aasta pärast kõige efektiivsema energiaallikana (kasuliku energiahulga suurima tootjana) taastuvaid energiaallikaid, vähem tuumafusiooni (tuumade ühinemine), maagaasi, hüdroelektrijõudu ning tuumalõhustumist (*nuclear fission*). Siiski enamus vastajatest arvab, et 20 aastaga jõuab Euroopa Liidu energiavajadus sinnani, kui seda saab rahuldada pigem segaenergiaallikaid kasutades kui vaid ühe konkreetse energiaallikale lootes (*Energy ...2002*).

1.4.6 Transport

Uuring “*Energy Technologies: Knowledge, Perception, Measures 2007*” leidis, et inimesed alahindavad transpordile kuluvat energiahulka (erandiks vaid mõned põhjapoolsemad riigid nagu Holland ja Taani). Siiski pea kõik vastajad mõistavad, et transport sõltub naftal põhinevate kütuste kasutamisest (*Energy ...2002*).

Eesti regulaarsed autojuhid on Euroopa Liidu maadest viimasel kohal (*Attitudes ...2007*) nende hulgas, kes on võtnud midagi ette kütuse säästmiseks (sõidustiili muutes, kõndides või rattaga sõites, ühistransporti kasutades). Nad on viimase aasta jooksul vahetanud vaid olemasoleva auto teise vastu, mis tarbib vähem kütust (ka selles osas jäi eestlaste vastus alla Euroopa Liidu keskmisele). Eestlased arvasid võrreldes teiste maadega kõige enam, et meie linnades ja kodu lähiümbruses pole vajadust/ei muudaks miski liikluse olukorda paremaks. Eestlased pole ka valmis kulutama vähemsaastavatele transpordivahenditele (sellega paistsid eestlased silma koos lätlastega). 2007. aasta uuring tõi välja, et vanade liikmesriikide kodanikud on valmis investeerima ühistransporti, uute liikmesriikide kodanikud aga on pigem alati täiustama teede infrastruktuuri. Eestlaste arvates vajab meie ühistransport pigem turvalisust (valikute hulgas olid ka: paremad sõidugraafikud, parem ühendus regulaarsete sihtkohtadega, bussipeatus elukoha lähedal) (*Attitudes ...2007*). Teistega võrreldes paistavad eestlased silma ka väheste vastustega selles osas, mis osutaks, et autotüüp ja selle kasutusviis mõjutavad oluliselt keskkonda. Sõiduautode kasutamise

alternatiiviks oleks kõige tõenäolisemalt ühistransport (transpordiviis sobib enam suurlinnade elanikele, noortele ning haritumatele). Vähem kasutataks jalgrattaid (seda liikumisviisi eelistavad 40-54-aastased või maa- ja väikelinnade elanikud) ja sõitmise asemel kõnnitaks jala (liikumiskiisi eelistavad naised ja vanurid) (*Attitudes ...2006*).

1.4.7 Kliimamuutused ja keskkonnaprobleemid

Nagu uuringust "*Energy Technologies: Knowledge, Perception, Measures 2007*" selgub, peab üheksa inimest kümnest globaalset soojenemist ja kliimamuutusi kohest tegutsemist nõudvaks tõsiseks probleemiks. See on autori arvates eestlaste jaoks üheks oluliseks tulevikudebatiks. Haridustase ja sotsiaalne taust mängivad otsustavat rolli keskkonnateadlikkuse ja selle teemaga seotud vastuste mõjutamisel. Valdav osa leiab, et fossiilsed kütused (süsi, nafta, gaas, jm) panustavad märkimisväärselt kliimamuutustesse. Pea pooled arvasid, et tuumaenergia mõjutab märkimisväärselt kliimamuutusi (samas oli suur osa ka vastupidisel arvamusel). Peaaegu $\frac{3}{4}$ vastanutest peab transpordi kliimamuutuste üheks suuremaks teguriks (*Energy ...2002*). Siit võib järeldada ka, et kliimamuutused on uuringute kontekstis muudetud olulisimaks keskkonnaprobleemiks, sõltuvalt esitatud küsimuste rõhuasetusest jms.

1.4.8 Info energiakasutuse kohta

2002. aasta uuringu järgi tahaks eurooplased enim saada informatsiooni teatud küsimuste kohta energia säästmise ja alternatiivenergia vormide teemal: kõige enam soovitakse infot selle kohta, kuidas säästa energiat kodus, kuidas kasutada kodus uusi energiaallikaid, aga samuti bensiini ja diisli alternatiivide kohta, Euroopa Liidu energiauuringute ja arendustegevuse kohta ja selle kohta, kuidas säästa energiat töökohal. Põhilised infoallikad energiateemade kohta on vastanute järgi televisioon, ajalehed ja raadio; Internetti mainis vaid väike osa intervjueeritustest (*The Attitudes ...2002*).

Üleeuroopalised arvamusuuringud lähtuvad Euroopa kontekstist, mis nii mõnelgi juhul ei ole Eesti jaoks kohane. Näiteks ei ole eestlaste seas levinud teadmised tuumaenergia võimalikest tehnoloogiatest ning nende erinevatest aspektidest, mille põhjal kujuneks inimestel arvamus. Seda näitavad ka üleeuroopalise uuringu tulemused, mis pigem osutavad eestlastele kui selle teemaga

mitte kursis olevate arvamuse jagajatena. Samas on näha, et nii mitmelgi juhul on liigitatud üleeuroopalistes uuringutes eestlaste tulemused kategooriasse „muu“, mis ei selgita, mida selle all silmas peetakse.

Kui teha kokkuvõtte energiakasutuse tähendusväljast eestlaste kontekstis, siis kujuneb olemasoleva põhjal pilt pigem energiaallikate rõhutamisele, mitte energiaprobleemi mõtestamisele. Nii näiteks tundub autorile, et eestlaste jaoks ei ole energiakasutuse üheks probleemiks mitte kliimamuutused, vaid miski muu, mis tundub inimestele lähedasemana, nt elektri või bensiiniga seotud igapäevane kulu. Sellest tekib küsimus, mida peavad eestlased oma elulaadi juures olulises ning kuidas nad näevad oma igapäevast energiakasutust – kas see on säästlik või priiskav. Samuti huvitab autorit, millest oleksid eestlased nõus oma energiakasutuse harjumuste puhul loobuma ning kas säästva arengu strateegiline kava Eestis on realistlik, kui arvestada üheaegselt mõlemat seatud eesmärki: heaolukasv ning ökoloogiline tasakaal.

1.5 Kokkuvõtte teoreetilistest ja empiirilistest lähtekohtadest

Antud töö teoreetiliste ja empiiriliste lähtekohtadena selgitab autor energiakasutuse levinud sõnavara, mis piiritleb kasutuses olevate energiaterminite konteksti. Edasine tulemuste analüüs põhineb ka energiateemaga seotud riiklikel arengukavadel ning muudel dokumentidel nii Eestis kui Euroopa Liidus, mis on eeldatavasti arvesse võtnud ka käsitletud mahukaid arvamusuuringuid Euroopa elanike arusaamadest ja hinnangutest energiaga seotud valdkondades. Teaduslik-tehnilise energiakasutuse mõtestamisel on autor kasutanud Eestis ja Euroopa Liidus kogutud statistilisi andmeid energeetika ning sellega seotud valdkondade kohta, mis on aluseks autori kogutud empiirilise materjali võrdlemisel ning tulemuste analüüsil. Teoreetiline lähtematerjal tugineb lisaks ka sotsiaalse representatsiooni uurija Stuart Halli käsitlusel keelest ning selle tähendustest. Lisaks tugineb empiiriline materjal ka Austraalia teadlaste Kurz jt uuringul (2005) vee- ja energiakasutusest ning Kinsella (2004) tuumadiskursuse uuringul.

2. Uurimisküsimused

Bakalaureusetöö peamiseks eesmärgiks on koguda energiakasutuse tähendusi ja tõlgendusi, kaardistades need pilootuuringuna. Käesolevas kvalitatiivuuringus huvitasid autorit järgmised uurimisküsimused:

- Milles nähakse energiakasutust?
- Mis on energiakasutusega seonduvad märksõnad?
- Millised mõisted, tähendused, tegevused ja tegurid seostuvad energiakasutusega?
- Millised igapäevaelutegurid mõjutavad energiakasutuse valikuid?
- Mis on elustiili juures oluline ja tähtis (mida tehakse, mis on motivatsiooniks, millest loobutaks ja mille nimel)?

Lisaks kogutavale empiirilisele materjalile soovis autor kontrolliida ka lisaks kahte hüpoteesi. Need kujunesid autori esmamuljel, mis on talle Eesti sotsiaalsest keskkonnast jäänud:

- 1) Energiaga seostatakse eelkõige elektrienergiat majapidamistes ja tänavatel, vähem kütust, kütet ja tootmiseks kuluvat energiat, toitu jm.
- 2) Energiat ei osata seostada meie elulaadi kujundaja rolliga.

3. Metoodika

Antud uurimistöö põhineb standardiseerimata süvaintervjuude baasil tehtud kvalitatiivsel tekstianalüüsil. Analüüsiühikuteks on intervjuu alateemad, mis on tekstide klassifitseerimiseks rühmitatud sisuanalüüsi (McQuail 2000, Krippendorf 2004) põhimõttel, et mahukat materjali süstematiseerida ning kirjeldada intervjuueeritavate arusaamasid ja nägemusi energiakasutuse teemadel. Selle järgi rühmitas autor esmalt intervjuude tekstilõigud vastavatesse kategooriatesse (energiavaldkonnad, energiaallikad, harjumused, motiivid jm), mis intervjuusid läbisid, ning mille baasil oli võimalik leida seoseid ja erisusi. Sisuanalüüsi järgi jagunes empiiriline materjal kahe energiakäsitluse järgi: energeetika ja energia vaimne käsitlus. Seejärel jagunesid need käsitlused teemadeks nagu energiaallikad ja -liigid (sh roheline energia); energiavaldkonnad ehk kasutusala (transport, kütus, küte, toit) koos alamkategooriatega; elekter (valgustus, soe vesi, majapidamisseadmed, küte, elektriautod); kulutused, tasuvus ja hinnad; energiamahukus, raiskamine ja säästmine; aeg, vaev ja raha; põhjused ja motiivid; harjumused (eluviis, sõiduharjumused, söömisharjumused, prügi sorteerimine, sisseostud, harjumuste muutmine); mõtteviis, elukvaliteet, elupaik ja keskkond. Kuna materjal on bakalaureusetööst mahukam, siis kõikide kategooriate lõikes pole võimalik etteantud aja jooksul detailset ülevaadet koostada, seega on tulemuste peatükis kõik seosed energiakasutuse tähendustele, ent tõlgendust võiks veelgi detailsemalt arendada. Autor lähtus ülevaate tegemisel peamisest eesmärgist kaardistada energiakasutuse tähendusi ja tõlgendusi. Süvaintervjuudele eelnenud tähenduste ja mõtete kaardistamine joonistatud ideekaartidena (*mind map*) (Buzan 2007) aitas küsitl ajal ette valmistada intervjuusid ja intervjuueeritavatel teadvustada ning koguda enne põhjalikumat vestlust energiakasutusega seotud mõtteid ja tähendusi. (Siinkohal ei tohiks segamini ajada ideekaarti ja mõistekaarti (*concept map*), mis on erinevad – ideekaart koondab radiaalselt võtmesõna ümber sõnad, mõtted ja ka visuaalse algmaterjali; mõistekaart seevastu on suunatud hierarhiliselt allapoole sildistatud nooltega erinevate kontseptsioonide vaheliste suhete visualiseerimiseks). Kuna tegemist on võimalikult erinevate tähenduste ja seoste kogumisega, siis kasutas autor kvalitatiivuuringu variatiivsuse printsiipi, mille eesmärgiks pole üldistamine ja võrdlemine, vaid erinevuste kaardistamine ja mõistmine.

Kvalitatiivse uuringu teooria ja kontseptsioonid põhinevad uuringu andmetel. Suures osas on see intervjuueeritavate enesepeegeldus. Autori töös on selleks pereliikme tõlgendus energiakasutusest tema esmase grupi ehk perekonnaga seonduvatel teemadel.

Kvalitatiivse uuringu nõrk külge on subjektiivsus (sest analüüsijana vaatab autor materjali läbi enda kogemuse ja nägemuse), samuti võib küsitav olla uuringu korratavus, sest üldistusi mikrouuringu puhul ei saa teha - uuringu läbiviija kogemusest ja nägemusest sõltuvad protsessi kui terviku tõlgendused, mis on tehtud tekstide ja konteksti võrdluse põhjal. Kvantitatiivses uuringus, erinevalt antud töös aluseks võetud ideekaartidele, sõltub energiakasutuse representatsioon eelkõige sellest, mida ja kuidas küsib uurija küsitletava käest. Sellisel juhul on uurija eeldatavasti enne oma arvamuse standardiseerinud küsimusteks ning saanud küsimuse püstitusest lähtuvad vastused.

Intervjueeritavad kuuluvad teadlikku kriitilisse sihtrühma: nad on võimalikult konfliktse argirolliga inimesed, kel tekib arvukalt dilemmasid igapäevases elukorralduses. Küsitletavate valiku kriteeriumiks pidas autor aktiivset eluviisi, sh pere ja laps(ed), autokasutus, suurem majapidamine või mitu elukohta jms. Intervjueeritavate sotsiaaldemograafiline taust on toodud tabelis 1. Intervjueeritavad on küsitaja tutvusringkonnast, kelle tausta ja argipäeva küsitaja eelnevalt kirjeldada oskab. Küsitletavate tausta tundmine on vajalik etnograafilise uuringu läbiviimisel. Selleks, et mitte mõjutada esitatavate küsimustega vastajaid, võttis autor vaatluse alla esmalt valgele paberile küsitletavate poolt märgitud ja joonistatud esmased tähendused ja märksõnad energiakasutuse kohta. Süvaintervjuud seletavad tähendusi detailsemalt.

Tabel 1. Vastajate sotsiaaldemograafiline taust.

<i>Kood</i>	<i>Elukoht</i>	<i>Sugu</i>	<i>Haridus</i>	<i>Tegevusala</i>
Pereema Tallinnast	Korter 2-pereelamus Tallinnas	N	Geograafia	Ettevõtluse projektidega tegelemine
Pereisa Tallinnast	Korter 2-pereelamus Tallinnas	M	Geograafia	Regionaalpoliitika
Pereema Kohilast	Korter Kohilas	N	Pedagoogika	Algklassiõpilaste õpetamine
Pereisa Kohilast	Korter Kohilas	M	Peenmehaanika	Autovaruosade turundus
Pereema Ida-Virumaalt	Korter Ida-Virumaal	N	Aiandus-agronoomia	Loodusprojektide tutvustamine koolidele
Pereisa Ida-Virumaalt	Korter Ida-Virumaal	M	Aiandus-agronoomia	Müügiesindaja
Pereema Tartust	Eramaja Tartus	N	Õigusteadus	Pangandus
Pereema Tartumaalt	Eramaja Tartumaal	N	Majandus	Ettevõtte turundus
Pereisa Tartumaalt	Eramaja Tartumaal	M	Majandus	Põllumajandusökonomika
Pereema Läänemaalt	Talu Läänemaal	N	Põllumajandus	Lastega kodus

<i>Kood</i>	<i>Elukoht</i>	<i>Sugu</i>	<i>Haridus</i>	<i>Tegevusala</i>
Pereisa Läänemaalt	Talu Läänemaal	M	Agronoomia, raamatupidamine	Põllumajanduskonsultat- sioonide andmine

Töös kasutatud süvaintervjuudel põhinevates tsitaatides viidatakse algsetele pärisnimedele anonüümselt, nagu toodud tabelis 2, kuna identifitseeritud vastajate arvamused võiksid mõjutada kvalitatiivse ringi tulemuste kaudu hiljem küsitletavate igapäeva:

Tabel 2. Näiteid anonüümsetest tekstitsitaatidest.

<i>Näiteid tsitaatidest</i>
<i>Kuigi XXX oleks tahtnud, et ma oleks sõitnud selle vana Opeliga, mis hakkab laiali vajuma, siis mina ütlesin, et sellega mina ka ei sõida.</i>
<i>Minul ei ole võimalik maha võtta. Ma tean küll, et XXX sõidab iga üksiku kruvikeeraja pärast eraldi poodi, sest tema ei mõtle niimoodi.</i>

4. Tulemuste kirjeldus ja analüüs

4.1 Olulisemad analüüsi tulemused

Ideekaartide visuaalne üldanalüüs toob välja sõnalise (sõnad, väljendid ja laused) ja pildilise (sümbolid ja joonistused) vahekorra, kuidas küsitletud enda arusaamasid energiakasutusest väljendavad. Sümbolitest kasutatakse elektri või energia kui terviku väljendamisel välgu sümbolit, elektrit väljendatakse ka põleva lambipirnina või elektriliinide joonistamisega. Päike väljendab päikeseenergiat, elu võimalikkust maal ning puhkust ja eneselaadimist. Tuulikud illustreerivad tuuleenergiat, radiatsiooni või aatomi sümbol tuumaenergiat, lilled maaenergiat. Tossavatena kujutatakse autosid transpordi sümbolina ning korstnaid tööstuse ja tehaste sümbolina. Lapsi on kujutatud rõõmsameelsete jooksvate või vedrudel hüppavate jõnglastena.

Intervjueeritavad kasutavad energiast rääkimisel energeetikakeskse ja vaimse energia kohta läbipõimunud sõnavara, mille tõttu oli vaimse energiakäsitluse defineerimine uurijale küllaltki suureks probleemiks. Siiski tundus uurijale, et just nii on sobivaim eristada üksteisest energeetika tulemite ja sotsiaalse energiakäsitluse erinevusi. Sõnaga “vaimne energia” või “energia vaimne käsitlus” on autor pidanud silmas energia sotsiaalset käsitlust, mille puhul nähakse pigem enda või teiste tööjõudu ja tegutsemisvõimet ning sisemist energiat.

4.1.1 Energiakasutuse tähendused ja seosed

Energiakasutust jaotasid küsitletud erinevatel taustsüsteemidel. Põhiliseks lähenemiseks oli energeetikakeskne ja vaimse energia käsitlus, ent leidis ka seoseid energia andmise ja kasutamise/tarbimise taustsüsteemis ning polariseeruvalt hea-halb või inimene-loodusjõud taustal. Tarbimise ja andmise taustal kujutati nt energiat andvaid ja energiat tarbivaid seadmeid ja tegevusi nii energeetika kui enda tööjõu taustal. Hea-halb skaalal jaotati halvaks nt kontrollimatu energia (loodusjõudude poolt tekitatud häving ja katastroofid ning tuumaenergial põhinev aatompomm, mis külvab surma), heaks aga Päike kui alustala eluks Maal ning energia jäävuse seadus, mille järgi kandub energia ühelt kehalt teisele; samuti inimestevaheline suhtlemine, millest saadakse rahulolu ja ideid.

Küsitletud toovad energeetika ja vaimse energia võrdluses välja nähtava ja nähtamatu energia, mille puhul nähtavaks energiaks loetakse elektrienergia, sest see “on paigutatud juhtmesse”, ning nähtamatuks ehk kaudseks energiaks seda, mida me adume füüsilise jaksu, väsimuse ja stressina:

“Üks asi on see energia, mis läheb ... jah, kohe sihukeseks ... Enamasti mida mõeldakse elektrienergia all. Aga teine on see, mida igapäev ... igapäevane energia, mis läheb laste peale. Selline füüsiline energia, vaimne energia, emotsionaalne ... nagu igapäevaelus. Tihti energiast kiputakse rääkima nagu energeetikast. [...] Füüsiline jõudmine, füüsiline energia, väsimus, stress. See on nagu siuke mitte nii käega katsutav energia. Teine on nagu kuskile paigutatud – juhtmesse aetud. Elektrienergia.” (Pereema Ida-Virumaalt, lisa 6).

Tähenduste kaardistamine ideekaardil oli omaette protsess, mis viis nii mõnegi küsitletava uute seoste ja algse ümbertõlgendamiseni. Nii leidis Tartumaa pereema algul, et energia tähendused moodustavad ringikujulise terviku, mille keskmesse joonistas valgusümboli, ent seejärel leidis, et energiatähenduste süsteem on palju keerulisem ning koosneb paljudest erinevatest vastastikku seotud teguritest, mida sellisena pole õige väljendada. Seejärel meenus talle energiajäävuse seadus, mille järgi muundub energia, kandudes ühelt kehalt teisele. Sellest edasi leidis ta, et elektrist (mida väljendas valguna) lähtub soojusenergia, sellest aga elu võimalikkus Maal. Loodus omakorda viis ta kujutluspildini tuulest ja teistest ilmastikunähtustest, mis ühelt poolt väljenduvad võimsates vaatepiltides, teiselt poolt põhjustavad ka katastroofe. Selle mõttelõnga järgi jagas ta energia positiivseks ja negatiivseks, viimase alla ka tuumajõul põhineva aatompommi ning surma, millele omakorda vastandas elu Maal ning mis viis järgmise seoseni – maaenergiat ja maa kui energiakandjani:

“Noh alguses ma mõtlesin teha tegelikult pidevat ringi, aga siis ma mõtlesin, et ei, see koosneb tegelikult väikestest omavahel vastastikku mõjutavatest asjadest. Ja tegelikult siis mul tuli üldse see energia jäävuse seadus, mis kandub ühelt kehalt teisele. See pool ... Edasi sellest valgust läksin tegelikult elektrini. Sinna elektrist edasi, mis energia annab: soojusenergia jõuab lõpuks välja eluni. [--] Siis loodusest tuul ja ... ütleme looduses lihtsalt torm, mida merel, filmides kuskil kohtad, ja teine asi – keeristorm, mis ikka laastab ja purustab ... Ja siis nagu tuli tegelikult ... keeristorm lõppes siis katastroofi ja hävinguga. Et suht kontrollimatu osa. Ja sealt tuli edasi mõte panna energiale ... luua need dimensioonid, mis on halb ja hea. [--] Halvem asi, mis oli, on aatompomm ja tuumajõud ja surm, on ju, mis on selline tippenergia. Ja sealt tuli edasi päike, elu võimalikkus maal. Vastandiks siis kohe sellele surma poolele. Ja maa. Siis joonistasingi siia maa, mis salvestab energiat ja annab seda tagasi.” (Pereema Tartumaalt, lisa 9).

4.1.2 Energeetikakeskne tõlgendus

Energeetikakeskse tõlgenduse järgi seostavad küsitletud energiat energiaallikate, -liikide ning

kasutusvaldkondadega. Siin tuleks eristada ühelt poolt energiaallikate tähendusvälja, teiselt poolt aga energiakasutuse tähendusvälju, kuigi ka need on küsitletavate nägemuses põimunud. Energiakasutuse tähendusväljade puhul saab välja tuua erinevad nägemused: ühiskondlikud (keskküte, transport) ja isiklikud (eluviis, isiklikud tarbimispraktikad nagu toitumine jms). Energeetikakeskset käsitlust läbivad ka sellised teemad nagu aeg ja vaev, raha, raiskamine ja säästmine ning erinevad motiivid energiakasutuse valikutes. Siiski tuleks märkida, et kuigi uurija käsitleb energeetikakeskset lähenemist energia vaimsest käsitlusest eraldi, on need käsitlused intervjueeritavate enda nägemuses (nii tekstis kui pildis) küllaltki põimunud. Seega leiab uurija, et ühtede ja samade tekstinäidete puhul pole tal mõttekas tuua välja energiakasutuse ühiskondlike ja isiklike tähendusväljade alajaotused. Sestap süstematiseerib ta alapeatükid energia allikate ja -liikidena ning energia kasutusvaldkondadena ning eraldi toob välja harjumused ja motiivid jm alajaotused.

Energeetikakeskse tõlgenduse peatükis on toodud lisaks energiaallikatele ja -liikidele kõik igapäevaelus silmaga nähtav ja käega katsutav, nagu seda kirjeldavad intervjueeritavad ise:

“See on see, mis on hetkel näha ja kohe käega katsutav. Et kõik see tarbib energiat. [--] televiisor, veekeetja, arvuti.” (Pereema Tartust, lisa 8).

Kuna ühel ideekaardil ning intervjuudes läbivalt kasutati ka väljendit “roheline mõtteviis”, siis küsis autor intervjueeritavate tõlgendust ka rohelse energia kohta, mis on toodud eraldi alapeatükina ning mis selgitab küsitletute tõlgendust rohelisest energiast ja selle kasutusest.

Energiaallikad ja -liigid

Energiaallikatest ja -liikidest seostasid küsitletud energiaga elektrienergiat, tuule-, päikese-, hüdro-, bio- ja tuumaenergiat, vesinikul põhinevat energiat ning fossiilseid kütuseid nagu nafta, gaas, põlevkivi, samuti toodi eraldi liigina ka metaboolne energia.

Ideekaartidel olid energiaallikad ja -liigid toodud nii sõnaliste kui pildiliste väljendustena. Kõige rohkem oli joonistatud päikest, seda nii soojusena kui elu võimalikkusena Maal, ning tuulikuid (nii kaasaegseid tuulegeneraatoreid kui vanaaegseid veskeid). Päikeseenergiat väljendati ka päikesepaneelina. Bioenergia väljendamiseks joonistati puuriit, eraldi oli joonistatud lõke, mida seletati tuleenergiana, samuti oli pildiseeria seemnest lilleks kasvamisest ning lüpsilehmast, kes

söök rohtu ja kelle saba all on väljaheide. Viimast nimetati metaboliseeruvaks energiaks. Elektrisümbolina oli toodud välg või põlev lambipirn, samuti elektriliinid; elektrit seoti ka tuuliku ja tehasega. Tuumaenergiat väljendati aatomisümboli või radiatsioonimärgina. Fossiilkütustest oli naftat illustreeritud tünnina ja korstnat või redelit meenutava pildina, põlevkivi aga illustreeriti briketikuhjana. Hüdroenergia väljendamisel joonistati hüdroelektrijaam ja jõega kosk. Sõnaliselt väljendati taastuva energiana tuulegeneraatoreid, päikesepatareisid ja hakkepuitu. Samuti oli piltide juures selgitused. Näiteks särava pirni juurde oli lisatud “*valgus toas*” või välgu sümboli kõrvale “*elekter = igapäevaselt kättesaadav*”, samuti pildi juurde, mida võib mitmeti tõlgendada nagu redelit või triibulist korstnat, nt “nafta”. Päikest seoti valguse, soojuse ja eluga (elu võimalikkusega) Maal. Tuumaenergiaga oli seotud ka aatompomm ja surm ja eraldi ideekaardil toodud radiatsioon, mis viitas elektriravile, pommile ja selle kaudu sõnale “lõpp”.

Energiaallikaid ei jaga autor siinkohal taastuvateks ja taastumatuteks, kuna kiirelt progresseeruva energiakriisi taustal ei saaks turvast ja puitu liigitada traditsiooniliselt taastuvateks energiaallikateks, sest nt turba teoreetiline taastuvus tuhandete aastate jooksul ei ole arvestatav saabunud (saabumas oleva) energiakriisi lahendamisel, nt kümne aasta jooksul. Sarnaselt turbaga sõltub puidu taastuvus samuti ajateljest ehk tema tarbimisküpsusest. Nt kümne aasta jooksul saaks taastuvaks bioenergia allikaks lugeda selle järgi vaid energiavõsa, ent mitte metsaküpset puitu. Seega jätab autor energiaallikate tingliku liigituse lugeja teha.

Päikeseenergia

Päikeseenergiat näevad küsitletud nii eraldiseisva liigina kui universaalse allikana, millest kõik ülejäänu alguse saab. Siin tuleb märkida, et nad märgivad oma ideekaartidel päikese kui energia allika. Üks küsitletav soovis oma ideekaardile märkida vaid päikese, millega on seotud kõik muu ning ei toonud välja ühtegi muud seost, kuna selgitas, et kõik on päikesega seotud. Selles osas aitasid süvaintervjuud lahti seletada inimeste mõttemaailma ning seosed, mille nad olid ideekaartidele märkinud.

Päikest kui energiaallikat seotakse valguse, soojuse, elu võimalikkusega Maal, energiakasutuse tähendusväljas seostatakse päikest energia salvestamisega ning energia tootmisega. Mitmed küsitletud loevad päikeseenergiat kõige meid ümbritseva aluseks – tänu sellele kasvavad puud, kasutame fossiilsetel kütustel põhinevat transporti; tänu päikesele puhub tuul, mis võimaldab erinevat keskkonda ning looduslikke tingimusi; tänu päikesele kasutame valgustust toas, kütame ahju, päike on meie toidu allikas jne:

“Et see kõik see meie maailma energia seisab kõik päikse peal. Kui selle ära võtta, siis ei ole midagi ... Absoluutselt kõik, mis meil siin on. Võtad sa puud – puud kasvavad ikka läbi päikse, üks ole. Võtad selle autokütuse. Kust see tuleb? Ikkagi salvestatud päikse energia. Noh tuul puhub ... [--] Tuul on täpselt seesama – päikesest tekkinud, üks ole ... Kui millestki peale hakata, siis ongi päike. Pirn põleb ka siin – see on päikesest. Ei ole kuskilt mujalt ... Tuli põleb meil [osutab elektripirnile laes]. See on ka energia. Tuli on ahjus [osutab reheahjule] – jälle on see energia. Päikeselt tuleb puudeenergia, üks ole. Autoga sõidad, kütust kulutad. Jälle energia, mida kulutad. Sööd toitu, liha sõime – jälle on muundunud päikeseenergia tegelikult. Nii et kõik see on see.” (Pereisa Läänemaalt, lisa 12).

“See on nagu kogu algallikas ... Et kui poleks päikesevalgust ja soojust, siis ei oleks seda kõike muud ka, mis olemas on.” (pereema Ida-Virumaalt, lisa 6).

Pereema Kohilast näeb päikest esimese seosena ning samuti kõige alusena, mis on talletatud nii toitu kui kõike muusse, mida me igapäevaselt tarbime:

“Päikeseenergia on talletunud siin ja me tarbime palju ja toit, mis me tarbime, on enamuse päikeseenergiast. Sellepärast tuligi päike esimesena.” (Pereema Kohilast, lisa 4).

Pereisa Tallinnast kirjeldab oma esimest mõtteseost päikesega kui soojust rannas päikese all lesides, mida on võimalik oma ihuga tunnetada ning mis soojusena annab energiat. Selline käsitlus osutab energiakasutuse tähendusväljale (päikest saab kasutada soojuseks), mitte vaid energiaallikale: *“Mõtles, kui hea on rannas niimoodi peesitada. Soojas sa tunnetad kontidega, kuidas energia tuleb sisse. [--] Just selles soojuslikus mõttes.”* Samas võib tõlgendada tema nägemust päikesest energia vaimse käsitluse järgi – päikesesoojusest ehk sellest, et kehal on hea, saab ta juurde elujõudu.

Energiakasutuse tähendusväljas toovad näiteid ka teised küsitlud. Pereema Tallinnast leiab, et päikeseenergia piiramatult energiaallikana on leidnud arusaamatult vähe kasutust päikeseplatadeidena, viidates energia salvestamise võimalustele, mida inimkond pole osanud piisavalt ära kasutada:

“Päikeseplatadeid samamoodi. Et see on ikkagi täiesti ... nagu ütleme nagu piiramatult looduslik ressurss, on ju. Et ma ei saa nagu aru, miks ei kasutata. Et sa paned vähemalt siis ... Seda saab ju akumuleerida kuidagi.” (Pereema Tallinnast, lisa 2).

Tallinna pereisa leiab, et päikeseenergia kui igapäevaseks eluks kasutatav ja reaalne energiaallikas on butafooria, sest seda pole meie tingimustes võimalik pidevalt energia tootmiseks kasutada, kuna Eestis pole piisavalt stabiilset päikesevalgust, mida salvestada, ning valgus, mis on meie tingimustes, pole kõlblik tõsiseltvõetava energiaallikana Eestis:

“Ei, see on butafooria. Kui inimesel on vaja elektrit, siis see, mida räägitakse, et oi meil on tuul ja

päike ja ... Jah ei, sellega saab ka elektrit toota, on ju. Täpselt nii nagu lapsepõlves olid need elektrikonstruktorid, on ju. Paned pataka taha ja siis on valgus. Aga katsu selle najal niimoodi ... noh lugeda või nii. Ei ole võimalik. On küll valgus, aga see ei kõlba. ... See ei ole lahendus. Tänapäevaühiskond on siuke, et elektripinge peab olema stabiilne ja koguaeg seda. Mitte see, kas tuult on või ei ole. Kas päike paistab või ei paista. Talvel kasutatakse sooja vett, kasutame koguaeg.” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Pereema Läänemaalt, kel on tuuleenergiaga kogemust olnud oma elamises ja on plaaninud soetada kunagi ka päikeseenergia baasil energiasalvestaja, leiab, et algselt oleks investeering suur ning samamoodi nagu Tallinna pereisa, et ka päikest pole meie kliimas ehk piisavalt, ning nii kaua kui tema pere jaksab veel elektri eest maksta, ta seda kasutama ei hakka:

“Noh, alguses on muidugi investeering parasjagu suur. Teine asi on see, et ütlevad, et Eesti kliimas on nii vähe päikest, et seda ei tulegi sul sealt midagi. Noh neid võib-olla isegi praegu ostma ei hakka, sest see tuule oma ... nagu sai ka aru, et nii ruttu ta ei tule selliste vahenditega. Noh, midagi pakulist ei ole. Koguaeg tilgutavad juurde. Siinamaani oleme ära maksnud.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Päikeseenergial põhinevatest elektriautodest Ameerikas rääkides, seostab ta energiakasutuse valikud ka poliitika ning teatud huvigruppidega, sest leiab, et elektriautode kasutust takistasid teatud huvigrupid, keda ta peab ahneks:

“... Elektriautod ikkagi Ameerikast ja mingi hetk tuli kerge buum kohe ja olid need elektriautod ja suured päiksepaneelid, nii-öelda tanklad, üks ole. Panid oma aku seina, lasid täis ja sõitsid edasi. Aga siis ahned vaatasid, et meie autosid ei osta keegi ja ei meeldi üldse keegi ja meie kaevurid jäävad tööta ja ei saa palka ja umbes niimoodi ja ... Tähendab, need ahned hoiavad seda tagasi. Ma ütleks selle peale niimoodi, et seda stiili saab muuta. Selleks peab inimene piisavalt tark olema. Laristada pole ka vaja, auto saab ka vurada. Saab ka siin puuküttega, siin kasvatavad seda rapsi ja rapsiõli.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Kokkuvõtteks on päikeseenergia küsitlevate järgi piiramatu energiaallikas, mis on energiasalvestamisel leidnud arusaamatult vähe kasutust. Päikeseenergia seostub valguse, soojuse ja elu võimalikkusega Maal, samuti energia salvestamise ja energia tootmisega. Samas leiti ka, et igapäevaseks kasutamiseks meie tingimustes siiski päikeseenergia ei sobi, sest seda pole võimalik pidevalt ja stabiilselt kasutada. Samuti leiti, et päikeseenergia on kallid energialiik. Päikese kui alternatiivse elektrienergiaallika kasutamist seostati ka poliitika ja teatud huvigruppidega.

Tuuleenergia

Tuuleenergia seostub küsitlevatele rohelise energiana, sellega seoses ka poliitika ja mõne konkreetse inimesega, loodusesõbralikuna, mõnele tasuta energiana, mõnele kulukama energiana, samuti ilmastikunähtustena nagu tuul, torm ja tuisk ning nende poolt põhjustatud katastroofidena,

mis liigitatakse negatiivseks energiaks. Samuti seostab nii mõnigi küsitletu tuuleenergiat energiasõltumatusena, mis tundub olulisemana kui selle kulu.

Tuuleenergiat väljendati ideekaartidel tuulikutena, nii kaasaegsete tuulikute kui vanaaegsete veskitena. Nii leidis Tartu pereema, et vanasti osati siiski tuuleenergiat ära kasutada, hoolimata sellest, et siis polnud veel salvestamiseks akusid ega muid moodsaid seadmeid. See arusaam ei selgita mitte tuule kui energiaallika tähendusvälja, vaid tuuleenergia kasutuse tähendusvälja - tuuleenergiat ei olnud võimalik küll vanal ajal salvestada, ent tuulepotentsiaali osati sellegipoolest ära kasutada ehk tuul aitas midagi praktilist teha:

“Modernsed ka, mis oleksid loodusesõbralikud ... Aga need vanaaegsed selles mõttes, et see ... lausa nagu veski põhimõttel ka, et on seda tuuleenergiat ära kasutatud otseselt. Siis ei olnud ju neid akusid ja moodsaid salvestisi.” (Pereema Tartust, lisa 8).

Üks esimesi tuuleenergia seoseid oli küsitletutel ideekaartidel ka tuulepark. Tuuleenergiat nägid selle tähenduses nii mõnedki küsitletud hinnanguliselt tasuta ja seni vähe kasutatust leidnud energiana. Tuuleenergiat peeti ka roheliseks energiaks, mille kasutamine ei kahjusta loodust:

“Võib-olla see roheline energia oleks siis see tuuleenergia ja siis see vee-energia. Et selline täiesti tasuta energia, mis nagunii looduses olemas on, mis ei kahjusta loodust.” (Pereema Ida-Virumaalt, lisa 6).

Pereema Tallinnast leiab, et tuuleenergia potentsiaali on veel vähe osatud ära kasutada ning arvab, et tuulegeneraatoreid võiks rohkem olla (Lisa 2). Pereisa Ida-Virumaalt leiab, et tuuleenergia on kulukam kui seni kättesaadavad energialiigid, sest tuuleenergia seadmete tootmise kulud ja tasuvusaeg on pikk, kuigi tuul iseenesest puhub koguaeg. Samas ei saa tema arust loota ka tuuleenergiale, kuna see pole stabiilne energiakandja:

“Tegelikult see energia millegipärast ... mis siis, et see seade on juba üles pandud, aga see tasuvusaeg on nii pikk. Et mis ta kallimaks teeb? Ma tean, et ta on kallim, kuigi tuul ju puhub iseenesest. Aga ütleme võib-olla see on seotud sellega, et nii palju kui on selle tuuleenergia võimsus, üks ole, et nii palju peab olema ka katet. Kui järsku on tuulevaikus, et miski ju peab seda toetama, et asjad seisma ei jääks. Võib-olla on see, mis selle asja kallimaks teeb. Paljalt tuuleenergia peale me loota ei saa.” (Pereisa Ida-Virumaalt, lisa 7).

Pere Läänemaalt ostis enda elamise Ukrainast tuuliku ning planeeris kõige kulukamate energiatarbijate - põrandakütte ning boileri jaoks - vajamineva energia katta just tuuleenergiaga saadavast elektrist. Tuulik töötas kuu aega, ent siis põles elektroonikaplokk läbi. Pere ise märgib

tagantjärele oma tuulikukasutust kui hobi või kallist õppetundi. Pereema nendib, et tuulikupidamine on küll kallis, ent aitab kriitilisel hetkel, nt elektrikatkestuse ajal, tööd teha ning selle energialiigi positiivseks küljeks on sõltumatu energiakasutus:

“Augustikuu, kui me ta ülesse saime, oli absoluutselt kaks nädalat tuuletu. Et mine alt ja puhu ... kilovatike sai päev. Tund aega põrandakütet. [--] Alguses ütlesime, et oli investering, pärast ütlesime, et oli hobi. Noh, mõni käib selle raha eest reisimas ... Samas tast oli ükskord väga abi. Mul oli vaja Internetiga tööd teha. Elekter läks ära ja see aku oli täis. Kaks-kolm tundi, kui elekter ära oli, mul oli Internet olemas, mul oli telefon olemas ja arvuti töötas ja ... Nii et päris lahti ei haakinud veel Eesti Energiast. [--] Eks ta rahakotile võiks ka olla. Aga noh praegu selle atribuutikaga ei mänginud välja ja kallimat kuskilt Ameerikast või Norrast osta [--] Õppevahendiks nagu.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Ta leiab ka, et tuuleenergiaga annaks säästa, kuna tuuleenergia kujul on tegu elektrienergia taastootmisega.:

“Seda ma ütlen, et säästa saab siis, kui paned tuuleenergia püsti. See tuleb ja väntab-väntab, eks ole. Et maja on juba paigal, et siis mingisugustest [--] Täitsa hea, kui see elektrienergia taastootmine, sellepärast ma astusin rohelisse parteisse kah. Sellise mõtteviisiga on seal palju toredaid inimesi.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Läänemaa pereisa leiab, et tuuleenergia on ikka kallis hobi, kuigi tema tuulik peaks ära tasuma kümne aastaga. Seejuures on tema jaoks tasuvusest ja energiasäästmisest tähtsam energiasõltumatus, mis aitab kriitilisel hetkel jätkata tööd ning aitab hoida elukvaliteeti stabiilsena. Nii sai Läänemaa pere kodus elektrit tarbivad seadmed enamuse enda toodetud tuuleenergiat kasutades. Enda eluviisi teistega võrreldes nendib Läänemaa pereisa, et vahel on inimestest kahju, kes ei oska sõltumatult elada:

“See on see veski, mis praegu midagi ei jahvata ... Ma oleks ta pannud juba paarkümmend aastat tagasi, aga mul ei olnud võimalust. Ütleme nii, et see on kallis hobi praegu. [--] Tiksus tasapisi ja seesama pirn põles ja soojaveeboiler töötas ja kõik ... kodumasinad ja ... [--] Ma mõtlen, et ta võiks tulu ka tuua ja võiks nagu elektrit kokku hoida, aga arvutuslikult peab ta mingi kümne aastaga ära tasuma ... [--] Kui paned viiekümnevatise pirni näiteks või ütleme sajavatine pirn, siis ta peaks põlema kakskümmend viis tundi. Ja Interneti asjad toimisid ka sellel ajal. [--] Jaa, see on see sõltumatus. ... Aga vahest, kui räägid sellistest sõltumatust inimeste olekust, siis mul on täitsa kahju. Kui nagu vaatad, kuidas inimesed elavad üle oma võimete.” (Pereisa Läänemaalt, lisa 12).

Kokkuvõtteks on tuuleenergia küsitletavate järgi loodusesõbralik roheline energia, millel on energiasõltumatuse tähendus ning mis seostub poliitika ja mõne konkreetse isikuga. Küsitletute järgi on tuuleenergia ühelt poolt tasuta energia, millega annaks säästa, teisalt leiavad küsitletud, et tuuleenergia on kulukam kui seni kasutatud energiaallikad, sest seadmete tootmise kulud ja reaalne

tasuvusaeg on pikk. Nii järeldati, et kuigi tuuleenergia võib kriitilisel hetkel alternatiivina aidata, ei saa meie tingimustes vaid sellele energialiigile lootma jääda. Ilmastikunähtusi nagu tuul, torm ja tuisik tõlgendati samuti tuuleenergiana, nende poolt põhjustatud katastroofe jms tagajärgi seoti negatiivse tuuleenergiaga.

Hüdroenergia

Hüdroenergia tähendusväli seostus intervjuueeritavate ideekaartidel kas hüdroelektrijaama või kosena. Pereema Ida-Virumaalt seostab hüdroenergiat rohelise energiaga, pidades seda tasuta energiaks, mis on nahunii juba olemas ja mis loodust ei kahjusta (Lisa 6). Pereema Tallinnast mõtiskleb hüdroenergia salvestamise teemal, uskudes, et seda energiat peaks olema ikkagi võimalik kuidagi talletada, ning seostab seda tegematajätmist energia raiskamisega:

“... kuidas saaks püüda näiteks torne ja vesipükse ja kuidas seda energiat nii-öelda purki panna ja ära saaks kasutada. Ja siis lõpuks oligi ... siis ma mõtlesin, et on ikka meeletu raiskamine ja tarbimine.” (Pereema Tallinnast, lisa 2).

Hüdroenergia siiski suuremalt jutuks intervjuudes ei tulnud. Sellest räägitakse pigem koos tuuleenergiaga, liigitades nad mõlemad roheliseks taastuvaks energiaks, mille potentsiaali pole osatud piisavalt veel ära kasutada.

Tuumenergia

Ideekaartidel kajastati tuumenergiat mõistetega “aatompomm”, “radiatsioon”, “elektriravi”. Pommiga seoti ka sõnad “lõpp” ja “surm”. Piltidest kajastati tuumenergiana aatomi sümbolit ja radiatsiooni märki. Tuumenergiat seostatakse ka tulevikunägemusega.

Pereisa Kohilast selgitab oma nägemust tuumenergiast kui ühelt poolt radiatsiooni, mida kasutatakse meditsiinis nt elektriravina, teisalt aga surmakülvajana aatompommide näol (Lisa 5). Tuumenergiat nähti ka kui ahnuse objekti ning looduse tasakaalu sekkumist. Samuti peetakse selle kasutust võimalike katastroofide tõttu ohtlikuks. Nii mõnigi intervjuueeritav arvas, et tuumenergiat pole inimkonnal vaja, nagu ka kloonimist või muud geneetilist sekkumist loodusesse:

“Mina nimetaks seda ahnuseks. See on ohtlik, sest kui sa pead tuulikut või päikest või vett, sa saad võib-olla vähe, aga minu arust on see ohtlik. Sest sa võid. Noh, on neid katastroofe juba juhtunud ja minu meelest see on nagu inimese liigne sekkumine loodusesse. Näiteks nagu kloonimine või ... või ... või ... See nagu sekkub meditsiini ja geneetikasse ... või see – geneetiliselt muundatud taimed

või ... See on liigne sekkumine. Tuumaenergia on ka looduse tasakaalu sekkumine. Ja seda ei ole vaja.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Tuumaenergias nähakse ka ühiskonna tulevikku, millest pole inimkonna arengul pääsu. Nii hindas pereisa Ida-Virumaalt, et ühiskonna arenedes nähakse kindlasti, et tuumaenergia kasutamisest ei saa inimkond kõrvale jääda:

“Küllap inimene jõuab kunagi nii kaugele, et lihtsalt ei olegi muud alternatiivi, et peabki olema seesama, mis lõpuks ilmselt taandub mingile tuumaenergiale.” (Pereisa Ida-Virumaalt, lisa 7).

Pereisa Tartumaalt seostab tuumaenergia tuumafüüsikaga ja imestab, miks ühiskond pole leidnud veel energiaprobleemile lahendust (nt tuumakülmsünteesi), samuti hindab ta, et ühiskond ongi energia mõttes primitiivselt arenenud ning kõike uudsesse ei tohiks ettevaatamatult suhtuda, nagu algul suhtuti uudsesse materjali asbest, mille toimet ei osatud inimese tervisele selle kasutuselevõtul veel ette näha:

“Ma ikka elan kaasa tuumajaama ehitamisele Eesti Energia poolt ja kõigele ... Ma arvan, et tänane ühiskond, arvestades oma arengutaset, ongi nagu primitiivne selle energiakasutuse koha pealt. Ei suuda ometigi välja mõelda tuumakülmsünteesi või mida iganes, mis tunduks juba loogiline. Aga kuidagi ei taheta jõuda sinnapoole [--] ...kuna on avastatud selline suurusühik nagu nano, siis selgus, et need kombijaamad ajavad välja mingisugust nanosaasta ... Seda ei ole üldse veel uuritud. Samasugune nagu asbest oli kunagi, et väga selline hüper ... Et teeme eterniidid ja kõik asjad valmis ja siis hiljem selgus alles, kui mikroskoop arenes nii kaugele, et leiti ... et see asbesti väikesed molekulid on mingisuguste kidadega, mis jäävad kopsudesse kinni ja põhjustavad ilmtingimata astmat ja kopsuvähki. Ühesõnaga mõtlen energeetiliselt küll.” (Pereisa Tartumaalt, lisa 10).

Pereisa Tallinnast hindab, et ühiskonnal ei ole fossiilkütuste vähenedes ning kütusehindade kasvades teist teed kui tuumaenergia ning sellel põhineb tulevikus laialdane tuumaenergiajaamade rajamine. Samuti näeb ta energiaprobleemi lahendamisel, kuidas maailma teadlased “pannakse tööle”, mille tagajärjel areneb teadus nii kaugele, et kasutatakse elektriijaamasid, mille energiatootmine põhineb vesinikul ja tuumaenergial:

“Oleks nii, et on teada, et nädala pärast saab nafta otsa, mitte kuskilt pole võtta, siis jääks elu seisma. Aga kuna sa tead, et kümne aasta pärast on hind kümme korda kõrgem, siis hakkad mõtlema. Nemad nuputavad igal juhul midagi välja. Pannakse teadlased tööle, siis tulevad vesiniku ... mingid elektriijaamad. Tuumaenergiajaamasid ehitatakse igale poole. Kõik muu ehitus seiskub, kõik ehitavad tuumajaamasid. Ausalt, inimesed on nii kavalad küll, et kuidagi nad ikka midagi välja leiavad.” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Tema nägemus energiakasutuse tulevikust osutab sellele, et ta usaldab energiasüsteemi nii kasutaja kui arendaja tasemel ning seob tulevikulahenduse tuumaenergia kui perspektiivika energialiigiga. Tuumaenergia on tema arvates energiaprobleemi lahenduseks, kuna toidaks ära terve rahva; ent

seda vaid sel juhul, kui kõik inimesed oleksid nõus ühekorraga loobuma senisest eluviisist, nt autosõidust, tööharjumustest jm, ning mille tagajärjel oleks võimalik tema arvates aega tagasi keerata:

“See oleks üks lahendus. Täitsa kindlalt kohe. See oleks üks lahendus, mis kogu rahva ära toidaks ... Mitu kihti, mitu korrust, mis ehitada. Ma ei tea, kui kõik inimesed oleks nõus habemeajamisest sellisel kujul loobuma, autoga ei sõida, on ju. Tööd teeb ainult päiksevalguse käes, on ju. Ja talvel on jõle pikalt siis vabad ajad ... ma ei tea, kui kõik on seda nõus tegema, siis võib-olla saab aega ka tagasi keerata. Täpselt nii nagu 200 aastat tagasi elati.” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Kokkuvõtteks saab öelda, et tuumaenergia on seotud pigem küsitletute tulevikunägemusega, mille järgi on see fossiilkütuste vähenedes inimkonna vältimatu energiaallikas. Tuumaenergia kasutust nähakse ohuna inimkonnale, tõmmates paralleele surma ja hävinguga ning uudsete tehnoloogiate ja katsetustega, mille toime ja tagajärgede kohta veel piisavalt ei teata. Nii peavad mõned küsitletud tuumaenergiakasutust loodusesse sekkumiseks, mis seostub inimeste omakasu ja teatud huvigruppidega (nt suurtootjad). Tuumaenergiat tõlgendatakse ka positiivselt, seostades seda nt meditsiinis kasutatava elektriravi ja kiiritusega. Samuti nähakse positiivsena tuumaenergiast energiaprobleemile lahendust, kuna see *“toidaks ära terve rahva”*, ent seda vaid sel juhul, kui kõik oleksid ühekorraga nõus loobuma senisest mugavast eluviisist. Küsitletud imestavad, miks tuumafüüsika pole nii kaugemale arenenud, et energiaprobleemile pole veel lahendust leitud. Nii tõlgendatakse tuumaenergia võimalikku kasutust silmas pidades, et ühiskond on energia mõttes veel primitiivselt arenenud.

Vesinikul põhinev energia

Vesinikul põhinev energia tuli välja Tartumaa pereisa tulevikunägemusest transpordi kohta (Lisa 10), kui naftal põhinev kütus kallineks niivõrd, et praegusel kujul enam sõita ei saaks ning inimesed hakkaksid kasutama uudseid tehnoloogiaid ja rakendusi, nt näost näkku kohtumiste asemel suheldakse *Skype*'i teel, sõidetakse elektriautodega ning kasutatakse vesinikelemendil põhinevat tehnoloogiat. Samuti räägib ta konspiratsiooniteooriast, mida on kuulnud pesumasinate tootjatest ja vesinikelementidest, millel põhinevaid toimivaid tehnoloogiaid hoitakse võib-olla avalikkuse eest saladuses. Tema arvates hakatakse selliseid tehnoloogiaid kasutama sellepärast, et tööstuslikult on tulusam toota just alternatiivseid energiaallikaid:

“Ma olen kuulnud, et pesumasinate müüjate käes on samamoodi nagu naftašeikide käes on patent vesinikuelementide kohta. On pesumasinate müüjatel olemas mingisugune tehnoloogia, mis peseb pesu ära niimoodi, et nagu polegi mingit masinat sinna juurde vaja. Nagu sellist tänapäeva mõistes

masinat. Ma arvan, et see kõik muutub mitte sellega, et nafta saab otsa, vaid lihtsalt et on tulusam hakata alternatiivseid energiaallikaid tööstuslikult tootma.” (Pereisa Tartumaalt, lisa 10).

Bioenergia

Bioenergia oli toodud ühel ideekaardil lüpsilehmana, kel väljaheide saba all, nimetades seda metaboliseeruvaks energiaks, samuti pildiseeriana seemnest lilleks ning tuues bioenergiaga haakuva pildilise märgi lõkkest, mida nimetati tuleenergiaks. Muudel ideekaartidel seostus bioenergia puidu ja selle põletamisega (puuriida, hakkepuidu või lihtsalt puuga). Ühel ideekaardil tulenes seos “puu” kütusest, osutades omakorda sõnale “soe”. Bioenergia tuli välja ka intervjuudest, kus kasutati mõisteid “biokütus”, “biodiisli”, “rapsiõli” ning osutati ka loomaväetisele ehk orgaanilisele väetisele.

Metaboolse ehk muunduva energia kohta selgitas Läänemaa pereema oma nägemust – energia muundub lehma kaudu rohust piimaks ja sõnnikuks. Piim kui toiduaine annab selle joojale energiat, samuti kasutatakse sõnnikut orgaanilise väetisena, mis omakorda annab elujõudu toiduks kasutatavatele taimedele:

“Aa, siis tuli meelde loomakasvatusest metaboliseeruv energia. Lehm sööb rohu sisse, teeb sellest midagi – piima, ja ülejäänud tuleb välja. See, mis sees toimub – ained. See on metaboliseeruv energia – söödaväärindusest, väärtusest, mida hinnati.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Biodiisli seostab Läänemaa pereema kütusepoliitika, majanduslike huvide ja tulevikuga ning ei usu energiakatastroofi, nagu ta seda ise ütleb. Samas ei usu ta, et poliitikute huvid võimaldaksid bioenergial põhinevat tootmist, nt rapsiõlitootmist, samuti nimetab ta takistavaks jõuks teatud majanduslikke huvisid ehk ahnusel põhinevaid huvigruppe:

“Ühesõnaga, nagu üteldakse, ökoloogilise pidamisega toodad seda orgaanilist ainet, mis sul annab selle energia, siis see on võimalik ... Nagu poliitikuteni läheks ka. Ei lähe. Räägitakse, et taheti teha seda biodiisli. Nii. Aga needsamad mehed, kelle käes on see ... kuidas ma ütlen siis ... selle naftakütuse toomine siia, kartsid konkurenti ja lihtsalt ei lasknud. Ja samas need, kes teevad, need tahavad suurt partiid. Kõik need, ma mõtlen ka biodiisli ... ei tehta pisikesi, tehakse natuke suuremat. Sellele ei antud luba või midagi ... Et siin on need inimeste enda huvid, majanduslikud huvid. Mina ütlen ahnus ... Ahnuse huvigrupid on seal ... Mina ei usu seda katastroofi, et kõik hakkavad nüüd hobustega ringi sõitma, et midagi ei ole. Et inimene on nii tark, et ta leiab, kui ta tahab. Just, kui keegi on liiga ahne, et ta ei ... et mõistus pole praegu sellest mammonast üle.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Lisaks biokütustele räägib pereisa Tartumaalt plastmassi tootmisest, mis baseerub teraviljatärklisest söövatel bakteritel ehk bioenergial fossiilkütuste asemel. Sellest tehnoloogiast räägib ta naftakorporatsioonide konspiratsiooniteooria valguses:

“...mis on siis fossiilsete kütuste asemel teraviljatärglise kasutamise plastmassi tegemiseks. Teadlased leidsid radiaatori tagant ühe bakteri, mis hakkas sööma tärglist niimoodi, et tegi sellest plastmassi, aga see ei jõudnud kahjuks kuhugi veel. Eks ta ilmselt jõuab lähitulevikus. Sest kui nafta veel rohkem hakkab otsa saama ... Eks teda ole üritatud juba kuuekümnendatest teha, aga need patendid tavaliselt varastatakse nagu ära suurte korporatsioonide poolt. Ilmselt nende samade naftakorporatsioonide poolt või mingite käsilaste.” (Pereisa Tartumaalt, lisa 10).

Kokkuvõtteks saab öelda, et bioenergia on küsitletute järgi soojuseks, kütuseks ja toiduks vajalik energialiik. Seda seostatakse eelkõige puidu (hakkepuut või halud) ja selle põletamisel saadava sooja tootmiseks, samuti alternatiivkütuseliigina (biodiisel, rapsiõli), seostades seda kütusepoliitika ning majanduslike huvidega, ning ka metaboolse energiaga (rohust piimaks ja orgaaniliseks väetiseks muundumine). Samuti toodi ühes intervjuus välja teraviljatärglist söövatel bakteritel põhinev plastmassi tootmine, mida tuleks samuti liigitada metaboolse energiana bioenergia alla.

Fossiilenergia

Fossiilenergiana toodi ideekaartidel välja nii üldise mõistena “maavarad” kui eraldiseisvate energiakandjate ja saadustena: nafta, põlevkivi, õli, bensiin ja diisel (kui naftal põhinevad saadused). Bensiini seostati ideekaardil ka raiskamisega. Bensiin ja diisel tulenesid ühel ideekaardil märksõnast “kütus” ning viitasid omakorda edasi erinevatele liiklusvahenditele, mis neid kütuseid kasutavad: bensiin autole ja diisel bussile. Teisel ideekaardil jõuti märksõnast “kütus” kahe tunnini, millele ühest neist oli kirjutatud “nafta” ning teisele “õli” ja “bensiin”. Nafta ja põlevkivi kaudu jõuti maavaradest ka transpordini (autopilt), kuhu olid lisatud märksõnad “liikumine” ja “soojus” ning sealt edasi seos majapidamistega. Intervjuudes lisati neile mõistetele veel masuut, kivisüsi ja petrooleum. Fossiilenergia seostus pereemale Tallinnast päikese kaudu:

“Päikeseenergia on talletunud naftasse ja põlevkivisse ja maavarasse. Siis me jälle kasutame seda kodus ja tööstuses ja ...” (Pereema Tallinnast, lisa 2).

Fossiilenergiast räägiti intervjuudes ka seoses tulevikunägemusega, kui fossiilenergiat tuleks hakata mõne muu energialiigiga asendama (nt biokütus).

Nafta

Naftast räägiti seoses transpordi ja kütusega, samuti tootmiseks ja tööstustes vajalikuna. Konkreetselt naftast räägiti pigem tulevikuvisioni selgitamisel. Nii näiteks seletab pereisa

Tartumaalt, kuidas mõjutab naftakasutus ühiskonda ja tänapäevast eluviisi ning milline tema arvates hakkab nägema välja ühiskond, kui naftapuudus tunda annab. Ta peab naftat lääneliku elulaadi juures liigagi oluliseks, mille puudusel muutuks nt autosõit luksuseks, toiduainetööstuses mindaks tema arvates üle põllumajanduslikele taastoodetele, nt traktorid hakkavad sõitma rapsiõliga, mis stabiliseeriks varem kriitiliseks kujunenud olukorra. Samas usub ta, et rõivatööstus kahaneb sel juhul tunduvalt, arvestades tehiskiudusid jms tekstiile, mille alternatiive ta ette ei kujuta:

“See on liiga oluline. [--] Siis muutuks autoga sõitmine ilmselt luksuseks ... Et ilmselt, kui nafta läheb poole kallimaks, siis me hakkame skaipima alustuseks koos oma veebikämmide ja kõige muuga sinna juurde. Siis ilmselt leiutatakse kohe kiiresti, sest kõigil on kohe ka seda vaja. Ja ma arvan, et alguses võib-olla ei juhtugi midagi rohkemat. Siis ilmselt mõne aastaga arenevad kiiresti elektriautod. [--] Ma arvan, et toiduaine tööstuses minnakse suhteliselt kiiresti üle sellisel juhul nendele põllumajanduslikele taastoodetele ... ma just mõtlen seda, et ega põldu ilma traktorita ei saa pidada ja traktori peale ilmselt elektrimootoreid paraku ei tule nii ruttu. Et siis pigem hakkavad traktorid sõitma rapsiõliga näiteks ja siis ongi seesama lugu, et olukord ei ole nii kriitiline enam. Aga rõivatööstus muidugi terves maailmas ilmselt kahaneb ... ma ei kujuta ette ... Palju meil seda kottonit ikka kasvatatakse? Sealjuures siis, palju kottonitöötlmise jaoks kasutatakse. Aga igasugused polüestrid ja kõik need kaovad ära kohe... fliisid ja trikootažtooted. Kõik nailon ja ... Sellest ei kujuta küll ette. Seda nagu ei adu hästi, et mis seal alternatiiv on.” (Pereisa Tartumaalt, lisa 10).

Pereisa Tallinnast usub, et naftakriisi ajal pannakse teadlased lahendust otsima ning need nuputavad kindlasti midagi olukorra lahendamiseks välja, ent sellegipoolest läheb elu kallimaks ning tuleks väga palju hakata oma eluviisi muutma (Lisa 3). Sarnane uskumine, et teadlased või “nemad” või “inimesed” nuputavad midagi välja, koorub välja ka teistest intervjuudest (nt pereema Läänemaalt või pereisa Tartumaalt).

Põlevkivi

Põlevkivi nägid küsitletavad energiamahukana. Nii selgitab pereema Tallinnast, et põlevkivienergia tootmiseks kulub palju energiat, kuna põlevkivist küll toodetakse energiat, ent selle tootmisel kulutatakse samuti märkimisväärselt (Lisa 2). Põlevkivi seostas pereisa Ida-Virumaalt ka meediaga (Lisa 7). Pereisa Tallinnast leiab, et eestlased on üks õnnelik rahvas, kel on maapõues oma fossiilenergia, millel põhineb kogu maa odav elektrikasutus ja sestap saavad eestlased elada ka soojades tubades; ent kui midagi nafta asendamiseks ei leita, hakkavad eestlased elama nagu paarsada aastat tagasi:

“Eestlased on sitaks õnnelik rahvas. Neil on maa sees kogu elekter, mida me sööme ja joome ja oma nahaga tunneme. Kui me peaks kõik selle sisse ostma, näiteks masuudi või kivisöena, siis me ei jõuaks seda kinni maksta, sest siis me oleks poole külmemates tubades nii nagu vanarahvas ... Noh,

päike loojus, midagi ei teinud enam. Siis keerasid magama. Kui midagi asemele mõeldakse, majanduslikus mõttes – mida müüa teisel pool piiri, siis võiks elektrit sisse ka osta. Aga praegust me küll seda ei suuda. Kui põlevkivi varsti otsa saab, siis kui midagi asemele ei mõelda, siis olemegi nii nagu umbes paarsada aastat tagasi.” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Gaas

Gaasi otse ideekaartidel välja ei toodud, pigem süvaintervjuudes seoses kütmise ja toiduvalmistamisega. Nendes küsitletute elamistes, kus kasutati gaasipliiti, pole perenaised nõus sellest loobuma, sest gaasipliit on mugav, kiire ning pakub alternatiivi elektrienergiale:

“Siis on õnneks gaasipliit. See oleks siis kõrval teine, mis siis päästab. ... Sellest ka ei loobuks. Mis siis iganes juhtuda võib. Siis on see vähemalt olemas.” (Pereema Ida-Virumaalt, lisa 6).

Pereisa Ida-Virumaalt hindab gaasituld kõige paremaks, millel süüa valmistada (Lisa 7). Pereema Läänemaalt eelistab samuti gaasi, kuna tal on suur ruum, kus see erinevalt ühiselamu toast ei haise. Gaas on tema hinnangul ka kiire ja mugav ning peale selle oli gaas pliidi soetamisel odavam kui käesoleval hetkel (Lisa 11).

Petrooleum

Petrooleum ei seostunud küsitletavatele ideekaartidel, vaid seda märgiti süvaintervjuu käigus, võrreldes varasemaid petrooleumlampe tänapäevaste säästulampidega arengu, seda energiamahukuse seisukohast (Lisa 2).

Kokkuvõtteks saab öelda, et fossiilenergiana nähakse maavarasid ja nende saadusi: nafta, põlevkivi, kivisüsi, gaas; õli, bensiin, diisel, masuut, petrooleum. Fossiilenergiat seostatakse energiamahukuse ja raiskamisega. Maavarasid seostati eelkõige transpordiks, aga ka soojatootmiseks vajalikena, mida kasutavad nii liiklusvahendid kui kodumajapidamised ja tööstus. Fossiilenergiast rääkisid küsitletud seoses tulevikunägemusega, kui fossiilenergiat tuleks hakata mõne muu energialiigiga asendama ning kuidas teadlased pannakse energiaprobleemile koos lahendust otsima. Samuti hindasid küsitletud, et fossiilenergiaallikate (nafta) vähenedes elu kallineb ning inimkonnal tuleb hakata oma eluviisi muutma. Põlevkivil põhineva energia kohta leiti, et see on eestlaste odava elektrikasutuse allikas, tänu millele kogu rahvas sellest kasu saab. Gaasil põhineva mugava ja kiire toiduvalmistamise eeliseid kiitsid kõik gaasi kasutavad küsitletud, lisaks seostati gaasi energiaallikana elektri alternatiivina ning tõlgendati selle kasutust energiasõltumatusena.

Elekter

Elekter on üldjoontes küsitletavate energiakäsitluse esimene seos. See tundub nii iseenesestmõistetav, asudes “seal liinides” või seostudes konkreetse kohaga:

“See ongi see elekter, mis seal liinides jookseb.” (Pereema Tartust, lisa 8);

“Narva elektrijaamad ...” (Pereisa Ida-Virumaalt, lisa 7).

Samuti seostatakse elektrit kuuldud fraasidega, mida ei osata endale ka tagantjärele lahti mõtestada. Nii näiteks meenub pereisale Kohilast fraas “25. elektritarbimise režiim”, mida ta lahti seletada ei oska, ent mis seostub talle igakord, kui on juttu energiast. Selline seos osutab ka massimeedia mõjule:

“Kahekümne viies energiatarbimise režiim ... Ma ei tea, oli sihuke. Muudkui korraldi. Siia maani püsib meeles. Nii kui elektrist juttu tuleb, siis kõigepealt see tuleb meelde. [--] Tööstus, valgus, soojus. [--] Tootmine, ehitus. Kõik käib elektri peal.” (Pereisa Kohilast, lisa 5).

Elektri olulisus igapäevaelus tuleb välja kõikidest intervjuudest. Üleüldise elektritarbimise olulisust nähakse ka Eesti mastaapides, selle tähtsust ostu-müügi objektina kaubanduses, aga samuti vastates tänapäeva elukvaliteedi ja arengutaseme nõudele. Samuti on läbivaks teemaks säästmine ja raiskamine, seda nii rahalises kui energeetilises mõttes. Üks olulisimaid tegureid elektrikasutuses on vajadus selle järele, aga ka inimeste mugavus. Pereisa Tallinnast leiab, et eestlastel on elekter tänu põlevkivile odavalt kätte saadud, kuna riik ei pea seda kivisöe või masuudina importima; ning tänu suhteliselt odavale elektrile saame elada soojades tubades ja kasutada külma ja pimedat aega tänu elektrile ka kõigeks muuks, milleks vanal ajal võimalusi polnud:

“Kui me peaks kõik selle sisse ostma, näiteks masuudi või kivisöena, siis me ei jõuaks seda kinni maksta, sest siis me oleks poole külmemates tubades nii nagu vanarahvas ... Noh, päike loojus, midagi ei teinud enam. Siis keerasid magama. Kui midagi asemele mõeldakse, majanduslikus mõttes – mida müüa teisel pool piiri, siis võiks elektrit sisse ka osta. Aga praegust me küll seda ei suuda. Kui põlevkivi varsti otsa saab, siis kui midagi asemele ei mõelda, siis olemegi nii nagu umbes paarsada aastat tagasi.” (Pereisa Tallinnast, lisa 3)

Elektrit seostatakse valgustuse, koduelektronika, kütte, vee kättesaamise ja soojendamisega ning elektriautodega. Samuti on läbivaks teemaks säästmine ja raiskamine, seda nii rahalises kui energeetilises mõttes. Üks olulisimaid tegureid elektrikasutuses on selle mugavus. Elektriseadmed hõlbustavad igapäevast tööd majapidamises:

“Veepump on see, mida milleta ei saa. [--] Veepump on see esimene, mis elektriga on. Kui elekter ära läheb, varutakse vett ämbritesse. Ja siis järgmine ... No see veevärk käib vetsu ka. Siis selle soojaveeboileriga ... [--] Valgustus, see on ka nii ja naa. Parem on, kui on. Minu arust teleka ja raadiota saab ilma ka. Ja arvutil on ka mingi aku, millega saab mõnda aega hakkama. Aga siis pesumasinata ei saa hakkama. [--] Riidepesu. Nõudepesu on hea, jah, harjutab vahest mugavust.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Mõnes peres on elekter niivõrd oluline, et kogu majapidamine sõltub vaid sellest ning ei kujutata ette, kuidas sellisel juhul elukorraldus välja näeks, kui ühel päeval enam elektrit samamoodi kasutada ei saa. Nii leiab pereema Kohilast, et ilma elektripliidita ei saaks tema pere kuidagi hakkama, nagu ka elektrit kasutava veekeedukannuta. Kui elekter nende majapidamisest kaoks, tuleks neil tema arvates maale vanaema juurde kolida:

“No ilma pliidita ikka ei saaks kohe kuidagi hakkama, ma arvan. Ja samamoodi on meil vesi. Soojeneb elektriga. Kui meil läheks elekter ära, siis oleks meil täitsa kööga. Aga muidu mul ... röster ja teekann on ka väga olulised. Röster nii oluline ei ole, aga teekann on väga oluline asi. Kuigi see on ainult viimased kolm aastat vist olnud. Enne seda pole ... potiga pliidi peale ... Kui elekter ära läheb, siis meil on nii kööga. Siis me lähme kolime maale vanaema juurde. Seal on.” (pereema Kohilast, lisa 5).

Nii määrab elekter suures osas selle pere energiakasutuse. Elekter on üks energiamahukamaid Kohila pere elamises ka pereisa hinnangul, eriti kütet silmas pidades. Ta toob näite ka sellest, kui külmal ajal on kodust ära käidud ning tagasi jõudes tuleb elamine uuesti soojaks kütta. Nii ei saa tema hinnangul kütet talvel päris sisse-välja lülitada. Lisaks kodus kasutatavale elektrile seostus talle ka tööruumides kasutatav elekter, mille peal töötavad arvutid jm seadmed ning valgustus tööruumides:

“Meil vast elekter ole kõige rohkem ... kütte pärast ikkagi. ... Talvisel ajal ei saa päris sisse-välja lükata. Ega see on ka, et kui oled vahepeal ära läinud ja maha on jahtunud, siis pead uuesti üles kütma. Tegelikult rohkemgi veel. [--] Tööl on ka kontoritöö, eks ole. Seal on arvutid ja valgustus ja ... kõik asjad käivad elektri peal. See on põhiline.” (Pereisa Kohilast, lisa 5).

Oma elamises elektri energiamahukust hindas ka pereema Tartust, kes leidis, et väikeste lastega peres on põrandaküte, pliit, õhupuhasti ja pesumasinad pidevalt töös (Lisa 8). Ka teised küsitatud räägivad elektri olulisusest. Pereisa Tallinnast leiab, et elektrit siiski raisatakse. Tema hinnangu järgi elektrikasutusele igapäevategevustes küll ka püütakse kokku hoida ja elektrikasutust säästa, ent seda raisatakse siiski rohkem. Nii osutab ta elektrikasutuse balansile, mis tänu raiskamisele kaalub üle selle mõistliku kasutamise:

“Ei no, selles mõttes, kindlasti ei loobu paljudest mugavustest, mis tänu elektrile on olemas. Aga ... säästame, raiskame? Nagu iga inimene. Säästad natukene ja raiskad natuke rohkem.” (pereisa Tallinnast, lisa 3).

Valgustus on üks olulisi elektri kasutusvaldkondi. Peredes, kus on hoolealuseid, nagu väikesed lapsed, on valgus oluline. Ikka leidub ööpäevas pimedal ajal hetki, mil tuleb kontrollida, kas hoolealusega on kõik korras, seda nii öösel kui pimedal ajal talvel. Nii toob pereema Läänemaalt näite elektrikatkestustest talveõhtutel või lihtsalt pimedad ööd, mil tema väikesed lapsed vajavad hoolt (Lisa 11).

Kui koduelektroonika, vee pumpamise ja soojendamise puhul räägivad küsitletud põhiliselt vajalikust energiakasutusest, siis valgustuse puhul teadvustasid küsitletud elektrit ka raiskamise ja säästmisena, tuues vahel valguse tarbimise liigseks põhjenduseks vajaduse, meeldivuse ja mugavuse. Tarbimist ja raiskamist nähakse ka üldise tarbimis- ja käitumisharjumusena, mitte vaid enda harjumusi silmas pidades, nt tänavavalgustus linnades ja valges autotuledega sõitmine, mis arvatakse olevat kui mitteajalik, ent mida siiski inimesed teevad, kuna nad ei suuda ennast distsiplineerida:

“Kui ma sõidan lennukiga, siis ma vaatan nii paljudest suurlinnadest ... sõidad üle, kõik särab tuledes. See Eesti on nii pisku sinna kõrvale [--] Mõte oli silmade ees tänavavalgustus. Et tegelikult siin ongi see, et kui valged meie tänavad peavad olema. Miks nad peavad öösel valged olema? ... Ma arvan, et nii palju valgustust ei ole vaja. Samas pimedas tee peal sõites mõtlen küll, et pigem võiks olla kaherealine tee. Et sulle vastutulev auto sind ei pimenda. Mis sul vaja on, piisab autotuledest. Seesama tegelikult – valges autotuledega sõitmine on ka ju tegelikult täitsa mõttetu ... Ja mõnedes riikides ei ole ka see kohustuslik. Et tegelikult sellepärast, et me ise ei suuda ennast distsiplineerida, me põletame autotulesid, et teist näha oleks.” (Pereema Tallinnast, lisa 2).

Tallinna pereema osutab siin kriitiliselt ühiskonna elulaadile ja küsib, kas selline elektrikasutus, õigemini öeldes elektri priiskav tarbimine, on ikka mõistlik. Seega omistab ta elektrikasutusele valgustuseks ka raiskamise-säästmise tähenduse.

Oma vajadust valguse ja kohati ka selle üleliigse tarbimise järele osatakse samuti põhjendada: halva silmanägemise, säästulampide tuhmi valguse, üldise valguse olulisusega, meeldivuse ja taluvusega. Oma arusaama energiakasutusest võrdleb Ida-Virumaa pereema ka oma elukaaslase arvamusega:

“XXX arvas, et ehk see energiakulu on väiksem ja kestavad kauem ... Mina ei tea. Ma ei pannud tähele. Minule tundus, et valgus oli palju tuhmim, aga minul oli vaja valgust palju enam. Ma ei pidanud neid ... [--] Päriskalt pidasid vastu. Aga siis kui ära minema hakkasid, siis läksid järjest

klõps ja klõps.” (Pereema Ida-Virumaalt, lisa 6).

Samal arvamusel olev teine küsitletu seob oma käitumise ka kahtluse alla (kas see ikka peaks nii olema), teisalt toob näitena igapäevaselt kasutatavad säästupirnid, mis on aeglased süttima ning ei ole tema arvates nii töökindlad kui hõõgpirnid. Nii tekib valguse säästmisel (säästupirnidega) mõttetuse tunne, kuna valgus on tema jaoks vajalik ning valguse pealt säästupirnidega kokku hoides, kaotaks ta elukvaliteedis. Peale funktsionaalsuse on teiseks teguriks tema jaoks ka esteetika ja meeldivus, nt jõulukuusevalgustid on jõulude ajal kuusel ilusad:

“Kuna mul on kehva nägemine, siis minule meeldib, kui on valge. Ja mulle tegelikult ei meeldi klõpsutada tulesid tubadest ära ... Ja mulle meeldivad suured aknad. Ja mulle meeldib päevavalgus. Ma ei talu pimedat ... Mulle lihtsalt meeldib, eks. Aga kas see peab kõik olema? ... Aga teisest küljest jälle, kui mingi lamp põleb, siis minu jaoks on see nii oluline. Siis ma lasen tal põleda, on ju. Arvestades eriti, et meil on säästupirnid. Need eriti ei tahagi klõpsimist. See on teine asi. Ja kolmas asi on see, et säästupirniga läheb sul viis minutit aega enne, kui ta valgeks läheb. Et ma olen ammu sealt teise toast otsaga läinud, on ju (naerab). See on jälle selline mugavus ja tekib selline mõttetuse tunne. Et ma ei näe sel mõtet. Ütleme, et siin kuusetule võiks ööseks ära lasta [jõulukuusel põlevad elektrilambikesed], aga see on nii ilus ju. Ja nii hea on, kui sa tuled koju ja näiteks on välisvalgustus. Nii ilus. Aga mul ei ole midagi selle vastu, kui osta mingi kallim välisvalgusti õue, mis nagu päeval kogub energiat ja öösel kulutab seda. Ma olen nõus sellega tegelikult ... nagu maksuma” (pereema Tallinnast, lisa 2)

Selle näite järgi tundub, et energiakasutust hinnatakse eelkõige enda vajaduse ja meeldivuse järgi, seejärel sobitatakse oma energiakasutus säästmise tähendusega ning lubatakse säästmise võrra ka oma vajaduse ja meeldivuse järgi energiat rohkem kasutada, ehk raisatagi. Nii hinnatakse oma energiakasutust säästmise tähenduses, vastandades seda raiskamisele. Samas aga esitatakse oma energiakasutuse kohta ka kriitiline küsimus, kas peab ikka nii palju valgustust olema, jättes mõtlemisaineks oma võimaliku energiakasutuse vähendamise.

Säästulampidest arvab Tartumaa pereema, et need peavad võrreldes hõõglampidega kauem vastu ning võtavad vähem energiat ning tema pere säästulampidel põhinev iluvalgustus õues sõltub rohkem sellest, kui võimsad on pirnid ise – võimsamaid lampe ei saa kasutada, kui on võimaldatud. Õues kasutab Tartumaa pere säästulampe, sest nende kasutusaeg on pikk ja nad võtavad vähem energiat (Lisa 9). Säästulampidega säästmisest ja valgustuse pealt kokku hoidmisest arvab aga Tallinna pereisa, et see on puhas müüt, sest sellega ei saa märkimisväärselt kokku hoida. Tema võrdleb teadlikult valgustust kui energia kasutusala kütmisega. Selles suhtes kulub valgustusele vaid väike osa energiatarbimisest. Seega pole mõtet rääkida tema arvates väiksel osalt kokku hoidmisest, kui samas kütte soojakaod ja kütmise tehnoloogiad ikka samaks jäävad. Nii hindab ta

müüdiks ka tulede sisse-välja klõpsutamisega elektri kokkuhoiu:

“Aga see valgus, see on siuke müüt, on ju – lülita ära, siis säästad energiat ... kas see oli veerand vä ... kui sedagi ... elektritarbimisest tarbivad majapidamised. Kusjuures sellest veel mingi murdosa on alles valgustus, ülejäänud on küte. Paljud ju kütavad elektriga. Selles mõttes on müüt, et sellega säästad.” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Kodutehnikast loetakse olulisimaks pliiti, veekeedukannu ja pesumasinat, mis hõlbustavad kodutööd tunduvalt, säästes aega ja enda tööjõudu ja vaeva. Pesumasinat hindavad küsitletud perenaised enim ning poleks sellest nõus kuidagi enam loobuma:

“Ega ma ei oleks nõus küll käsitsi pesema ... [sumbub naeru] Ma imetlen neid, kes suutsid ja pidid leidma selle aja, et terve pere pesud ära pesta.” (pereema Ida-Virumaalt)

Pesupesemine on tehnika arenedes niivõrd lihtsaks tehtud (pidades silmas ajakasutust, vaeva ja mugavust), et perenaised muutuvad aina mugavamaks ning tunnevad, et ei viitsi mitte pesu pesema hakata, vaid seda kuivama riputada. Mugavus on nii oluliseks küsitletud perenaiste jaoks saanud, et nad pigem raiskavad teadlikult energiat tihedamalt pesupesemisele kui loobuksid oma mugavusest. Üks pereema seab käsitsi pesemise õigustuse ka kahtluse alla, arutades kas sellega seotud veekasutus ja vaev üldse säästaks midagi:

“kui vanasti oli terve laupäev oli ikkagi pesupäev, siis nüüd ei ole ühtegi pesupäeva. Nüüd on see, et ei viitsi kuivama panna, on ju ... Et ma pigem pesen neid tihemini on ju, aga okei ta kulutab elektrienergiat ja kõike muud on ju. Aga kui sa hakkad teisipidi mõtlema, siis seesama veekeetmise ja nühkimiseks ... ma ei tea, mis ma veel teen ... Et võib-olla sellesama vett ma ei vääna nii palju ... et võib-olla kulutaksin veel rohkemgi on ju ... Mine tea, kui palju mul seda kokkuhoidu võib lõpuks olla – see on nii imeväike on ju.” (pereema Tallinnast, lisa 2)

Samamoodi leiab Tartumaa pereema, et on hakanud pesu tihedamini pesema kui selleks vajadust oleks, sest nt põrandale kägarasse visatud riie tundub mustana. Seda on täheldanud ta lasteriideid maast korjates: *“Lastel on väga mugav niimoodi panna üks asi ühel päeval selga ja kanda ja siis võtta järgmine kord uus ja visata siis niimoodi kägarasse. See tekitabki mõtte, et sa pead selle ära pesema.”* (lisa 9).

Selles peres hinnatakse kõrgelt ka nõudepesumasinat, millela ei kujutata elu ettegi. Nõudepesumasin säästab perepeade arvates ajakasutust ja säästab neid ka söögikordadega seotud stressist. Ebameeldiva töö hõlbustajata tundub nende jaoks nõudepesemine pereringis komplitseerituna:

“Kui see on katki, siis meil kulub selle peale nii palju aega, et me ei kujutaks seda ettegi. Ennem ei saagi teada, kui ta jälle katki on. [--] Siis tuleks päris ruttu poodi minna ja uus osta. Elu ilma selleta ei kujuta ette.” (Tartumaa pereema, lisa 9).

“neid pesijaid on nii vähe ... kui nõudepesumasin on siin katki läinud, siis see lõpeb meil mitte just peretüluga, aga sellise stressiga. Iga söömine algab ja lõpeb stressiga ... Ja me tunnetame seda, kui me oleme vanemate juures Tallinnas. Seal ei ole nõudepesumasinat ja siis on see nii komplitseeritud alati.” (Tartumaa pereisa, lisa 10).

Samas ei tahtnud Läänemaa pereema kuidagi elamisse nõudepesumasinat, ent kui see talle kingiti, oli ta sunnitud sellega pesema hakkama. Mõne aja pärast oli ta nõudepesumasinaga harjunud pesema ning masina käsitlemisel tekkis ka huvi poegadel, kes ema aeg-ajalt olid äkki kodutöödega varmad aitama. Nii leidis ka pereema, et nõudepesumasin võib olla nende peres kasulik. Seejärel avastas ta, et see on ka veesäästlik ja mugav, ent kui elekter kallineb, hakkab ta mõtlema kokkuhoidlikule käsitsi pesule kausis ning võib-olla muudab ka oma jooksva vee all nõudepesemise harjumust. Nõudepesumasinaga harjumine võttis tal omajagu aega – ühelt poolt häiris keemia, mida selleks kasutatakse, teiselt poolt ka tekkis küsimus, kas morsiklaasi või leivataldriku pesemine nõudepesumasinas pole mitte pigem energiaraiskamine:

“Alguses häiris mind see pulbrihais ja harjumine. Noh, see keemiavärk. [--] Ikka natuke paha tunne on, kui lased morsiklaasi sinna või leivataldrik või ... [--] Ühesõnaga, see mis sa enne pesid ka ilma fairita, selle pesed nüüd ka. [--] Kui sa koguaeg solgutad ja solistad, et siis sa nagu kasutad tegelikult rohkem. Ma olen ka mugav, ma pesen jooksva vee all ... Nii võib-olla saaks kokku hoida. Ma ei tea, võib-olla kui elekter läheb kallimaks, siis võib-olla hakkab ka niimoodi tegema ... Siis hakkab mõtlema kausi sees pesemise peale.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Tallinna pereema leiab, et pesemisega seotud tööd on elamises kõige energiamahukamad. Ta arvab, et pesumasinata ta ei saaks, aga nõudepesumasinast oleks ta valmis vajadusel loobuma, sest tema arvates on see üks energiamahukamaid ja mõttetumaid kodumasinaid. Huvitav on näha, kuidas ta seab küsimuse alla ka oma nõudepesumasinaga pesemise harjumuse – kas ta ikka oleks valmis sellest loobuma, nagu ta algselt väitis või on ta harjumus juba niivõrd juurdunud, et seda oleks raske muutma hakata:

“Nõud saaks ju tegelikult ära pesta kraanikausis ju ka. Et võib-olla see on üks selliseid vähem mõttekaid kodumasinaid. See oleks esimene asi, millest ma loobuksin. Aga äkki ma olen nii harjunud, et kohe, kui mul seda ei oleks, äkki ma nagu mõtleks ümber.” (Pereema Tallinnast, lisa 2).

Tartu pereema, kel on kaks väikest last ning ise on kodune, hindab, et igapäevased kodumasinad on tema elamises kõige energiamahukamad, sh pesumasin, pliit ja õhupuhasti (Lisa 8). Ent on ka vähemolulisi ja suisa tähtsusetuid majapidamisseadmeid, mille kasutamisetä saaks muretult ära

elada, ent mida tarbimisühiskonnas on loetud elukvaliteedi tõstjaks või kas või teiste poolt tehtud praktiliseks kingituseks pereemale. Nendeks loeti nt võileivaröster ja mikrolaineahi, mida võrreldi teiste kodumasinat kasutamisega. Nii räägib pereema Tallinnast talle kingitud röstrist kui täiesti mõttetust asjast, mida ta ei kasuta ning mis võtab kitsas elamises ruumi, ning võrdleb seda veekeedukannuga, mille eeliseks on kiirus ja mugavus:

“Täiesti mõttetu asi. Selles mõttes, et jaa, sellega on hea teha ja see on tore asi, kuid tegelikult on ta ... võtab ruumi ja ... Palju ma teda kasutan? Ei ole mulle vaja. ... veekeedukann, see on nii oluline – pole vahet, kas ma teen selle vee nüüd kannus ja pliidi peal ja keedan ... Noh, võiks ju ka ilma olla, aga see on jällegi see, et sa saad nii oluliselt kiiremini ... nii oluliselt kiiremini selle tassitäre vett, et see on ikka ... et ma ikka väga kaalun, mis masinat on mul vaja ja mida mitte.” (pereema Tallinnast, lisa 2).

Samuti väljendab Tallinna pereema kriitilist meelt oma kodumasinat soetamise kohta ning küsib, kui palju ta mingit kodumasinat tegelikult kasutab. Mõttetuks koduelektronikaks luges Tartumaa pereisa ka mikrolaineahju ja televiisori, millela oleks tema arvates pereelu kvaliteetsem, sest pere suhtleks teleri ees istumise asemel palju rohkem ja inimesed mõistaksid üksteist oluliselt paremini:

“Noh ja televiisor oleks teine. Kui teda ei oleks, oleks üldse kõike rohkem, mõõdukamalt ... Ma arvan, et inimesed hakkaksid palju paremini läbi saama omavahel ... See cure ja medicine on kaks erinevat asja, on ju. Eesti keeles võiks olla ka kaks erinevat sõna selle kohta. Et ta ei ole siis “ravima” [--] Ei sotsialiseeru ju tänu televiisorile. Et sa lähed sinna taha ja oh me olime perega koos ja vaatasime televiisorit. Vaatasime ühte filmi. Noh, me kõik saame sealt erineva elamuse või ei tea, millise elamuse sealt keegi teine sealt sai. Ja omavahel ju tegelikult omi paradigmasid ei ühenda sellega absoluutselt. Kui televiisorit ei oleks, siis ilmselt me mõistaksime üksteist oluliselt paremini.” (Pereisa Tartumaalt, lisa 10).

Tartumaa pereisa toob välja just koduelektronika kasulikkuse ja mõttekuse, hinnates ka nende mõju oma pereelule. Vaid Läänemaa pereisa leidis, et igasuguste kodumasinateta saab hakkama, sest need on kasutusel vaid mugavuse pärast (Lisa 12).

Sooja vett kasutatakse nii toidutegemiseks (veekeedukann, pliit) kui enda ja nõude-riiete pesemiseks. Suurema osa veest soojendab elektrienergial boiler, mis on nii mõneski peres osutunud alternatiividest kõige mugavamaks lahenduseks, kuna nt puuküttega pliidil baseeruv soojaveetorustik hakkaks koguma katlakivi ning oleks palju aeglasema toimega ning mis ei taga pidevat sooja vett elamises, nagu Läänemaa pereisa sellele osutab (Lisa 12).

Boilerikasutajast eramajaomanik näeb süsteemi puudusena külmadel talvedel vee külmumise ohtu

(Pereema Tartumaalt, lisa 9). Elekter on oluline ka puupliidil baseeruva keskkütte ringi ajamiseks, kuna vee ringlemiseks on vaja elektripumpa, millel elamises pole alternatiivi, nagu osutab Ida-Virumaa pereisa (Lisa 7).

Elektriküttest majapidamistes kasutatakse nii radiaatoreid, puhureid kui pörandakütet. Elektri osatähtsus elamistes on küllaltki suur, kuigi esmapilgul ei oska elektrikasutajad seda endale teadvustada. Samas peavad küsitletud oluliseks ka elektrile alternatiivi leidmist oma elamistes, seda sõltumatuse ja kulutuste kokkuhoiu pärast. Sestap pole küsitletud eramajade pered nõus loobuma mitte mingi hinna eest ka oma universaalsest ja traditsioonilisest puupliidist, millel saab valmistada toitu ja millega köetakse elamist:

“... et kui ühel hetkel elekter ütleb üles, et siis on mul vähemalt pliit, mis annab sooja. Et ma ei toetu sellele elektrienergiale igas asjas, et peab olema selline väljund teistpidi ka.” (pereema Ida-Virumaalt, lisa 6).

Pere Läänemaalt on katsetanud oma talus tuuleenergiat elektrile alternatiiviks, et hoida kokku igakuiseid elektrikulusid põhiliselt boilerile ja pörandaküttele, kuigi majas on sisse seatud juba kahetariifne elekter, mida kasutatakse suuremate elektritarbijate puhul öösel. Elektri hind on üks selle pere energiakasutuse teguritest:

“Mingit küttekeha ei ole, ainult elektriküte, aga koguaeg läheb kallimaks. Siis hakkab elekter nagu tunda andma, kui ta pidevalt nagu sees on. Ja boiler on nagunii ... Ja see kätepesu on ka ... [--] Sellega oli arvestatud, kui saaks kogu pörandakütte panna selle peale [tuuleenergia] ja boileri.” (pereema Läänemaalt, lisa 11).

Pörandaküte on suures osas küll mugavus nagu pered isegi viitavad, aga sel on ka kasulik funktsioon – nii mõneski elamises kasutatakse pörandakütet just liigniiske elamise kuivatamiseks. Seda küll siis enamasti vannitubades ja dušinurkades, aga ka koridoris, kus märgade ilmadega pori jalatsitega sisse satub. Pörandakütte pealt kokkuhoidmiseks on mõeldud ka alternatiividele, ent energiakasutuse lahendus sõltub siiski paljuski valikuvõimalustest, nagu seda kinnitab ka pereema Tartust (Lisa 8). Tema eramajas pole võimalik elektripörandaküttele kasutada alternatiivi nt linna keskküttetorustiku vms näol.

Kokkuvõtteks võib öelda, et elektrit seostavad küsitletud energiakasutusega esimesena. Elektrit nähakse argipäevas nii iseenesestmõistetavana, et seda ei osata isegi esmapilgul mõtestada. Küsitletud näevad, et elektritarbimine vastab tänapäeva elukvaliteedi ja arengutaseme nõudele.

Elektrikasutuse teemat läbib ka säästmine ja raiskamine, mis põhineb ühelt poolt elektrikasutuse vajadusel, teiselt poolt aga inimeste mugavusel. Kokkuhoiuteemat käsitletakse nii rahalises kui energeetilises mõttes, seda rohkem küll elektrikütte ja valgustuse kui koduelektroonika jm majapidamises kasutatavate elektriseadmete mõttes. Elektrienergia kasutuse liigtarbimise põhjenduseks toovad küsitletud vajaduse, meeldivuse ja mugavuse. Kodutehnikast pidasid küsitletud olulisimaks pliiti, veekeedukannu ja pesumasinat, mis hõlbustavad pereinimeste kodutööd märgatavalt, säästes aega ning enda tööjõudu ja vaeva. Pesumasinat hindavad küsitletud perenaised enim ning poleks sellest nõus loobuma. Üldiselt kinnitavad küsitletud, et elekter on mugava elamise aluseks ja seetõttu kasutatakse elektril põhinevat tehnikat isegi rohkemgi kui selleks vajadust oleks. Elektrit käsitlevad küsitletud ka kui midagi, millest majapidamises sõltutakse ja seetõttu otsivad nad elektrile elamises alternatiivi.

Transport ja kütus

Ideekaartidel seostusid transpordiga autod, kütuse kasutus ja selle raiskamine, liikumine ja kiirus, mille alajaotusena olid märgitud autod. Transpordivahendites kasutatava kütusena märgiti ideekaartidel bensiini, diisli, õli ja naftat, süvaintervjuudest tulid välja ka biokütus ja petrooleum (viimane küll lampides kasutatava kütusena). Süvaintervjuudes rääkisid transpordist ka need küsitletud, kelle ideekaartidel seos transpordiga puudus. Nii avastas pereema Läänemaalt, et talle transport ja autod ideekaardi joonistamisel üldse ei meenunud:

“Nad ei tulnud mul üldse meelde. Et tossutaksid või midagi ... vajaksid bensiini ... Kuidagi just need loomad, tuulikud ... Noh tegelikult rohelise mõtteviisiga inimene üldiselt.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Transpordist rääkides tuli intervjuudes jutuks sõiduauto pidamine, selle ostmine ja valiku tegurid, transpordivahendite valikud ja võrdlus, kütuseliigid, bensiini hind, selle kallinemine ja kokkuhoid, sõiduharjumused, sõidustiil ja säästlik sõitmine, reisimine, ajakasutus ning tulevikunägemus, milles kajastusid nii elektri- kui hübriidautod. Samuti läbib transporditeemat raiskamine ja säästmine, nagu selle toob välja Tallinna pereema, nähes suurlinnade tulesid lennukiaknast ning autosid vuramas sealsetel magistraalidel (Lisa 2). Liiklustingimusi Eestis ja mujal maailmas võrdleb ka pereisa Läänemaalt, seda just sõiduvahemaa ning ajakasutuse seisukohast, andes mõista, et kaks tundi autosõitu ei ole muu maailmaga võrreldes pikk vahemaa (Lisa 12).

Autopidamisest rääkides, arvab Tallinna pereisa, et linnas elamisel määrab autokasutuse ära

võimaluste paljusus (nt ühistranspordi kasutamine), maal aga nende puudumine:

“Linnas on lihtne. Siin võimalusi on palju. Meil on kamba peale ainult üks auto. Oleks meil kaks autot ... siis oleks hulga lihtsam. Siis võiks juba maal elada. Üks läheb ja toob ja teine toob ja ... Aga siin ... poisid lähevad bussiga, kui vaja. Kui auto on katki, käime kõik bussiga. Mingit probleemi pole. Selles mõttes on meil hea koht, et bussipeatus on lähedal, pood on lähedal, kui vaja.” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Auto võimaldab selle kasutajal vabalt liikuda, säästes aega ning võimaldades ligipääsu uksest uksele. Kui peres on ka väikesed lapsed või muud hoolealused, on auto soetamine pere jaoks seda olulisem. Autoostmisel jälgivad küsitletud praktilisust ehk hinna ja kvaliteedi suhet, mugavust ja suurema pere puhul ruumikust. Oluliseks teguriks auto ostmisel on ka tema kütusekulu, hind ja varuosade kättesaadavus. Intervjueeritavad vaatavad ka auto esteetilist poolt, nt värvi.

Auto ostmisel loevad küsitletud perepead oluliseks selle praktilisust ja hinna ja kvaliteedi suhet. Nii leiab pereisa Ida-Virumaalt, et autoostmisel vaatas ta esmalt just seda majanduslikku tasuvust ja sõitjate ja asjade mahutavust, mitte kütusekulu:

“Noh ütleme see hinna ja kvaliteedi suhe. Ja tead, ausalt öelda kütusekulu peale väga ei mõelnud ... Põhiline oli, et pere nagu ära mahuks ja et saaks üht koma teist ikka vedada ka, kui vaja.” (Pereisa Ida-Virumaalt, lisa 7).

Samamoodi leiab Tallinna pereema, et tähtis ei ole tema jaoks auto ostmisel mitte energiakulu, vaid majanduslik tasuvus pikemas perspektiivis ja vabadus. Nii on ta nõus pigem kallima auto ostma kui hiljem igapäevakuludelt kõrgemat hinda tasuma:

“Ma pigem võin jälle kallima auto osta, aga et mul pärast igapäev kuluks vähem ... mitte et ma mõtleks, et oi, kui palju energiat ma kulutan, vaid ikka puht majanduslik kasu on siin mängus. Et ma ei peaks nii palju maksma ja nii palju peatusi tegema ja nii palju mõtlema. Et ma saaks vabalt sõita igale poole. Isegi, kui kolmkümmend krooni liiter oleks.” (Pereema Tallinnast, lisa 2).

Tallinna pereisa pidas samuti oluliseks esmalt selle praktilisust – auto annab vabaduse ja võimaluste rohkuse, samuti on autoga mugav liigelda, kuna peres on kolm last. Tähtis on tema jaoks just auto suurus, et kogu pere korraga auto peale mahuks, samuti mugavus ja võimaluste rohkus; seejuures auto kütusekulu ei ole esmatähtis:

“Sellepärast, et me tahame kõik korraga ära ka mahtuda. Meile ei piisa väiksest autost ... Ta ongi suurem. Võtabki rohkem kütust. Selles mõttes see ei ole päris nii lihtne, et ... see energiasäästmine

nii-öelda üks ole, palju sa raha oleks nõus välja käima. See on nagu üks aspekt. Seal on teisi asju veel, mugavus üks ole, võimaluste rohkus ...” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Vastupidi Tallinna pereisale leiab Kohila pereisa, et auto võiks olla väike, aga samuti praktiline, sealjuures on olulised hind, saadavus ja sõidumomadused (nt kütusekulu). Kuna elukaaslase otstarbeks osteti kasutatud auto, vaatas ta ka selle varuosade kättesaadavust, et edaspidised kulutused autole oleksid väiksed. Tema jaoks ei olnud mugavus esimese auto puhul niivõrd tähtis, pigem praktilisus, auto mõõdukas ja varuosade kättesaadavus. Samuti pidas ta oluliseks auto töökindlust, sealjuures arvestades, et mida vähem on autol lisavarustust, seda töökindlam on ta sõiduvahendina:

“Mugavust me nii väga ei vaadanud. See oli kõige viimasel kohal. Ikka praktilisuse seisukohast. Värv ei mõjuta ka sõidumoadusi. See on täitsa ükskõik. Eelkõige jah, mõõdukas. Kuna tal on kesklinna sõita, siis on see parkimine oluline [--] Päris mikro ka mitte, sest siin on vaja maantee peal sõita. Selline kompromiss. Teisalt muidugi praktilisus, et palju kütust kulub. Et siis ei ole nii palju kulutusi. Saadavus, omadus, hind. Ja see omakorda tingis siis sellest, et kui saadaval on varuosad” (Pereisa Kohilast, lisa 5).

Kui esimese auto ostmisel oli pere veel väiksem, siis teise auto puhul oli tema jaoks oluline just mahutavus, kuna vahepeal oli pereliikmete arv kasvanud (Lisa 5). Kohila pereema jaoks oli oluline temale ostetava auto puhul see, et ta oleks väike, sõidukindel ja ta saaks ruttu ostetud. Väike auto on tema jaoks oluline selleks, et et ta suudaks linnaliikluses toime tulla. Samas ta ei olnud nõus sõitma juba olemasoleva autoga nende peres, sest tema jaoks oli oluline ka auto töökindlus, et ta ei jääks koduteel sellega hätta ning ei peaks hakkama maanteel seda parandama:

“Ja põhiline oli see, et ei pidanud väga kaua valima. Sai ruttu kätte ja mul oli seda suht kiiresti vaja. Kuigi XXX oleks tahtnud, et ma oleks sõitnud selle vana Opeliga, mis hakkab laiali vajuma, siis mina ütlesin, et sellega mina ka ei sõida. Seda, et mina kuskil tee peal parandama hakkas ... ta peab olema ikka töökorras ka..” (Pereema Kohilast, lisa 4).

Pereema Tartumaalt leidis, et auto ostmisel on oluline tema jaoks ka kütusemahtuvus (kütusepaagi suurus) ning kütusekulu, pidades silmas just ökonoomsust, sest tema läbisõit on keskmisest suurem ning pikaajaline ökonoomsus on sel puhul oluline; auto välimus ja meeldimine aga teisejärguline ja ajutine:

“Minu jaoks on suht oluline see, et esiteks kui palju ma saan kilomeetreid paagitäiega sõita. Et kui suur on see pakk, on ju, pluss ka veel see, et oleks mõistlik kütusekulu. Ma ikka pidevalt arvutan, kui ökonoomselt ma olen suutnud sõita ... See on pikaajaline asi, see ökonoomsus ikkagi. Meeldib mulle kaks nädalat või kuu aega, ülejäänud viis aastat pead ikka ka muul moel rahul olema.” (Pereema Tartumaalt, lisa 9).

Pereisale Läänemaalt oli oluline nii kütusekulu, töökindlus ja auto võimsus, aga ka välimus:

“Samas tahtsin, et oleks suht sihuke viisakas ka ... et sellel olid kõik need asjad olemas ja edasi ta läheb ka. Nii et möödasõiduga ei pea muretsema.” (Pereema Läänemaalt, lisa 12).

Välimus oli tähtis ka pereemale Ida-Virumaalt, samuti uste arv ning ruumikus, et perel oleks mugav. Välimusest pidas ta silmas, et auto poleks valge, kuna siis paistavad kasutatud autol roosteplekid kergesti välja (Lisa 6).

Oma autosõiduharjumusi hindas ümber pereisa Tartumaalt, kes leidis, et vanemaks saades hakatakse mõtlema rohkem säästmisele. Nii vahetas ta oma liiga suure auto väiksema vastu, sest nende perel ei olnud suurt autot vaja, kuigi peres on kaks väikest last (Lisa 10).

Kütuseid seoti nii masinate tööshoidmisega kui transpordivahendite liikumisega. Nii leidis energiakasutuse ühe tähendusena Tartu pereema seadmete tööshoidmiseks ja masinate liikumiseks just kütused (Lisa 8). Kütuseliikidest võrdlesid küsitletud diisliomadusi bensiiniga ning leidsid, et diislit kulub bensiinist vähem ning ta on sobilik suuremasse autosse, mis vajab rohkem kütust, nagu seda on mahtuniversaal Kohila pereisa sõnul (Lisa 5). Biokütusest räägiti üldistes terminites, tuues välja võsa ja hakkepuudu ning rapsiõli. Pereema Tallinnast iseloomustas biokütusekasutust kiire energiakäibega:

“Et seesama hakkepuuit, võsa, mis kiiresti kasvab, on ju. ... et see tuleb ja läheb, tuleb ja läheb ... et sa põletad seda kütuseks.” (pereema Tallinnast, lisa 2).

Samuti kajastus tulevikunägemuses seoses rohelise energiaga ka rapsiõli kui biokütuse kasutus, nagu osutab traktorite võimalikule kütusele tulevikus pereisa Tartumaalt (Lisa 10).

Kütusekulu, selle säästmine ja hind tulid jutuks seoses autoostmise ja sõidustiiliga. Küsitletute hulgas oli mitmesuguseid arvamusi selle kohta, kuidas kütuse hind mõjutaks sõiduharjumusi. Tänapäevase kütusehinna kahekordne kallinemine tundub mõjutavat vaid hinnatundlikke inimesi, neid aga, kelle sissetulekud on piisavalt suured ehk üle Eesti keskmise, hinnatõus sõiduharjumusi muutma ei paneks. Selleks oleks hoopis võimalus – võimalus sõita või sissetulekute ja väljaminekute vahe märgatav vähenemine. Alles see paneks autosõitjad mõtlema kokkuhoiule või edaspidisele sõiduvalikule, nagu arvab pereisa Tallinnast:

“Kui ma teenin sama palju kui praegu, siis kütus võib kaks korda julgelt kallimaks minna. Ikka käin ... Mul on ikka sissetulek nii palju suurem kui bensukulu ... Kui mingi hetk on niimoodi, et sa rahaliselt ei saa endale lubada. Et tuled ots otsaga kokku, siis hakkaks midagi muud välja mõtlema. Ma ei tea.” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Sama arvab pereema Kohilast, ent on kindel, et palgasuhte märgatav muutus ei paneks teda siiski võimalikele suurematele elumuudatustele mõtlema, nagu näiteks linnast maale kolimine ja talupidamine (Lisa 4). Pereema Tallinnast on kindel, et autota ta nende peret ette ei kujutagi, sest auto on tema pere elukvaliteedi määraja ning pere logistika on juba praeguseks ökonoomselt planeeritud, arvestades nii kauba kui pereliikmete transporti. Ta hindab ka oma pere sõitude osakaalu võimalikust kogu energiakasutusest, mille järgi sõitude vähendamine poleks võimalik, vähemalt tema enda puhul. Huvitav on jälgida, kuidas ta oma sõite võrdleb ka oma elukaaslase sõiduharjumusega, hinnates ennast oluliselt säästlikumaks liiklejaks:

“Ütleme, et see elukvaliteet läheb siis niivõrd oluliselt alla meie puhul, et ma hakkaksin Selverist kolme suure paksu kilekotiga toitu vedama bussiga, kõndima ... Ikkagi siin tuleb aeg ja raha teema. Ja meie puhul ma arvan, et meie sõitude vähenemine oleks võib-olla kümme-kakskümmend protsenti. Aga me oluliselt ei saa vähendada, sest et me oleme suhteliselt ökonoomselt oma logistika paika pannud. [--] Minul ei ole võimalik maha võtta. Ma tean küll, et XXX sõidab iga üksiku kruvikeeraja pärast eraldi poodi, sest tema ei mõtle niimoodi.” (Pereema Tallinnast, lisa 2)..

Pereema Tartust leiab, et kütusehind oluliselt tema sõiduharjumusi ei mõjutaks, sest kõik sõidud on juba praegu hädavajalikud (Lisa 8) ning tema perel lõbusõite pole. Pereisa Ida-Virumaalt arvab, et kütuse kahekordne kallinemine võib siiski tema pere sõiduharjumusi mõjutada, ent mõtlema hakkaks ta oma käikude kärpimisele alles siis, kui hinnatõus juba käes. Siis jälgiks ta ka seda, et ühe sõiduga saaksid ka kõik asjad korraga aetud:

“Võib-olla mõtleks rohkem läbi, et mis ma nüüd poest tahtsin. Siis ma ei pea minema viie minuti pärast tagasi poodi ... Jah, et tikud jäid ostmata ja nüüd tuleb uuesti poodi minna. Et kõik saaks ostetud ikka ühe korraga ... kas see sõit nüüd selle pärast tegemata jääks, aga just et mõtleks võib-olla paremini läbi. Et selle ühe sõiduga saaks ikka maksimaalselt kõik asjad aetud.” (Pereisa Ida-Virumaalt, lisa 7).

Kütusekulu annaks Ida-Virumaa pereisa sõnul kokku hoida just sõidustiili muutmisega, arvestades nt seejuures parajat sõidukiirust ning sujuvat sõitu, ökonoomsema auto kasutamine aga sõltub siiski rahakotist. Sõidustiili muutmist oskab ta arvestada tänu igapäevasele autorooli taga olevale tööle:

“Ma olen isegi katseliselt kindlaks teinud, et on isegi kuni kolm liitrit võimalik saja kilomeetri peale kokku hoida. Kütust üks ole. Sõita nii-öelda teise sõidustiiliga ... Aeglasemini ja sujuvamalt ja mitte rapsida ja nii edasi. Et jah, isegi kolm liitrit on võimalik säästa saja kilomeetri peale ...Võiks

sellevõrra vähem minna kui oleks ökonoomsem auto.” (Pereisa Ida-Virumaalt, lisa 7).

Pereema Ida-Virumaalt leiab, et ka lühikesed sõidud kulutavad rohkem kütust (Lisa 6). Lahenduseks pakub pereema Tartust, et sel juhul võiks sõita vähem, osta väiksema ja vähem kütust võtva auto ning kokku saaks hoida masinate kasutamise mugavuse arvelt (Lisa 8).

Reisimise põhjustest nimetati sugulaste ja tuttavate külastamist, suvitamist kindlas paigas, pere- ja puhkusereise Eestis ja väljaspool. Vanemate külastamisel on ka praktiline pool – viiakse autoga vajalikke tarbeesemeid, aidatakse neid ja tuuakse sealt koju ka köögivilju. Pereisa Kohilast selgitab vanemate külastamist autoga just sellega, et noored võiksidki aidata vanematel nt suuremahulisi sisseoste teha (Lisa 5).

Enda reisimisharjumusi võrreldakse sugulaste ja tuttavatega. Pereema Tallinnast võrdleb enda reisimist elukaaslase, õe pere ja tutvusringkonnaga, mille järgi hindab ta oma pere reisimist palju väiksemaks kui oma tutvusringkonna reisimist, samas suuremaks kui oma õe pere reisimist (Lisa 2). Nii mõnigi ei kipu kodust kaugemale, sest kodus ja kodumaal on palju parem. Sellele viitab palju reisinud pereisa Tallinnast:

“Noh selles mõttes Eestis küll käiks, aga välismaale küll ei kipu üldse. Võib-olla sellepärast, et ma olen seal nii palju käinud ... Minu arust on Eestis palju parem.” (Pereisa Tallinnast, lisa 2).

Ka pereema Kohilast leiab, et kodus on ikka kõige parem, ent samas unistab ta siiski mõnest reisist kaugemale, kuigi tal pole selleks puhuks võtta laste järele valvajat (Lisa 4). Tavaliselt aga käiakse nende peres suviti sugulaste juures mere ääres. Pereema Tartumaalt leiab, et nende pere reisimisharjumused muutusid korterist majja kolimisega, kui tekkis palju lisategevust ja vähem vaba aega. Muidu aga käib nende pere suviti kas sugulastel külas või sünnipäevadel, ent ette tuleb ka lähinaaberriikidesse reisimist – kas siis suusatama või rannas mõnulema ja telkima (Lisa 9). Üksireisimisel on Tartumaa pereisa jaoks oma võlu, sest see aitab tal end sisemiselt laadida (Lisa 10). Siinkohal tuleks teadvustada, et reisimisest kui ühest energiakasutuse valdkonnast transpordi näol räägivad küsitletud tegelikult ka vaimse energia tähenduses (eneselaadimine jms).

Eneselaadimine on seotud lastega peredes just sellega, et perepead vajavad argipäeva vaheldust. Samas on just lapsed need, kes seavad piirid lastega perede reisimisharjumusele. Nii selgitab pereema Läänemaalt, et tal pole võimalik oma väikesi lapsi veel omapead koju jätta, samas sooviks ta vähemalt aastas korra külastada ja üle vaadata oma lähedased sõbrad ja tuttavad:

“Väga palju on seotud ka lapsehoiuga praegu ... Tallinnas, siis ma sokutasin õele. Kahene ja neljane – neid üksi koju ei jäta ju [--] No Internetis suhtled küll, aga paar korda aastas tahad ikka üle ka vaadata.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Transpordivahendi valikul toodi reisimiseks välja konkreetse transpordivahendi praktilisus ja võimalikult säästlik ajakasutus. Nii selgitab pereisa Tartumaalt, millel põhineb tema transpordivalik - lihtsus, odavus ja ajasäästlikkus:

“Noh, Soomega on see laevaliiklus nii palju lihtne, et see tuleb sellest. Lihtne ja odav ka. Rootsi puhul on lennuk kindlasti odavam kui laev, isegi siis kui ilma auto ja kõigeta lähed. Ajasäästlikum ka. Laevas oled terve ... mitte ainult öö ... Noh siit Tartust üldse minnes Rootsi ongi see, et sa lähed hommikul minema ja järgmisel hommikul jõuad sinna kohale. Täitsa haige. Jah ja Riia on ilmselgelt autoga, sest siit paned lõikama kohe. Ei sõida ju Tallinnasse lennukiga.” (Pereisa Tartumaalt, lisa 10).

Igapäevase transpordi valikul mängis küsitletavate juures suurt rolli selle kasutamise võimalus: kas ühistranspordi ajad ja vahemaad sõitjale sobivad, kuivõrd tasub sõiduvahendiga liiklemine ennast majanduslikult ära ning oluliseks teguriks on liiklusvahendi valimisel ka mugavus ning ajakasutus. Nii arutasid küsitletud sõiduauto, bussi, rongi, jalgratta ning jalgsi kõndimise põhjusi. Autot peetakse kõige mugavamaks just selle tõttu, et auto võimaldab sõltumatust ning hoiab kokku aega.

Energiakasutuse tähendusväljades jaotas autor transpordi kohta kogutud materjali ühelt poolt isikliku kasutuse ja teiselt poolt ühiskondliku kasutuse väljatoomiseks. Nii kirjeldab autokasutus käesolevas töös enamjaolt vaid isiklikuks otstarbeks kasutatava energia tähendusvälja, ühistransport aga ühiskondliku energiakasutuse tähendusvälja.

Erinevate liiklusvahenditega sõitmise toob välja nt Tallinna pereisa, kes rõhutab ühistranspordi kulukust ning liiklusvahendi valikuks vajaliku raha olulisust. Ta leiab, et selleks raha ja suured sissetulekud ongi, et võimaldada seda ka sobivalt kulutada:

“Kui sa teenid hästi, siis võid bensu peale ka kulutada. Kui sa ei teeni hästi, siis käid jalgsi. Siis käid jalgsi, rattaga ... Rongiga enam ei saa. Bussiga käid. Ega buss ka eriti palju odavam ei ole. Selles ongi konks, et ega ühistranspordiga sennapoole vett sõita on kallis. Hiiumaale näiteks kahekesti sõita. Autoga on odavam kui bussiga.” (pereisa Tallinnast, lisa 3).

Samamoodi arutab transpordi ökonoomsust pereisa Tartumaalt, leides et ühe käigu puhul oleks kasulik sõita ühistranspordiga, kui aga päevas on erinevaid sihtkohti, tasub ennast ära auto, samas ei jaks autoga mõne väsitava tööpäeva lõpus pikalt sõita (Lisa 10). Pereema Tallinnast leiab, et autota poleks lastega perel võimalik pikemalt reisida, sest väikesed lapsed ei jaks enda jaoks vajalikke

asju kanda, mille peaksid siis enda kanda võtma vanemad:

“See ei ole nagu mõeldavgi. Ütleme, et kuna sul on vaja nii palju isiklikke tarbeid kaasa võtta, siis ilma autota ... Tähendab, kui oleks ilma lasteta, siis täitsa mõeldav. Aga nii, kui on lapsed mängus ... Kuna nemad oma nii-öelda eksisteerimiseks vajalikke asju ei jõua vedada, siis peab see kanduma meie peale. Seda ei ole võimalik lihtsalt füüsiliselt.” (pereema Tallinnast, lisa 2).

Lisaks leiavad küsitletud, et autosõit on võrreldes ühistranspordiga kiirem, seda eriti siis, kui linnasiseselt tuleks palju ümberistumisi või maal järgmise bussi ootamisele kuluks pool päeva. Nii leiab pereisa Tallinnast, et “taksot” peab ta oma perele sõitma iga päev umbes kaks-kolm tundi, sest ühistranspordiga kaotaks nende pere ajas, kui on vaja sõita Nõmmelt Mustamäele (kus lapsed regulaarselt trennis käivad). Autosõitu ühistranspordiga võrreldes, leiab ta, et maale sõites sobiks praegune bussigraafik samuti, ent küsimus on pigem hinnas ja sageduses: kui ühest bussist peaks maha jääma, siis tuleks oodata pool päeva järgmise (Lisa 3). Põhilisteks valikuteguriteks, eriti lastega peredes, on sõiduhind, ühistranspordiliikluse sagedus ning ajakulu. Nii selgitab pereema Kohilast, kui tähtis on lastega perele aeg ja selle kasutus:

“Kui mul laps oli veel maal, kui koolis hakkasin käima, siis ma käisin ühistranspordiga. Siis nagu ei olnud see aeg nii oluline, mul ei olnud kuskile kiirustada.” (pereema Kohilast, lisa 4).

Valik sõltub esmalt aga võimalusest – kas ühistranspordi võimalus on loodud või mitte. Nii leiab Kohila pereisa, et ühistransporti on mõtet vaid siis reklaamida, kui on piisavalt valida ka sõiduaegade vahel. Nende pere jaoks on ühistranspordiga liiklemine selles osas siiski kohmakas, kuna järjest enam jääb busse Tallinn-Kohila marsruudil vähemaks (Lisa 5). Kohila pereema täheldab, et liiklus maanteel on kolme viimase aastaga palju tihedamaks ja ebamugavaks muutunud. Ta täheldab ka, et kui kolme aasta eest, kui ta lastega koju jäi, tundus linnas teatud kellaajal autosid vähem olevat, siis nüüd ta seda enam ei näe, pigem hindab ta olukorda vastupidi – autosid lisandub vaid juurde. Samas ei leia ta, et ühistransporti oleks muudetud inimesesõbralikumaks (Lisa 4). Ta eelistaks ühistransporti oma sõiduautole, sest ta ei tunne ennast autoroolis kindlalt ja mugavalt, sestap jäävad tema puhul ära ka lisasõidud poodi või mujale:

“Mina läheks hea meelega ühistranspordiga. Mina ei taha ise autoga sõita ... Ma ei olnud aastaid sõitnud. Ma sel sügisel õppisin uuesti sõitma nii-öelda. Ega mulle ikka ei meeldi küll. Maanteel ma juba võin. Maanteel pole hullu, et noh ühes jorus lähed, aga linnas, tead, sõeluvad kõik ja siis on valgusfoor ja jälle valgusfoor ja on roheline tuli ja ikka sõita ei saa, siis jupitad ... Kui oleks needsamad bussid, mis enne olid, siis ma ei sõidaks. [--] No kui me autoga sõidame, me hoiame kõike hästi kokku, sest ma ei julge oma rajalt kõrvale astuda ja ma ei käi üldse poes.” (Pereema Kohilast, lisa 4).

Samamoodi sõidaks ühistranspordiga pereema Ida-Virumaalt, kes võõrasse linna oma autoga ei julge sõita (Lisa 6). Bussiaegasid aga ei ole piisavalt valida. Nii leiab Kohila pereisa, et auto sai elukaaslasele ostetud just seetõttu, et tal ei olnud enam võimalik ajasäästlikult bussiga Tallinna ja Kohila vahel liigelda:

“XXX-l on oma auto nüüd. Jah, just võtsimegi sellest sügisest nüüd jälle olude pärast. Kuna jällegi see sobiv buss jäi liinist ära ja tema tööajad on teised kui minul. Vanasti me käisime jah ... hommikul koos läksime ja tema tuli bussiga tagasi. Aga kuna seda sobivat bussi ei ole enam, siis jäi võimalus, kas siis ootab seal mingi tund aega, hulgub mööda linna ringi.” (Pereisa Kohilast, lisa 5).

Ka Kohila pereema leiab, et tal ei ole enam sobivaid bussiaegasid valida, kuigi ta sõidaks bussiga just seepärast, et buss on usaldusväärne (Lisa 4). Lisaks hindab Kohila pereema ühistransporti, eelkõige rongisõitu, kõrgelt sellepärast, et seal on erinevalt bussist ruumi ja valgust lugeda ja kirjutada ning pingelise autojuhtimise asemel saab rongis ja bussis aega mõtiskleda ning sõitmisele kulub sama palju aega kui autosõidule, lisaks on rongisõit autosõidust odavam:

“Poolteist tundi minu päevast on autos. Mingil määral on mõtlemiseks seal ka aega, et mis ma nüüd teen, et mingeid plaane teha. Aga rongisõit oli parem. Seal sai raamatut lugeda ja seal sai kirjutada vahepeal midagi [--] Aga ma võin sulle öelda, linnas elades ma läksin tööle sama kaua kui ma siit lähen. Nii et selles suhtes ka ei ole nagu vahet. [--] No vaata, rongis oli inimesel kõige mugavam sõita. Bussis on kitsas ja umbne, aga samas tol hetkel sõitis buss mulle lähemale ... Praegu on ajaliselt autoga mul kõige mugavam käia. Kuigi mulle see üldse ei meeldi ja lugeda ei saa. [--] Igal juhul on rongiga kõige odavam sõita. Seal saab soodustust ka veel lisaks kõigele, kui sul on õpetajakaart.” (Pereema Kohilast, lisa 4).

Siiski ei sobi talle ajaliselt rongigraafikud, kuna rongijaama jõudmiseks kulub tal rohkem aega kui samal ajal autosõiduga koju (Lisa 4).

Bussisõit ja sellega kaasnev ebamugavus pimedal ja külmal ajal ei kaalu üles linnalähedal elava Tartumaa pereema sõiduharjumust. Tema leiab, et maanteel bussi pealt tulles ja jala kõndides on pimedas möödasõitvad autod, koerad jm võimalikud ohud teel ebamugavad:

“See ei ole mõnus ja kui mõelda seda, kui palju on pimedat aega ja reeglina sa hommikul lähed ja õhtul tuled talvisel ajal, pimedal ajal, siis mõeldes autodele ja kõigele, siis ei tahaks küll seda väga. Pluss veel lahtised koerad ja kõik ebameeldivused sinna juurde. Elav fantaasia. “X-Files”.” (Pereema Tartumaalt, lisa 9).

Ajakasutus on üks olulisimaid tegureid, mis intervjuudest selgub. Tallinna pereema leiab, et on suur ajaline vahe, kui sõita lasteaeda last viima poolteist tundi bussiga, kuna otse bussi Nõmmelt

Mustamäele ei liigu, või veerand tundi autoga. Samuti jääb sellise ajaraiskamisega vähemaks väärtuslikku aega, mida küll võib tema sõnutsi tõlgendada ka kui lihtsalt “telekavahtimist”, kas või nt juuksuris või sõbrannadega saunas käia:

“Siin tuleb see, et kas minna poolteist tundi lasteaeda või sõita viieteist minutiga. Mul ei käi sinna otse bussi. Siis kaalub see aeg lihtsalt üle, on ju. [--] Ega ilma autota elu seisma ei jääks, aga sul läheb lihtsalt oluliselt rohkem aega logistika peale. Ja võib-olla nii-öelda seda muud aega, väärt aega jääb sul lihtsalt vähemaks. Teatud mõttes ka sellist telekavahtimist [--] Noh, ei oleks mõeldav, et ma oleks eile siis seal saunas käinud või sellisel kellaajal juuksuris või ma oleksin jõudnud veel hiljem koju. Kuluks lihtsalt aega nii palju nii-öelda igapäevaseks ... ma ei tea ... argitegevuseks. Ajateema jah. Kui me kesklinnas elaksime, oleks muidugi oluliselt mugavam selle koha pealt küll.” (Pereema Tallinnast, lisa 2).

Selline kriitikameel läbib ka mõnda teist intervjuud. Kohila pereema näiteks kahtleb, kas ta samas selle ajavõidu asemel ikka midagi kasulikku teeks, kui töötaks Tallinna asemel Kohilas, või vaataks ikkagi telerit ja “nokiks nina” (Lisa 4). Vastuargumendina leiab Tallinna pereisa, et just see ajavõit, mille jooksul ta saaks puhata ja telerit vaadata, aitab tal ka puhanult rohkem teenida, seda küll jalgsi käimise ja autosõidu võrdluses:

“Kui ma peaks jalgsi minema siit tööle, on ju ... siis mina väidan, et see on hirmus kulukas minu jaoks. See ei ole säästlik, sest ma raiskan aega nii palju, et selle ajaga ma kas puhkaks mitu korda rohkem, ma teeniks rohkem. Et see on siuke ... väga mustvalge mõtlemine, et käin jalgsi, siis on jõe säästlik. Tegelikult ei ole nii.” (Pereisa Tallinnast, lisa 2).

Jalgsikäimise kohta leiab Tallinna pereema, et see poleks mitte energiasäästmine, vaid pigem energiapõletamine, mis annab samas ka hea enesetunde. Seega ei ole tema arvates õige rääkida jalgsikäimisest kui energia kokkuhoiust, vaid energia kulutamisest (põletamisest) (Lisa 2). Samamoodi jalgsikäimisel hea enesetunde saamise kohta leiab Tallinna pereema, et jalgrattasõit on võrreldes autosõiduga soojal ajal palju mõnusam, kuigi sama aeganõudev, ja toonust tõstev, kuigi ebamugav, millele ta ei mõtle:

“On küll ebamugav ... Aga noh, ma ei viitsi koguaeg mõelda kui ebamugav see on ... Ma oleksin õudselt happy, kui meile tehtaks normaalsed jalgrattateed. [--] Minu arust on mõttetu palava või sooja ilmaga autoroolis istuda, kui tegelikult värskes õhus ja liikudes sul toonus tõuseb, sul enesetunne tõuseb, sul kilod kaovad, on ju. Ta on nagu igatepidi mõistlikum. Ajaliselt tuleb sama välja. See on nagu hästi naljakas ... Ma ütlen, kui oleks normaalsed jalgrattateed võiks vabalt näiteks poistega ... viiks lasteaeda ka. Kui oleks nagu välismaal, et sul on koguaeg kergliiklustee kõrval.” (Pereema Tallinnast, lisa 2).

Nii leiab ka pereema Ida-Virumaalt, et jalgrattasõit on kergenduseks ka lapsele väiksemas linnas. Nii saab suurem poeg, kes juba koolis käib, iseseisvalt suvel asulas ringi liikuda (Lisa 6).

Tulevikunägemuses arvavad küsitletud, et kui ilmneb vajadus asendada naftapõhised kütused muuga, siis kindlasti leiutatakse midagi kiirkorras või pannakse teadlased koos tööle, kuna sõitmine kujuneb siis juba luksuseks. Tulevikust rääkides märgitakse transpordivahendina ka elektri- ja hübriidautosid. Tallinna pereisa fantaseerib, kuidas bussid sõidavad veel kümme aastat ning seejärel hakatakse sõitma nagu Pakistanis – osad katusel, osad külje peal kõlkumas, samuti pannakse iga viie minuti tagant rong käima (Lisa 3). Tuleviku transpordist rääkides leiab pereisa Ida-Virumaalt, et hübriidautod on tootmise poolest energiakulukamad kui praegused bensiinipõhised autod, kuigi elektriauto tuleks omaenda kulusid arvestades siiski odavam pidada:

“Teatud tingimustel on nad isegi energiakulukamad kui jätkata sedasama teed ... Tootmise näol on ta tegelikult oluliselt kulukam kui bensiiniauto. [--] Ja isegi tegelikult sõidu koha pealt. Et kui väljaspool linna pikemaid otsi sõita, siis see nii-öelda ökoauto on oluliselt kulukam. Siin on katseliselt tehtud ... Linnatingimustes kindlasti hübriidauto tasuks endast ära. Torkad selle juhtme õhtul seina ja hommikul võtad välja ja sõidad terve päeva. Maatingimustes ma ei tea, kas see nii on ... Aga ei, miks mitte? Kui ta nigu odavam kokkuvõttes välja tuleks.” (Pereisa Ida-Virumaalt, lisa 7).

Transporti nägid küsitletud ühe energiamahukama valdkonnana. Nii selgitab Tallinna pereisa, et tootmise järel on transport üks energiamahukamaid energiakasutuse valdkondi, sest lisaks sõiduautodele veetakse kaupa, sh pakendeid ja puhast vett, mis teda silmnähtavalt ärritab, tuues näite Eestis joodavast Alpide veest:

“Ja mitte transport sellepärast, et inimesed sõidaks palju, vaid sellepärast, et kaupa toodetakse meeletult palju ja neid on vaja kuskile kohale viia. [--] Mõttele, mis see pakend ise juba kaalub, et see terve veoauto peal on. Sellepärast on sul kõige suurem veoauto võtta, et seda toodangut sinna viia. Teine asi, veetransport. Sa kujuta ette, kurat, sa ostad siit mingit Alpide vett, on ju. Mida paganat, see kõik ju transporditakse siia. Selles mõttes on tootmine, transport” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Samuti arvas Ida-virumaa pereisa oma igapäevase sõidu valguses, et transport on üks energiamahukamaid tegevusi, sh tööalane sõit, kuigi ta ise selle kulusid oma eelarvest ei kata. Kuna tema töökaubiku kütusekulu on võrreldes tema väiksema sõiduautoga suur, siis tunneb ta muret ka selle kulu ja kütuse raiskamise pärast (Lisa 7).

Kokkuvõtteks võib öelda, et küsitletud tõlgendasid transporti ning selleks kasutatavaid kütuseid energiakasutuse valdkonnana, mis on energiamahukas ning millega haakub energia säästmine ja raiskamine. Transpordi energiamahukust tõlgendasid küsitletud sellega, et lisaks sõiduautode transpordile veetakse ka kaupa, sh pakendeid ja puhast vett (nt juuakse Eestis Alpide vett).

Autokasutus võimaldab vabalt liikuda, säästab aega ning on üheks sõltumatu ja kiire liiklemise eelduseks. Samuti peavad küsitletud autokasutust lastega peredes oluliseks elukvaliteedi määrajaks. Linnas elamisel määrab autokasutuse küsitlejate arvates võimaluste paljusus (nt ühistranspordi kasutamine), maal aga nende puudumine. Autosõidu energiakasutus sõltub pragmaatilistest väärtustest (nt ökonoomsus, sobivusest pere vajadustele - auto suurus valitakse vastavalt pereliikmete arvule jne). Kütused seostusid küsitletutele masinate tööshoidmise ja transpordivahendite liikumise kaudu. Kütusekulu, selle hind ja säästmine seostusid autoostmise ja sõidustiiliga. Küsitletud tunnistasid, et kütusehinna tõus ja palgasuhte märgatav muutus ei paneks neid oma sõiduharjumusi muutma, sest enamjaolt on juba praegu kõik sõidud hädavajalikud. Kui hinnatõus juba käes oleks, hakkaksid küsitletud oma käikude kärpimisele mõtlema. Transpordiharjumused sõltuvad nende sõnul pigem võimalusest sõita. Siiski annaks kütusekulu küsitletute arvates kokku hoida just sõidustiili muutmisega (nt paras sõidukiirus, sujuv sõit), ökonoomsema auto kasutamine aga sõltub siiski rahakotist. Igapäevase liiklemise valiku juures on küsitletavate arvates oluline just transpordivahendi kasutamise võimalus: kas ühistranspordi ajad ja vahemaad sobivad, kuivõrd tasub sõiduvahendiga liiklemine majanduslikult ära, samuti on tähtis ka liiklusvahendi mugavus ja ajakasutus. Nt on suur ajaline vahe, kas sõita Tallinnas poolteist tundi bussiga Nõmmelt Mustamäele või veerand tundi autoga. Ühistransporti eelistaksid küsitletud juhul, kui neil on väsitavalt pikad töösõidud või autoroolis ei tunta end kindlana. Ühistransporti tõlgendatakse ka usaldusväärseks. Tulevikuvisionis näevad küsitletud transpordivahendina elektri- ja hübriidautosid, mis mõne küsitletu arvates on tootmise poolest siiski energiakulukamad kui praegused bensiinipõhised autod, kuigi elektriauto pidamine oleks isiklike kulusid arvestades odavam.

Tootmine

Ideekaartidel väljendati tootmist säästva majandamise, tööstuse, tossavate tehaste ja vabrikute kaudu. Sealjuures oli ühe tehasepildi juurde lisatud teisenemine asjadeks nagu mänguasjad, tsement, riided jm, teisel ideekaardil oli jõutud tööstuseni elektri kaudu, sealjuures vaheetapina nimetatud 25. energiatarbimise režiimi, mida joonistaja ise ei osanud lahti seletada. Ka kolmandal ideekaardil oli jõutud tehase pildini elektri kaudu.

Tootmise ja tööstusega seostati raiskamist, mida seostati energiaga tehase tossu kaudu. Pereema Tallinnast kirjeldas raiskamist tootmises kui millegi tootmiseks palju kasutatavat energiat, aga ka

lihtsalt “kõvasti” raiskamisena (Lisa 2).

Säästva majanduse all mõistis Tallinna pereema tööstuses ja äriettevõtetes kasutatavaid energiat vähemtarbivaid mehhanisme, pidades silmas ka majutus- ja toitlustusettevõtte majandamist ning tõmmates paralleele säästva majandamise ja petrooleumi või säästulampide kasutamise vahel. Samuti seostas ta tööstuslikke jäätmeid ja prügisorteerimist tootmisega, siiski viimase kohta arvas, et see on siiski “köömes” võrreldes muuga (Lisa 2).

Energiamahukuselt loeb Tallinna pereisa tootmise kõige enam energiat tarbivamaks, kaubakoguste tootmisest aga sõltub omakorda transport ja selle energiamahukus (Lisa 3). Samuti pidas Tallinna pereema tootmist, sh eriti põlevkivienergia baasil tootmist energiamahukaks, sest põlevkivi küll toodab energiat, ent ka põlevkivi tootmiseks kulub väga palju energiat (Lisa 2). Tööstust pidas energiamahukaimaks ka Kohila pereema (Lisa 4). Ida-Virumaa pereisa võrdles energiamahukuse seisukohast hübriid- ja bensiiniautode tootmist, mille puhul arvab, et hübriidautod on bensiiniautodest energiakulukamad, ent bensiiniautode tootmist peab ta hübriidautodest kulukamaks, samas ökoauto on pikemate vahemaade sõitmisel kulukam (Lisa 7).

Kokkuvõtteks seoti tootmise ja tööstusega eelkõige energiamahukust ning raiskamist. Tootmist nähakse energiamahukana, tuues näiteid kaupade tootmise ja nende transpordi kohta. Tootmisega seotud energiakasutus seostus ka säästva majanduse mõistega, mille all peeti silmas tööstuses ja äriettevõtetes kasutatavaid energiat vähemtarbivaid mehhanisme.

Küte

Ideekaartidel on küte seotud puude või puuriida, radiaatori ning soojaga. Soojusenergia seostub ideekaartidel ka elektri kaudu. Süvaintervjuudes rääkisid küsitletavad erinevatest kütmise liikidest: keskküte (sh õhk- ja vesiküte), gaasi-, puu- ja maaküte (soojuspump) ning elektriküte (põrandaküte, soe vesi). Samuti veel ühest kütmissüüsi, mis kuskil statistilistes andmetes kunagi ei kajastu, ent mis intervjuude käigus siiski ära märgiti – inimeste endi keha küte, mis samuti soojendab elamist. Lisaks kütmissüüsidele märgiti ka elamises soojakadu, mis on tingitud elamise soojustatusest ning ehitusmaterjalidest (nagu plastikaknad jms). Puukütet peavad küsitletud puhtaks küttesüüsi, mida eelistaksid nii mõnedki küsitletud muudele kütmissüüsidele. Samas kasutatakse seda kütmissüüsi, mis on elamises võimaldatud, nt keskküte ja elektriküte. Keskküte on küsitletud elamistes nii vee kui õhkküttena kasutuses, seda ka puukütte baasil. Intervjueeritavate peredes sattusid olema

kasutusel väga erinevad küttesüsteemid. Nii näiteks oli ühes peres kasutuses olnud ka tuuleenergia baasil olev elektriküte, teises oli kasutuses puuküttelebaasil olev õhkküttekamin, mis kütis kogu maja jne, kolmandas puuküttele baasil olev vesiküte keskküttesüsteemis jne. Eramajades või puuküttega korterites kasutavad küsitletud pragmaatilisel eesmärgil elektriküttena põrandakütet, mis kuivatab niisket pesuruumi või porist koridori. Samas tõdevad nii mitmedki küsitletud, et põrandaküte on nende elamises ka puhtalt selle pärast, et see on mõnus ning et selle pealt annaks kokku hoida ka energiat elamises.

Eesti kliimatingimustes on küte argipäevas olulisel kohal ning sellest on varmad intervjuueeritavad rääkima. Nii kirjeldabki Eesti asukohast tingitud kütmist pereema Kohilast, kes leiab, et kõige energiamahukam on ehk just kütmine meie tingimustes:

“Me elame põhjamaal. Ma arvan, et me kasutame enamusi oma energiast kütmiseks ära. Nii elektri, kui selle puidu ja muud ... kõik see läheb sinna sooja tegemiseks.” (Pereema Kohilast, lisa 4).

Ka pereema Tallinnast leiab, et nende elamises kulub soojale palju, ehk liigagi palju, sest sealjuures on ta mugavlev tarbija, kellele meeldib soe ruum, kui ta ei pea kodus soojalt riietuma (Lisa 2). Ta kritiseerib samas oma mugavust ja leiab, et tegelikult võiks nende elamises olla ka oluliselt jahedam. Tallinna pereisa toob välja muu hulgas ka toasooja energiamahukuse ning meie kliimas soojustrasside soojakao ja säästmise, mille järgi säästa saab põhiliselt kaugkütte soojakadudelt, mitte majapidamiste toasooja arvelt:

“Põhisääst tuleb ikka tootmisest. Ja sama on näiteks soojaga. Et okei, ärme kütame 22 kraadi, vaid paneme 21, siis säästame. Ei säästa midagi. See sääst tuleb ikka kaugküttest, mitte et ma panen kaks halgu sinna vähem, individuaalmajapidamises. Ei, see on kaugtrass, kus soojakaod on meeletud, maa sees.” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Ta arvab ka, et puuküte on väga säästlik ning selgitab eluruumide soojapidavuse tegureid: mitmekordsed pakettaknad ning lae, põranda ja seinte soojustus, küttekolle keset elamist (Lisa 3).

Elektriküte

Elektriküttele eeliseks loeb Kohila pere võimalust toasooja ise reguleerida, erinevalt keskküttest (Lisa 4). Samas kuna Kohila pere elamises pole peale elektri alternatiivi, siis mõtiskleb Kohila pereisa keerukamatel aegadel ka teistsuguse küttele sisseseadmises, nt ahi või kamin (Lisa 5). Elektrist sõltumatuse pärast muretseb ka Ida-Virumaa pereema, kes on harjunud puuküttele põhineva pliidiga, millele võib alati loota – ka siis, kui elektrit pole (Lisa 6). Ka Ida-Virumaa pereisa jälgib

elektrienergia ja selle alternatiivide tasuvust ja hindasid, leides, et elektrienergia kallineb iga päevaga, nagu ka küttepuid, mis kokkuvõttes tulevad siiski odavamad kui elektriküte (Lisa 7).

Läänemaa pereisa peab kõige kulukamaks elamises just elektril põhinevat pörandakütet (Lisa 12). Samas aitab elektrikütteradiaator nii mõneski elamises hoida maja temperatuuri stabiilsena, ka siis, kui elamine hästi sooja ei pea, seda näiteks Tartumaa peres (Lisa 9). Pörandakütet peavad kõik küsitletud mugavaks ja mõnusaks. Just mugavuse ja mõnusa sooja pärast kasutab seda nt Tallinna pereema:

“Ma olen nii mugav ... Vannitoas ei ole ju vaja pörandakütet. Pane vaip maha ja saad astuda. Aga see on nii kuradima mõnus, on ju.” (Tallinna pereema, lisa 2).

Peale mugavuse ja mõnu kuivatab pörandaküte ka vannituba, millel on hallituseprobleeme. Nii kinnitab ka Ida-Virumaa pereema pörandakütte häid omadusi – mugav, soe, mõnus ning kuivatab niisket ruumi (Lisa 6). Ka Läänemaa pereema kasutab pörandakütet vannitoa kuivatamiseks, seda küll odavama öise elektriga (Lisa 11). Kuna pörandaküte on Läänemaa peres üks energiamahukamaid kasutajaid, siis kasutati selle energiavajaduse katteks tuulenergiat, mis kattis ka pörandakütteenergia vajaduse. Tuulikut on uudistamas käinud ka teised, kes plaanivad endale seda pörandakütteks, nagu kinnitab Läänemaa pereema:

“Meil on suht palju tuuliku vaatajaid ka käinud ... Enamus tahavad endale pörandakütte jaoks. Maja soojaks – maamajad, ja pörandakütte jaoks. Ja üks on ka, kes mõtles, et kasvuhoonetele. Kasvatab nagu värki ja kuna kõik läheb kallimaks ... [--] Augustikuu, kui me ta ülesse saime, oli absoluutselt kaks nädalat tuulet. Et mine alt ja puhu. [--] Aga august oli täitsa niimoodi ... kilovatike sai päev. Tund aega pörandakütet.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Tartumaa pereisa leiab, et pörandaküte ja boiler sooja vee kütmiseks on kõige energiamahukamad tarbijad nende pere elamises (Lisa 10). Tartu pereema leiab, et tema pere pörandaküte koridoris on tarbija, mille arvelt annaks säästa, sest selle kasutamise vajadus ei ole pidev, vaid see on põhiliselt märja ja talvise aja tarbeks kuivatamise otstarbel (Lisa 8).

Puuküte

Puukütet mõistsid intervjuueeritavad kui puhast, tervisesõbralikku, hubast, energiasäästlikku, multifunktsionaalset ja odavat kütet. Seda kasutavad intervjuueeritavad pliitides, ahjudes, kaminates, torustikes ja radiaatorites elamise kütmiseks ning toiduvalmistamiseks. Puukütet peavad selle kasutajad kõige eelistatumaks kütmissviisiks, kui oleks võimalus valida küttesüsteemi. Kohilas elav

pereisa, kelle elamises on vaid elektriküte, leiab, et kui oleks võimalus, läheks ta üle puiduküttele:

“Siis võtaks üleüldse ... läheks puidukütte peale. [--] No esiteks ta on üldse tervisesõbralik. Elektriküte ikkagi kuivatab. [--] Elav tuli on lihtsalt hubane. [--] Hinnasäästlik on ka ikkagi.”
(Pereisa Kohilast, lisa 5).

Läänemaa talus on puiduküte põhiline. Nii loetleb Läänemaa pereema nende elamise küttekehi, mille seas radiaatorit ei ole, küll aga põrandaküte, ahiküte koos soemüüri ja reheahjuga ning pliit (Lisa 11). Tallinnas kahepereelamu korteris elav pereema leiab, et ahiküte on puhas ja sobib nende väiksesse elamisse, kuna neil on ka energiasäästlik korter (Lisa 2). Ida-Virumaa pereema leiab, et puuküte on ka odavam kui elekter ning tagab sõltumatuse, kui elektriga peaks midagi juhtuma (Lisa 6). Samuti saab ta ahjus põletades utiliseerida teatud prügi: paberit, pappi, puukaste ja kommpaberit. Ida-Virumaa pereisa leiab, et puuküte on elamises võrreldes elektriküttega üldse odav ja multifunktsionaalne, sest lisaks sellele, et pliidiga sooja saab, saab selle peal ka toitu valmistada:

“Kui see pliit siin köeb, ta annab sooja, samas annab tema peal ka süüa teha. Muud energiat ei pea lisaks kasutama, selleks et süüa teha või ... Kui ainult elekter toidab, siis ma pean ikkagi elektripliidi sisse lülitama või siis gaasiga mängima. Ütleme, et see on jah, multifunktsionaalne.”
(Pereisa Ida-Virumaalt, lisa 12).

Ka Läänemaa pereema nendib, et kasutab võimalusel puupliidi peal vett keeta, kui see köeb ning kui tal kuskile kiiret pole (Lisa 11). Läänemaa pereisa märkis samas, et puuküttele baseeruv sooja vee kütmine torustiku kaudu on tülikas ettevõtmine, kuna sellega kaasneb ka katlakiviprobleem ja pidev soe vesi pole pliidikütmise tõttu koguaeg tagatud, ning sellepärast valis ta mugavama elektriga soojaveeboileri (Lisa 12).

Keskküte

Üleüldistes mastaapides on keskküte soojusesäästlik, siiski võrdlevad mõned korteriomanikud selle hinda elektriküttega. Nii näiteks pere Kohilast, et nende elamises kaalus elektriküte keskküte üles, sest mõlema kütmissviisi peale oleks neil samad jooksvad kulud, ent keskkütte puuduseks leidsid nad, et keskkütte puhul sõltuvad nad soojasaamisel kellestki teisest, elektrikütte puhul aga reguleerisid nad ise oma toasooja. Nii meenutab Kohila pereema, kuidas ta omal ajal väikse lapsega kodus olles kaugkütte pärast sügiseti aina külmetas ning mida ta kuidagi enam ei tahaks üle elada (Lisa 4).

Vesiküte

Vesikütet keskküttena kasutab Ida-Virumaa pere oma kahetoalises korteris puukütte baasil ning nende rahaline võit teiste kütetega võrreldes on pereisa sõnul kolmekordne, seega on keskküte tema jaoks märgatav sääst, seda hinnanguliselt isegi 60-70% ulatuses (Lisa 7).

Õhkküte

Õhkkütet keskküttena kasutab Tartumaa pere oma kahekorruselises eramajas, kus algselt oli elektriküte ning ahiküte, mis hästi sooja ei andnud. Nii sai selles peres valitud alternatiivide seast, milleks osutusid elekter, soojuspump ja õhksoojuskamin. Soojuspump oli perele omal ajal liiga kallis, nii otsustati kahe ülejäänu kasuks. Elektriküte hoiab majas temperatuuri stabiilsena ja õhksoojuskamin kütab elamise, siiski salvestust nende elamises pole (Lisa 9). Ka pereisa leidis, et kõige ökonoomsem oli siiski tema valitud õhksoojuskamin, sest tänaseid elektrihindasid ei saa võrrelda 1996. aasta omadega, kui nende pere oma uude koju kolis (Lisa 10). Lisaks plaanitakse ka õhksoojuspumpasid, mida pereisa peab kõige ökonoomsemaks kütteviisiks:

“Need on kõige ökonoomsemad siis mitte ainult looduse säästmise poolest, vaid ka arvestades raha hinda jälle. Ja siis seda kilovattide hulka, mis ta toodab. Et ta on ... kõige ökonoomsem süsteem, mis toodab kõige väiksema raha eest kõige rohkem energiat.” (Pereisa Tartumaalt, lisa 10).

Maaküte

Ka maakütet (soojuspumpa) on küsitletud arutanud oma elamistes küttealternatiividena. Pereema Ida-Virumaalt märgib, et uude kodusse, juba ostetud eramajja, plaaniti nende peres ka maakütet, ent see siiski jäi nende pere puhul vaid ehitusmessilt saadud huvitavaks mõtteks, mida pole realiseeritud (Lisa 6).

Inimene kui küttekeha

Lisaks kõigile traditsioonilistele kütteviisidele, märkis Ida-Virumaal korteris elav pereisa ka inimest kui kütet, võrreldes elamises kasutatavat elektrikütet vannitoas ja põrandas ning puukütetel põhinevat keskkütet (Lisa 7). Ruumis on inimesel küttekehana kindel temperatuur, seega on ta ka küttekeha.

Kokkuvõtteks võib öelda, et kütet tõlgendavad küsitlejad ruumide soojustamisena peamiselt puukütte või elektrikütte kaudu. Erinevate kütmise liikidena märgiti keskkütet (sh õhk- ja vesiküte), gaasi-, puu- ja maakütet (soojuspump), elektrikütet (põrandaküte, soe vesi) aga ka inimese keha kütet, mis samuti ruumi soojendab. Kütmine seostub nii toasooja kui soojustrasside soojakaoga, mida tõlgendatakse raiskamisena ja selletõttu peetakse kütet energiamahukana. Seda just

põrandakütt puhul, millel on küll pragmaatiline eesmärk kuivatada niiskeid ruume, ent mida põhiliselt kasutavad kütletud mugavuse pärast ning näevad põranda kütmist kui tegevust, millelt annaks energiat säästa. Elektrikütte eeliseks keskkütte ees peavad kütletud võimalust toasooja iseseisvalt reguleerida, samas on just elektriküte see, millest sõltumatus pärast mõni kütletu mureseb. Samas aitab elekter hoida keskkütteta eramajades temperatuuri stabiilsena. Puukütet tõlgendatakse sõltumatu, puhta, tervisesõbraliku, hubase, energiasäästliku, multifunktsionaalse ja odava küttena, mida nii mõnigi eelistab muule kütmissüsteemile. Multifunktsionaalsusena tõlgendatakse ruumide kütmist (s.h keskküttetorustikku) koos teatud prügi utiliseerimisvõimalusega (nt ahjus), lisaks kütmisele, on aga võimalik valmistada puuküttega pliidil toitu. Keskkütet peavad kütletud üldjoontes soojusesäästlikuks, siiski kaaluvad isiklikud majanduslikud huvid keskkütte samaväärse kulu mõne teise kütmissüsteemiga üles just sõltumatus vajadus. Energiakasutus küttele sõltub paljuski kütmissüsteemi võimalusest – kui korteris on juba keskküte, seda teise kütmissüsteemi peale ümber pole kütletavad varmad ehitama.

Toit

Toit kui energia üks tähendusi kajastus ideekaartidel eraldiseisva mõistena või päikese, töö või piimalehma mõiste kaudu. Toiduga seotud sõnalised mõisted ideekaartidel olid leib, vili, söök-jook ja toidu raiskamine. Päikesega seotakse toitu nii nagu seda seletab pereema Kohilast: *“toit, mis me tarbime, on enamuse päikeseenergiast.”*. Tööga seotakse toitu selle tegemiseks vajamineva ressursina, nagu seda seletab pereisa Kohilast: *“Selleks et tööd teha, on vaja süüa.”*. Toidust tuli energiaga seoses juttu kolmel teemal: toidu valmistamine, söömisharjumused ja toidu ostmine. Nendest kolmest haakub energiakasutusega kõige otsesemalt toidu valmistamine, milleks kasutatakse energiat tarbivaid seadmeid, masinaid ja küttekehasid. Kaudsemalt mõjutavad energiakasutust söömisharjumused ja toidu ostmine, kuna need kulud energiale sisaldavad nt muudest paikadest poodidesse ja söögikohtadesse transporditavat kaupa, pooltoodete valmistamiseks kulunud energiat jms, mis on tarbimisühiskonna eluviisi osa.

Toidu valmistamine

Toidu valmistamine haakub energiakasutusega toiduteemast kõige otsesemalt, kuna sooja söögi tegemisel kasutatakse erinevaid energiat tarbivaid seadmeid ja soojuskehasid. Toiduvalmistamise teguriteks on valmistamisviis (praadimine, keetmine, küpsetamine, soojendamine mikrolaineahjus jne) ning energialiik, mida valmistamiseks kasutatakse (elekter, gaas, puuküte), samuti motiivid, mille määravad söömisharjumused, võimalused, vajadus ja tahtmine.

Gaasipliidi eelised puupliidi ees on kiirus ja mugavus, elektriga võrreldes on gaas odavam. Peres, kus on gaasipliit, kasutatakse seda just sel eesmärgil. Läänemaa pereema märgib, et puupliidi puuduseks söögivalmistamisel on tema liigne kuumus ehk see, et puupliidil ei saa kuumust nii mugavalt reguleerida, mille tõttu pritsib toit katlast või panni pealt üle ning hakkab pliidil kärssama:

“Gaasipliit on ju ka, eks ole ... tunnistan, et mugavuse pärast ma teen rohkem gaasipliidi peal. Näiteks mulle ei meeldi praadida puupliidi peal, mis pritsib üle ja hakkab kärssama. Aga vahest panen sinna ka, jah, mingisugused asjad ... Vahest keedan näiteks koerapudru. Kui ma keedan koerale suure potiga. Ja juurikaid keedan, mis poti sees podisevad ja ... Ikka gaasipliidiga on viis minutit ja valmis.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Mikrolaineahju kasutab Tallinna pereema juhul, kui on vaja toitu soojendada – see on kiire ja mugav. Talle ei meeldi toitu pannil teistkordselt praadida ja üles soojendada. Näiteks on tema jaoks suur vahe kas ta soojendab praekartulid üles pannil või mikrolaineahjus:

“Et on osasid toitused, mida sa ei taha teist korda praadida. Näiteks praetud kartulid üle praadida. Aga praetud kartulid mikrolaineahjus soojaks teha – täitsa okei on ju. Jälle see aeg, ta on nii imekiire.” (Pereema Tallinnast, lisa 2).

Toitu teeb Tartumaa pereema valmis ka eelmisel päeval, et siis oleks mugav järgmisel tööpäeval koju tulles see kiiresti üles soojendada. Külma sööki nende pere tavaliselt õhtuti ei söö (Lisa 9). Kiirust hindab toidu valmistamisel ka Ida-Virumaa pereema, kes tavaliselt valmistab koju tulles kiiresti makarone või tatart või kartulit, harva ka purgisuppi (Lisa 6).

Söömisharjumused

Söömisharjumused on igal perel vastavalt nende elustiilile ja võimalustele: kes keskendub maitsele, kes tervislikkusele, kes toiduvalmistamise kiirusele, kes toidu kättesaadavusele, kes oma rahalistele võimalustele. Kodused inimesed söövad kodus ja isevalmistatud toitu, töö- ja kooliskäijad mõnes söögikohas. Väljaspool kodu söövad küsitletud juhul, kui on kuskile kiire või ei jõua kodus mingil põhjusel süüa valmistada, samuti tellitakse koju vahel midagi sellist, mis maitseb, ent mida kodus ei osata teha.

Inimeste maitset on erinevad nii nagu söömisharjumusedki. Tallinna pereema leiab, et tema on pudrusööja ja et pudru hakkab siis maitsema, kui kõht on tühi. Samas meeldib talle ennast aeg-ajalt millegi heaga premeerida. Ent kui külmkappi on ostetud suur toiduvaru, siis läheb toit suure valiku korral tihti halvaks, sest tähelepanuta jäävad kapi tagumises otsas olevad vanemad lahtivõetud

toidupakid. Sellise raiskamise asemel teeks ta kas või vähem tööd, leiab ta:

“suurest laiskusest mõtled, et ah, ma lähen kuskile, söön või siis ostan poest midagi eriti head. Et noh, premeerin end, aga siin on preemia koguaeg külmkapis. Ja mind tegelikult see häirib, sest meil läheb tihtilugu toit pahaks, on ju. Sest avatakse uusi ja vanad jäävad kuskile taha. Siis tuuakse kolm kotitait uut, on ju, siis pannakse jälle ette, siis ma ei tea ... Noh, viskasime näiteks heeringa ära ... Tegelikult on siin nagu põhimõtteline vastuolu. [--] XXX ütleb, et sina tuled poest, siis jääb kõht tühjaks. Tegelikult ei jää kõht tühjaks. Külmkapp on meil puupüsti täis. Me ei tea ka, mis seal on. Sügavkülmas on mingit sadat sorti liha ja igasuguseid asju. Mina ütlen, teeme selle tühjaks ja siis ostame juurde jupikaupa. “Ei.” Siin on nagu kaeblemisena mõeldud, et pigem nagu sellisena ... [--] raiskamine. Ja see, et mul on kolme sorti sinki ja XXX nuusutab: “See on vist vanaks läinud. Ei, viskame ära”. Ma ei talu seda lihtsalt. See on tegelikult kõik see vaev ja raha. Tegelikult siin ületunde töö juures teen. Ma isegi viskan ära ... Ma parem võiks vähem tööd teha. See on niivõrd õudne minu arust.” (Pereema Tallinnast, lisa 2).

Ta kritiseerib ja seab kahtluse alla ka sellise teguviisi, kus toitu raisatakse, leides, et see on põhimõtteliselt vastuolus, siinkohal võrdleb ta oma arusaama toidukasutusest oma elukaaslase omaga ning mõlema väiteid ja selgitusi oma mõttekäikudele ja teguviisile. Tallinna pereisa sööb seda, mis talle maitseb, jälgimata muid tegureid, sest ta ei ole suuteline sööma pudru, “saepuru ja vahtkummi”, nii nagu ta seda ise ütleb, kuigi nii oleks tema arvates võimalik ära elatuda ning hoida ka saledamat joont. Tema jaoks ei ole niivõrd tähtis toidu mitmekesisus, vaid selle maitsevus, mõnu ja rahulolu, mis maksab palju rohkem kui tühi kõht:

“Mina võtan seda, mis mulle maitseb. Ma võtan rasvast, sest rasvane on maitsev. Ma ei vaata seda, palju kaloreid seal sees on. Mina mingit vahtkummi näost sisse ei aja ... Mina pole näiteks suuteline päevade kaupa ainult pudru sööma. Tõesti, ei ole suuteline. Kuigi sellest on võimalik ära elatuda. Võib-olla kõhtu ei oleks ka nii palju ees. Aga süüa peab saama ikka mõnuga ... Mitte just erinevat, aga seda toitu, mis sulle maitseb. Et ei pea vägistama mingit saepuru ja leiba ... see rahulolu või see mõnus olemine, see maksab hulka rohkem kui tühja kõhuga ringi käia.” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Vastupidiselt Tallinna pereisale sööb Läänemaa pereisa seda, mida külmkapis leidub ehk mis on poest ostetud. Tema leidis ka nipi, kuidas toit raisku ei lähe – tuleb lihtsalt täis kõhuga toitu ostma minna. Ka tema räägib pudrusöömisest – tema hakkas seda sööma siis, kui tervis kehvaks läks ning tuli hakata midagi oma söömisharjumustes muutma (Lisa 12).

Nädalavahetustel tehakse aeg-ajalt midagi sellist, milleks argipäeviti aega või võimalust pole, nt sõpradega konjakijoomine või õdus õhtu kala ja viinaga:

“Mõnikord ostame XXX-ga kala ja siis me teeme seda kala siin ja joome viina. Teine Eesti. Aga

muudu on ikka rohkem selline sõpradega konjakijoomine.” (Pereisa Tartumaalt, lisa 10).

Hommikuti jääb Tartumaa peres rohkem aega ja tehakse ka sooja sööki, nt omletti ja kuumi võileibu. Nädalavahetuse hommikud on selles peres nautimiseks, sealjuures söögitegemine on tegelikult sekundaarse tähtsusega (Lisa 10).

Hommikusöögiharjumused erinevad mõnel juhul sellest, kuidas pere tegelikult tahaks süüa. Kui aega või pealehakkamist pole, jääb soe söök tegemata ning juuakse sooja kohvi või teed, tehakse võileib või süüakse müsli, nagu tehakse küsitletud Ida-Virumaa peres (Lisa 6). Kui uni on kallid ja tõusma peab varakult, jätab Ida-Virumaa pereisa hommikusöögi vahele ning joob vaid sooja jooki (Lisa 7). Hommikusöögilaua on Tartumaa peres lisaks müsli ja kohvile ka jogurt, mahl ja munad (Lisa 9).

Lõunasöögiharjumused kujunevad vastavalt töö ja eluviisi iseloomule: kes sõidab ringi või pole kodus, see sööb väljas või kaasavõetud toitu. Nii mõnigi kord süüakse, nii kuidas juhtub, nagu nendib pereisa Ida-Virumaalt, kes palju töö tõttu ringi sõidab. Ta sööb enamasti seda, mis kätte satub, kuigi üritab ikka sooja toitu päeval süüa (Lisa 7).

Lõunasöögi paus on ajamahukas, kui selleks tuleb kaugemale söögikohta minna, kui aga on võimalus töö juures süüa, kasutatakse see mugavus ära. Nii on kujunenud söögiharjumused Tartumaa pereemal, kes käib maalt linna tööle (Lisa 9).

Õhtusöök valmib küsitletutel kodus – siis teevad pered sooja sööki: midagi kiirelt patta või pannile, mõnikord süüakse ka soojendatud varem valmistatud sööki.

Väljaskäimise harjumus jääb mõnel puhul söögikoha puudumise tõttu, teisel puhul vajaduse või huvipuuduse tõttu ära. Nii pole võimalik väljas söömas käia Ida-Virumaa perel (Lisa 6). Suuremates linnades on rohkem võimalusi söögikohas süüa, nii kasutatakse ka see võimalus vajadusel ära, kui aega napib (Lisa 10). Tellitakse ka söögikohast toitu koju ja süüakse valmistoitu pere ringis, nt hiinatoitu või pitsat, mida ise kodus nii hästi teha ei oska, nagu teeb Tartu pere (Lisa 8).

Toidu ostmine

Toidu ostmine sõltub söömisharjumustest, toiduvalmistamisoskustest, toidu eelistustest ja rahalisest olukorrast ja tarbimist kujundavast mõtteviisist. Näiteks teadlikum tarbija mõtleb ka toidu

pakendamisele, nt eelistab taarata toitu osta, mida reeglina saab turult. Enamus oste teevad intervjueeritavad siiski poes, seda küll mitte just iga päev, sest poeskäik võtab aega ja on tingivate lastega tülikas. Nii ostab Tartumaa pereema poest korraga mitme kilekotitäie sööki:

“Me ostame ikka kõike. [--] Me igapäev ei taha poes käia, sest see on ajakulu, pluss veel laste erisoovid. Lihtsam on neid mitte tekitada. [--] Kaks kilekotti ikka kummaski käes.” (Pereema Tartumaalt, lisa 9).

Toidupoes valib Tartumaa pereisa toiduaineid selle järgi, mida ta oskaks söögiks valmistada (Lisa 10). Ida-Virumaa pereisa leiab nagu Läänemaa pereisagi, et toidupoodi tuleks minna pigem täis kõhuga, et vältida liigse toidu ostmist, mis hiljem rikkema läheb (Lisa 7).

Turulkäimise harjumus võib sõltuda ka turukeskkonnast ja selle puhtusest, kaugusest, mainest, toidu kvaliteedist ja päritolust jm. Nii põhjendab Tallinna pereema oma toiduostmise eelistusi sellega, et ta tahaks osta pakendamata toitu, ent kuna tema kodu lähedal asuv turg on räpane, siis ta ei saa osta sealset toitu, kuna ta ei usu sellisest mustast keskkonnast ostetud toidu maitsvusesse:

“Või siis tõesti, andke mulle siis võimalus poes, et ma saan ilma selle pakendita osta. Mul ei olegi hakkliha võimalik teisiti osta, kui ma pean selle vahtkummist või mis iganes sellest polüsteroolist asja kaasa ostma. [--] Jogurtit me ei ostagi ... kilepakis jogurt on vedel. Kui mul oleks kilepakendis paks jogurt, aga nad ei pane seda kilepakendisse. [--] Nõmme turg on nii pervertne ... et ta on nii must, räpane ja kole. Ja minu arust seal isegi ei tohi pooli asju müüa. Aga kui ta oleks natukene inimlikum käia ... ma ei mõtle, et ta soe peaks olema või ... aga puhas ... Tallinnas ei ole ühtegi normaalset turgu ... Tartus on turg väga normaalne ja normaalse inimese koht. Tallinnas on turg sellise vaese või siis poolasotsiaali-seltskonna pärusmaa ... Nemad oma vaesuses on nõus taluma seda mustust, soppa ja ebamugavust – sellist räpasust, mis sinna juurde käib ... Ma ei saa uskuda selle toidu maitsvusesse, ta võib-olla on maitsev [--] ma kohati võrdlesin Prisma ja turu hindasid ... et see vahe oli nii väike. Aga see, mis sealt suurest kaubanduskeskusest kõik juurde saab, et ... ja ikkagi, et turult sa võid saada pigem halba kaupa ka. Seal määratakse pähe ... Me kindlasti käiksime turul, kui me teaksime, et seal on kohalik kaup ja kohalikud tootjad ise müüksid. See oleks meie jaoks üli-ülioluline.” (Pereema Tallinnast, lisa 2).

Toiduostmise teiseks oluliseks teguriks on toidu päritolu, mis toiduvalikuid mõjutab. Nii mõnedki ostjad eelistaksid kodumaist toitu, ent ka siin jätab mõnikord kvaliteet või maitseomadused soovida, nagu väidab Tallinna pereema Eesti hapukaid õunu magusamate Poola õunadega võrreldes (Lisa 2). Samuti eelistaks kodumaist toitu pereema Ida-Virumaalt, kes usub, et kodumaises kaubas ei sisaldu nii palju säilitusaineid jm lisandeid nagu välismaises kaubas. Ta oleks nõus loobuma ka senisest söögiharjumusest – poolproduktidest, ent siis tuleks tema sõnul hakata rohkem mõtlema sellele, mida järgmiseks päevaks süüa teha (Lisa 6). Samamoodi ostab poolprodukte Tartu pereema, kes iga päev ise toorainetest toitu ei valmista, kuna aega napib, ent ta plaanib osta kasulikumat toitu,

nagu juurviljad ja tailiha (Lisa 9).

Tallinna pereema leiab, et nende pere söögiharjumusi drastiliselt importkauba vähenemine ei mõjutaks, sest nende pere on harjunud sööma pigem kodumaist toitu:

“Riisi ma võib-olla tahaks, aga ma arvan, et see kogus, mis ma tarbin, noh ... makarone saab Eestis ise teha, on ju ... Et neid toiduaineid, mis me välismaakaubast ostame toidulauale on nii vähe, et ma arvan, et meiega selles mõttes ... Meil nüüd sellist õudsat masendust ei tekiks küll. Me ostame ikkagi nii palju Eestimaist toitu. [--] Liha, kartul, porgand, kapsas. Siis oled sa söönud ka. Jahu ja rukis. Meie jaoks ei ole see mingi probleem.” (Pereema Tallinnast, lisa 2).

Kokkuvõtteks saab öelda, et energiakasutusega seostub toidu puhul toidusaaduste tootmine (sh pooltooted) ja tarbimine, toidu transport, toidu riknemine ja raiskamine, toitlustusteenuse kasutamine. Energiakasutus toidule sõltub söömisharjumustest, toiduvalmistamise viisist, toidu ostmise motiividest, toidu eelistustest (sh kvaliteedist, toidu päritolust, maitseomadustest), rahalisest olukorras, tarbimist kujundavast mõtteviisist jm teguritest. Söömistotiivid on vajadus, rahulolu, võimalus ja mõnu. Märgiti ka, et toidu raiskamise asemel võiks teha kas või vähem tööd.

Roheline energia

Kuna küsitletavad märkisid mitmel puhul intervjuu käigus enda rohelist mõtteviisi või rohelisust üldiselt, tundis uurija huvi, mida ja kuidas intervjuueeritavad mõistavad roheline energia all. Põhiliselt leiti, et roheline energia on taastuv energia: tuule-, päikese- või veeenergia. Huvitav oli avastada, et roheline energia seostub ka tasuta energiaga, kusjuures energia kättesaamiseks vajaminevat energiat sel juhul sellesse iseseisvalt arvestada ei osata. Tasuta energiana näeb näiteks Ida-Virumaa pereema energiat, mis on kuskil kasutamata olemas. Energia kättesaamiseks vajalike seadmete kohta küsides, leidis pereema siiski, et ühekordsed kulutused seadmele on paratamatud:

“Nende mehhanismide loomiseks kulub mingisugune energia ja mingisugused materjalid ja vahendid. Aga et see, mis sealt lõpp-produktina tuleb, mis seda kõike püüdma hakkab ja edastama, et see oleks selline ühekordne investeering. Et see oleks nagu hea, kui ei pea pidevalt kuskilt midagi ära võtma. Et kasutame seda, mis nagunii koguaeg on ... koguaeg aegade algusest.” (Pereema Ida-Virumaalt, lisa 6).

Pereisa Ida-Virumaalt seob roheline energia tuuleenergiaga, mis on tema arvates tavalisest energiast kulukam:

“Mis siis, et see seade on juba üles pandud, aga see tasuvusaeg on nii pikk. Et mis ta kallimaks teeb? Ma tean, et ta on kallim, kuigi tuul ju puhub iseenesest. Aga ütleme võib-olla see on seotud sellega, et nii palju kui on selle tuuleenergia võimsus, üks ole, et nii palju peab olema ka katet. Kui järsku on tuulevaikus, et miski ju peab seda toetama, et asjad seisma ei jääks. Võib-olla on see, mis selle asja kallimaks teeb. Paljalt tuuleenergia peale me loota ei saa.” (Pereisa Ida-Virumaalt, lisa 7).

Pereema Tartust arvab, et roheline energia on mingi taastuv energia (Lisa 8). Pereisa Tartumaalt seob roheline energia konkreetse isikuga, energiavõsa, rapsiõli ja teadlaste töödega:

“See on Marek Strandberg, taim peas kinni ... energiavõsa ja rapsiõli ja nii edasi. Jah. Seostub ka sellega, et ma olen näiteks kirjutanud kunagi ühe turundusplaani ...” (Pereisa Tartumaalt, lisa 10).

Pereema Läänemaalt leiab, et roheline energia on see, mis on juba olemas ja mida peaks vaid oskama ära kasutada, ilma et keskkonda sellega ohustaks. Tema nägemuses kütab päike nii kui nii ning seda energiat jagub kõigile. Samamoodi näeb ta vee-energiat ja tuuleenergiat ning mingil määral seostab ka “metsaenergiat”, mille all mõistab energiavõsa ja hakkepuidu tootmist. Tuuliku tasuvusest ja kasutegurist rääkides, leiab ta, et tuulik võiks ära tasuda siis, kui sellest tuuleenergiast saaks teha uue tuuliku. Samuti on tema arusaama juures rohelisest energiast tähtis tulevastele põlvetele mõtlemine:

“Mitte, et peale meid tulgu või veeuputus. Aga see homo sapiens, see mõtlev inimene peaks nagu praegu sellest aru saama ja mõtlema oma tulevastele põlvetele, siis saaks hakkama küll.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Pereisa Läänemaalt selgitab roheline energia arusaama lähemalt. See kätkeb nii päikest, tuult, naftasõdasid Lähis-Idas, energiatasakaalus Päikeselt Maale jõudva energia ja selle kasutamise kohta. Tema nägemuses ei osata rohelist energiat veel ära kasutada ning raisatakse olemasolevat naftat, mida juurde ei teki:

“Päikeselt tuleb mingi hulk energiat. [--] tuul, üks ole, tekib. See on energia, mis Päikeselt on tingitud ... Kas me tahame või ei taha, tuul puhub ikka, üks ole. See on sõna otseses mõttes roheline energia, mida me piisavalt ei oska kasutada. [--] Nafta on tekkinud hästi pika aja jooksul ja nüüd me kasutame seda, mis on hästi pika aja jooksul kogunenud. Me ei tohiks nagu kasutada rohkem kui sellest Päiksest Maale praegu jõuab. Vot see on see roheline energia. Et see tasakaal peaks olema – energiatasakaal. [--] No kui me suudame selle kätte saada, mis Päiksest tuleb, siis selle kasutame ära, aga rohkem ei kasuta. [--] Noh, varudest natuke võib võtta, üks ole ... aga põhimõtteliselt see on hukule viiv tee ... Me kulutame rohkem kui meil tegelikult on ja siis on selge, et mingil ajal tuleb krahh. See on paratamatu. Et ... et roheline energia on see, et kui sa suudad nagu niimoodi hakkama saada, et see, mis mul tuleb, et kasutan seda ja rohkem ei võta” (Pereisa Läänemaalt, lisa 12).

Kokkuvõtteks näevad küsitletud rohelise energiana taastuvat energiat (tuule-, päikese- või hüdroenergiat), samuti seovad nad sellega ka poliitika (naftasõdasid Lähis-Idas, mõne konkreetse poliitiku), energiavõsa, rapsiõli, teadlaste ning energiatasakaaluga. Rohelist energiat käsitletakse ka tasuta energiana, mis kuski kasutamata eksisteerib ning mida peaks vaid oskama ära kasutada, ilma et selle tootmisega keskkonda ohustataks, ent kusjuures energia kättesaamiseks vajaminevat energiat rohelise energia sisse esmalt ei osata arvestada. Siiski leidis ka arvamus, et roheline energia nt tuuleenergia on seni kasutatud energiast kulukam.

Eluruumid ja keskkond

Elukoht, keskkond ja eluruumid on olulised igapäevase eluviisi tegurid. Linna- või maapiirkond, korter või eramaja ning elurajooni tingimused määravad transpordi, eluruumide kütmise ning toitumisharjumused. Osa sellest mõjutab ka inimeste mõtteviis ning võimaluste realiseerimine. Nii valgustab Tallinna pereema oma elukoha valikut Nõmmel kahepereeramus, pidades silmas tulevikus väärrika vananemise võimalust ja omaenda maalappi:

“Ja ma mõtlesin, et ükskõik kui halvasti meil ei peaks minema, siis on see koht, kus teoorias ikka nagu väärrikalt vananeda ... Siin tõesti, kas või roomad siit välja ja oled oma hoovis. Et mis sa linnakorteris vanainimesena ikka teed? Tegelikult sa oled nagu vangis ... Ja maa! Meil on maa. Vähekene, aga ikkagi. Et sul on jupike maad. Oma maad. Kindlasti oli keskkond see kõige olulisem kriteerium siin. [--] Muidugi on see, et kuna mul on mingisugune unistus, et mul puumaja ... Ma nagu nõmedalt korjan, aga ma saan aru, et seda raha ei korja kokku. Aga ma ikka kuidagi loodan” (Pereema Tallinnast, lisa 2).

Samamoodi peab omaette elamist kalliks Tallinna pereisa, kes hindab, et ei suuda elada paljude inimestega kõrvuti ning ta läheks hulluks, kui peaks Tokyo linnas elama. Sestap leiab ta, et Eesti tingimustes on keskkonnast “nurjatu” rääkida, kuna see on siin suurepärane, lausa maailma parimaid. Nii naudib ta omaette olemist aias või metsatukas ning leiab, et sotsiaalset keskkonda on võimalik oma elus muuta:

“Vaata, Eestis on keskkonnast väga nurjatu rääkida. Keskkond on meil super. Maailma üks parimaid. See, et Eestis räägitakse keskkonnaprobleemidest, on jama kurat. See on sihukene populism. Aga pigem on jah, see sotsiaalne keskkond. Mina näiteks ... ma ei tea, ma olen selline konservatiiv. Mind näiteks häirib see, kui mul on rahvast palju ümberringi. Mina tahaks rahulikult oma aias, oma metsatuka all ... Vot see häirib kõige rohkem. Majanduslik on paratamatus. Kui raha ei ole, siis ei ole. Lähed vargile või teenid rohkem. Vot seda ei ole võimalik muuta, aga seda sotsiaalset keskkonda on küll võimalik väga palju muuta. See on vist see, mis kõige rohkem

mõjutaks. Mina näiteks ei kujutaks ette, kui ma peaks Tokyo linnas elama. Läheks hulluks.” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Samuti on ta kindel, et nende pere elukoht Tallinnas on väga sobilik. Kuigi ta tahaks elada maal oma majas, oleks sellel ka omad puudused – nimelt kuluks suur osa sissetulekutest sel juhul transpordile, et tööle sõita, ning ka sissetulek sõltub tema arvates paraku elukohast. Linnas elamine on rahaliselt kokkuhoidlik, kuna kõik on käe-jala juures. Samas leiab ta, et kui nende peres oleks kask autot, oleks mõeldav ka maal elamine:

“Suurema vastu, jaa. Oma maja vastu. Aga linnas. Sellepärast, et sellega hoiad nii palju raha kokku. Kui ma peaks siit parkend kilomeetrit eemal elama, siis ma maksaks kogu selle, mis ma eks ju praegust teenin: paremat toitu või aeg-ajalt kontserdil käia – selle maksaks ainult bensiinikuluks. [--] Linnas on lihtne. Siin võimalusi on palju ... Oleks meil kaks autot või ... Siis võiks juba maal elada. Üks läheb ja toob ja teine toob ja ... Kui auto on katki, käime kõik bussiga. Mingit probleemi pole. Selles mõttes on meil hea koht, et bussipeatus on lähedal, pood on lähedal, kui vaja.” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Kohila pereema leiab, et tema maal ei elaks, sest linnas on kõik vajalik lähedal (kool, arst, trennid) ning väikelinnas nagu Kohila on ka turvaline elada. Samas on ta kindel, et tema elukaaslane koliks kohe maale, kui selleks võimalus tekiks. Ta selgitab ka, miks kunagi sai Tallinnast Kohilasse elama kolitud – kuna noorel perel raha nappis, sai väiksemasse linna avarama korteri kui Tallinnasse. Peale eluruumide on tema jaoks on oluline roll ka keskkonnal: kes on su naabrid ning sa teaksid häda korral abi saada (Lisa 4). Samamoodi on naabrid ja ühine huvi ning tegevus tähtsad Ida-Virumaa pereemale, kes elab kahekorruselises kortermajas ning kelle pere soetas endale lähedaloleva vana maamaja:

“Selle põhjal, et mul viskas ühel hetkel üle see, et ma elan kortermajas ja mitte kellegi jaoks ei ole oluline see, et kas ühiselt midagi ette võtta maja ümber: kas või koristada või kui lumi on tuisanud, et tuleb see, kellel on vaba päev. Lükkab näiteks teerajakese puhtaks või maja ette valli. [--] Ja mida suuremaks nad kasvavad, seda enam on nagu neil ka vajadus ... vajadus oma ruumi järele. Ja mina tunnen vajadust sellise nurgakese järele ...” (Pereema Ida-Virumaalt, lisa 6).

Ka Ida-Virumaa pereisa leiab, et tema elaks korteri asemel oma majas, sest oma majas on privaatsem (Lisa 7). Pereisa Tartumaalt selgitab, et tema on alati tahtnud maal elada, aga siis ei olnud tal võimalik linnast maale kolida, kui tal veel ema ja vanavanemad samas majas maal elasid (Lisa 10).

Kokkuvõtteks on eluruumid ja keskkond eluviisi ja sellest tuleneva energiakasutuse olulised

kujundajad. Nii määravad elamine ja seda ümbritsev keskkond ka osaliselt meie transpordi- ja toitumisharjumused ning majapidamise kütmissviisi. Elukoha valikul on määravaks teguriks inimeste sotsiaalsed vajadused: üks vajab rohkem privaatsust, teine soovib suhelda naabritega; aga samuti võimalused - elamise teatud kohta määrab nt ka selle soetamise hind, samuti eluruumide pind ja vajadus selle järele (nt suurem pere vajab suuremat elamist).

Mõtteviis, motiivid ja harjumused - raiskamine ja säästmine

Süvaintervjuudest selgub, et tarbimise olulisimaks ajendiks on võimalus ja vabadus tarbida. Energiakasutuse motiivideks on küsitletute järgi enamjaolt mugavus/ebamugavus, mõnu, kasulikkus ja vajadus, funktsionaalsus, mõistlikkus ja mõttekus, meeldivus ja esteetika, elamiserõõm, rahulolu ja kvaliteet, usk ja usaldus, julgus/kartus/solvumine, staatus/maine ja päritolu. Motiividel selle töö raames autor pikemalt ei peatu, kuna see nõuab pikemat teemakäsitlust. Küll aga on selles töös toodud tulemused energiakasutust mõjutavast raiskamisest ja säästmisest, harjumustest ning nende muutmisest ning mõtteviisist, mis kujundab igapäevaseid harjumusi ning energiakasutust üldiselt.

Küsitletute mõtteviisi saab liigitada säästlikuks ja loodussõbralikuks, enesesäästlikuks ehk tarbijalikuks ning nautlevaks nagu toodud tabelis 3. Küsitletud ise peavad oma mõtteviisi rohelisemaks ja loodussõbralikumaks kui reaalses igapäevategevuses.

Tabel 3. Intervjueeritavate mõtteviis küsitletute koodide lõikes.

Kood	Enesehinnang	Mõtteviis
Pereema Tallinnast	<i>“Ma võiksin olla rohkem loodussõbralik või ütleme rohelisema mõtteviisiga, aga ma olen praegu rohkem ikkagi sellisest majanduslikust aspektist lähtuvalt säästlik. [--] sellistel tingimustel ma ei sorteeri. Ma viskan kõik kokku ja maksan topelt hinna. [--] Pigem ma pooldan sellist asja, et ma jah, sorteerin ära ja ma tahangi seda teha, aga mulle peaks kas või suhteliselt lihtsaks tehtama. [--] siis ma ütlen, et oma sarkasmis: nad on niivõrd heas heaolühiskonnas, et neil on aega selle peale mõelda. Ja võimalus seda mõelda.”</i>	Kriitiline tarbija
Pereisa Tallinnast	<i>“Ma olen väga konservatiivne. [--] selleks raha ongi välja mõeldud. Et seda energiasäästu, ... moraalset heaolu mõõta, eks ole. Et noh selles mõttes ongi niimoodi, et kui sa teenid rohkem, siis sa võid ka rohkem tarbida. [--] Suur auto on. Keskmisest rohkem raiskan. Samas ma väga hoolikalt kustutan tuled ära. Selles mõttes tarbin vähe. Söön palju.”</i>	Konservatiivne tarbija
Pereema Kohilast	<i>“Ega elu on nii ära hellitanud. Ma just mõtlesin siin, et me tarbime ikka kõvasti. [--] Ma tahaksin siiski edasi osta head sööki ikka ka vahetevahel ja väljas tahaks käia mõnikord. Mitte et ma jõuaksin, aga tahaksin käia. [--] Kuhu iganes, kuhu välja saaks. Teater, raamatupood, kõik läheb loosi. [--] Ma ei tea, miks me säästame. Ma arvan küll, et see on olemuses. Ei no</i>	Säästlik

Kood	Enesehinnang	Mõtteviis
	<i>mingil määral on see, et äkki kunagi tuleb suuremat ... väljaminekut on vaja, siis on hea, kui sul on tagavarasäästud kuskil olemas. Et sa pole lõputult kõike ära kulutanud. Nii kui keegi haigeks jääb, sa lähed ostad rohtusid. Sul on seda vaja. Lastel lähuvad saapad ootamatult läbi, sul on jälle vaja siukseid summasid, mida pole igapäevaellu sisse kirjutatud. Ühel tuleb hambaklambreid ostma hakata varsti. Kui ei säästaks, siis ei paneks sinna suhu midagi.”</i>	
Pereisa Kohilast	<i>“Noh, ega nii väga sellest seisukohast küll ei mõtle. Kui ikkagi vaja on midagi teha, siis see saab ära tehtud ja ... [--] Peab siis jah, mõtlema, et kui on raske toime tulla, siis hakkad mõtlema alles seda, kust annab säästa ... Sööma peab iga päev. Seda ei saa ära jätta. Muid asju annab ju muuta tegelikult. [--] ostuhullusega pole kaasa läinud. Kui on nüüd hullud päevad või odavmüük, siis sellepärast nüüd ostma küll ei lähe ... aga kui midagi vaja on, siis küll vaatad läbi, kus midagi parajasti odavamalt on. Mida ikka vaja on ja ei saa odavamalt, siis ostad ta ka niisama ära. Päris sellepärast ei jää tegemata ... Aga jah vastupidi ei ole, et praegu saab odavamalt, et oh võtan viis tükki.”</i>	Pragmaatiline tarbija
Pereema Ida-Virumaalt	<i>“Ma nimetaks seda maalähedaseks. Et ma väga tahan arvestada sellega, mis minust viieks aastat pärast jääb võib-olla maha. Ma ei ela hetkeemotsioonist ja ei lähtu sellest olukorrast, et peale mind tulgu või veeuputus ... Ma tahan luua tulevikule midagi ja jätta endast jälje maha. Ja ma tahan, et see jälg oleks meeldiv.”</i>	Säästlik
Pereisa Ida-Virumaalt	<i>“Ma pigem olen siis ikkagi loodusõbralik. [--] Mina tarbin. Täiega. Täpselt nii palju, kui kulub, nii palju kulub. [--] Sa ju kulutad iseennast ju rohkem. Sa kõige pealt teed mingi asja ära, siis vaatad, et ei kurat, asi ikka ei toimi. Siis kutsud spetsialisti ja siis see peab hakkama ümber kõigepealt tegema ... vana maha lammutama ja siis uut ehitama. See on ju topelt kõik. [--] No pigem raiskaja.”</i>	Enesesäästlik tarbija
Pereema Tartust	<i>“Ma arvan, et ma olen täiesti keskpärane seal. Minust on palju rohelisemaid ja on ka priiskavamaid. Palju rohkem kaitsjaid. [--] No nii palju roheline olen ma küll, et lastele ei osta mingit keemiarohket toitu või sünteetilisest riidest riideid. Nii palju üritad ka ikka rohelisem olla.”</i>	Loodussõbralik
Pereema Tartumaalt	<i>“Muidugi säästa. [--] Pigem nagu seda laadi mõtlemine, et ei raiskaks mõttetult. Aga millestki loobuda ... nagu pole tundnud vajadust. [--] Ma arvan seda, et selline praktiline mõtlemine on koguaeg olnud. [--] ei, ta lähene kulutamisele, ei, ta läheneb rohkem selle säästmise peale.”</i>	Säästlik
Pereisa Tartumaalt	<i>“Et ma arvan, et pigem säästlikumalt. Järjest säästlikumalt. Ja auto on mul ka. Eelmine aasta oli väga suur. Nüüd on täitsa paras. [--] Vot ongi see, et ega nüüd see tulemus kunagi ei rahulda, mida ma teen seal. Sellepärast ma olen leppinud sellega, et mulle meeldib see tegevus. [--] Vedeleb seesama riivil, mis siin peaks olema ja sellega ma tegelen kaks kuud [naerab]. Koosneb kahest lauast ... Ja siis ma lihvin ja freesin tema servasid ja siis ma vaatan, et ta saaks äge ja suitsetan hästi palju ... ”</i>	Säästlik nautleja
Pereema Läänemaalt	<i>“Saaks palju rohkem koonerdada ja veel rohelisem olla, aga ma ei pese kõiki kilekotte ära. [--] Samas ma usun, et ma olen suht ... suht siuke säästev, et noh ... Prügisorteerimine oli meil juba ennem kuskilt maalt paigas. See, mis kõdustab, see, mis põletab, see, mis ladustab. Et selles mõttes, et sul on see võimalus säästa rohkem, noh, linnas sul pole neid kartulikoori panna kuskile.”</i>	Säästlik
Pereisa Läänemaalt	<i>“Kõigepealt annad endast. Ja hästi palju annad ja siis tuleb kõik ise. Aga sa pead alustama sellest, et sa annad ise midagi endast tõesti ära. Noh, et mitte et sa millestki ilma jääksid, aga lihtsalt. [--] Kodumasinateta saab alati hakkama. Need on lihtsalt mugavad. Ilma nendeta saab ikka hakkama. [--] Mul ei ole päris nii, et kuidas tahaks. Võtad seda, mis kapis on ja kapis</i>	Pragmaatiline tarbija

Kood	Enesehinnang	Mõtteviis
	<i>on selle järgi, mis sa poest ostad. Kui sa tahad poest hästi palju koju tuua, siis pead minema näljasena poodi. Ja kui tahad niimoodi normaalselt osta, siis söö kõht enne täis ja siis mine poodi ja jääb hulga raha järgi. [--] jah, karm tõde, aga tegelikult ma ei tea, kuhu mu raha kulub. No ma ei ole nagu väga mõelnud ka sellepärast, et vaatad, et rahakott kannatab välja. Tööd teed, pere tahab süüa, siis vaatad, mida kodus olla võiks ja seda tood ja ... ”</i>	

Tarbimine ei olene konkreetse asja, teenuse või energia hinnast, sest sissetulekute ja väljaminekute vahe ei ole alati nii väike, et mõjutada tarbija hinnatundlikkust, millest sõltuvalt jätkaks tarbija oma võimaluse kasutamata:

“Aga kui sa oled selle välja teeninud mingi kavalusega, mingi nurjatusega, siis noh, selleks raha ongi välja mõeldud. Et seda energiasäästu, muid ... moraalset heaolu mõõta, eks ole. Et noh selles mõttes ongi niimoodi, et kui sa teenid rohkem, siis sa võid ka rohkem tarbida. Ütlen mina. [--] Mida suuremad on sissetulekud, seda rohkem sa raiskad ka.” (Tallinna pereisa, lisa 3).

Pereisa Ida-Virumaalt peab end pigem tarbijaks ja raiskajaks kui säästjaks, sest ta peab saama seda, mida ta parasjagu vajab ja tahab ning sel juhul ta pikalt ei kaalu, kas tal ikka on seda vaja. Samas esitab ta endale küsimuse, kas see on raiskamine, kui tööriist käes laguneb ning ta peab kohe poest uue ostma. Selle järgi liigitab ta end pigem raiskajaks, kuigi peab seda “kahe otsaga asjaks”:

“Kui ma mingit tööriista ostan, siis ma pigem valin kalli ja kvaliteetse kui odava. Et et on ... ma ei tea ... kui mingil ajal ära laguneb, pean minema poodi uut ostma. Kas see on raiskamine? See on kahe otsaga asi. [--] Mina tarbin. Täiega. Täpselt nii palju, kui kulub, nii palju kulub.” (Pereisa Ida-Virumaalt, lisa 7).

Kohila pereema ei jagaks seda toasooja küll kellelegi teisele, kui temal seda vaja on, sest ta mäletab lapsega kodus oldud külma talve liigagi hästi, kui ta üleni “sinine” oli (Lisa 4). Tallinna pereema leiab, et ta ei priiska ja raiska, et ta tegelikult kogub ja hoiab kokku, aga samas peab tal olema teadmine, et tal on vähemalt vabadus selle kokkuhoiu pealt ka kulutada:

“Ma ei priiska. Ma tegelikult kogun rohkem. Umbes kümne küünega ikka panen kõrvale, aga mul on see teadmine oluline, et mul on see vabadus olemas. [--] Ma olen kindlasti hakanud rohkem tarbima, sest et tekivad võimalused ...” (pereema Tallinnast, lisa 2).

Kui ühelt poolt ta väidab, et ei lase veel joosta, siis teisalt leiab, et talle meeldib, kui saab duši all lõdistada. Seega on tema harjumused vastuolulised ning arvatavasti sellepärast esitabki ta aeg-ajalt oma harjumuste kohta endale kriitilisi küsimusi. Ta tunnistab ka, et tal ei ole millestki puudust ja selles mõttes pole ta ka liigne tarbija (Lisa 2).

Pereisal Läänemaalt on kahju vaadata inimesi, kes elavad tarbides üle oma võimete ning kes ei oska olla sõltumatud ja mõelda, et selleks, et saada, peab esmalt endast andma (Lisa 12).

Harjumuste muutmise kohta leiavad nii mõnedki küsitletud, et need on väga visad juurduma. Nii arvab pereisa Ida-Virumaalt, et igasugusest sõltuvusest on väga raske loobuda, kuigi tal õnnestus vabaneda oma suitsetamisharjumusest (Lisa 7). Kohila pereema leiab, et harjumusi nende pere tõenäoliselt ei muuda, vaid need pigem nende pere puhul vaid süvenevad, samuti toob ta välja ühe ostunõrkuse, mis oli tingitud poodide soodsast asukohast tema koduteel – raamatupoed jäid koduteele ning ta ostis aeg-ajalt sealt kotitäie raamatuid (Lisa 4). Ka Tallinna pereisa leiab, et harjumusi on väga raske muuta, sest selleks on vaja järjepidevust ning teha otsuseid (Lisa 3).

Raiskamine seostus küsitletutele nii erinevate energiaallikate ja -liikide jaotuses kui elektri ning energia kasutusvaldkondadega nagu küte (sh soojakadu), transport, valgustus, toit, olme. Toidu raiskamisena nähakse seda, kui toidusse talletatud energiat inimene liikumise ja tööga ära ei kuluta või see talletatud energia toiduriknemise tõttu kasutamata jääb. Nii leiab Tallinna pereisa, et see on puhas raiskamine, kui kõht ette kasvab, sest siis tarbib inimene rohkem, kui kasutab. Samas nendib ta, et toidu arvelt ei saa kokku hoida, sest süüa peab saama mõnuga:

“XXX vahepeal õpetas mind ümber. Et kõige odavamaid asju ostma, aga see ei kõlba kuskile. No tähendab, mina mõtlen seda, et toidu pealt ei saa kokku hoida. Mina pole näiteks suuteline päevade kaupa ainult pudru sööma. Tõesti, ei ole suuteline. Kuigi sellest on võimalik ära elatuda. Võib-olla kõhtu ei oleks ka nii palju ees. Aga süüa peab saama ikka mõnuga. [--] Kui meid oleks täna näiteks kuus miljardit, kui meid oleks kuuskümmend miljardit, siis me kõik loeks igat riisitera, mis me kätte saame.” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Ka mõne vähekasutatud energialiigi potentsiaali raiskamine on energiaraiskamine. Nii leian Tallinna pereema, et võimsate loodusnähtuste energiat tuleks osata siiski kuidagi kasutada, vastasel juhul on tegu raiskamisega. Loodusnähtustena näeb ta tornaadosid ja vesipükse ja kujutab ette, kuidas neid oleks võimalik kuidagi “purki panna” ja ära kasutada. See tekitabki temas arusaamise, et ühiskond raiskab ja tarbib meeletult, ent ei oska kasutada olemasolevat energiat mõistlikult (Lisa 2). Läänemaa pereema osutab õhutatud tarbimisele ning mõttetutele esemetele, mida toodetakse rahaahnusest. :

“Aga kui tegelikult räägitakse inimeste olmest, siis tuleb jah, seda prügi, sodi ja kõike, aga palju hullemad tarbijad on minu arust see tööstus, kes teeb neid vidinaid ja asju, mida ei tarbita. Ja

õhutatakse tarbima, et iga aasta vaheta oma pesumasin välja nii ja naa. Vanasti autosid kakskümmend-kolmkümmend aastat, nüüd on kaks-kolm juba sul vana. Et õhutatakse tarbima. Et tegelikult hakkab see raiskamine kõik sellest ... sellest peale ja ahnusest. Ahnusest võtame kõik metsad maha, ostame uue auto.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Säästmise seostus energiakasutuse valdkondadega nagu transport (sh reisimine), toit, küte ja elamispend, elekter (valgustus, koduelektroonika, küte), olme (sh riided, ravimid), samuti ka vesi, prügi sorteerimine ning puudutas ka elukohta, huvialasid ning säästmise olulisust. Küsitletud näevad säästmist pigem kulutuste kokkuhoius kui energia säästmise seisukohast. Samuti näevad küsitletud oma igapäevases eluviisis pigem kokkuhoidu valgustuselt säästupirnide näol ja prügisorteerimisena kui igapäevase transpordi või mugavate, ent suurema energiatarbimisega kodumasinade näol, mida nad hindavad elementaarselt vajalikuks. Näiteks iganädalasi sõite Tartumaa ja Tallinna vahel tegev Tartumaa pereema leiab, et kokku hoiab ta tubade valgustuse ja seadmete jõude töötamise pealt, ent ei tunne vajadust millestki harjumuslikust loobuda (sh ei seostu talle sel hetkel oma töökäigud, mis tulenevad ka tööiseloomust):

”Muidugi säästa. Ses mõttes on küsimus, et midagi ei tohiks nagu mõttetult kulutada. Selles suhtes, et kui ikka toast ära lähed, siis tuleb tuled ära kustutada, telekas kinni ja ... Pigem nagu seda laadi mõtlemine, et ei raiskaks mõttetult. Aga millestki loobuda ... nagu pole tundnud vajadust. [--] Ma arvan seda, et selline praktiline mõtlemine on koguaeg olnud.” (Pereema Tartumaalt, lisa 9).

Tartu pereema leiab, et säästa annaks masinate mugavuse arvelt (Lisa 8). Tallinna pereisa arvab, et säästmisel on vaid siis mõtet, kui seda teevad kõik koos, mitte et üks säästab ja teine raiskab. Ta leiab, et vabatahtlik säästmine pole kunagi piisav:

“Kui ükshaaval mõni säästab jõledalt – sureb ära sinna säästmise kätte ... Teine priiskab edasi. Siis on täitsa mõtetu. Selles mõttes noh, ma tahan ütelda, et vabatahtlik säästmine pole kunagi piisav.” (Pereisa Tallinnast, lisa 2).

Samas leiab Kohila pereema, et kui ta kulutusi kokku ei hoiaks, ei saaks ka vajalikke asju osta, sest lastele kulub palju, kas või uued saapad, ravimid või hambaklambrid jms:

“Lastel lähevad saapad ootamatult läbi, sul on jälle vaja siukseid summasid, mida pole igapäevaellu sisse kirjutatud. Ühel tuleb hambaklambreid ostma hakata varsti. Kui ei säästaks, siis ei paneks sinna suhu midagi.” (Pereema Kohilast, lisa 4).

Ida-Virumaa pereema hindab ennast pigem säästjaks kui raiskajaks, pidades silmas veekulu, seda küll pigem hambapesu arvelt (Lisa 6). Tartumaa pereisa leiab, et vanusega kasvab ka ümbritseva

nägemine ning inimene hakkab nii enda energiat kokku hoidma kui ka säästlikumalt mõtlema. Ta leiab ka, et nende pere tervikuna on hakanud linnast maale kolides rohkem säästma, kuigi ka varem sorteeriti prügi jms (Lisa 10). Kohila pereema põhjendab oma kokkuhoidu transpordilt sellega, et ta ei julgegi sõidurajalt kõrvale pöörata, nii jäävad kõik poeskäigud tema puhul autoga ära (Lisa 4). Kuidas transpordi pealt säästa, teab Ida-Virumaa pereisa küll, aga ise sõidab harjumuspärase sõidustiiliga: *“Vajutan ikka niipalju kui tuleb masinast välja ja [naerab]. [--] Ma pigem olen siis ikkagi loodusõbralik.”* (Lisa 7).

Säästmisest teab Tallinna pereisa rääkida, et valguse pealt säästa ei saa, sest nii kaua, kui tootmine jätkub samamoodi nagu ta seda on tänaseni olnud, siis saaks säästa vaid tootmise pealt, vähem majapidamistes:

“Kõige lihtsam on inimestele pähe rääkida, et kustuta see tuli ära, siis säästab. Tühjagi. Seni kuni tsementi toodetakse ikka samamoodi edasi, siis lõppkokkuvõttes peab Eesti Energia ikka samamoodi tootma.” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Pereema Ida-Virumaalt leiab, et energiakokkuhoid taaskäitluse näol, nt kilekoti mitmekordne kasutamine või tekstiilist riiete jm ümbertegemine ning kellelegi edasikinkimine, on väga hea idee (Lisa 6).

Küsitletud mõtisklevad ka selle üle, millisel juhul on tegemist säästmisega ja millisel juhul raiskamisega ning kust peaks seadma piiri energia kasutamise ja selle raiskamise vahele:

“Teine asi on see, mida sa raiskamise all mõtled ... Energia on jäävsuurus. Kuskil sa ei saa raisata seda. Mis mõttes raiskad? ... Kui näiteks mingi biolagunev asi on. See ei ole raiskamine, kui banaanikoore maha viskad või puurondi viskad maha. Selles saavad tõugud elada ja sellest saavad linnud elada ja ... Aga üldpõhimõttes jah – me ilmselt raiskame kõik järjest rohkem ja rohkem.” (Tallinna pereisa, lisa 3).

Küsitava näite toob kokkuhoiust ja säästmisest ka Tallinna pereema osutades veekasutusele ja nõudepesemisele ning oma harjumustele:

“Või see, et kui ma duši all käin, siis ma tõesti lödistan selle veega, sest see on nii mõnus, on ju. Ma nagu ei raatsi ... Minu arust see on haiglane või noh ... ma mäletan, kuidas XXX neid nõusid pesi. Kõik oli seebiveega koos. Vot tema oli küll hästi energiasäästlik, aga ma ei saanud vaadata, et ta ei loputa neid väga puhtaks, on ju. Ma ütlen, et see ei tähenda, et ma ise nagu oleksin ... et ma kõike seda jälgiksin. Ma mõtlen üleüldist meie kasutust, meie tarbimist.” (Pereema Tallinnast, lisa 2).

Jalgsi liikumise ja autokasutuse võrdluses toob näite Tallinna pereisa, seletades, mil määral mängib säästmisel rolli aeg ja raha ning millisel juhul on tegu säästmisega ning millisel mitte:

“ see, mis esialgu jõe säästlik olevat, kokkuvõttes ei ole. Kui ma peaks jalgsi minema siit tööle, on ju ... siis mina väidan, et see on hirmus kulukas minu jaoks. See ei ole säästlik. Sest ma raiskan aega nii palju, et selle ajaga ma kas puhkaks mitu korda rohkem, ma teeniks rohkem. Et see on siuke ... väga mustvalge mõtlemine: et käin jalgsi, siis on jõe säästlik. Tegelikult ei ole nii.” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Ka Läänemaa pereema toob näite ajakasutusest säästmise taustal, küsides, mida teevad inimesed kokkuhoitud aja arvel – mängivad arvutimänge:

“Mida inimesed teevad selle vaba ajaga, mida arvuti aitab neil kokku hoida töö hõlbustamiseks? Nad mängivad arvutimänge ... Nii et sellega on ka nii, et selle vaba ajaga, mis pesumasin kokku hoiab – määrid riideid tihedamini. [--] Ega kokkuhoid pole koonerdamine ja koonerdamine pole kokkuhoid. [--] Korjavad neid kaltsuka kampsuneid, harutavad kudumiseks, aga see lõng on juba pudi ... Ilus sokk on, aga ta läheb nii ruttu pudiks, et on nagu ära peetud. Lõpmatuseni ikka ei saa.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Ta leiab, et säästmise ja mõistliku kasutamise piir tuleks tõmmata sealtmaalt, kui säästmisel on veel elamise rõõm:

“...aga ma jah, nii kõike ei ole, et ma oma kilekotiga lähen viinerit poodi ostma. Võib. Kes tahab, tehku, aga ma tunnen, et ma ei jaksa. Siis ma hakkangi ainult sellest mõtlema ... Siis muudkui mõtled, kuidas säästa, aga see elamiserõõm nagu ... Kuidas see oli Naksitrallides, et kas te tõesti armastate kõiki neid kasse, keda te toidate. Alustasside pesemine võtab niigi palju aega, et armastamiseks ei jäägi aega. Mutike ütles seda. Et kui alustasside pesemine võtab juba nii palju aega, et armastuseks ei jäägi, siis on see piir läbi.” (Pereema Läänemaalt, lisa 11).

Kokkuvõtteks võib öelda, et energia kokkuhoiu, säästmise ja raiskamise oluliseks teguriks on mõtteviis, mis ajendab tegutsema ning kujundab energiakasutuse harjumusi; samuti aga inimeste enda töövaev, mis on mõõdetav nii ajalisel, rahalisel kui elukvaliteedina. Samas sellest töövaevast, säästust ja majanduslikust kokkuhoiust olulisemgi on teadmine ja vabadus, et kokkuhoiu pealt saab ka paremini elada ehk säästmise arvel võib ka kulutada. Ka mõne vähekasutatud energialiigi (päike, vesi, tuul) potentsiaali raiskamine on energiaraiskamine.

4.1.3 Energia vaimne käsitus

Vaimse energia käsitluse järgi seostavad käsitletud energiat oma tegutsemisvõime või sisemise energiaga. Sarnaselt energeetika käsitlusega saab ka energia vaimse käsitluse puhul liigitada selle

erinevateks energiaallikateks ja -liikideks. Seda enam – ka energiaallikad ja -liigid jagunevad sarnaselt energeetikakeskse lähenemise järgi elektri-, päikese-, tuule-, maa- ja tuleenergiaks. Lisaks neile selguvad ideekaartide ja intervjuude kontentanalüüsi põhjal ka vaimse energia erinevad valdkonnad, nagu töö, inimestega suhtlemine, liikumine, rekreatsioon ning positiivsed emotsioonid. Seda sisemist energiat väljendati ideekaardil näiteks lootosistes mungana, lisades juurde radiatsiooni sümboli:

“Munk. Mitte midagi ta ei kasuta. Sisemist energiat on nagu tapab. Ma ei oska seletada. Mis märk see oli? Mingi [--] Noh, sisemine energia ... Ta ei vaja selleks midagi. Seespidi.” (Tallinna pereisa, lisa 3).

Energeetikakeskse ja vaimse energia käsitlemise sidumisel võiks kasutada Läänemaa pereisa selgitust, kuidas kõik on omavahel seotud:

“See on täpselt sama. See on see energia, mis ma söön sisse, joon vett, üks ole, see muundub läbi minu ja mina, üks ole, muudan või kuidas ma teen, teen lapsele pai. Natuke energiat kulub, aga selle sööd pärast sisse tagasi. Kui vähem paitad, siis [ei saa aru, pudistab] saad liiga palju [--] See on juba see mitmepidine energia – emotsionaalne energia. [--] Positiivsed emotsioonid mõjuvad hästi. Ja siis on see ka, et kuidas sa seda energiat kulutad, üks ole. Noh, et kui see inimese sees on, siis sa saad emotsioonidega mõjutada. Kuidas enesetunne on ja kõike.” (Pereisa Läänemaalt, lisa 12).

Energiaallikad ja -liigid

Elekter

Elektri vaimne käsitus osutab vähemalt kahele tähendusele. Üks neist on inimeste vaheline maandamata jäänud pinge nagu seda selgitab Ida-Virumaa pereisa, tuues näite poegade omavahelistest suhetest:

“Kui ainult niimoodi, et õhtul on koos, siis ikka ei ole probleemi, aga siin olid kaks nädalat kahekesi kodus, siis kippus küll väga kitsaks jääma. Lõpuks oli niimoodi, et ... noh meid päev otsa kodus ei olnud, aga oli tunda, et õhus oli elektrit – kasutamata jäänud energiat.” (Pereisa Ida-Virumaalt, lisa 7).

Teine, mis küsitletutel elektriga seostus oli vaimne tegevus, mis eeldab pimedal ajal elektrivalgust või elektri olemasolu. Selleks loeti eelkõige lugemine ja kirjutamine - iseendaga tegelemine, mis eeldab valguse olemasolu. Seda mitte päevavalguse mõttes, vaid pimedal ajal elektrivalgust silmas pidades. Nii nägi pereema Ida-Virumaalt energiat elektris, seostades elektri eelkõige lugemise ja kirjutamisega, ent ka televisiooniga:

“Kui mul on see valgus, et mul on see õhtune aeg ja siis ma saan tegeleda psühholoogia valdkonna raamatute lugemisega ja siis mingite ajakirjade lehitsemisega, siis telekat ... Nagu aeg iseenda ... ma ei tea ... ” (Ida-Virumaa pereema, lisa 6).

Kokkuvõtteks nähti vaimse käsitlemise järgi elektrit kui inimeste vahelist pinget või kasutamata ja maandamata sisemist energiat või elektrit vaimsete tegevuste kaudu, nagu lugemine ja kirjutamine või telesaadete ja filmide vaatamine.

Päike

Vaimse käsitlemise järgi nähti energiat päikeseenergiana eelkõige suve ja puhkuse tähenduses. Päike sümboliseerib Ida-Virumaa pereisa jaoks suve ning suvel lemmiktegevustest saadavat sisemist energiat. Nii selgitas ta oma ideekaardile joonistatud päikese ja purjeka kohta, et energiaga seostus talle siiski eelkõige suvi, kuigi päike anna ka energeetilises mõttes energiat (Lisa 7).

Teine päikeseenergia tähendus seostus emotsionaalse energiaga, mida saadakse päikeseloojangu ja -tõusu vaatlemisel, nagu kirjeldab Ida-Virumaa pereema: *“Need on sellised energiat andvad vaatepildid ... midagi hingele.”* (Lisa 6).

Kokkuvõttes saab öelda, et päikeseenergiana nägid küsitletud energia vaimse käsitlemise järgi päikest kui suve ja sellest saadavat sisemist energialaengut, aga samuti päikesetõusu ja -loojangu vaatepiltidest saadavat sisemist emotsionaalset energiat.

Tuul

Tuuleenergial on energia vaimse käsitlemise järgi kaks tähendust. Küsitletud seostasid tuuleenergia ühelt poolt ilmastikunähtustega nagu tuul, lumesadu, torm ja tuisk ning nendest saadav emotsionaalne jõud või selle adumine. Nii nagu tuul puhub looduses, puhub selliste ilmastikunähtuste vaatlemine ka vaimses mõttes hinge puhtaks, nagu kirjeldab seda pereema Ida-Virumaalt:

“Ilmastikunähtused. Jah, aknast vaatlemine meeldib – tuul, lumesadu ja tuisk. Need siis mõnusalt ... [--] Kunagi on keegi öelnud, et kui sa ise selle sees saad viibida, siis see kõik pühib selle kehva ja halva sinu seest minema. Et tasub ainult mõelda niimoodi ja see kõik toimib. Võib-olla selline jõuline ... jõuline värk.” (Pereema Ida-Virumaalt, lisa 6).

Teine tuuleenergia tähendus energia vaimse käsitlemise järgi on emotsionaalne tasakaal või rahu saavutamine, seda tuulekohina kuulamisena puude latvades. Pereisa Tartumaalt kirjeldab seda

vägeva elamusena, mis maandab ja rahustab närvilist inimest: *“Samamoodi näiteks, kui ma tulen ja olen hästi närviline ja sõidan siia hoovi ja puud kohisevad. See rahustab maha kohe. See on vägev.”* (Lisa 9).

Kokkuvõttes on tuuleenergia tähendus vaimse käsitlemise järgi ilmastikunähtuste nagu tuul, torm, tuisk ja lumesadu vaatlemisest ja jälgimisest saadav emotsionaalne energia, mis näib jõulise ja vägevana ning omab vaimse tasakaalu saavutamise tähendust, aidates saada head enesetunnet või selgust ja rahulolu.

Maa

Maaenergiana mõistab Ida-Virumaa pereema seda emotsionaalset energiat ja rahulolu, mida ta saab maa- ja mullatööde tegemisel, nt aiatööd. Ta kirjeldab seda saadavat sisemist energiat maaga kontaktis olles, tõmmates paralleeli energeetilise lähenemisega elektrile - sõrmed mullas “nagu pistik seinas”. Tema jaoks on maaenergial ürgse olemise ja maaläheduse tähendus:

“Piltlikult oleks niimoodi, et näpud pidevalt mulla sees nagu pistik seinas. Et pidevas kontaktis igatepidi [naerab] ... nii näpud kui jalad kui ma ei tea ... kõhuli maas. Et selline ... maalähedus ja selline ürgne olemine. [--] Esmapärgul, jah, see töö. Ja siis võib-olla nagu teise asjana see ka, et nagu kaudselt ... et ma olengi ühenduses selle maaga ja see on see, mis annab mulle pidevalt seda energiat, mida ma vajan hetkel.” (Pereema Ida-Virumaalt, lisa 6).

Tuli

Tuleenergia tähendus energia vaimse käsitlemise järgi on tulest ja selle vaatlemisest või tulesoojuse tunnetamisest saadav emotsionaalne energia. Ida-Virumaa pereema kirjeldab seda elava tule energiana (Lisa 6).

Energiavaldkonnad

Töö

Energia vaimse käsitlemise järgi nähakse energiat omaenda töös. Töö all mõistetakse füüsilist tööd, milleks kulutatakse energiat, aga ka sellest saadavat positiivset emotsionaalset laengut. Omaenda tööd peetakse kõige energiamahukamaks, nagu seda arvab pereisa Ida-Virumaalt (Lisa 7). Omaenda tööd peetakse enrgiamahukamaks kui tegevusi, mis seostuvad energeetikakeskse lähenemisega. Siiski ka siin on küsitletute arusaam tööst kui energiavaldkonnast läbi põimunud erinevate lähenemiste võrdluses. Nii näiteks seostatakse triikimist, pesupesemist jm kodutöid energiaga selle vaimses või metafüüsilises tähenduses, mitte energeetikakeskse arusaama kaudu. Nii leiab pereema

Tartumaalt, et üks energiamahukamaid tegevusi on tema jaoks triikimine, aga ka vaipade kloppimine ja mahapanemine (Lisa 9). Pereema Tallinnast peab kõige energiamahukamaks söögitegemist ja koristamist (Lisa 2). Viimast peab üheks energiamahukamaks ka Ida-Virumaa pereema, kes leiab, et ka pesupesemine on üks kõige rohkem energiat nõudvamaid töid:

“Ega ma ei oleks nõus küll käsitsi pesema ... Ma imetlen neid, kes suutsid ja pidid leidma selle aja, et terve pere pesud ära pesta.” (Pereema Ida-Virumaalt, lisa 6).

Inimesi kodumasinatena näeb Tartumaa pereisa, kes arvab, et kõige energiamahukamad kodumasinad ongi inimesed ise (Lisa 10).

Seega üks töö kui energiavaldkonna tähendus on inimene töötegijana. Veidi erineva tähenduse tööle omistab Ida-Virumaa pereema, kes leiab, et energiamahukas on töö siis, kui seda tuleb teha üksi, seda just selles mõttes, kui tuleb hakata üksi, ilma teiste abita, kõike algusest looma:

“Selle ma mõtlesin välja muideks. Töö. Töö. Ja miks just - töö juures on see, et ma olen või mul on selline töö või ametinimetus, et ma ajan seda üksi. Et mul ei ole nagu sellist tiimi samas majas ja üksi on päris raske.” (Pereema Ida-Virumaalt, lisa 6).

Nii kirjeldavad küsitletud tööd energiamahukana, kui seda tehakse üksi omaenda jõuvarust ilma koostööta.

Suhtlemine inimestega

Inimestega suhtlemine seostub energia mõttes pereinimestel eelkõige oma kõige lähedasematega: elukaaslase ja lastega. Ent lisaks neile on veel sõbrad, vanemad, tuttavad, võõrad. Samuti kuulub siia see energia, mis tekib vastassugupoolte vahel või mis paneb üht teise järele igatsema. Koosolemine teistega annab ja võtab energiat. Koosolemist kitsas elamises suurema perega saab pidada mõnel puhul energiamahukaks, sest igaühel pole piisavalt ruumi, nagu kirjeldab kolme lapse isa Tallinnast:

“Ma arvan, et see üksteisega läbisaamine kitsas ruumis võtab kõige rohkem energiat ... Ninapidi koos elada ... ” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Lisaks liiga lähestikku väiksel pinnal elamisele on energiamahukas ka suhtlemine negatiivselt

meelestatud inimestega, nagu leiab Ida-Virumaa pereisa. Tema igapäevane tegevus on müügitöö teatud piirkonnas ning oma töös tuleb tal suhelda paljude erinevate inimestega, nende seas ka rahulolematute ja pahurate inimestega, kes tema arvates väsitavad ja võtavad energiat:

“Väsitavad sellised inimesed, kes on pahurad [--] Nii et kui aus olla, siis Narva pool ja need müüjad ilmselt saavad miinimumpalka ja nende töötulemusest ei sõltu nende palk ja siis nad ei ole ju rahul millegagi ja siis neil on üsna ükskõik, et on neil seda kaupa seal poes või ei ole. Ja siis nad punnivad ... Mida vähem neil on, seda kergem neil on. Pead ikka ütlema, et vaja on, aga ta ei lase ja nii edasi.” (Pereisa Ida-Virumaalt, lisa 7).

Negatiivsele energiale vastandiks on positiivne energia. Seda seostavad käsitletud sõprade ja fännidega, samuti meelepärase tegevus ja hobidega. Ida-Virumaa pereisa kirjeldab oma arusaama positiivsest energiast sõprade ja austajatega suhtlemise kaudu:

“Noh sõbrad, fännid ... Teinekord on niimoodi, et bändiproovis, on ju, ei viitsi ja jama ja päev oli raske ja ... Lähed sinna, tuled tagasi tulvil energiat.” (Pereisa Ida-Virumaalt, lisa 7).

Lisaks sõpradega suhtlemisele annab positiivset energiat ja sisemist töövaru Ida-Virumaa pereemale ka suhtlemine inimestega, kel on midagi olulist öelda ning mis paneb teda järele mõtlema ning jätab hinge jälje. Just sellised emotsioonid, mida saadakse huvitavatest mõtetest, on aluseks saadavale positiivsele energiale, mida käsitletakse sisemise töövaruna:

“Suhtlemine inimestega, kellel on midagi olulist öelda ... Mitte kõigi inimeste väljaöeldu, aga just nagu selliste, kes nagu mingil moel jätavad jälje või panevad mõtlema. Et midagi nagu jääb kuskile ajukääru pidama: “oo, see on huvitav mõte”. Et see annab ka energiat, ma kohe tunnen seda.” (Pereisa Ida-Virumaalt, lisa 6).

Seltskond on tähtis ka Tartumaa pereisale, sest “seltsis on segasem” ning see tekitab positiivse energialaengu ja elamuse (Lisa 10). Tema jaoks tähendab seltskond reisimist või meelelahutust. Vastandiks suhtlemisele teiste inimestega hindab Tartumaa pereisa ka üksiolemist energiat andvaks või seda taastavaks tingimuseks. Samuti on heategu mõnele teisele inimesele nii tema enda kui tegija nägemuses suhtlemise kaudu saadav positiivne laeng. Selle vastandiks on ebameeldivad teod teiste inimestega läbikäimisel või ebameeldiv rahateenimine inimestega läbikäimise kaudu. Nii kirjeldab Tartumaa pereisa energiaga seotud inimestega suhtlemise tähendust, tuues välja suhtlemise erinevad aspektid – vajalikkuse ja kuulumis tunne, kulumise ja leivateenimise tunne, elusolemise tunne:

“Et seltskond tekitab ka mingit positiivset elamust ja annab positiivse energialaengu. See koosneb siis reisimisest ja meelelahutamisest ja siis nii edasi. Siis on see energia andmine, mis on näiteks ootamatu teiste aitamine. See vist tuleb minu külavanemlusest ja sellest, et minu poole tihti pöörduvad inimesed, kellel on midagi vaja ... Ükskõik, milles see siis on. Abielu lahutamine või autoratta vahetamine. Nojah, see kulutab. Sa pead tormama enda asja juurest ära parasjagu. Ja see imeb täiega. Samamoodi on siis see ebameeldiv rahateenimine. [--] Muidu on nagu töötegemine on positiivne, minul vähemalt. Et saan energiat küll sellest. [--] see on rahateenimine ... Et tulemuseks on raha ja mingi kuulumistunne, et ma olen nendega ühes pundis ja siis elusolemise tunne ... Seesama jah, et mind on vaja. Et kui ma ei teeks, siis oleks väga palju asju hukas. Aga see teistele teenimine on see ebameeldiv rahateenimine, kus sa pead nagu ebameeldivaid otsuseid tegema ja kedagi lahti laskma või kehvasti ütleva või “ei” ütleva. Ja siis selle tulemuseks on natuke pappi. [--] Siis inimestega suhtlemisel tunnetad, et kas imeb energiat või annab või on täiesti neutraalne.” (Pereisa Tartumaalt, lisa 10).

Küsitletud pereinimestele tähendas suhtlemine inimestega eelkõige suhtlemist oma lastega. Seda pidasid nad ka kõige energiamahukamaks tegevuseks suhtlemisel:

“Aga enda energia kulub ikka laste peale. Kõige rohkem.” (kahe lapse ema Tartust, lisa 8).

Lapsed

Lapsed seostusid küsitletud pereinimestele energiaga mitmes tähenduses. Ühelt poolt omistatakse lastele tähendus kui energiast pakatavatest inimesehakatiistest ehk energiapommidest. Nii näeb Tallinna pereisa lapsi sisemisest energiast tulvil, kes tunduvad talle lausa igiliikuritena:

“Lapsed, kellel on piiramatu sisemine energia, kes jooksevad koguaeg ringi. Mitte midagi vaja ei ole, aeg-ajalt võtavad midagi näkitseda lihtsalt. [--] Väga energiasäästlik. Perpetuum mobile.” (Pereisa Tallinnast, lisa 3).

Lapsi näevad küsitletud energiamahukate objektidena. Mõistev läbisaamine lastega on Ida-Virumaa pereema arvates energiasäästlik, kuna pingeline õhkkond eeldab ka lisaenergia andmist selgituste näol. Kui aga lisaenergiat lastele ei kulu ning kumbki pole teineteisega halvasti käitunud, on ka suhtlemine energiasäästlik:

“Ühtepidi ta nagu säästab. Et kui ma näen, et nad saavad minust aru, mu jutust. Või veel parem kui nad teevad hetkel, mis on palutud teha. Aga kui see nii ei toimi, siis see on natuke liigse energia äraandmine lisaseletamiste kaudu ja muul moel selgestegemiste kaudu. Aga kui nad mõistavad ja saavad aru ja kui mina olen nendega halvasti käitunud või nemad minuga, et nad siis tajuvad seda ja me lepime ära. See on kõige mõnusam koht.” (Pereema Ida-Virumaalt, lisa 6).

Tartumaa pereisa peab lapsi energiamahukateks, kuna nad on loomult egoistlikud ning nõuavad tema tähelepanu ja sisemist energiat, seda kulub aga seda enam, kui laps pole mitte vanemaga üksi,

vaid on koos teise omavanusega. Nii aeg-ajalt katsetavad lapsed ka vanemate piire, julgedes nt poes tingida ja kokkulepitud piiri edasi nihutada:

“Sest need, kui uksest sisse lendavad, panevad virvendama kogu selle elu siin. Esiteks lapsed oma loomult on ju egoistlikud reeglina. Ja kuna ma ilmselt annan suhtlemises energiat kergesti ära, siis nad imevad mu tühjaks. Piisab pooleteisest tunnist lastega, kui ma enam ei jaksa. [--] Eriti kui nad on koos [--] et kas me siis käime väljas söömas või et kodus ei viitsi teha või ... või lähme kuskile poodi šoppama või mingisuguseid asju, mida nemad küll ei peaks saama, aga ... aga igal juhul nad on harjunud, et siis on võimalik tingida jälle: äkki saaks midagi või seda piiri kaugemale lükata.” (Pereisa Tartumaalt, lisa 10).

Energia vaimse käsitlemise järgi seostab Tartu pereema energiaga ka lihtsalt lastega koosolemist või nende peale mõtlemist (Lisa 8). Tartumaa pereema leiab, et lapsed annavad energiat:

“Nad annavad energiat. Ja pigem see tuleb sinna “inimeste vaheline suhtlemine”. Päike ja see pool.” (Pereema Tartumaalt, lisa 9).

Samas näeb Kohila pereema, et lastega jäändamisele pigem kulub energiat: *“Lastega jäändamisele kulub ka energiat, minu energiat. Seda kulub küll. [--] Ja kui nad laseks mul magada, siis mul oleks ja jätkuks seda poole rohkem.”* (Lisa 4).

Liikumine

Energia vaimse käsitlemise järgi mõistetakse liikumise all kõndimist või tantsu, mis on positiivsete emotsioonide allikaks:

“noh, liikumine – kas või selline kiire kõnd või tants, aga tants on siis ka selline, et kui see muusika meeldib, siis ma nagu elan sellesse sisse ja siis ma saan selle täieliku maksimaalse oleku. Noh siis ta meeldib mulle.” (Ida-Virumaa pereema, lisa 6).

Rekreatsioon

Rekreatsiooni alla paigutab autor puhkuse, kultuurisündmused (kontserdid, teatrietendused), huvialad, treeningud jm meelelahutuse. Tartu pereema seostab energiaga puhkust ja hobidega tegelemist:

“Selline üldine puhkus ja ... Ja igaihe hobid, mis siis igaihele kõige parem on. Et millest energiat üldse võiks saada. [--] Minu jaoks konkreetselt praegu on ta pigem selline vaba aeg ja kodus olemine.” (Pereema Tartust, lisa 8).

Energiaga seostas puhkust ka Ida-Virumaa pereisa, kes laeb end suvel oma lemmiktegevusega –

purjetamisega. Lemmiktegevused aitavad lülituda argiritiivist välja ning laevad inimest vaimselt:

“Minul konkreetselt on puhkus ... Purjekas pole niisama joonistatud. Iga suvi käin purjetamas Võrtsu ääres. Üks nädal aega. Et see on täielikult nii-öelda teise maailma lülitumine ja sellest olmest välja täiega. Telefonid väljas. Ainult see, mis koha peal toimub, on kõige tähtsam ja kõik muu on absoluutselt mitteoluline.” (Pereisa Ida-Virumaalt, lisa 7).

Meelelahutus ja lõõgastumine energiana seostub ka Tartumaa pereisale, kes taastab oma energiat meeleldi üksi, aga ka seltskonnaga (Lisa 10).

Positiivsed ja negatiivsed emotsioonid

Positiivsed emotsioonid annavad energiat, seega taastavad inimeste energiavaru. Ida- Virumaa pereisa toob näite tema töö tunnustamisest, mis annab talle emotsionaalse energia laengu:

“Positiivsed emotsioonid ... mis endale energiat annavad ... Noh sõbrad, fännid ... Teinekord on niimoodi, et bändiproovis, on ju, ei viitsi ja jama ja päev oli raske ja ... Lähed sinna, tuled tagasi tulvil energiat. [--] Ütleme tööalaselt ... Kui midagi hästi läheb ja sind tunnustatakse, saad positiivset energiat ja oled ... ” (Pereisa Ida-Virumaalt, lisa 6).

Kõige energiamahukamaks peetakse ebameeldivaid tegevusi ehk neid, mis on seotud negatiivsete emotsioonidega. Nii toob Tartumaa pereema energiamahukate tegevusena näite sellest, kui ta peaks tegema midagi, mis talle ei meeldi. Nii kirjeldab ta positiivset ja negatiivset emotsiooni ehk energiat, selgitades, et negatiivse energiaga on siis tegu, kui tehtud tööst ei saada midagi vastu, positiivse energiaga siis, kui tegevus või selle tähendus annab hea tunde tehtust:

“Kõige energiamahukamad on ilmselt need tegevused, mida nagu väga ei taha teha ... nad võivad küll võtta aega, aga sul on neid tehes nagu selline ... hea olla. Või ütleme hea tunne, et nad annavad sulle ka midagi vastu. Kui ma mõtlen, et midagi sulle ikkagi ei meeldi, siis see ongi nagu see pool. See on energiamahukas.” (Pereema Tartumaalt, lisa 9).

4.2 Analüüsi kokkuvõte

Energiakasutuse tähenduste kaardistamine tõi välja kaks erinevat lähenemist energiale: energeetika ning energia vaimse käsitlemise, mille all tuleks mõista inimese teovõimet ja töövaru. Mõlemad energiakäsitlused on inimestele olulised. Küsitletavad näevad energeetikat palju laiemini kui seda teeb traditsiooniliselt kogutav energiastatistika, mille põhjal tehakse mastaapseid ühiskondlikke korraldusi. Nii näiteks arvestavad küsitletud küttena elamises ka inimkeha kui kütet, samuti näevad

nad enda ümber ka energia muundumist, nt rohust piimaks. Küsitletavad ei käsitlenud energiat esmajoones energeetikana, vaid lisades arusaamale energeetikast ka enda ja oma pereliikmete töövaru ja -võime, mis on nii mõnelgi puhul palju olulisem ressurss elamiseks ja tegutsemiseks. Mõisteid elekter, tuule-, päikese- ja maaenergia ei käsitlenud küsitletud mitte vaid energeetiliste mõistetena, vaid ka vaimse energia liikidena: nt on inimestevaheline pinge elekter, päikeseenergiaks loetakse ka päikesetõusu ja -loojangu vaatlemist, mis annab emotsionaalset energiat enese laadimiseks. Tuuleenergia all mõistetakse ka ilmastikunähtusi nagu tuul, tuisk ja torm, samuti nende vaatlemisest saadavat emotsionaalset energiat. Energiat jagatakse ka positiivseks ja negatiivseks energiaks, mille järgi positiivne energia on laeng, mis saadakse meeldivatest tegevustest ja elamustest, negatiivne energia on aga seotud ebameeldivate tegevuste ja elamustega, mida inimene annab või saab ning mis mõjutab ka tema igapäevast töövaru ehk tema enda energiaressurssi. Energiakasutuse esmase seosena tõid küsitletavad ideekaartidel välja elektri (seda energeetika seisukohast), mis kinnitab autori hüpoteesi energia seostamisest eelkõige elektrienergiaga. Energiakasutuse olulisimateks teguriteks on võimalused, eluviis, elukoht ja -keskkond, mõtteviis, harjumused, motiivid, tasuvus, aeg, raha, vaev, säästmine ja raiskamine. Samuti mängivad energiakasutuses rolli lähedased inimesed, kellega tuleb igapäevaselt arvestada. Selleks on elukaaslane, lapsed, vanemad, sugulased, naabrid jt. Oma energiakasutust võrdlesid küsitletud enim oma elukaaslasega, vähem lähisugulastega (õed-vennad, vanemad), aga samuti oma tutvusringkonna inimeste ning võõrastega, kes toodi ühisnimetaja "teised" alla. Energiakasutuse läbivad teemad on transport, elekter, kütus, küte, toit, aeg, kulu ja hinnad, põhjused ja motiivid, raiskamine ja säästmine, elukoht, keskkond, harjumused ja nende muutmine ning mõtteviis ja elukvaliteet. Küsitletud olid varmad rohkem rääkima transpordi, elektri, kütte, toidu ning raiskamise ja säästmise teemadel. Energiakasutuse valikuid määravad eelkõige võimalused (mitte vaid raha), kasulikkus, vajadus, mugavus, meeldivus, funktsionaalsus, kvaliteet ja rahulolu, mõttekus, mõnu, julgus, staatus, maine ning usk.

Kuna küsitletavate jaoks on energia mõiste, arvestades kaht erinevat käsitlust, küllaltki läbi põimunud, siis kõige energiamahukamaks pidasid küsitletavad oma igapäevast siiski pigem enda tööd ja teovõimet (koristamine, pesemine, lastega suhtlemine) kui energeetikaga seotud tegevusi või seadmete kasutust. Samuti nägid küsitletud energia muundumist vaimsest energiast füüsiliseks ja vastupidi, nt kuidas teo tagajärjel või selle teo tähendusest (lapsele tehtud paist või teisele tehtud heateost) saab tegija teost või selle tähendusest ja informatsiooni muundumisest endas emotsionaalset energiat, mis tegija jaoks on juba taastatud teovõime ehk uus energiaressurss.

Samuti nähakse, kuidas esmaste füüsiliste vajaduste (nt söömine) rahuldamisel on võimalik aduda ümbritsevat ja selles tegutsemise tähendusi, et olla suuteline omakorda seda energiat edasi andma ja muundama (kas või selleks samaks lapsele tehtud paiks), mis omakorda käivitab uue energiaringi.

Küsitletud töid intervjuudes välja ka mõiste “roheline”, sellest tulenevalt küsis autor intervjuueeritavatelt ka roheline energia tähendust. Rohelise energia mõiste on siiski küsitletute jaoks küllaltki hägune. Eelkõige nähakse rohelisena tuule- ja päikeseenergiat, mida küsitletute sõnul jagub kõigile ja mida võib tõlgendada kui tasuta energiat. Siiski oli ka teistsuguseid arvamusi, mis leidsid, et roheline energia tasuvusaeg on pikk ning see on oluliselt kulukam kui praegu kasutuses olev energia. Nii peetakse teatud energialiike ühelt poolt tasuta energiaks, teisalt aga just kulukamateks energialiikideks ja -allikateks.

Küsitletute intervjuusid läbib ühiskonna- ja tarbimiskriitika, samas ka eneseiroonia oma käitumisharjumuste kohta. Energiakasutuse tulevikuvisionist rääkides selgub mitmestki intervjuust, et energiakatastroofi kui sellist küsitletud tulevikus ei näe, teisalt räägitakse konspiratsiooniteooriatest ning imestatakse, kuidas ikka veel pole leitud energiaprobleemile lahendust. Samuti on huvitav leida, kuidas energiaga seostuva tulevikuvisioni kohta on mitmelgi küsitletul ühesugune arusaam sellest, kuidas teadlased pannakse energiaprobleemi koos lahendama ning küll “nad” midagi ikka välja mõtlevad, sest inimkond on juba nii kaugelt arenenud.

Energiaallikaid nähti nii eraldiseisva energialiigina kui seostati konkreetse nähtuse, vaatepildi ja loo või millegi emotsionaalse sümboliseerimiseks. Kõige laiem tähendusväli ilmnes küsitletute järgi päikeseenergiat, mida loetakse ühelt poolt kogu energia ja elu aluseks, teisalt valguse ja soojusena ning nende salvestamise ja tootmisena: sh nt päikeseenergia salvestamine toiduks jms. Küsitletud leiavad, et Päike on piiramatult energiaallikas, mida siiski ei osata veel piisavalt kasutada energia salvestamiseks (nt päikeseplatadeid). Samuti leiavad nad, et Eestis pole päikest pidevalt, seega pole see meie tingimustes siiski tõsiseltvõetav igapäevaseeluks vajaliku energiaallikana, seda enam, et esialgne investeering sellesse oleks võrreldes mõne muu energiaallikaga suur. Päikeseenergiaga seostusid ka päikeseplatade kasutavad elektriautod, mida seostatakse pigem transpordi tulevikuvisioniga.

Teine küsitletute seas laiema tähendusväljaga energiaallikas on tuul. Tuuleenergia kohta oli igal küsitletul arvamus, mis mõnel juhul teisest märgatavalt erines. Tuuleenergia on küsitletute järgi loodussõbralik roheline energia, mida seostatakse esmajoonel tuuliku või tuulepargiga ning mida

tõlgendatakse nii tasuta kui kuluka energiana. Tuuleenergia on energiasõltumatus tähendus, mis on mõnel juhul olulisem kui nt tuuleenergia tasuvus. Seda seostatakse nii poliitika kui konkreetse isikuga. Küsitletud leidsid, et tuuleenergiaga saaks energiat säästa ning, et tuuleenergia salvestamiseks vajalikke tuulegeneraatoreid võiks rohkem olla. Tuuleenergiat tõlgendatakse ka ilmastikunähtuste ning negatiivse energiana, mille all peetakse silmas tugeva tuule poolt põhjustatud looduskatastroofe: nt torm ja tuisk. Samas needsamad ilmastikunähtused ning nende vaatlemine ja tajumine sümboliseerivad tuulena ka emotsionaalset energiat, millest ammutatakse uut teovõimet.

Tuumaenergiat tõlgendatakse võimsate sümbolitega: nagu pomm, surm, lõpp; samuti aatomi ja radiatsioonina, mida seostatakse ka positiivse poolega, nt elektriraviga meditsiinis. Tuumaenergiat seostatakse tuumafüüsikaga ning energia tulevikuvisioniga, silmas pidades tuumaenergiat kui energiaprobleemi üht lahendust, millest pole inimkonnal fossiilkütuste vähenedes pääsu. Samas imestasid küsitletud, miks pole ühiskond leidnud veel energiaprobleemile lahendust. Tuumaenergiat tõlgendatakse ka looduse tasakaalu sekkumisena ning ahnusega. Seda peetakse ohtlikuks ning arvatakse, et seda energialiiki pole meile vaja. Samuti leiab mõni küsitletu, et energia mõttes on inimkond primitiivselt arenenud ning kõike uude ei tohiks ettevaatamatult ja kergekäeliselt suhtuda.

Eelmistest energiaallikatest väiksem tähendusväli oli hüdroenergia ja vesinikelementidel põhineval energial. Hüdroenergiat väljendati ideekaartidel hüdroelektrijaama või kosena. Hüdroenergiat tõlgendatakse mõnel juhul tasuta roheline energiana, mis ei kahjusta loodust. Samuti leiti, et veeenergiat peaks olema võimalik paremini talletada kui seda on seni tehtud. Seda tegematajätmist või suutmatust hüdroenergiat salvestada tõlgendatakse ka energia raiskamisena. Vesinikelementidel põhinev energia seostus energia tulevikuvisioniga fossiilenergia asendamisel.

Ideekaartidel toodi välja ka bioenergia, mida tõlgendatakse eelkõige puidumassi kasutamisenä (puuriit, hakkepuu, puu), seostades seda soojatootmisega; samas on bioenergia ka biokütuse tähendus, väljendudes biodiisli või konkreetselt rapsiõliga. Biokütus seostus ka majanduslike huvide ning poliitikaga, samuti kütusepoliitika tulevikuvisioniga. Bioenergiat tõlgendatakse ka orgaanilise väetisena ning metaboolse energiaga, mis oli ühel ideekaardil väljendatud rohtusööva lüpsilehmana, kelles toiduks talletatud päikeseenergia muundub piimaks ja välja heidetud orgaaniliseks väetiseks. Samuti seostati muunduva energiana seemnest lilleks arenemist. Bioenergiaga haakus ka näide plastmassitootmisest, mille puhul toodetakse plastmassi teraviljatärklisest toituvate bakterite baasil. Samas oli ühel ideekaardil toodud lõke, mida loeti

tuleenergiaks.

Fossiilenergia tähendusvälja võib kokku võtta maavaradena nagu nafta ja põlevkivi ning nende saadustena õli, bensiin, diisel. Fossiilenergiat teadvustatakse talletunud päikeseenergiana, mida kasutatakse kodus ja tööstuses. Gaas, kivisüsi, petrooleum ja masuut otseselt ideekaartidel küsitletutele ei seostunud, kuigi läbisid intervjuusid näidetena. Gaasi seoti eranditult vaid toiduvalmistamise tähenduses. Gaasipliiti kasutavad küsitletud perenaised pole nõus sellest loobuma, sest see on mugav, kiire ning pakub alternatiivi elektrienergiale, samas märgiti ka gaasihaisu väiksemas ruumis. Petrooleumi kohta toodi võrdlus varasemate petrooleumlampide ja tänapäevaste säästulampide arengus nende energiamahukuse seisukohast. Põlevkivi tõlgendati energiamahukana, kuna energia tootmisel kulutab põlevkivi palju energiat. Põlevkivi seoti ka meediaga, sellest meedia vahendusel rääkimisega. Naftal põhinevad saadused nagu bensiin ja diisel seoti transpordivahendite liikumiseks vajalike kütustega ning konkreetsete liiklusvahenditega: bensiin autoga ning diisel bussiga; samas osati naftat siduda ka muuga tööstuses ja tootmises. Liiklusvahendid omakorda olid seotud sõnadega “liikumine” ja “soojus” ning pildiliselt väljendati neid tossavatena ehk siis keskkonda saastavatena. Bensiinikasutust tõlgendati ka kui raiskamist. Fossiilenergiat, sh nt konkreetset naftat, võrreldi teiste energialiikidega energia tulevikunägemuses ning leiti, et eestlased on õnnelik rahvas, kel on maapõues oma fossiilenergia, millel põhineb kogu maa elektrikasutus ning tänu millele saab Eesti rahvas elada soojades tubades. Samas leiti, et kui midagi nafta asendamiseks välja ei mõeldaks, hakkavad eestlased elama nii nagu nad tegid paarsada aastat tagasi.

Energiaga seostati esimesena energeetika tähenduses elektrienergiat, mida tõlgendatakse valgustuse, koduelektronika, kütte, vee kättesaamise ja soojendamise ning elektriautodena. Samuti seostub elektriga läbivalt säästmise ja raiskamise teema, seda nii rahalises kui energeetilises mõttes. Selgub, et üks olulisimaid tegureid elektrikasutusel on mugavus. Samas selgub intervjuudest, et elekter on igapäevaelus ülioluline - mõnes peres niivõrd oluline, et kogu majapidamine sõltub vaid sellest ning ei kujutata ette, kuidas sellisel juhul elukorraldus välja näeks, kui ühel päeval enam elektrit samamoodi kasutada ei saa.

Kui Eurobaromeetri uuringud leidsid, et energiaprobleemid on Euroopa elanike (sh eestlaste) jaoks sekundaarse tähtsusega, siis tuleks neid tulemusi eelkõige käsitleda kui energeetikaprobleeme, mitte energiaprobleeme. Endaga seotud energiakasutus on antud uuringu küsitletavate jaoks olulisel kohal ning otseseks tegutsemise ja elamise ajendiks ning käimapanevaks jõuks. Küsitletud seostasid

energiat tarbimisühiskonna vajadusena, mida nad peavad oluliseks või ülioluliseks, samas ei ole küsitletud muutnud oma igapäevases elukorralduses märkimisväärselt oma energiakasutuse harjumusi, et saaks väita, et nad energiakasutust kui olulist teemat endale igapäevategevustes ka piisavalt teadvustavad. Energiamahuka transpordi või kodumasinade ja seadmete kasutust näevad küsitletud oma argipäevas elementaarselt vajalikuna, millest nad ei oleks nõus loobuma, samas hoiavad nad meelsasti kokku energiat valgustuses (säästupirnid või valguse väljalülitamine tubades) või sorteerivad prügi.

Sotsiaaldemograafilise tausta ja tähendusvälja profiilide vahel joonistub välja seos, mis toodud tabelis 4. Tehnilise taustaga küsitletul on ideekaardi järgi tehnoloogilise tähendusvälja profiil, loodusteaduse taustaga inimestel looduslähedasem nägemus, majandus- ja õigusteadusharidusega küsitletutel pragmaatilisem lähenemine, pedagoogika taustaga aga mitmekesine nägemus. Detailsem kirjeldus küsitletute energiakasutuse mõtestamise profiilide kohta on toodud lisas 13. Lisas 14 on jaotatud küsitletute nägemus energiakasutuse mõtestamisel kolmel skaalal, mida autor leidis ideekaartidele tuginedes: mitmekesine-pinnapealne, pragmaatiline-vaimne, tehnoloogiline-budistlik.

Tabel 4. Energiakasutuse tähendusväljad ja sotsiaaldemograafiline taust.

<i>Kood</i>	<i>Profiil</i>	<i>Tegevusala</i>
Pereema Tallinnast	Kriitiline energia tarbija	Ettevõtluse projektidega tegelemine
Pereisa Tallinnast	Pinnapealne	Regionaalpoliitika
Pereema Kohilast	Mitmekesine	Algklassiõpilaste õpetamine
Pereisa Kohilast	Tehnoloogiakeskne	Autovaruosade turundus
Pereema Ida-Virumaalt	Vaimse energia keskne	Loodusprojektide tutvustamine koolidele
Pereisa Ida-Virumaalt	Rekreatsioonikeskne	Müügiesindaja
Pereema Tartust	Tehnoloogia ja pragmaatilise lähenemise keskne	Pangandus
Pereema Tartumaalt	Budistlik ja füüsika keskne	Ettevõtte turundus
Pereisa Tartumaalt	Rekreatsiooni keskne pragmaatiline	Põllumajandusökonomika
Pereema Läänemaalt	Loodusprotsesside keskne	Lastega kodus
Pereisa Läänemaalt	Minimalistlik	Põllumajanduskonsultatsioonide andmine

5. Diskussioon ja järeldused

Antud töö kaardistas suurema osa energiakasutuse tähendustest, ent kindlasti on võimalik seda veelgi täiendada, arvestades iga inimese erinevat nägemust, arusaama ning seoseid energiakasutusega. Antud töö tegi seda seatud eesmärgil – kaardistada inimeste igapäevase energiakasutusega seotud tähendused ja tõlgendused. Nagu üle-Euroopalised uuringud on näidanud, pole energeetika ehk seniste uuringute mõistes energiaküsimused elanike jaoks primaarse tähtsusega. Samuti kinnitas antud uuring, et energeetika pole üldise teemana küsitletute jaoks just esimesi jututeemasid, millest ollakse varmad rääkima, samas räägitakse pigem endale arusaadavamast energiast, kas ennast ümbritsevast igapäevasest energeetikast või töövõime tähenduses, mis on igapäevategevustes adutav. Nagu küsitletud liigitasid, klassifitseerivad nad energeetika “juhtmesse aetud” nähtavaks energiaks, töövaru mõistes energia aga kaudseks ning seostavad esimesena energiaga energeetika tähenduses elektrienergia.

Autori hüpotees selle kohta, et energiaga seostatakse eelkõige elektrienergiat majapidamistes ja tänavatel, vähem kütust, kütet ja tootmiseks kuluvat energiat, toitu jm, leidis kinnitust, kuna elektrit märgiti esimese seosena ideekaartidel, seda mitmel juhul isegi erinevate kasutusalaena välja toodult: nt igapäevaselt kättesaadav elekter ja valgus toas eraldiseisvatena. Vaid energia vaimse käsitlemisega kahel ideekaardil puudus energeetika täielikult, sh elekter.

Hüpotees selle kohta, et energiat ei osata seostada meie elulaadi kujundajana, ei leidnud kinnitust. Siiski võib tulemuste põhjal järeldada, et vastanud oskavad energiat küll elulaadi kujundajana seostada ning energiat peetakse meie igapäevaseks või suisa ülioluliseks, aga küsitletud ei suuda seda seost endale argitegevustes teadvustada, kuna oma energiakasutuse harjumusi ei ole nad olulisel määral muutnud. Intervjueeritavad nägid oma igapäevases eluviisis pigem kokkuhoidu prügisorteerimises või valgustuses säästupirnide kasutamisega või valgustuse väljalülitamisega, ent igapäevase transpordi või mugavate, ent suurema energiatarbimisega kodumasinate kasutuses pole midagi märkimisväärselt muutnud, kuna hindavad transporti ja suurema tarbimisega kodumasinaid ja -seadmeid elementaarselt vajalikuks, millest ei oleks nad nõus mitte mingil moel loobuma. Seega ei leidnud autori seatud hüpotees otseselt kinnitust, kuna energia seostamine elulaadi kujundajana, selle seose teadvustamine enda argipäevastes tegevustes ja selle teadmise järgi toimimine ei ole päris samad.

Esmaste mõjutamata seoste leidmisel olid ideekaartide kogumine kasulik nii intervjuu läbiviimiseks kui hilisemaks analüüsiks esmaste seoste ja tähenduste kaardistamisel. Süvaintervjuud aitasid leida selgitusi ideekaardil toodud märksõnadele ja pildimaterjalile, samuti põhjusi ja motiive energiakasutuse arusaama ja igapäevase eluviisi kohta. Algselt planeeritud metoodika kontentanalüüsi vajalikkusest materjali süstematiseerimiseks õigustas end töö käigus, kuna teisiti ei olnud võimalik uurijal leida mahuka tekstimaterjali analüüsimiseks energiakasutuse seoseid ja erisusi. Kuna teksti kogunes süvaintervjuude põhjal veidi alla 150 lehekülje, siis sellest ei olnud võimalik autori hinnangul vaid tekstianalüüsi põhjal ülevaadet koostada. Töö käigus selgines ka pilt sellest, mida oleks võinud veel intervjuudes küsida, ent mille peale intervjuu läbiviimisel intervjuueerija ei tulnud. Samas oli iga intervjuueeritav erineva mõtteviisiga ning päris standardiseeritud küsitluskava järgi poleks ehk selgunud need põhjused ja seosed, mis vabavestluse käigus teatud energiakasutuse valdkondade ja arusaamade käsitlusel välja tulid.

Arvestades, et uurija tõlgendusest sõltub kvalitatiivuuringu tulemus, püüdis autor leida võimalikult usaldusväärset meetodit tähenduste kaardistamise läbiviimiseks. Et saada küsitletavatelt esmatähendused ja seosed energiakasutusele, mida autor pole intervjuu käigus küsitlusega mõjutanud, kogus uurija intervjuueeritavatelt esmalt valgele paberilehele märksõnu ja pilte, mis väljendaksid seda, mida küsitletav endale energia ja selle kasutamisega seostab. Aega said küsitletavad selleks nii palju, kui igaüks vajab. Edasised analüüsi tulemused ja nende tõlgendamine, mis baseerus ka süvaintervjuudel ning sealhulgas ka suunavatel küsimustel, sõltub paljuski autori nägemusest, mis on kvalitatiivse tekstianalüüsi nõrgaks küljeks. Seega on võimalik, et mõni teine uurija saab sarnase kaardistamise käigus veidi erineva, ent kindlasti täiustava ülevaate energiakasutuse tähendustest. Uuringu nõrgaks küljeks peab autor ka selle laia temaatikat ning mahuka empiirilise materjali analüüsi piiratud tähtsaks. Iga järgnev uus intervjuueeritav oleks andnud ehk veelgi rohkem seoseid ja tähendusi, ent kvalitatiivanalüüs võrreldes kvantitatiivanalüüsiga oma keerukama loomu poolest poleks sel juhul olnud mõeldav. Samuti oleks saanud põhjalikuma ülevaate energiavaldkonnast, kui autor oleks võtnud intervjuu aluseks kindla loetelu olemasolevatest energiaallikatest, -liikidest, -tehnoloogiatest ning valdkondadest, ent sel juhul oleks küsitlust konkreetsete teemade poole suunatud, nt tuumaenergia tehnoloogiad, millest tavaliselt inimesed ei räägi või millest küsitletav ei huvitu. Selles osas positioneerivad antud töö teoreetilises osas toodud kvantitatiivsed sotsiaaluuringud juba ette energiakasutuse tähendusi. Näiteks ei toonud antud töös kasutatud ideekaardid ning süvaintervjuud energiakasutuse esmatähendustena välja energiahindasid, mis küll läbivad energiakasutusega seotud teemasid, ent mida autori arvates ei saa käsitleda energiakasutuse esmase tähendusena. Autori poolt läbiviidud

uuring aitas selles osas jõuda teist lähenemist kasutades palju mitmekesisema tähendusvälja käsituseni kui seda on teinud mahukad kvantitatiivsed arvamusuuringud. Küsitletavale küsimuse seadmisest sõltub paljuski tema vastus. Nii võib respondentilt saada vastuseks küsimusele, mis seostub talle esimesena energiakasutusega, tõesti hinnad, ent küsides, mis tema jaoks tähendab energia ja selle kasutamine (sealjuures võimaldades tal väljendada oma nägemust esimeste seostena nii sõnas kui pildis), saab uurija palju laiemat tähendusvälja kirjelduse. Seda on võimalik vestluse käigus omakorda lahti seletada, mille kaudu võib leida mõne juhusliku, ent veelgi originaalsema lähenemise: antud töös nt inimene kui küttekeha elamisruumis, mis esimese tähendusena siiski küsitletaval ei seostuks. Samas on antud töös kasutatud tähendusväljad segmenteeritud, kuigi inimeste käsitlused vestluse käigus on iseenesest segmenteerimatud ehk läbinisti erinevate käsitlustega põimunud.

Kuna energiakasutuse temaatika on palju laiem kui antud töö välja toob, siis oleks huvitav arendada uurimust kaugemale, et oleks võimalik võrrelda selles töös saadud tähendusi ja tõlgendusi nendega, mida massimeedia igapäevaselt kajastab ning leida kuivõrd mõjutab massimeedia ja selles representeeritav energiapoliitika inimeste arusaamasid energiast. Palju suurem uuring võiks aga käsitleda üleüldisi tendentse energiapoliitika ajaloos (sh ekspertintervjuud energiaspetsialistidega), reaalselt energiaressursside olukorda nii Eestis kui üle maailma, sisaldades massimeedia representatsiooni ning välja tuues võimalikud lahendused küsimustele ja energiamajanduse edasise arengu tendentsi.

6. Kokkuvõte

Töö eesmärgiks oli kaardistada Eesti perepeade arusaamad energiakasutusega seotud tähendustest ja tõlgendustest. Selleks kogus autor küsitletavatelt esmalt ideekaardid, mille võttis aluseks süvaintervjuude läbiviimisel. Ideekaartide ja intervjuude järgi süstematiseeris uurija kontentanalüüsi kasutades tähendused, samuti energiakasutuse tõlgendused, milleks kasutas tekstianalüüsi. Seatud hüpotees, et energiaga seostatakse eelkõige elektrienergiat majapidamistes ja tänavatel, vähem kütust, kütet ja tootmiseks kuluvat energiat, toitu jm, leidis kinnitust.

Uuringu järeldusena võib kokku võtta, et energiat mõistetakse ühelt poolt energeetikana, teisalt vaimse energiana enda ja pereliikmete töövaru ja -võimena. Küsitletud liigitasid energeetika “juhtmesse aetud” nähtavaks energiaks, töövaru mõistes energia aga kaudseks energiaks. Esimesena seostus küsitletavatele elekter. Ka energeetikat nähakse laiemalt kui seda teeb traditsiooniline energiastatistika. Näiteks arvestavad küsitletud elamises ka inimkeha kui kütet, samuti näevad nad enda ümber ka energia muundumist, nt rohust piimaks. Kõige laiem tähendusväli ilmnes küsitletute järgi päikeseenergial, mida loetakse ühelt poolt kogu energia ja elu aluseks, teisalt valguse ja soojusena ning nende salvestamise ja tootmisena: sh nt päikeseenergia salvestamine toiduks jms. Ka energia vaimse käsitluse järgi liigitavad küsitletud energiat elektriks, päikese- ja tuuleenergiaks. Nt mõistetakse tuuleenergiana ka ilmastikunähtusi nagu tuul, tuisk ja torm ning nende vaatlemisest saadavat emotsionaalset energiat. Energiat jagatakse ka positiivseks ja negatiivseks energiaks, mille järgi positiivne energia on laeng, mis saadakse meeldivatest tegevustest ja elamustest, negatiivne energia on aga seotud ebameeldivate tegevuste, elamuste ja nähtustega, mis mõjutavad inimese töövaru ehk energiaressurssi. Samuti nägid küsitletud energia muundumist vaimsest energiast füüsiliseks ja vastupidi, nt kuidas teost või selle tähendusest (lapsele tehtud paist või teisele tehtud heateost) saab tegija emotsionaalset energiat, mis on uus energiaressurss. Küsitletavate energiakasutuse tähendusväljade profiilid olid seotud sotsiaaldemograafilise taustaga. Selle järgi seostus tehnilise taustaga küsitletu tehnoloogilise tähendusvälja profiiliga, majandusharidusega küsitletu pragmaatilise lähenemise keskse profiiliga jne. Huvitav oli ka leida, kuidas mitmel küsitletul oli sarnane arusaam energia tulevikuvisionist, nt kuidas teadlased pannakse energiaprobleemi koos lahendama ning küll “nad” midagi ikka välja mõtlevad, sest inimkond on juba nii kaugele arenenud.

7. Summary

Perceptions Concerning the Use of Energy in Estonian families

- a small-scale qualitative study

Purpose of the study

The purpose of this research was to chart how some selected Estonian families perceive the use of energy resources: firstly at the level of basic concepts, and secondly at the level of how these concepts are interpreted in everyday life. One particular focus was the situation where resources are scarce and priorities have to be determined.

Methodology

The basic concept was that six two-parent families, with children and an active life style, would be represented by two respondents each, the mother and father; in the event, one father chose not to be interviewed, so there were results from 11 respondents. The families were chosen from personal acquaintance, the study includes a socio-demographic table of the respondents' education and occupation. As a first stage the respondents were introduced to the technique of mind-mapping, and each then created a mind-map themselves on the topic 'use of energy'. The mind-maps were then used as the starting-point for an extended and open-ended interview: the topics to be covered were structured in advance, but the detailed formulation of the questions themselves was left open, to allow for a flexible and appropriate response to a variety of situations and needs. The empirical material gathered was systematized using content analysis, and the perception and interpretation of energy usage was explored using text analysis; this was related to a theoretical background garnered from other surveys, statistics from official documents, etc. Although qualitative sociological research does not normally use hypotheses, it was seen that two of these could be included in the present study, parallel to the main process of gathering data, without adversely affecting the qualitative method.

Results of the study

The mind-maps reflected a wide variety of concept-systems:

- some thought of what we can call 'energetics', the sources of technological, physical, 'visible', 'direct', 'tangible' energy, energy distributed via an infrastructure: as one respondent expressed it energy that has been “put into wire”;

- others thought of mental or metaphysical energy, the ability to work, the sense of vitality, the energy that powers mental processes: for some this was seen as 'invisible' energy, for others 'indirect' energy
- others thought of both approaches, as one complex whole at first, later perhaps separated into discrete concepts
- the mind-maps and interviews reflected coding systems which included topics such as 'comfort', 'pleasure', 'illumination', 'home electronics', 'under-floor heating', 'life-style'.

Families related the concept of 'technological' energy first and foremost to electricity in the home and in public places, and only to a lesser degree to fuel, heat, energy used for production, food and so on. But they also saw energy usage in a wider sense than traditional energetics does: e.g. the human body is seen also as a heater in the household. Respondents also saw energy transformation around them – solar energy stored in the grass being converted to food as the source of vitality, a metaphysical approach of energy. The widest meaning of 'energy usage' was given to solar energy, which was seen as the source of all energy and life on the Earth, both production and storage of light and heat. Within the 'metaphysical' approach, energy was classified as electricity, solar and wind energy, as it is in energetics. Climatic phenomena like winds, snowdrifts and storms, as well as the emotional energy received from observing them, were also perceived as forms of wind energy.

Some respondents saw energy usage in terms of the dichotomy 'positive and negative': positive energy is seen as the charge which is received from pleasant activities and experiences, while negative energy is related to unpleasant activities, experiences and other phenomena that influence the ability to work or the source of vitality. Respondents also interpreted energy usage as the transformation of energy from metaphysical to physical and vice versa: e.g. how the doer receives emotional energy, as a new energy source, from the deed or the meaning of the deed (e.g. stroking the head of your child, doing someone a favour). The meaning to the individual of the concept of 'energy usage' reflected the socio-demographic background, whether more technological or more economic.

In conclusion, as a pilot project, the present study provides a fascinating insight into a little-researched area, which indicates that the topic would be worth taking further on a larger scale.

8. Kasutatud kirjandus ja allikad

8.1. Eurobaromeetri uuringud:

1. Euroopa Komisjoni analüütiline aruanne, *Attitudes On Issues Related To EU Transport Policy*. (2007).
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/flash_arch_en.htm, detsember, 2007.
2. Euroopa Komisjoni eriuuring, *Attitudes Towards Energy*. (2006).
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_en.htm, detsember, 2007.
3. Euroopa Komisjoni eriuuring, *Energy Issues*. (2006).
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_en.htm, detsember, 2007.
4. Euroopa Komisjoni eriuuring, *Energy: Issues, Options And Technologies*. (2002).
<http://www.managenergy.net/products/R203.htm>, detsember, 2007.
5. Euroopa Komisjoni eriuuring, *Energy Technologies: Knowledge, Perception, Measures*. (2007).
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_en.htm, detsember, 2007.
6. Euroopa Komisjoni eriuuring, *The Attitudes Of European Citizens Towards Environment*. (2005).
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_en.htm, detsember, 2007.
7. Euroopa Komisjoni uuring, *The Attitudes Of Europeans Towards The Environment*. (2002).
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_180_en.pdf, detsember, 2007.

8.2. Muu kirjandus:

1. *A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy*. (2006). Commission of the European Communities, Brüssel: http://ec.europa.eu/energy/green-paper-energy/doc/2006_03_08_gp_document_en.pdf, mai, 2008.
2. Buzan, T. (2007). *The Buzan Study Skills Handbook*; James Harrison, Harlow: BBC Active.
3. *Eesti elektrimajanduse arengukava 2005-2015*. (2006). Elektrooniline Riigiteataja: <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=979263>, mai, 2008.
4. *Eesti energeetika 1999*. (1999). Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium: www.mkm.ee/doc.php?9745, mai, 2008.
5. *Eesti energiapoliitika Euroopa Liidu energiapoliitika kontekstis*. (2006). Eesti Välispoliitika

- Instituut: <http://www.evi.ee/lib/Energiajulgeolek.pdf>, jaanuar, 2008.
6. *Eesti säästva arengu riiklik strateegia Säästev Eesti 21*. (2005). Eesti Keskkonnaministeerium, Tallinn: <http://www.envir.ee/2853>, jaanuar, 2008.
 7. Energia. (1987). ENE 2 kd, Tallinn: Valgus, lk 566-567
 8. Hall, S. (1997). *Representation. Cultural Representations And Signifying Practices*. London: Sage Publications.
 9. Kinsella, W.J. (2004). *Nuclear Discourse And Nuclear Institutions: A Theoretical Framework And Two Empirical Examples*, Qualitative Research Reports in Communication, Volume V, 8-14.
 10. Krippendorf, K. (2004). *Content analysis: An Introduction To Its Methodology*. Thousand Oaks: Sage Publications.
 11. Kurz, T. & N. Donaghue & M. Rapley & Iain Walker (2005). *The Ways That People Talk About Natural Resources: Discursive Strategies As Barriers To Environmentally Sustainable Practices*. British Journal of Social Psychology, 44, 603-620.
 12. Laaniste, M. (2006). *Arengud energiapoliitikas ja seadustes*. Ettekanne. Eesti Maaomavalitsuste Liit: www.emovl.ee/files/1228325452.ppt, mai, 2008.
 13. McQuail, D. (2000). *McQuaili massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
 14. *Põlevkivi kasutamise riiklik arengukava 2007-2015*. (2007). Keskkonnaministeerium, Tallinn: eogus.just.ee/?act=dok&subact=1&DOK_W=213453, mai, 2008.

8.3. Statistikaandmebaasid

Eurostati andmebaasid: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/> (vaadatud 8.01.2008)

Statistikaameti andmebaasid, www.stat.ee (vaadatud 7.01.2008)

9. Lisad

9.1 Lisa 1: Küsitluskava

Tere

Bakalaureuse töö raames uurin energiakasutuse tähendusi ja tõlgendusi Eesti peredes. Analüüsiks vajan intervjuusid mõlemalt elukaaslaselt eraldi. Intervjuu paremaks üleskirjutuseks salvestan selle diktofoniga. Salvestist ei levitata ning teie intervjuud kasutatakse edaspidi üksnes akadeemilise uurimistöö raames ja anonüümselt.

Alustuseks palun võtke puhas paberileht ja joonistage sinna ideekaart sõnadest ja objektidest, mis seostuvad sõnaga energiakasutus. ideekaart kujutab endast keskse mõtte (sõna) kirjapanemist ja selle sidumist järgnevate mõtetega. ideekaardis võib kasutada jooni, värve, noolekesi, harusid, sümboloid jm kujundeid. Mõelge ja joonistage rahulikult. Ärge midagi parandage.

A. ideekaardi märksõnade lahtiseletamine

Palun kirjeldage, mida üks või teine sõna või element tähendab ja mis sellega seostub.

Esimene seos

Kui mõtlete energiakasutuse küsimustele, siis mis Teil sellega esimesena seostub?

Muud märksõnad

Oskate Te lahti seletada, mida need märksõnad Teie jaoks tähendavad?

Kus kulub Teie arvates energiat kõige rohkem? Miks?

B. Harjumused ja elustiil

Argipäev, taust

Palun kirjeldage oma argipäeva. Mis tegevused sellega kaasnevad?

- Mida sööte hommikul, kuidas valmistate einet? Kellega seda jagate?
- Millega liigute tööle? Miks?
- Kuidas töö juures... jne (kuni õhtuse magamaminekuni välja)

Olulised teised

Kellega peate arvestama? Mis tegevuste puhul? Miks?

Transpordikasutus

- Kui Teil on auto, kuidas Te seda kasutate?
- Igapäevane töövahend, poeskäigud, maakäigud?
- Millistel puhkudel kasutate ühistransporti või jalgratast?
- Mis mõjutab Teie transpordivalikut?
- Kas oleks mõeldav, et Te peaksite ühel päeval loobuma autost? (kui lapsed on veel väikesed)

Elukoht ja elamispiind

- Millises piirkonnas ja millises elamus Te elate?
- Mis kütet Te tarvitate?
- Mis on küttevalikul oluline?
- Millised on kütte valiku alternatiivid?
- Millises piirkonnas sooviksite elada?
- Kui teil oleks võimalik praegune elamispiind suurema vastu vahetada, nt majja kolida, siis kas teeksite seda ja miks? Või vastupidi – väiksemasse kolida, kas teeksite seda ja miks?

Tarbimisharjumused

- Millele kulutate oma sissetulekud?
- Millised on tüüpilisemad ostud?
- Millistest ostudest oleksite valmis loobuma?

Toitumisharjumused

- Millised on Teie söömisharjumused?
- Kui sageli sööte väljas?
- Kui sageli teete ise söögi?
- Mil määral eelistate kodumaiseid toite? Jms millest oleksite valmis loobuma?

Hinnang enda tegevustele

- Millised tegevused Teie argipäevas on energiakasutuse poolest kõige mahukamad? Miks?
- Kas on tegevusi, mida Te tahaksite muuta? Miks?
- Kas on tegevusi, mida Te kindlasti poleks valmis muutma? Miks?

C. Energiasääst

- Kuidas on Teie arvates tavalisel inimesel võimalik energiat säästa? (Soojendusküsimus)
- Nimetage võimalusi, mis Teile pähe tulevad.
- Mida olete ise teinud?
- Mil määral kavandate seda lähitulevikus teha ja mil moel?
- Kui Teil on valida, siis mida jälgite uue asja ostmisel (olgu selleks auto, koduelektroonika või laepirn)?
- Mis mõjutab Teie valikuid? Tooge iga asja puhul näide.
- Mil määral oleksite valmis tegema või juba teete seda ja miks:
 - vähendanud kütmist, siseruumide temperatuuri või õhu jahutamist
 - loobunud kliimaseadmest
 - vähendanud kodus valgustust või elektriseadmete kasutamist
 - isoleerinud soojustanud seinu või aknaid
 - ostnud säästlikumaid kodumasinaid
 - vett kokku hoidnud
 - tavalisi pirne säästupirnide vastu vahetanud
 - muretsenud kahesüsteemse wc-poti
 - *stand-by* režiimil elektroonikat täiesti välja lülitanud
 - tööl säästnud energiat omal initsiatiivil (kuidas?)
 - oma autokasutust piiranud või sellest loobunud
 - valinud rahulikuma sõidukiirusest säästmise eesmärgil
 - vahetanud olemasoleva auto säästlikuma vastu (mille järgi otsustate, milline on säästlik auto)
 - kasutanud rohkem ühistransporti

- vähendanud reisimist
 - loobunud õuevalgustusest
 - jäätmeid sorteerima (ettevaatust, kuum teema, võite tundideks lobisema jääda)
 - loobuma kaugelt sissetoodud/eksootilistest toiduainetest
 - pesema nõusid käsitsi kausis
 - käima toiduturul sisseoste tegemas
- Kas mõne tegevuse puhul olete just vastupidi toiminud? Miks?

Aitäh vastuste eest! Kui teil oli veel täiendusi teemadel, mille kohta ma ei küsinud, siis ootan teie arvamust.

9.2 Lisa 2: Intervjuu 26.12.2007, Tallinnas

(1. osa pikkus 25.4 minutit, 2.osa pikkus 35,5 minutit. Kokku kestab intervjuu veidi üle ühe tunni)

Tallinnas 27. detsembril 2007

Intervjueeritav: 35.a naine, 3 last (6., 7. ja 12.a), elab Tallinnas Nõmmel kahepereeramu korteris, kasutab tööautot ja isiklikku autot, kõrgharidus (geograafia), tegeleb ettevõtluse projektidega, keskmisest kõrgem sissetulek

I osa salvestusest

[vaatavad intervjueeritava joonistatud ideekaarti]

V (intervjueeritav, vastaja): Sul oli nagu see ka, et mis järjekorras mis asi on kirja pandud?

K (küsitaja): Jaa, see on ka muidugi huvitav! Mis esimesena sulle seostub sellega?

V: Tegelikult mul oli hästi nagu oli ... mitu asja. Kolm-neli, siis tuli see, siis tuli see, siis tuli ... üldkokkuvõte ... Ja siis mul tuli see, mis kogu selle energiakasutusega mul ... nagu mõtlemise käigus tekkis üks ühine nimetaja.

K: Mhmh. Et esimene on siis ... ?

V: Säästev majandamine

K: Säästev majandamine. Mis sa selle all mõtlesid?

V: Ma just mõtlen niimoodi, et energiakasutamise mõttes ... et sa kasutaksid ütleme ... viid tootmises ... inimesed on ju kui igapäevases tegevuses, ütleme olmes, et noh ... et sa kasutad niioelda energiat vähemtarbivaid mehhanisme.

K: No näiteks too mõni oma igapäevasest elust ... [sumbub vastusesse]

V: Aa, et ma ei lähe tootmisesse? Ma mõtlesin praegu seda ...

K: Aa, sa mõtlesid suurtootmist?

V: Ma mõtlesin, jah, kas või ... Ma mõtlesin justnimelt tehaseid ja siis ma mõtlesin ütleme kas või majutus- ja toitlustusettevõtte majandamine ja kõike seda. Et ... umbes, et see on samamoodi, kui et kas või seda säästulampe ... On võimalik kasutada selliseid, noh, nagu vene ajal oli mingi petrooleumasi või ... nüüd on kindlasti läinud palju peenemateks ... ilmselt ei tarbi enam nii palju asju. Et siis seesama, et ütleme ... jäätmeid ei visata ära, aga ... ütleme tootmisjäätmeid, vaid neid tehakse ...

K: Prügi tuleb ka siis?

V: Jaa. See prügisorteerimine on ühise nimetaja all. See on minu arust nagu köömes selle kõrval.

K: Mhmh, et siis roheline mõtteviis on taust?

V: Jah, just. Noh, igapäevases on täpselt see tegelikult, et kas mul peab nii palju tulesid põlema, kas ma pean nii palju vett kraanist laskma. Kas ma pean nii palju ... noh, sealt mul tuligi see, et kõige rohkem, kui ma sõidan lennukiga, siis ma vaatan nii paljudest suurlinnadest ... on ju, sõidad üle, kõik särab tuledes. See Eesti on nii pisku sinna kõrvale ja siis noh näed neid suure magistraale – autod vuravad seal. Kõik nagu tarbivad meeletus koguses seda kütust, on ju. Et see tuli nagu sealt välja.

K: Enne tuli tänavavalgustus?

V: Jah, tegelikult koos, on ju, aga see tuli nagu ennem. Et mulle tundub, et see on nagu pidev – auto liigub, on ju. Ma kirjutasin küll selle ennem, aga mõte oli silmade ees tänavavalgustus. Et tegelikult siin ongi see, et kui valged meie tänavad peavad olema. Miks nad peavad öösel valged olema?

K: Mis sa ise arvad? Kuidas sa ise tahaksid?

V: Ma arvan, et nii palju valgustust ei ole vaja. Samas pimedas tee peal sõites mõtlen küll, et pigem võiks olla kaherealine tee. Et sulle vastutulev auto sind ei pimenda. Mis sul vaja on, piisab autotuledest. Seesama tegelikult – valges autotuledega sõitmine on ka ju tegelikult täitsa mõttetu. [paus] et pigem siis ...

K: Nojah, võrreldes sellega, mis kunagi oli, et ei pidanud autotuledega sõitma [sumbub vastusesse]

V: Just! Ja mõnedes riikides ei ole ka see kohustuslik. Et tegelikult sellepärast, et me ise ei suuda ennast distsiplineerida, me põletame autotulesid, et teist näha oleks. Valges poleks üldse tarvis. Minu sõidumugavust see tegelikult ei ... ta ei ole hädavajalik. Lihtsalt see, et me kihutame väga palju. See on nagu mõte. Siis vastavalt ilmaoludele sa paned need tuled põlema.

K: Mhmh. Sa seostad ennast rohkem sõitjaga, autojuhiga, kui jalakäijaga? [paus] Kas see on sinu jaoks tähtsam?

V: Ma üldse ei vaata niimoodi, ennast selles pildis. Ma vaatan hästi globaalselt.

K: Okei.

V: Üldse ühiskonda ja tarbimist. Ma nagu ennast ... kas ma olen autosõitja või ma olen jalakäija ... või kas minu auto tuled põlevad või teise auto tuled põlevad. Ma vaatan üleüldist käitumisharjumust. Ma üldse nagu enda isiklikku ... sest kui ma siit hakkam vaadata, siis ega ei saa nagu küll ... Ma olen nii mugav, et näiteks seesama: mul on oluline, et seesama. Vannitoas ei ole ju vaja põrandakütet. Pane vaip maha ja saad astuda. Aga see on nii kuradima mõnus, on ju.

K: Sa saad seda endale võimaldada, on ju ...

V: Jah. Et see on ... see on minu jaoks väike luksus. Selline asi. Või see, et kui ma duši all käin, siis ma tõesti lödistan selle veega, sest see on nii mõnus, on ju. Ma nagu ei raatsi ... Minu arust see on haiglane või noh ... ma mäetan, kuidas Ahto neid nõusid pesi. Kõik oli seebiveega koos. Vot tema

oli küll hästi energiasäästlik, aga ma ei saanud vaadata, et ta ei loputa neid väga puhtaks, on ju. Ma ütlen, et see ei tähenda, et ma ise nagu oleksin ... et ma kõike seda jälgiksin. Ma mõtlen üleüldist meie kasutust, meie tarbimist. Sellepärast ma paningi lõpuks, on ju.

K: Jajah. Ahah, see raiskamine tuleb lõpus, jajah.

V: Et see energiakasutus, mul tuli kohe ... ütleme, kui ma hakkasin neid siia panema, siis ikka sellised killukesed. Aga kõiki neid asju kirjutades, on ikka üks ja seesama tagamõte – see meeletu raiskamine ja tarbimine. [hakkab naerma]

K: Mhmh, sihuke tarbimisühiskond?

V: Jah. Üldse täiesti.

K: Mhmh. Aga kas sinu jaoks ... tähendab, kuidas sa ennast tunned, kas sa oled suur tarbija oma elustiili juures?

V: Jah.

K: Mis on need olulised asjad, mis panevad sind tegutsema?

V: Siin on ju tegelikult ikkagi ... Jah. Ütleme samamoodi, meil võiks ju tuba oluliselt jahedam olla. Igapäevaselt. Mulle meeldib soe. Ma ei pea sooje riideid selga panema. Ma pigem olen selline mugavlev tarbija. Et tõsi küll, on ju ... Mul ei ole probleemi sõita näiteks bussiga, aga ma ikkagi ütleme, kui ma pean ... Ma olen nagu teisipidi, ma olen kooner, on ju. Sest kui ma elaks üksinda, siis ma käiksin ainult nendel päevadel autoga, kui peab Rihardi lasteaeda viima. Siin tuleb see, et kas minna poolteist tundi lasteaeda või sõita viieteist minutiga. Mul ei käi sinna otse bussi. Siis kaalub see aeg lihtsalt üle, on ju. Aga tööle kesklinna, noh, Priidu käiks autoga.

K: Palju kilomeetreid siit on?

V: Kesklinna?

K: Jah.

V: Mingi üheksa või ... kümme.

K: Seda jala ei käi?

V: Ei, seda ei käi.

K: Aga jalgrattaga?

V: Suvel käisin.

K: Ahaa.

V: Aga siin võib-olla ei saa energia kokkuhoiust rääkida. Siin on rohkem energiapõletamisega probleem. [puhkeb naerma] Aga tegelikult see oli enesetunne ka. Nii mõnus. Läksid tööle, käisid duši all.

K: Mhmh. Kas jalgrattaga on turvaline sõita suurte magistraalide peal?

V: Harjud ära. Ega mugav ei ole. Ütleme, jube mõnus oleks, kui sa ikka koguaeg läheks mööda

jalgrattateed. Sa ei peaks maha ronima, välja arvatud valgusfoori juures. Seal on need jõnksud, siis on kuskil mõnes kohas ratast vaja üle tõsta. On küll ebamugav. Sellepärast ma vahepeal sõitsingi tee peal. Aga noh, ma ei viitsi koguaeg mõelda kui ebamugav see on.

K: Enesetunde pärast siis?

V: Jah. Justnimelt. Ma oleksin õudselt *happy*, kui meile tehtaks normaalsed jalgrattateed. Tõsiselt mõnus oleks.

K: Siis sõidaks sa pigem rattaga?

V: Absoluutselt. Juba sellepärast, et minu arust on mõttetu palava või sooja ilmaga autoroolis istuda, kui tegelikult värskes õhus ja liikudes sul toonus tõuseb, sul enesetunne tõuseb, sul kilod kaovad, on ju. Ta on nagu igatepidi mõistlikum. Ajaliselt tuleb sama välja. See on nagu hästi naljakas. Okei bussi peale ...

K: Mhmh. Aga last ei viiks pakiraami peal?

V: Viiks ikka, aga ta on nii suur juba. Ta sõidab ise. Kui ta titt oleks ... Ma ütlen, kui oleks normaalsed jalgrattateed võiks vabalt näiteks poistega. Viiks lasteaeda ka. Kui oleks nagu välismaal, et sul on koguaeg kergliiklustee kõrval.

K: Mis sa arvad, kas suuremad poisid käiksid niimoodi koolis ka? [paus] Kas oleks mõeldav?

V: Ma kardan, et nende jaoks oleks natuke liiga suur koormus. Et ikkagi iga päev kaks tundi ratta sõitu pluss neil on ju trennid ka. Kui nad üldse trenni ei teeks, oleks mõeldav. Natuke võiks lähemal elada. Selveri juurest on juba okei, sest siit sõidab ... Juba siit Selverisse on viis kilomeetrit.

K: Kui sa nüüd arvestad ... kumb on sulle kasulik, kas auto või bussiga sõita?

V: Meil on küll bussiga, sest lapsed saavad tasuta [ei saa täpselt aru, mida ütleb – liiga vaikselt]. Ma arvan, et kui me kõik maksaksime täismaksu, siis meie perel on auto suhteliselt ökonoomsem. Kui on ümberistumisi või mis iganes istumiskohti. Aga kui me näiteks linnaliiklust arvestame. Aga igale poole mujale minna, on meil autoga kindlasti odavam minna kui bussiga. Meie pere on suhteliselt ... Meil on ühistransport ... [hakkab narma] Me nagu ei sõida ... Ja kahe auto mõtet ... Tegelt me saaksime endale lubada, praegu lubada kahe auto pidamist. Aga ma põhimõtteliselt ei taha, sest see muudab mugavamaks. Teadlikult. [paus]

K: Me jõudsime ... Sul on kaks nelja siin [osutades ideekaardil tähenduspiltide järjekorrale]

V: On jah. See oli kolm, see oli neli, see oli viis, see oli kuus.

K: Ahah. Aga siin veel autode kütus. Praegu on ... mis ta on? Viisteist krooni liiter. Aga kujutad ette, kui ta läheb näiteks poole kallimaks. Mis siis saab? Kas see hakkab kuidagi mõjutama?

V: Kui ainult autokütus läheb, siis ma arvan, et meid väga ei mõjuta, sest meil on ta ikkagi täiesti tarbeese, vahend. Ja meil on mõeldamatu, et meie pere on ilma autota. Ütleme, et see elukvaliteet läheb siis niivõrd oluliselt alla meie puhul, et ma hakkaksin Selverist kolme suure paksu kilekotiga

toitu vedama bussiga, kõndima. Et mul ei ole lihtsalt siin nagu ... Ikkagi siin tuleb aeg ja raha teema. Ja meie puhul ma arvan, et meie sõitude vähenemine oleks võib-olla kümme-kakskümmend protsenti. Aga me oluliselt ei saa vähendada, sest et me oleme suhteliselt ökonoomselt oma logistika paika pannud. Me tõesti vahetame Priiduga autot: kes sõidab sinna, kes tuleb pärast tagasi. Ja üks ema viib poisse, teine ema toob. Ja siis ma nagu mõtlen täpselt välja, et ahah ma viin Rutsi trenni, on ju, siis viin Hendriku, siis ma käin poes, siis ma võtan Rutsi, siis ma võtan Hendriku ja siis ma toon nad tagasi näiteks. Et mul väga palju kilometraaži ... minul ei ole võimalik maha võtta. Ma tean küll, et Priidu sõidab iga üksiku kruvikeeraja pärast eraldi poodi, sest tema ei mõtle niimoodi.

K: Mhmm. Aga mis on sinul kõige tähtsam elukvaliteedi juures? [paus] Mis need tegurid on? Kas need on majanduslikud, sotsiaalsed või ... Ma ei kujuta ette ... näiteks keskkond on oluline, kus sa oled ja milline see on ... [paus] Mis sinu elukvaliteedi heaks muudab? [paus] Mis on kõige olulisem? [paus] Mis on need väärtused?

V: Mhmm. [paus] ää ... phhh ... Tegelikult võib-olla ... elukvaliteedi tegelikult põhimäärajaks on kindlasti suhted - inimsuhted. Ja ma võib-olla ei liigitaks üldse väga eraldi, et kas suhted kas ütleme Priidu (või elukaaslasega) või suhted seltskonnaga. Siis ikka sotsiaalne keskkond on oluline. Ma mõtlen sotsiaalse keskkonna all inimesi. Ma võin suhteliselt nagu mõttetus kohas elada ... Ütleme Kundas või mis iganes ... Aga kui on ikkagi nii toredad sõbrad ja midagi ette võetakse, siis tegelikult, noh, see muu nagu [ei saa aru, mida ütleb – liiga kiiresti]. Aga kindlasti ei taha ma ... ma olen ilmselt selle loomuga, minu jaoks on ikkagi majanduslik heaolu ka hästi oluline. Hästi oluline. Ma olen kindlasti selline ... Ma pigem võtaks kaks töökohta, aga ma pean ennast kindlalt tundma. Ma olen nõus kokku hoidma, aga ma ei talu vaesust. Sellist, et ma nagu ei saa lapsi ekskursioonile saata või ma ei saa minna näiteks töökaaslastega midagi teist tegema, sellepärast et mul pole raha. See on minu jaoks hästi selline ... nagu masendus ...

K: Harjumuste muutmine?

V: Ma ei ütleks, pigem vastupidi, et ma olen elanud vaeselt lapsena. Hirmus vaeselt. Ma tean, kui nõme ja vastik see on. Ma ei taha seda tagasi. Praegu ma saan mõelda ... noh, ma saan lubada ... ega ma ei luba ... Ma ei priiska. Ma tegelikult kogun rohkem. Umbes kümne küünega ikka panen kõrvale, aga mul on see teadmine oluline, et mul on see vabadus olemas. Ma ei hakka sellepärast nagu rohkem ... Ma näiteks ... noh, see ongi see vahe. Me elame praegu siin mõne koha pealt täiesti nagu Priidu elu, sest et tema jaoks on oluline, et külmkapp on täis head ja paremat, on ju. Sinki, vorsti, juustu ...

K: Just see, mida ta tahab?

V: Jah. Minu jaoks on tegelikult see ... et on elementaarne, et mul on kõht tühi ja ma söön, jah, seda neljaviljaputru. Ma olen pudrusööja. Aga kui on kõht nii tühi, siis hakkab puder maitsema. Ja siis

ma aeg-ajalt luban endale midagi head. Et ma arvan, et meil vähemalt oleks pooled toidukulud väiksemad. Ja siis ma nagu mõnikord ... suurest laiskusest mõtled, et ah, ma lähen kuskile, sünn või siis ostan poest midagi eriti head. Et noh, premeerin end, aga siin on preemia koguaeg külmkapis. Ja mind tegelikult see häirib, sest meil läheb tihtilugu toit pahaks, on ju. Sest avatakse uusi ja vanad jäävad kuskile taha. Siis tuuakse kolm kotitait uut, on ju, siis pannakse jälle ette, siis ma ei tea ... Noh, viskasime näiteks heeringa ära ... Tegelikult on siin nagu põhimõtteline vastuolu. Noh, Priidu ütleb, et sina tuled poest, siis jääb kõht tühjaks. Tegelikult ei jää kõht tühjaks. Külmkapp on meil puupüsti täis. Me ei tea ka, mis seal on. Sügavkülmas on mingit sadat sorti liha ja igasuguseid asju. Mina ütlen, teeme selle tühjaks ja siis ostame juurde jupikaupa. "Ei." Siin on nagu kaeblemisena mõeldud, et pigem nagu sellisena ... nagu ...

K: Sa ise tunnetad, et see on raiskamine?

V: Absoluutselt. Absoluutselt raiskamine. Ja see, et mul on kolme sorti sinki ja Priidu nuusutab: "See on vist vanaks läinud. Ei, viskame ära". Ma ei talu seda lihtsalt. See on tegelikult kõik see vaev ja raha. Tegelikult siin ületunde töö juures teen. Ma isegi viskan ära ... Ma parem võiks vähem tööd teha. See on niivõrd õudne minu arust.

K: Mhmh ... Aga näiteks te käite ju ka reisimas. Ka puhkuste ajal. Te ikkagi reisite päris palju?

V: Priidu käib alati Hiiumaal.

K: Või nädalavahetustel

V: Priidu käib alati Hiiumaal. Me käisime nüüd ühel reisil, jah, minu initsiatiivil seal Lätis-Leedus. Aga üldiselt me ikka oleme ... me käime külas.

K: Jah, voh, see ka.

V: ... või siis Hiiumaal ja paar korda Ruhnus. Kindlasti me käime rohkem kui mu õde, aga me ei käi kindlasti nii nagu minu lähim sotsiaalne seltskond ringi käib. No ma ei mõtle sugulasi, vaid minu ringkonnas inimesed käivad oluliselt palju rohkem.

K: Kuidas sa nad liigitad? Kas nad on äriühingud või ... ?

V: Töölisklass ... Või selles mõttes palgatöölised. Ei ole äriinimesed. Ikkagi meil on hästi ... meie tutvusringkond tegelikult ei koosne üldse äriinimestest. Kui sellised firmaomanikud. Reeglina sellised palgatöötajad. Noh jah, palgatöötajad, palgatöölised. Teenistujad, õigem öelda. Et täiesti keskklass selles mõttes. Pigem mitte liiga rikas keskklass. See on kõige massilisem. [paus]

K: Kui te nüüd näiteks Hiiumaal käite, see on ju ka päris pikk sõit sinna. Te olete vist päris kaua seal? Suvel.

V: Kuidas kunagi jah.

K: Kas te olete alati käinud autoga? Või olete mõnikord terve perega käinud bussiga?

V: Kui meil on auto olemas, siis loomulikult autoga, sest ... [paus]

K: Teil on palju lapsi ...

V: Noh asju, lapsi ... See on tegelikult peaaegu võimatu, eks ole. Peaksin siis paluma, et keegi teine need asjad sinna kohale viib. Ja kuna seal ühistransporti ei liigugi ... Noh, Suuremõisast edasi ...

K: Jah, viis kilomeetrit ...

V: See ei ole nagu mõeldavgi. Ütleme, et kuna sul on vaja nii palju isiklikke tarbeid kaasa võtta, siis ilma autota ... Tähendab, kui oleks ilma lasteta, siis täitsa mõeldav. Aga nii, kui on lapsed mängus ... Kuna nemad oma nii-öelda eksisteerimiseks vajalikke asju ei jõua vedada, siis peab see kanduma meie peale. Seda ei ole võimalik lihtsalt füüsiliselt ... [paus]

K: Aga kujutad sa üldse ette elu ilma reisimiseta? Või kui sa ei saaks kaugemale siit Tallinnast?

[paus] Kui sul ei ole lihtsalt enam mingit transpordivahendit.

V: Ma arvan, et ma käiks ühistranspordiga siis ... vabalt, rongiga. Siis ma käiks ... Ega selles mõttes ega reisimine ... selles mõttes, et auto on ... Ega ilma autota elu seisma ei jääks, aga sul läheb lihtsalt oluliselt rohkem aega logistika peale. Ja võib-olla nii-öelda seda muud aega, väärt aega jääb sul lihtsalt vähemaks. Teatud mõttes ka sellist telekavahtimist, aga ikkagi siis sa ei saa olla ... Noh, ei oleks mõeldav, et ma oleks eile siis seal saunas käinud või sellisel kellaajal juuksuris. Kõik sellised ... või ma oleksin jõudnud veel hiljem koju. Kuluks lihtsalt aega nii palju nii-öelda igapäevaseks ... ma ei tea ... argitegevuseks. Ajateema jah. Kui me kesklinnas elaksime, oleks muidugi oluliselt mugavam selle koha pealt küll. Meil on pluss see hommikused ... nagu sa ütlesid, me läheme samal ajal kodunt välja.

K: Aa, see ka, et kas te lähete mitme autoga või ...

V: Meil ei ole mitut autot.

K: Üks? Tööautosid mõtlesin ka.

V: No siis ma ikkagi mõtlen, et see on ainult tööalaselt tingitult. Et seda tarbimisse ei saa nagu ... Aga ... aga mis puutub tööautosse, siis muidugi ma võtan õhtul juba auto koju, et minna siis mõnusalt järgmine päev objektile. Muidu ma peaks minema hommikul bussiga kohale, võtma auto ja sõitma siis ... Ma võtan ikka õhtul.

K: Aga, teil mõlemal on ju tööautod ja siis on veel oma auto?

V: Ei, meil on niimoodi, et mul on ainult konkreetse tööülesande täitmiseks ... Et kas ma saan planeerida tööautot, mille ühiskasutus on kogu ... ma ei tea ... kahesajal inimesel ... Sa paned nagu Outlook'ist kinni, võtad ja lähed ja kirjutad konkreetselt oma projekti numbri, miks sa seal käisid ja ... et ma ei saa nagu öelda, et mul ei ole tööautot ... et ma oma isiklikke asju teen. Kui ma õhtul võtan auto ja toon Rihardi lasteaiast koju, siis pean seda ... [ei kuule enam – sumbub vaikseks] Ja Priidul on niimoodi, et Priidule kompenseeritakse. [räägib väga vaikselt, ei saa aru] Tegelikult on tal vastupidi, erisoodustuse all. Ja oma isiklikku autot kasutab ta ka tööülesannete täitmiseks. Et ei ole

nii, et Priidul on tööauto ja isiklik auto. Kunagi tal oli jah. [pikem paus]

K: Mhmh ... Siit me käisime läbi. Neli, viis [vaatab ideekaarti] Näiteks valgustus ruumides.

V: Minul, kuna mul on kehva nägemine, siis minule meeldib, kui on valge. Ja mulle tegelikult ei meeldi klõpsutada tulesid tubadest ära. Mulle meeldib minna sinna tuppa ja seal on valge, näiteks pimedal ajal. Ja mulle meeldivad suured aknad. Ja mulle meeldib päevavalgus. Ma ei talu pimedat. Et siin ongi see. Mulle lihtsalt meeldib, eks. Aga kas see peab kõik olema? [paus]

K: Oletame, et sa peaksid näiteks mingit laepirni ostma poes, kas sa vaatad ka, millist sa ostad? Kas see on tähtis sulle?

V: On ikka. Loomulikult

K: Säästmine on läbiv?

V: Ma ütlen, et ühelt poolt on see lihtne ... Ma olen nagu liiga vähe selline ... Ma võiksin olla rohkem loodussõbralik või ütleme rohelisema mõtteviisiga, aga ma olen praegu rohkem ikkagi sellisest majanduslikust aspektist lähtuvalt säästlik. Ja prügisorteerimise vastu mul ei ole ka mitte vähimatki, aga siis tuleb see mugavaks teha. Aga see ongi see. Mul ei kogu seda kilet, mul ei kogu seda pakendit kümme prügikastit. Et siis peaks tõesti see prügikast olema jagatud neljaks. Ma panen ühte prügikasti. Siin kodus ma võin tõesti nii ... siis ma pean kodus ka ümber tegema neli prügikasti või prügikasti. Et siis peaks olema võimalik mugavalt kuskilt poest osta sorteerimisvõimalusega ... et ma juba eos hakkas neid jäätmeid sorteerima, siis ma viin sinna ja siis auto viib ära. Aga ma ei taha tõesti, et mul oleks neli või kaheksa prügikasti siin hoovis, kuhu ma kolm kuud kogun, ja siis ta haiseb siin nurgas ja siis viiakse ära. Et sellistel tingimustel ma ei sorteerin. Ma viskan kõik kokku ja maksan topelt hinna. Siin on jälle see, et ühe poole pealt see energia, mis kulub säästmisele ja ebamugavus ei kaalu üles seda muud esteetikat.

K: Sinule kasulik ja meeldiv oleks teistmoodi?

V: Pigem ma pooldan sellist asja, et ma jah, sorteerin ära ja ma tahangi seda teha, aga mulle peaks kas või suhteliselt lihtsaks tehtama. Et ma ei hakka mööda linna jooksmas kilomeetrite kaupa, et kuhu ma viin patareid, kuhu ma viin paberi ja kuhu ma viin ei tea mis asja ...

K: Jah, see võtab ka omajagu aega ja ...

V: Ma ei saa nagu elada sellepärast, et ... okei meil on natuke lihtsam, aga ... ja me peame natuke ümber korraldama. Me juba mõtlesime, et äkki me teeme kompostihunniku omale siia kuskile nurka kahe pere peale ja siis me teeme ... noh, paberi põletame ära on ju, ja siis me saame kuuri koguda selliseid asju, mis ei lähe haisema. Näiteks selliseid kemikaalide purke ja paberit – klantspaberit. Me ei pea nagu iga kuu viima, seda me saame kolme kuu tagant. Et lepime kokku, täna viid sina ... Kui kuuri enam ei mahu, siis viid. Linnakorteris on hoopis kehvem. Ja siis ta hakkab kolme pudeli kaupa sealt viima. Väljas prügikastides, aukudesse toppima. Sellised asjad. Siin võiks ju taastuv

energia ja kõik see – need tuulegeneraatorid ja päikesepatareid ja ... [telefon heliseb, panen mikrofoni kinni]

II osa salvestusest

[Vaatavad intervjuueeritava joonistatud ideekaarti.]

K: ...Taastuv energia ... Mis sa siin hakkasid rääkima?

V: See on see, et ikkagi neid tuulegeneraatoreid võiks minu arust oluliselt rohkem olla. Päikesepatareid samamoodi. Et see on ikkagi täiesti ... nagu ütleme nagu piiramatu looduslik ressurss, on ju. Et ma ei saa nagu aru, miks ei kasutata. Et sa paned vähemalt siis ... Seda saab ju akumuloida kuidagi. Et seesama hakkepuu, võsa, mis kiiresti kasvab, on ju. ... et see tuleb ja läheb, tuleb ja läheb ... et sa põletad seda kütuseks. Et ütleme praegu kõik see ... noh, põlevkivi on suhteliselt kehva näide, eks ole ... et see on hästi-hästi energiamahukas - energiatootmine. Et ta toodab nagu energiat ja kulutab selle tootmiseks ka väga palju energiat. Et ... et ... noh tuli lihtsalt selline mõte ... Seda võiks kindlasti ... kuidas saaks püüda näiteks torne ja vesipükse ja kuidas seda energiat nii-öelda purki panna ja ära saaks kasutada. Ja siis lõpuks oligi ... siis ma mõtlesin, et on ikka meeletu raiskamine ja tarbimine ... [paus]

K: Aga sa nagu oma igapäeva pealt vaadates, kas sa viimaste aastatega oled näiteks teadlikult midagi hakanud rohkem säästma või vastupidi – rohkem tarbima?

V: Pigem ... pigem on niimoodi, et ma olen kindlasti hakanud rohkem tarbima, sest et tekivad võimalused ... Kodus meil ei olnud sooja vett ja duši, on ju ... ma mõtlen nagu lapsepõlve. Või siis näiteks ... võib-olla siis, kui näiteks vesi läks ... nagu ütleme ... mõõdikute peale. Siis ma nagu ... Tegelikult ega me väga nagu ... väga palju ikkagi nagu ka ei ... hammastepesu on ikka ka ... mina seda vett ikka ei lase joosta nagu ... Priidu näiteks laseb joosta. Ma ei saa aru, miks ta seda teeb (naerab). Aga teisest küljest jälle, kui mingi lamp põleb, siis minu jaoks on see nii oluline. Siis ma lasen tal põleda, on ju. Arvestades eriti, et meil on säästupirnid. Need eriti ei tahagi klõpsimist. See on teine asi. Ja kolmas asi on see, et säästupirniga läheb sul viis minutit aega enne, kui ta valgeks läheb. Et ma olen ammu sealt teise toast otsaga läinud, on ju (naerab). See on jälle selline mugavus ja tekib selline mõttetuse tunne. Et ma ei näe sel mõtet. Ütleme, et siin kuusetule võiks ööseks ära lasta [jõulukuusel on elektrilambikesed], aga see on nii ilus ju. Ja nii hea on, kui sa tuled koju ja näiteks on välisvalgustus. Nii ilus. Aga mul ei ole midagi selle vastu, kui osta mingi kallim välisvalgusti õue, mis nagu päeval kogub energiat ja öösel kulutab seda. Ma olen nõus sellega tegelikult ... nagu maksuma.

K: Aga näiteks, kui sa mõtled kodutehnikat. Kui oluline see sinu jaoks on?

V: Ikka on oluline, et oleks seesama ... kõige vähem energiat tarbiv. Aga et ta oleks ikkagi kvaliteetne ...

K: Et tahaks ikkagi nagu rohkem neid masinaid, mis sinu eest töö ära teevad?

V: Tead, ei ole nii. Ja põhimõte ongi niimoodi, et ... Meil on köögikombain, mis kingiti, kui Rutsi ootas: et on laps ja on pudingid ja möginid. Aga üldiselt ma pigem riivin selle asja käsitsi kui masinaga. Selle masina väljavõtmine, selle pesemine. Siis ta on ... see maitse ka. Et tegelikult nõudepesumasin – “so-so”. Jälle, kuna on lapsed ... ja sa pead nagu topelt tegema kõiki asju. Siis on hea, et sul on olemas nagu ... või et sul on ...

K: Et sul on suur pere ja see aitab sind?

V: Justnimelt. Et mul tõesti ei ole nii, et mul on töö ja ainult koristamine. Et mul on midagi muud ka veel natukene selle kõrval. Ja selle saavad nad ise tehtud ja ei ole nii, et tulen koju ja mul on ei-tea mis, et vahel panevad isegi poisid harva masina käima, kui olen tableti ära pannud [pesuaine]. Et mulle ei meeldi tegelikult palju kodumasinaid. Sest et mulle ei meeldi üldse palju asju. Et mulle meeldib, et mul on vähe ja siis ma tunnen ennast rahulikuna ja tundub, et asi on kontrolli all. Mul on vähe toimetamist, kui mul on vähem asju.

Mul õde kinkis selle võileivarösteri. Täiesti mõttetu asi. Selles mõttes, et jaa, sellega on hea teha ja see on tore asi, kuid tegelikult on ta ... võtab ruumi ja ... Palju ma teda kasutan? Ei ole mulle vaja. Et noh ... veekeedukann, see on nii oluline – pole vahet, kas ma teen selle vee nüüd kannus ja pliidi peal ja keeda ... Noh, võiks ju ka ilma olla, aga see on jällegi see, et sa saad nii oluliselt kiiremini ... nii oluliselt kiiremini selle tassitäie vett, et see on ikka ... et ma ikka väga kaalun, mis masinat on mul vaja ja mida mitte. Noh, mikrolaineahi on täpselt sama asi. Et on osasid toitusid, mida sa ei taha teist korda praadida. Näiteks praetud kartulid üle praadida. Aga praetud kartulid mikrolaineahjus soojaks teha – täitsa okei on ju. Jälle see aeg – ta on nii imekiire. Aga praktiliselt sellega piirdubki.

K: Aga on midagi sellist, millest sa ei tahaks loobuda? (Nendest masinatest?)

V: Näiteks pesumasin. Mitte nõudepesumasin, vaid pesumasin. Et teised asjad ... ma loobuksin. Ütleme esimeses järjekorras.

K: See on sinu jaoks kõige energiamahukam tegevus?

V: See on tõesti. Ütleme niimoodi, et see on üks ... ütleme ... kõige kihvtimaid masinaid, kõige normaalsemaid masinaid. Et kui vanasti oli terve laupäev oli ikkagi pesupäev, siis nüüd ei ole ühtegi pesupäeva. Nüüd on see, et ei viitsi kuivama panna, on ju. Et kuskil on masinas ... Ja mulle meeldib, kui on tegelikult – jälle – vähe asju. Et ma pigem pesen neid tihemini on ju, aga okei ta kulutab elektrienergiat ja kõike muud on ju. Aga kui sa hakkad teisipidi mõtlema, siis seesama veekeetmise ja nühkimiseks ... ma ei tea, mis ma veel teen ... Et võib-olla sellesama vett ma ei

vääna nii palju ... et võib-olla kulutaksin veel rohkemgi on ju ... Mine tea, kui palju mul seda kokkuhoidu võib lõpuks olla – see on nii imeväike on ju. Et riiete pesemise masin jah.

K: Aga kui sa lähed näiteks poodi ja on vaja uut pesumasinat, mille järgi sa ta valid?

V: Pesuklass, hind, energiatarbimine, aga kindlasti ka disain. Et ta ei tohi kole asi olla. [naeravad]

K: Mis on esimene, mida sa vaatad?

V: Hinda. [hakkab naerma] Mina, mina, mina, mina, mina ainult seda vaatangi. Et see kindlasti, aga noh, ütleme jälle, et see on ikkagi ühekordne väljaminek, siis pikemaks ajaks, siis vaat siin ... Vot kui toit - see tuleb ja läheb ja kakame selle välja, et see on nii möödanik on ju. Hetkemõnu. Siis sellised kodumasinad on pikema aja investeering ja ikkagi, et see tema ... [ei saa sõnast aru, ütleb hästi kiiresti – “dokumentatsioon”?] on ülioluline, aga ega mul ei ole AEG või SIEMENS või sellised asjad pole olulised. Näiteks kui ma teaksin või keegi ütleks, et see on täiesti mõttetu Romaška näiteks on ju, aga peseb väga hästi, kulutab vähe energiat ... Et noh hind ja funktsioon on hästi olulised. Disain sellepärast, et meil on vähe ruumi. Kitsamat või mis iganes. Et ta vähemalt ei oleks pealt laetav, et ma saan pesu masina peale panna ... See on see funktsionaalsus, meil on lihtsalt ruumipuudus. Tegelikult mulle meeldib vaadata, kuidas pesu masinas ringi käib. [naerab]

K: Kui sa saaksid valida endale autot, mis oleks sinu jaoks kõige tähtsam?

V: Väike. Mugav sõita lihtsalt. Ja et ta võtaks vähe bensiini, sest siis on odavam [naerab].

K: Hiljem on odavam? Käibevahendina ...

V: No pigem on see ... pigem on see just käibevahendina. Et ma pigem võin jälle kallima auto osta, aga et mul pärast igapäev kuluks vähem. Ja et ... et ... mitte et ma mõtleks, et oi, kui palju energiat ma kulutan, vaid ikka puht majanduslik kasu on siin mängus. Et ma ei peaks nii palju maksma ja nii palju peatusi tegema ja nii palju mõtlema. Et ma saaks vabalt sõita (hakkab naerma) igale poole. Isegi, kui 30 krooni liiter oleks.

K: Mis sa ise tunned võrreldes seda elustiili, mis sul praegu on, kas sinu vajadused ja nõudmised suurenevad? [paus] Kas see muutub näiteks hedonistlikumaks? Su elustiil?

V: Võimalik. See on nii kahe otsaga asi. See on jälle niimoodi, et kui me elaksime kahekesi, siis ma oleksin selle korteriga “happy”, täiesti “happy”, aga tunned ju ise – see on kitsas, eks ole. Ma ei tea, kas see on hedonistlikum, kui ma tahan endale oma maja. Et ma ei pea lastele ütlema, et ära hüppa siin, ära karga siin, on ju, või kui ma tahan natuke omale vaikust ka saada, et kas see on hedonistlik või lihtsalt füsioloogiline vajadus. Et kahe otsaga. Ma tahaks ikkagi oma sauna, et ma ei peaks käima nende paksudega [laps hüüab: “Emme! Emme!"] Jaa! [laps küsib: “palju aega veel on?”] Ee, noo, ikka kolmveerand tundi. [laps: “Ei saa kolmveerand olla!”] 5 minutit näitab [nõudepesumasina kella vaadates], aga teeme poolteist tundi, siis saate ise ka kauem mängida. [Laps: “Emme, palun!”] Siis hakkate lugema, tulete tuppa ja hakkate raamatut lugema. [Laps: “Viis minutit vä? Aga me

peame poolt tundi olema”] ...

K: Aga mis sul oma elustiili juures, sinu enda argipäeva vaadates, on kõige energiamahukam?

V: Koristamine [hakkab naerma]. Enda energia ikkagi. Ja üks asi on jälle see söögitegemine. See on nii naljakas, kuidas on inimeste elulaadid teised. Ma olen sellepärast kilosid juurde võtnud, et meil teatud osa vajab head toitu. Ma ei teeks ialgi selliseid toitusid ... [lapsed tulevad ja segavad vahele ja hüüab valju häälega:] Kuule ma teen praegu intervjuudä!!! [pikem paus ja vaiksemalt:] ... Et ma tunnen, et see on õudne ajaraiskamine – energiat, mis tarbime. Kas sa mõtlesid seda põhimõtteliselt energia ... või sa mõtled ikkagi sellist maa seest ammutatud energiat?

K: Ma mõtlen seda, et kui sa arvestad siin, et sa pead sõitma. Et transport sisse arvestada või siis kütmine või ... või või sellised tegevused. Või elektri ...

V: Ma arvan, et nõudepesumasin äkki. Et noh, see on selline asi, et nõud saaks ju tegelikult ära pesta kraanikausis ju ka. Et võib-olla see on üks selliseid vähem mõtekaid kodumasinaid. See oleks esimene asi, millest ma loobuksin. Aga äkki ma olen nii harjunud, et kohe, kui mul seda ei oleks, äkki ma nagu mõtleks ümber. Ma ei oska seda öelda. Aga võib-olla et ... noh elekter see on jälle, et sa ei saa ju pimedas olla. Ma ei ole niimoodi mõelnud. Vahest on see nõudepesumasin, mis võtab energiat hästi palju. Pesu ma pesen ka tihti. Ikka pesemisega seotud asjad. Sest toiduasjad minu arust ei võta nii palju. Näiteks keetmine.

K: Ja te kütate ... kuidas?

V: Me kütame ahjuküttega. See on puhas. Meil hästi ... väga energiasäästlik korter. Et meil kulub ikka hästi vähe.

K: Aga kust te puid saate? Ostate?

V: Lillelt. Noh, meil talvel ei kulu ühte sellist seinatäit riita ära. Üks riit ainult.

K: Teil on vist hästi soojapidav maja.

V: Noh, me kütsime kolm päeva tagasi. Ja meil ei ole üldse mitte külm.

K: Mhmh. Noh praegu küllaltki soojad ilmad, eks ole.

V: Jah, aga samas ikkagi inimesed kütavad. Ikkagi selliste ilmadega. Kui on miinuskraadid ega me siis kütame üle päeva ja meil läheb üks sületäis ahju. Me ei pane nagu mitu, siis läheb liiga paljuks [vahepeal ei saa aru – jutt sumbub vaikseks] Muidugi see on see, et ega pinda ju ka palju ei ole. Ahi ju kütab kõiki ruume. [pikem paus]

K: Kui te hakkasite elukohta vaatama, mis teil siis kõige olulisem oli?

V: Meil olid täiesti omad kriteeriumid. Meil oli oluline see, et oleks linnas.

K: Miks?

V: Sellepärast, et oleks ühistranspordiga saaksid lapsed ise hakata käima. Me oskasime ... teadsime ... seda ette näha. Me oleme sellised, kes ei saa hakata lapsi ise koguaeg vedama kuskile. See oli

üks põhikriteerium – ühistranspordi piires. Mitte marsad ja asjad, vaid see tavaline linnatransport. See oli nagu number üks. Siis oli see, et minimaalselt 60 ruutu, arvestusega natukene üle kümne ruudu inimese peale. Mis seal salata, me olime väga vaesed ka. [nõudepesumasina kell hakkama valjult helisema]. Et oli minimaalselt kolm tuba ja siis olid et kas Õismäe, Mustamäe või Nõmme. See kant. Aa, vanad majad – Kopli, Pelgulinna [edasi ei saa aru, laps segab vahele, räägib lapsega vaikselt] ... Hinnaklass oli ... ma ei mäletagi. Kas oligi nelisada või nelisada viiskümmend. See oli mingisugune summa. Tegelt see oli ... Priidu tahtis, et oleks üle viieteist-kuueteist aasta see laenumakse, kuumakse. Ja siis me vaatasime, palju me selle eest saame. Ja siis panime paika summa. Kõige pealt igakuine kulutus, aeg, mis sa oled valmis laenu maksma ja siis intressimäärad ... Tegelikult me teadsime, et me ei suuda midagi enam korterist, aga siis saime abi remondiks. Ja see oli suhteliselt headel tingimustel.

K: Miks te just tahtsite Õismäele, miks mitte Mustamäe või Lasnamäe korteris olla?

V: Sellepärast, et sa saad olla peaaegu nagu linnas, aga ikkagi täitsa maal, on ju. Et see on ... Loomulikult! Sul on ikkagi oma hoov ja lapsed saavad õue minna ja et see elukeskkond ikkagi. Sul on siin normaalsemad naabrid ja me ei teadnud nagu võrreldagi. See on ikka suur otsing. Me ei osanud üldse oodata. Me teadsime, et me ei suuda osta sinna. Selles oli point, mitte et me ei tahtnud. Sellepärast me hindasime oma võimalusi.

K: Siis elukoha valikul oli tegelikult keskkond üsna oluline.

V: Jaa, absoluutselt. See oli mulle ideaalselt väga selge – asukoht, asukoht ja veelkord asukoht. Ma oleks kohe võinud minna maakleriks ... et mis hinna nagu määrab. Ja sellepärast ... meil on nagu see ka, et kui me selle koha siia leidsime, siis ega sa ei tea ju ostes, et mis saab ja ... Ja ma mõtlesin, et ükskõik kui halvasti meil ei peaks minema, siis on see koht, kus teoorias ikka nagu väärikalt vananeda. Et sa ei pea linnakorteris ... vanainimene, sul pole mitte midagi teha. Siin tõesti, kas või roomad siit välja ja oled oma hoovis. Et mis sa linnakorteris vanainimesena ikka teed? Tegelikult sa oled nagu vangis.

K: Mõtlesite siis pikema tuleviku peale?

V: Absoluutselt. Just selle peale, et selle väärtus kindlasti ei lange. Ja maa! Meil on maa. Vähekene, aga ikkagi. Et sul on jupike maad. Oma maad. Kindlasti oli keskkond see kõige olulisem kriteerium siin.

K: Kas seda Nõmme maad ei taheta praegu kallimaks teha?

V: Maamaksu küll jah. Aga siin ongi see ... Tegelikult see pole mitte ainult Nõmmel, vaid üleüldse igal pool, on ju. See on nagu paratamatus. Ma nagu ei ... [paus]

K: Kas ta teile liiga kalliks ei lähe?

V: Ma ütlen, et kui meil poes on tavaline taks 1500 krooni - me ei käi igapäev, aga kord nädalas või

äkki isegi tihemini ... Kuskil kolm korda ... [ei saa aru – hää! sumbub] Päril iga nädalavahetus ka ei käi. Kuidas kunagi. Kui vaatad ühe korra poes käigu asju, hinda, mis on 1500, siis see väärtus 900 krooni maksta pole palju. Ühe käigu poes kuus võib vabalt ära jätta [naerab] Ja me ei ole ennast nii kurguni kinni laenanud ka. Meie jaoks nagu tagasimakse ... Meil sellegipoolest tekivad säästud. Me ei pea iga päev [laps tuleb valju häälega midagi kaebama ja ei kuule lauset lõpuni. Lõpuks kaebamise peale karjatab lapsele:]. Üks tund pandi! Mida ta vaidleb? Üks ja kaks nulli oli taga. Ta võib ju lugeda sajani, aga tund oli ... [pikem paus]

K: Kui teil on sissetulekud piisavalt suured, siis sa ei mõtle ju ... Kui sul on võimalused, kas sa siis kasutad need võimalused ära?

V: Jah, absoluutselt. Muidugi on see, et kuna mul on mingisugune unistus, et mul puumaja ... Ma nagu nõmedalt korjan, aga ma saan aru, et seda raha ei korja kokku. Aga ma ikka kuidagi loodan, et äkki siis ... Priidu on ka hakanud mõtlema, et kui need hinnad stabiliseeruvad ... tegelikult on hinnad langenud. Et võib-olla isegi tasub mõelda - et otsi välja, siis vaatame. Mis siis, et inflatsioon on suhteliselt suur, aga see on midagi. Et ma ei pea ikkagi seda viimset kopikat täna ära raiskama. Mul ei ole nagu midagi puudu. Ah okei, võiks ju paremaid riideid osta või käia natuke moodsamalt või kosmeetikat ja kreeme ja ... aga noh, ma vaatan, mida mul täpselt vaja läheb. Ma arvan, et selles mõttes ma ei ole liigne tarbija. Ma ei osta rohkem kui mul vaja on.

K: Kas sa selle peale mõtled, et tahaks kuskile reisida? Kaugemale?

V: Ikka tahan.

K: Kui oleks võimalus, siis kasutaksid ära? [laps tuleb ja katkestab jutu]

V: Kuna ikkagi on kaks sissetuleku toojat, aga kahekesi ei raatsi minna reisima. Aga korruta kõik hinnad viie peale [peres kaks lapsevanemat ja kolm last], siis läheb vähemalt 15 või 18 000 ühe peale. Viie peale on sada tuhat, on ju. [jube kolin käib samal ajal toas – lapsed; ei kuule kõike juttu] ... saaks vähemalt uue auto osta. [laps: "Hendrik mängib üksi"] Ära räägi seda mulle, räägi issile. [lapsed arutavad] [pikem paus]

K: Ma isegi ei tea, mida küsida ... Praegu on sul oma elu pealt lihtne öelda, mis aitaks muuta harjumusi. Näiteks, kui sul on vähem sissetulekuid, siis sul on vähem võimalusi. Kas sa saaksid seda üldistada teiste peale ka? Kogu ühiskonna peale?

V: Kindlasti on inimestel vead. Kõigil on ühiskonnas vead. Praegu on ikkagi see probleem, et inimesed üldse ei adu seda. Ja see, et välismaal selle peale mõeldakse, siis ma ütlen, et oma sarkasmis ... nad on niivõrd heas heaoluühiskonnas, et neil on aega selle peale mõelda. Ja võimalus seda mõelda. Need ühiskonnad, kes nii-öelda selle Vana Maa peale vaatavad, et näed, need maad ei mõtle ja ... et nemad ei mõtlegi roheliselt, siis juba oma vaesuse tõttu nad tarbivad oluliselt vähem. Ja nii ka ütleme kas või siin Eestis vaesed inimesed lihtsalt tarbivadki vähem, sest

nad on vaesed. Neil puudub võimalus ja nad peavadki ... nad ei osta nagu meie iga kord poest uue kilekoti. Mul pole siin kuskile pannagi neid kilekotte. Minu ema, ta on alati kodus ... tal on alati kilekotis kolm kilekotti. Mitte kunagi ei osta, on ju. See on jälle see, et ma võin absoluutselt öelda, et see ei ole nagu minu käitumisharjumus, vaid et minu olen paar korda kaasa võtnud ja ma saan pigem pilkealuseks, et ma võtan kodust kilekoti kaasa. Me kasutame neid küll prügikotina – ei osta nagu prügikotte. Aga meil on neid nii palju – meil on neid isale ja tädi Katile, sest nemad ei osta neid ja neil kulub neid. Aga meie ostame iga kord uue kilekoti.

K: Linnapoest antakse kilekott kaasa?

V: Ei anta, ei anta kaasa. Muidugi võiks anda kaasa. Iga kord kolm krooni läheb selle peale. Kroon viiskümmend on kilekott. Et seda mina ka ei teeks ilmselt ... ongi tulnud võimalused ja sa lihtsalt ei viitsi vaeva näha. Priidu itsitas seal teiste juuresolekul, et Kris arvab, et kui ta nii palju vorsti ei osta, siis ostab varsti korteri. Et sind nagu pilgatakse ka veel. Aga see on hoopis teistest asjadest. Priidule piisab vähesest, minul on suuremad soovid või unistused. Ma teengi kõike millegi pärast, mingi kindla eesmärgiga, aga Priidu nagu on rahul sellega, mis tal on. Tema mõtlebki nii, et siis ta võib seda kulutada. Et kui mul on see võimalus, miks ma ei võiks seda kasutada. Ta võib olla oma mõtteviisilt isegi rohelisem kohati, ütleme selliselt missioonilt. Tegudest on raske selles mõttes ... Noh kui ta ostab uusi kilekotte ja käib iga kruvikeeraja pärast kümme korda poes, naela või asja pärast. Okei, ega ta seda nimelt ei tee, aga vahel teeb ikka kümme asja korraga, aga mina jätan selleks korraks selle kruvikeeraja sinna paika ja lähen siis, kui mul on järgmine kord seda tarvis. Ja loomulikult ma unustan ka pooled asjad maha ... ostmata. [laps tuleb: “Emme, kus mu müts ja kindad on?”] Siin. Või siis see, et kui ta nagu hambaid pestes laseb veel joosta, siis ma ei saa ka nagu aru, et minu arust see ei ole nagu väga roheline. Aga ma kujutan ette, et mille pärast ta võiks olla, et võib-olla tema tõesti patareid viiks ära kogumispunkti ... ühe kaupa ... [paus]

K: Väikseid asju oleks lihtsam teha, aga samas pole mõtet?

V: Jah.

K: Kas sind mõjutaks see, kui teised hakkaks ees massiliselt teistmoodi ... [sumbub vastusesse]

V: Kindlasti. Kui kõik seda teeksid. Siis sa näed ka seda mõtet ju tegelikult. Nagu praegu see on, et esimesest jaanuarist peab olema kõik teistmoodi. Kui kõik seda teevad, aga no mina ... jogurti pakke pesema hakata, no see on nüüd minu arust küll juba natuke mõttetu ... või kilekotte pesema, kuivatama ja siis prügisse panema ... Et kas ma siis muud ei hakkagi tegema, kui prügi pesema? Ja selles mõttes ... kõik kile läheb veel omakorda ... Või siis tõesti, andke mulle siis võimalus poes, et ma saan ilma selle pakendita osta. Mul ei olegi hakkliha võimalik teisti osta, kui ma pean selle vahtkummist või mis iganes sellest polüsteroolist asja kaasa ostma.

K: Kui oleks võimalik, siis sa kasutaks vähem pakendit?

V: Absoluutselt. Absoluutselt. Võib ju praegugi. Piimapakk, see tetra on ju palju mugavam, aga ma ostan ikkagi kilepiima. Jogurtit me ei ostagi ... kilepakis jogurt on vedel. Kui mul oleks kilepakendis paks jogurt, aga nad ei pane seda kilepakendisse.

K: Kas te turul aeg ajalt käite? Kas seal on sellist lahtist kaupa?

V: On küll. Ja me ilmselt käiksime ka, aga teised turud on nii kaugel ja Nõmme turg on nii pervertne ... et ta on nii must, räpane ja kole. Ja minu arust seal isegi ei tohi pooli asju müüa. Aga kui ta oleks natukene inimlikum käia ... ma ei mõtle, et ta soe peaks olema või ... aga puhas. Elementaarselt puhas. Siis ma arvan me käiksime seal päris hea meelega.

K: Just selle mustuse tõttu te ei käi?

V: Jah.

K: Aga kesklinna turg?

V: Kaugel. Tegelt ka. Kõik need parkimise probleemid ja ... Ausalt öelda see on nii naljakas, et Tallinnas ei ole ühtegi normaalset turgu. Ja turg on paratamatult nii ... mitte nagu Tartus. Tartus on turg väga normaalne ja normaalse inimese koht. Tallinnas on turg sellise vaese või siis poolasotsiaaliseltskonna pärusmaa

K: Siia kuulub siis maine juurde?

V: Jah. Ja kogu see ... et nemad oma vaesuses on nõus taluma seda mustust, soppa ja ebamugavust – sellist räpasust, mis sinna juurde käib. Et nad ei suuda ... nad ei saa muud valida. Aga mina ... ma lihtsalt ei taha sellisest mustast keskkonnast toitu osta. Ma ei saa uskuda selle toidu maitsvusesse, ta võib-olla on maitsev ... Aga meil ei olegi neid turgusid tegelikult Tallinnas. Mina ei teagi. Ja muidugi teine asi on see, et kui ma tulin Tallinnasse, siis ma kohati võrdlesin Prisma ja turu hindasid ... et see vahe oli nii väike. Aga see, mis sealt suurest kaubanduskeskusest kõik juurde saab, et ... ja ikkagi et turult sa võid saada pigem halba kaupa ka. Seal määratakse pähe ja kui sul ei teki püsimüüjat ... Poes sa saad enam-vähem ... Me kindlasti käiksime turul, kui me teaksime, et seal on kohalik kaup ja kohalikud tootjad ise müüksid. See oleks meie jaoks üli-ülioluline.

K: Eesti kaup?

V: jah, absoluutselt. Kui oleks Eesti suhkrut ja ...

K: Et ei peaks olema neid välismaa banaane, aga ostaks mingit kohalikku puuvilja?

V: Banaani ikka ostaks vahepeal. Sest paratamatult Eestis banaane ei kasva, aga kui mul on valida sama toote vahel, kas see on toodetud Eestis või mitte, siis kindlasti Eestist. Muidugi tal peaks maitset ka olema. On Eestis ka häid õunasorte, aga tihtilugu on Eesti õunad natuke hapud ja Poola õunad on näiteks magusamad ... Aga üldiselt Eesti.

K: Aga kujutaksid sa ette sellist olukorda, kui oletame, et energiahinnad lähevad lakke üle kogu maailma, et näiteks transport igasugustele toodetele läheb niivõrd väikseks, et meile enam ei

imporditaks selliseid asju, mida sa oled harjunud ostma? [paus] Mis on sul igapäevaselt toidulaual või ... ?

V: Toidulauas meil ei oleks probleemi. Riisi ma võib-olla tahaks, aga ma arvan, et see kogus, mis ma tarbin, noh ... makarone saab Eestis ise teha, on ju ... Et neid toiduaineid, mis me välismaakaubast ostame toidulauale on nii vähe, et ma arvan, et meiega selles mõttes ... Meil nüüd sellist õudsat masendust ei tekiks küll. Me ostame ikkagi nii palju Eestimaist toitu. Ma ei oska öelda ... suhkur, kakao ... noh nad muutuvad selliseks luksuskaubaks nagu nad kunagi olid, aga me tarbime suhkrut ka suhteliselt vähe. Kui mett saab Eestist ... Tegelikult ma ütlen, meil väga ei mõjuta ... nii nagu keskajalgi, et sellised elementaarsed asjad, mida sa Eestist ei saanudki – mingid teatud vürtsid ja sellised asjad. Aga põhitoidusest ma mingit ... ei näe ... õli tehakse palju Eestis. Ma ei tahagi rasva hakata kasutama, tahaks õli, rapsiõli. Ma nagu väga ei oskagi nagu millestki puudust tunda. Liha, kartul, porgand, kapsas. Siis oled sa söönud ka. Jahu ja rukis. Meie jaoks ei ole see mingi probleem.

K: Ma ei oskagi praegu rohkem küsida ... Eks hiljem kui küsimusi tekib, küsin veel.

9.3 Lisa 3: Intervjuu 25.12.2007, Tallinnas

Intervjuu pikkus 37 minutit

Intervjueeritav: 34. a mees, 3 last (6., 7., 12. a), elab Tallinnas Nõmmel kahepereeramu korteris, kasutab tööautot ja isiklikku autot, kõrgharidus (geograafia), töö seotud regionaalpoliitikaga, keskmisest kõrgem sissetulek.

[vaatavad intervjueeritava joonistatud ideekaarti]

K: Need on?

V: Tehas.

K: Tehas.

V: Lapsed.

K: Kirjuta juurde ka, siis jääb meelde.

V: Mhmmh.

[Laps: Mis juttu sa rääkisid? Ma tahan ka joonistada. Mis see veel on?]

V: Noh, päikesest sa saad aru.

K: Nii räägi mulle nüüd lahti. Kuidas sa neid asju kirjeldad?

V: No otseselt, kus ma näen energiat – tehases läbi selle tossu eks ole. Kõvasti raisatakse energiat.

K: Kas reostus?

V: Ei, üldse mitte.

K: Tootmine?

V: Minu arust võib see ... tootmine jah. Kasutatakse palju energiat millegi tootmiseks. [näitab järgmist seost] Lapsed, kellel on piiramatult sisemine energia, kes jooksevad kogu aeg ringi. Mitte midagi vaja ei ole, aeg-ajalt võtavad midagi näktseda lihtsalt. [Vahepeal ei saa aru – räägib liiga kiiresti pudistades, lapsed taustal hakkavad kisama]. Auto, bensiin. Kui vähe me tegelikult seda vajame. [Lapsed taga karjuvad ja kaklevad: “Hendrik leidis esimesena!”.] Puuriit - igapäevane energia. Soojus. [Lapsed taga kisavad: “Hendrik on mängust väljas!”] Mõttele, kui hea on rannas niimoodi peesitada. Soojas sa tunnetad kontidega, kuidas energia tuleb sisse.

K: Päike on see, mhmmh?

V: Just selles soojuslikus mõttes. Valgus toas. [osutab järgmisele seosele] Munk. Mitte midagi ta ei kasuta. Sisemist energiat on nagu tapab. Ma ei oska seletada. Mis märk see oli? [Lapsed tulevad jälle segama: “Mis munk see on?”] Mingi ...

K: Reaktori?

V: Jah. Noh, sisemine energia. [Laps vahele: “Mida see tähendab?”] Ära sega siin.

K: Kas ta siis kasutab või ei kasuta?

V: Ta kasutab. Ta ei vaja selleks midagi. Seespidi.

K: Mhmh. Kas siin, kus sa lapsed tegid, kas sa mõtlesid ainult laste sisemist energiat või seda, mis nende peale kulub ja ...

V: Väga energiasäästlik. Perpetuum mobile.

K: Mis see siin on? Elekter? ... Seleta mulle see ka lahti.

V: Kuidas energiast tehakse midagi muud.

K: Too näiteid ka.

V: Mis iganes. [Lapsed tungivad jälle tuppa kaebama: “Ongi huvitavam, Hendrik ei mängi. Me oleme nagunii Rutsiga parimad otsijad ka.”]

K: Mhmh. Aga seosta oma eluviisi energiakasutusega. Kuidas sa seda kirjeldaksid?

V: Energiakasutus? Kasutan koguaeg.

K: Noh, kas te raiskate, kas te säästate?

V: Nii ja naa.

K: Mis on oluline sinu elulaadi juures? [pikem paus] Millest sa kindlasti ei loobuks?

V: No, talvel ei tahaks külmas toas olla, on ju.

K: Küte on tähtis?

V: Küte on loomulikult tähtis. Kõigil, kes siinkandis elavad. Valge võiks olla, on ju. Ei no, selles mõttes, kindlasti ei loobu paljudest mugavustest, mis tänu elektrile on olemas. Aga ... aga ... ma ei tea ... säästate, raiskame? Nagu iga inimene. Säästad natukene ja raiskad natuke rohkem. [pikem paus]

K: Kuidas sa ennast kirjeldaksid, kas sa oled aktiivse eluviisiga?

V: Raiskamine on kas või see, kui sul kõht ette kasvab. Siis sa raiskad midagi – tarbid rohkem energiat, kui sa ise kulutad.

K: Kui suur tarbija sa oled?

V: Majapidamine on väike tarbija.

K: Aga inimesena?

V: Suur auto on. Keskmisest rohkem raiskan. Samas ma väga hoolikalt kustutan tuled ära. Selles mõttes tarbin vähe. Söön palju. Ma ei oska. Ma pole kunagi sellist bilanssi teinud.

K: Kas, kui näiteks sööki võtta ... kui te lähete midagi poodi ostma, kas ostate kõike seda, mis meeldib ja maitseb või hakkate seal valima?

V: Mina võtan seda, mis mulle maitseb. Ma võtan rasvast, sest rasvane on maitsev. Ma ei vaata

seda, palju kaloreid seal sees on. Mina mingit vahtkummi näost sisse ei aja.

K: Aga kuivõrd seal mängib näiteks hind rolli?

V: Noh, mõnevõrra. Kris vahepeal õpetas mind ümber. Et kõige odavamaid asju ostma, aga see ei kõlba kuskile. No tähendab, mina mõtlen seda, et toidu pealt ei saa kokku hoida. Mina pole näiteks suuteline päevade kaupa ainult pudru sööma. Tõesti, ei ole suuteline. Kuigi sellest on võimalik ära elatuda. Võib-olla kõhtu ei oleks ka nii palju ees. Aga süüa peab saama ikka mõnuga.

K: Erinevat?

V: Mitte just erinevat, aga seda toitu, mis sulle maitseb. Et ei pea vägistama mingit saepuru ja leiba. Lõppkokkuvõttes, nagu mina olen sellest aru saanud, sa ei säästa sellega väga palju. Sa võid osta küll palju odavamaid asju, aga lõppkokkuvõttes kas või see rahulolu või see mõnus olemine, see maksab hulka rohkem kui tühja kõhuga ringi käia. Meil oli vahepeal ka aeg, kui poisid olid ikka päris väiksed, noh kaks tükki, siis raha eriti ei olnud.

K: Kui vanad nad praegu on?

V: Ruts on kaksteist, Hendrik saab kaheksa ... Ei kaheksa on. Ja Rihard on kuus. [Lastele. "Ärge segage meid!"] Ja Rihard on kuus. Ei, seitse, kuus, kuus ...

K: Kui nüüd võtta poisid, siis neil on ka küllaltki ...

V: Kuule, lähme rohelisse tuppa, siis ahvid ei sega.

K: Neil on selline aktiivne eluviis ka, nad käivad ju trennides ja ...

V: Jaa.

K: Mille järgi te seda otsustate, et kes kus käib ja kui palju käib ja ...

V: Minul on põhimõte, et iga poiss peab käima ühes spordiringis või tennis ja ühes hingelises trennis – muusikas, pilli mängimas, laulmas ...

K: Kas see on pigem sinu otsus või nende otsus, kus nad käivad ja kui palju nad käivad?

V: Minu otsus on see, et kahes kohas peab käima. See, millises spordiringis või tennis, see on nende otsus muidugi. Aga ma tean, et Kris paneks neile võimalikult palju.

K: Jah?

V: Erinevatesse. Meil on seda ka, et poisid käivad kolmes-neljas kohas ja siis kodus hakkavad rääkima, et ei jõua.

K: Kas nad käivad iseseisvalt või neid tuleb kuskile viia ja organiseerida seda transporti?

V: Ei, transporti tuleb ikka päris palju. Oleks saaks ainult ühistranspordiga, siis poleks midagi. Noh, Ruts käib küll ühistranspordiga. Mitte küll igakord, sest kui sa pead ikka Mustamäele trenni minema kolme bussiga, ja ümberistumisega, siis pole sellel väga sügavat mõtet. Autoga sõidad kaks korda kiiremini. Kui tee peale ka jääd, et ootad poolt tundi lasteaias ja võtad Rutsi ka peale ...

K: Just see ajakokkuhoid tema jaoks.

V: Ma olen taksojuht päevas kaks-kolm tundi küll.

K: Sa saad töö juurest ära tulla?

V: Ei.

K: Aa, nad on õhtupoolikuti ...

V: Jah, päeval käivad ka teiste vanematega.

K: Aga palju sa pead üldse lastega arvestama, kui sa ise tahad oma päeva korraldada?

V: Mul on väga lihtne näide. Töö ajast ei saa kuskile minna ja pärast seda ma arvestan ainult lastega.

K: Et nemad on siis esimesel kohal, kui hakkate kuskile midagi planeerima?

V: Ei, seda mitte. Ei, nii ei saa öelda. Neil on ju trennid nädalavahetusel ka. Kui me tahame Hiiumaale minna, siis me lähme Hiiumaale. Selles mõttes üks trenn ees või taga ... Noh, kui sa ühel nädalal ei käi mitte kolmes trennis, vaid kahes trennis, siis see minu jaoks ei ole mingi katastroof. Nii ei saaks midagi teha, kui selle pärast kõik muu seisma jääks, siis me ei saaks üldse midagi teha.

K: Kui tihti te Hiiumaal käite?

V: Kolm korda.

K: Regulaarselt kohe? Iga aasta kolm korda?

V: No kolm-neli korda. Ja tavaliselt ongi midagi nädalavahetustel ees.

K: Aga miks te seal üldse käite?

V: Miks?

K: Jah, kas niisama puhkamas või ...?

V: Puhkamas ilmselt ikka. Kord aastas peab ilmselt kohustuslikus korras käima. See on selline mõnus koht.

K: Sinna läheb siis ka tööd ja vaeva?

V: Sinna sõitmine on lust ja lillepidu.

K: Ma mõtlen majapidamisse seal.

V: Ei. Kui seda korralikult [ei saa sõnast aru], siis küll.

K: Kui palju sa üldse reisisid?

V: Palju.

K: Palju jah?

V: Muidugi.

K: Kui tihti sa reisisid?

V: Mida sa reisimiseks pead? Tallinnast väljaminekut või? Väga palju!

K: Jah.

V: Keskel läbi kord nädalas ikka.

K: Mhmh. Kas need on nüüd Eesti-sisesed või välismaale?

V: Nii ja naa.

K: Töö asjus siis?

V: Mhmh.

K: Aga kui sa ise poleks sõltuv sellest tööst, kas sa ise reisiksid ka?

V: Üldse mitte. Noh selles mõttes Eestis küll käiks, aga välismaale küll ei kipu üldse. Võib-olla sellepärast, et ma olen seal nii palju käinud.

K: Puhkust välismaal ei veedaks?

V: Ei, minu arust on Eestis palju parem.

K: Aga kas sa Eestis käiks autoga või jalgrattaga või jala või?

V: Ee ... mm ... jalgrattaga ma ikka päris ei käiks. Sõit on ikka päris pikk.

K. Et lastega jalgratastega ei ... ?

V: Ei, lastega ei saa üldse. Ei noh, kui nad kunagi suuremaks kasvavad ja jõuavad sõita, siis võiks küll võtta. Et ühe öö oled telgis kuskil ja siis jõuad Hiiumaale. Praegu see lihtsalt pole võimalik. Rihard sõidab meil võib-olla 20 kilti, siis on kõik. Sinna on mingi 120 kilti.

K: Aga kas sa käiks Hiiumaal tihedamini?

V: Kui?

K: Kui praegu.

V: Kui?

K. No kui kolm-neli korda, eks ju.

V: Kui oleks võimalik? Muidugi sõidaks. Sõidaks iga nädalavahetus.

K. Lihtsalt olemas, lihtsalt puhkamas?

V: Mhmh.

K: Pensionieas või?

V. Ei, varem. Siis, kui poisid kooli lähevad.

K: Aga kas ... Selle peale läheb päris palju benssu ka, kui niimoodi sõita. Kui sul on suur auto ja ...

V: Ikka jah, aga siis ei ole enam nii suurt autot vaja. Läheb ikka benssu, muidugi. Vaata, aga see on kõik nii suhteline. Selle jaoks raha ongi. Kui sa teenid hästi, siis võid benssu peale ka kulutada. Kui sa ei teeni hästi, siis käid jalgsi. Siis käid jalgsi, rattaga ... Rongiga enam ei saa. Bussiga käid. Ega buss ka eriti palju odavam ei ole. Selles ongi konks, et ega ühistranspordiga sinnapoole vett sõita on kallis. Hiiumaale näiteks kahekesti sõita. Autoga on odavam kui bussiga.

K: Auto on mugavam ka?

V: Igal juhul. Noh juba pool sellest Hiiumaasõidust läheb sinna kesklinna sõidule bussiga.

K: Aga mis paneks sind ühistranspordiga minema?

V: Hind ja sagedus.

K: Mhmh. Kui sobivad ajagraafikud ja hind oleks.

V: Noh, graafikud ... No ütleme niimoodi, et ega ilmselt graafik sobib praegu. Hommikul minna, õhtul tulla. Aga see aeg, see sagedus. Et kui sa ühe bussi pealt maha jääd, siis pead ootama pool päeva, et järgmise bussi peale saada. Oleks siis rong ja buss ja eks, lennuk on ka. Ses mõttes üksi võib täitsa lennukiga minna kui autoga sõita.

K: Mhmh. Aga mis näiteks sel juhul saab, kui kütusehinnad lähevad kaks korda kallimaks? Et selle 15 krooni asemel tuleb 30 krooni. Mis siis saab? Kuidas su elulaad muutuks?

V: Siis ma pean töötuks jääma ... Kui ma teenin sama palju kui praegu, siis kütus võib kaks korda julgelt kallimaks minna. Ikka käin.

K: Aha, see ei mõjuta.

V: See nii palju ei muudaks. Mul on ikka sissetulek nii palju suurem kui bensukulu.

K: Aga kui näiteks oletame, et palga ja siis hinna vahe oleks ...

V: Ei noh, kui mingi hetk on niimoodi, et sa rahaliselt ei saa endale lubada. Et tuled ots otsaga kokku. Siis hakkaks midagi muud välja mõtlema. Ma ei tea.

K: Siis hakkaksite linnas ühistranspordiga käima või?

V: Linnas me käime praegustki ühistranspordiga, osa meist koguaeg. Ruts käib koguaeg koolis bussiga, Hendrik käib enamasti bussiga.

V: Lapsed käivad?

K: Noh, Rihard käib koguaeg autoga. Ja siis emb-kumb meist Krissiga sõidab autoga.

V: Mhmh. Aga te ise ka bussiga sõidate näiteks?

K: Jaa, muidugi. Ma olen niimoodi mitu korda töö juures käinud bussiga. Noh, auto on teise käes ja siis käid bussiga või noh ... kuidas hommikul jõuab. Mõnikord teeme täisringi, et viime kõik autoga ära. Igakord pole see võimalik. Noh ... mis kell kool hakkab. Minul hakkab kell kaheksa, Krisil hakkab pool üheksa. Poistel hakkab sageli kell üheksa, on ju. Siis sa ei saa autoga neid viia. Siis peaks Hendrik tund aega seal koolis lihtsalt ootama. Ei ole ju mõtet. Parem käia bussiga.

V: Mhmh, ta on nii iseseisev juba ka.

K: Kris näiteks käib rattaga. Hulka mõnusam.

K: Ahah. On see turvaline ka?

V: Muidugi. Turvaline on see igal juhul. Lihtsalt ebamugav on ja aega võtab rohkem.

K: Mhmh. Aga kas te teadlikku säästmist olete ka teinud? Transpordi pealt?

V: Oleneb, mida sa selle all mõtled, on ju. Ega minu jaoks pole tähtis see energiakulu, eks ole. Sest energiakulu on alati mõõdetav ka milleski muus. Näiteks aeg, raha eks ole. Ja kokkuvõttes eks ... see, mis esialgu jõe säästlik olevat, kokkuvõttes ei ole. Kui ma peaks jalgsi minema siit tööle, on ju

... siis mina väidan, et see on hirmus kulukas minu jaoks. See ei ole säästlik. Sest ma raiskan aega nii palju, et selle ajaga ma kas puhkaks mitu korda rohkem, ma teeniks rohkem. Et see on siuke ... noh ... väga mustvalge mõtlemine: et käin jalgsi, siis on jõle säästlik. Tegelikult ei ole nii.

K: Aga kui raske või kerge oleks sinul üldse oma harjumusi muuta? Oma tarbimisharjumusi ... jne

V: Raske. Ma olen väga konservatiivne.

K: Mhmh. Sul oleks neid raske üle elada?

V: Üle elada pole neid üldse raske. Raske on pigem see otsuse vastuvõtmine ja see järjekindlus.

Noh muuta ... nagu suitsetamisega ka [küsitletav on suitsetaja]. Iga päev pead vahet. Aga see, et sa jätab ja rohkem enam pole põhjust maha jätta, vot see on raske. [pikem paus]

K: Mhmh. Mille järgi te oma elukoha valisite?

V: Siin?

K: Jah.

V: Eee ... et oleks oma õu, oleks omaette elamine. Ikka rohkem kui kortermajas.

K: Mhmh, see oligi?

V: Noh, natukene rahulikum kant ka.

K: Mhmh. Aga millega te siin kütate?

V: Puudega.

K: Puhtalt puudega?

V: Väga säästlikud on puud.

K: Elektrit selles suhtes ei lähe?

V: Alguses mõtlesime küll, et selle jaoks need pistikud siin on akna all. Aga see ahi kütab nii hästi ära. Isegi Jüri imestas: "Kurat, kas te talvel puid ka üldse kütate? Toon teile ja teil jätkub poolteiseks aastaks."

K: Aga kütate iga päev talvel?

V: Üle päeviti.

K: Ja piisab?

V: Kui väga käre külm on, siis ikka iga õhtu. Piisab küll, jah. Kusjuures isegi, kui oleks veel kolmekordsed paketid pannud, siis ilmselt ... ma ei tea, kas me üle päevagi kütaks. Aknast ikka õhkab väga palju külma.

K: Mhmh. Aga kas siin mängib rolli see ka, et alumised kütavad ka?

V: Jaa.

K: Ja siis tuleb kõik üles?

V: Noh, ennem tuli isegi minu arust rohkem. Ei, tuleb kindlasti, muidugi, sest meil on lagi soojustatud, aga see põrand ei ole soojustatud. Aga pind on ka väike ja ahi on täpselt keset korterit.

See on glasuurahi. Selles mõttes, et ühe korra kütad soojaks ja on kaks päeva soe.

K: Aga ...

V: Noh, vannitoas on väike põrandaküte, on ju. Kui tahad midagi küpsetada, siis läheb soojaks, eks ju. Õhk käib ringi. Sellepärast on ju ... alguses me arvasime, et meil läheb kütte peale ikka kõvasti rohkem.

K: Nii et teil siis selles mõttes elektrikulud pole üldse mitte suured?

V: Jõle väike. Mõtlen nüüd, kui me Lasnamäelt siia tulime ... et kuidas see võimalik on, et kui rehkendad kogu selle puude kulu kogu aasta peale ära ja siis ka see, et enne sai sooja vett ja nüüd elektriga. Neid tarbeasju läheb. [pudistab sõnu, nii et selgelt aru ei saa] Jõle väike. No meil on väike boiler ka. Siia maani saame hakkama. Hea niimoodi järjest – kõik viis tükki duši alla.

K: Jajah ... Aga mis sa arvad, mis on teil need kõige energiamahukamad tegevused teil? Mille peale läheb ... Kas siin ... noh näiteks, kas kütmine või transa või ...

V: Oleneb, mida sa energia all mõistad. Ma arvan, et see üksteisega läbisaamine kitsas ruumis võtab kõige rohkem energiat.

K [naerab]

V: Ninapidi koos elada ...

K: Aga kas sa vahetaksid seda elukohta? Kui oleks võimalik.

V: Vahetan muidugi.

K: Suurema vastu?

V: Suurema vastu, jaa. Oma maja vastu. Aga linnas.

K: Miks linnas?

V: Sellepärast, et sellega hoiad nii palju raha kokku. Kui ma peaks siit paarkend kilomeetrit eemal elama, siis ma maksaks kogu selle, mis ma eks ju praegust teenin: paremat toitu või aeg-ajalt kontserdil käia – selle maksaks ainult bensiinikuluks.

K: Nii et see transa oleks hästi energiamahukas?

V: Linnas on lihtne. Siin võimalusi on palju. Meil on kamba peale ainult üks auto. Oleks meil kaks autot või ... siis oleks hulga lihtsam. Siis võiks juba maal elada. Üks läheb ja toob ja teine toob ja ... Aga siin on ... poisid lähevad bussiga, kui vaja. Kui auto on katki, käime kõik bussiga. Mingit probleemi pole. Selles mõttes on meil hea koht, et bussipeatus on lähedal, pood on lähedal, kui vaja.

K: Mhmh. Kui sa nüüd peaksid võrdlema ... noh ... kogu ühiskonna transporti ja majapidamistele minevat kütmist näiteks ... või siis valgustust tänavatel, mis sinu arvates on nendest kõige energiamahukam?

V: Tootmine. Täitsa kindlalt. Ma tean seda. Siis transport. Ja mitte transport sellepärast, et inimesed sõidaks palju, vaid sellepärast, et kaupa toodetakse meeletult palju ja neid on vaja kuskile kohale

viia.

K: Aga kütuse mõttes?

V: See teebki sama välja. Mõttele, mis see pakend ise juba kaalub, et see terve veoauto peal on.

Sellepärast on sul kõige suurem veoauto võtta, et seda toodangut sinna viia. Teine asi, veetransport.

Sa kujuta ette, kurat, sa ostad siit mingit Alpide vett, on ju. Mida paganat, see kõik ju

transporditakse siia. Selles mõttes on tootmine, transport ... see, mis on ... Nojah, ja meie kliimas

võib-olla ka see toasoe. Aga see valgus, see on siuke müüt, on ju – lülita ära, siis säästad energiat.

Ma tean, et ... mis oli see ... kas see oli veerand vä ... kui sedagi ... elektritarbimisest tarbivad

majapidamised. Kusjuures sellest veel mingi murdosa on alles valgustus, ülejäänud on küte. Paljud

ju kütavad elektriga. Selles mõttes on müüt, et sellega säästad. Ei säästa. Põhisääst tuleb ikka

tootmisest. Ja sama on näiteks soojaga. Et okei, ärme kütame 22 kraadi, vaid paneme 21, siis

säästame. Ei säästa midagi. See sääst tuleb ikka kaugküttest, mitte et ma panen kaks halgu sinna

vähem, individuaalmajapidamises. Ei, see on kaugtrass, kus soojakaod on meeletud, maa sees.

K: Mhmh. Need mastaabid on hoopis teised.

V: Kõige lihtsam on inimestele pähe rääkida, et kustuta see tuli ära, siis säästab. Tühjagi. Seni kuni

tsementi toodetakse ikka samamoodi edasi, siis lõppkokkuvõttes peab Eesti Energia ikka

samamoodi tootma.

K: Mhmh ... Eesti Energial on siin ka roheline energia paketid jne ...

V: See on butafooria.

K: Sina ei ostaks seda kunagi?

V: Ma ostan praegustki.

K: Rohelist energiat?

V: Kõik ostavad.

K: Neil on kallima hinna eest ...

V: Kõik saavad arve sisse selle. Me kõik ostame seda.

K: Ongi nii või?

V: Muidugi. Sa poel arvet vaadanud kunagi? Ma võin sulle näidata elektriarvet. Seal on eraldi ...

noh mitmekordse taksiga see roheline energia proportsiooniliselt välja arvestatud. Ei, see on butafooria.

Kui inimesel on vaja elektrit, siis see, mida räägitakse, et oi meil on tuul ja päike ja ... Jah ei, sellega

saab ka elektrit toota, on ju. Täpselt nii nagu lapsepõlves olid need elektrikonstruktorid, on ju. Paned

pataka taha ja siis on valgus. Aga katsu selle najal niimoodi ... noh lugeda või nii. Ei ole võimalik.

On küll valgus, aga see ei kõlba. Sama on selle tuuleenergiaga – pane igasse majapidamisse tuulik

üles. Ja siis ongi täpselt niimoodi, et ööpäevast saab tund aega elektrit võib-olla. Noh mõnikord

nädala aega järjest ei vea – tuult ei ole, on ju. See ei ole lahendus. Tänapäevaühiskond on siuke, et

elektripinge peab olema stabiilne ja koguaeg seda. Mitte see, kas tuult on või ei ole. Kas päike paistab või ei paista. Talvel kasutatakse sooja vett, kasutame koguaeg.

K: Kuidas sina näed, oletame näiteks 20 aasta pärast. Mis sa kujutad ette, kuidas Eestis võib see energia olla ... Kas kasutatakse ainult ühte allikat või mitut ...

V: See sõltub hoopis teistest asjadest. See [naerab ja ei saa aru, mida ütleb] ... Eestlased on sitaks õnnelik rahvas. Neil on maa sees kogu elekter, mida me sööme ja jooime ja oma nahaga tunneme. Kui me peaks kõik selle sisse ostma, näiteks masuudi või kivisööna, siis me ei jõuaks seda kinni maksta, sest siis me oleks poole külmemates tubades nii nagu vanarahvas ... Noh, päike loojus, midagi ei teinud enam. Siis keerasid magama. Kui midagi asemele mõeldakse, majanduslikus mõttes – mida müüa teisel pool piiri, siis võiks elektrit sisse ka osta. Aga praegust me küll seda ei suuda. Kui põlevkivi varsti otsa saab, siis kui midagi asemele ei mõelda, siis olemegi nii nagu umbes paarsada aastat tagasi.

K: A tuumaenergia peale?

V: See oleks üks lahendus. Täitsa kindlalt kohe. See oleks üks lahendus, mis kogu rahva ära toidaks. ... mitu kihti, mitu korrust, mis ehitada. Ma ei tea, kui kõik inimesed oleks nõus habemeajamisest sellisel kujul loobuma, autoga ei sõida, on ju. Tööd teeb ainult päiksevalguse käes, on ju. Ja talvel on jõle pikalt siis vabad ajad ... ma ei tea, kui kõik on seda nõus tegema, siis võib-olla saab aega ka tagasi keerata. Täpselt nii nagu 200 aastat tagasi elati.

K: Mis sa arvad, kas tarbimine kasvab?

V: Muidugi.

K: Kas sa ise oma elulaadi näed nii, et sinust saab aina suurem tarbija?

V: Ma arvan küll, jah. Vaata kas või pakendit. Pole võimalik pakendita toota ...

K: Turul on variant.

V: See ei ole variant. Palju sul neid turgusid on? Mis sa sealt saad? On sul vaja mänguasju? Lähed turule. Leiad midagi? Ei leia ju! Ja kui leiad, siis on needsamad pakendatud asjad, mis poeski. Selles mõttes sihukest turgu ei ole, on ju. Turg on ... ütleme niimoodi, et kohalike toiduainete mõttes on olemas. Ja muu kõik on sama. On see turg või pood. Selles mõttes tarbimine kasvab kindlasti. Raiskamine või kas või noh ... ma ei tea ... noh ma mõtlen või nagu memm ostis 30 aastat tagasi triikraua. Hoidis alles. Mis siis, et ta enam ei töötanud. Hoidis alles, uut ei ostnud. Et järsku läheb veel vaja. Meil läheb niimoodi, et enam asju, mis on sellised tarbeasjad ... mõni aasta kestab, viskad minema, ostad uue. Sellepärast, et ta lihtsalt ei ole mõeldud kauemaks. Omal ajal kell tehti ikka paariks sajaks aastaks, eks ju. Tiksus seni kaua. Kõik me tarbime rohkem.

K: Kas sa raiskad ka rohkem?

V [köhib, paus]

K: Kas sa tunned, et sa raiskad rohkem?

V: See on nagu teistpidi dimensioon. Mida suuremad on sissetulekud, seda rohkem sa raiskad ka. Teine asi on see, mida sa raiskamise all mõtled.

K: Tarbid rohkem, kasutad rohkem, viskad rohkem asju ära.

V: No nii, aga nüüd mõtleme seda, mida füüsikas õpetatakse. Energia on jäävsuurus. Kuski sa ei saa raisata seda. Mis mõttes raiskad?

K: No näiteks ostad asja, viskad maha.

V: Nii, aga keegi leiab ülesse ja kasutab, on ju.

K: Kui leiab.

V: Noh kui näiteks mingi biolagunev asi on. See ei ole raiskamine, kui banaanikoore maha viskad

...

K: aga oletame mingi tehnika ...

V: ... või puurondi viskad maha. Selles saavad tõugud elada ja sellest saavad linnud elada ja ...

K: noh see on hästi lihtne

V: Nii ja naa, mida sa raiskamise all silmas pead. Aga üldpõhimõttes jah – me ilmselt raiskame kõik järjest rohkem ja rohkem.

K: Kas sa oled hakanud teadlikumalt säästma ka?

V: Alles hoidma. Vähem tarbima. Ikka on midagi., mida me oleme vähem tarbinud.

K: Mida näiteks?

V: Eluaeg on mul üks kostüüm. Ega uut asja ei osta enne, kui vana enam üldse ei kõlba. Elektrit tarbime vähe. Ma ei tea, mida veel. Söön palju. Autoga sõidan palju. Noh, tead, see on nii ja naa. See on ka umbes sihukene asi, et sel säästmisel oleks mõtet, kui kõik korraga seda teeksid. Kui ükskhaaval mõni säästab jõledalt – sureb ära sinna säästmise kätte ... Teine priiskab edasi. Siis on täitsa mõttetu. Selles mõttes noh, ma tahan ütelda, et vabatahtlik säästmine pole kunagi piisav.

K: Mhmh, aga kui näiteks on juba mõni suurem ost nagu auto, kas sa seal vaatad, kas ta võtab vähem kütust või ...

V: Ikka vaatan. Aga rahakoti pärast.

K: Hind on kõige tähtsam?

V: Ei, mitte hind. Rahakoti pärast seda, kui palju selle ülalpidamine maksma läheb. Aga see ei ole kunagi see kõige primaarsem asi. Sellepärast, et me tahame kõik korraga ära ka mahtuda. Meile ei piisa väiksest autost.

K: Mhmh, see ei ole niisama, et sulle lihtsalt meeldib suur auto ...

V: Ta ongi suurem. Võtabki rohkem kütust. Selles mõttes see ei ole päris nii lihtne, et ... noh ... see energiasäästmine nii-öelda eks ole, palju sa raha oleks nõus välja käima. See on nagu üks aspekt.

Seal on teisi asju veel, mugavus üks ole, võimaluste rohkus ...

K: Mõni võib-olla ... noh teine võtab ja ostab selle auto just sellepärast, et see talle meeldib. Suure maasturi näiteks.

V: Tal on palju raha ka. Ja kui me eeldame, mille eest raha antakse – ikka mingi väärtuse eest, üks ole, noh ju tal on see õigus. Olid ka 1000 aastat tagasi vaaraod, kes võisid kõike endale lubada. Nad ei olnud selles mõttes ebasäästlikud, et talupojad-orjad siis säästsid jõledalt. See oli hoopis teisel põhjusel. See on koguaeg niimoodi olnud. Noh, kui sa maast raha leiad, üks ole, siis see on raiskamine. Aga kui sa oled selle välja teeninud mingi kavalusega, mingi nurjatusega, siis noh, selleks raha ongi välja mõeldud. Et seda energiasäästu, muid ... moraalselt heaolu mõõta, üks ole. Et noh selles mõttes ongi niimoodi, et kui sa teenid rohkem, siis sa võid ka rohkem tarbida. Ütlen mina. Kokkuvõttes ei saa olla nii, et raiskajaid rohkem on kui neid, kes on säästjad ühiskonnas tervikuna. Raha lihtsalt ei tooda ... keegi lihtsalt ei trüki sul salaja põranda all

K: Mhmh ... aga rahvastik muudkui kasvab koguaeg ...

V: Jah, aga tervikuna rahvas jääb selle tõttu vaesemaks järjest. Järjest vaesemaks ja järjest vaesemaks. Kui meid oleks täna näiteks kuus miljardit, kui meid oleks kuuskümmend miljardit, siis me kõik loeks igat riisitera, mis me kätte saame. Me elaks kõik päikse ...

K: Noh, Eesti rahvastik väheneb, üks ju. Aga ütleme siin maailmas üldse ...

V: Noh, see on teine asi. Võrdsus üks ole. Mõni muutub rikkamaks ja enamus muutub vaesemaks. See on nagu sisemine jaotus. Mida rohkem on inimesi, seda kehvem on elukvaliteet.

Kliimasoojenemine ja kõik kannatame selle all. Tavaliselt me oma naha peal ei tunnetata seda, sest see on väike muutus. Aga tervikuna on see ikka väga halb.

K: Mhmh, aga kas sa näed kas lähitulevikus või kaugemas tulevikus võib midagi tohutult muutuda?

V: Mkm. Siis me peaks ajalugu kuskil 200 aastat tagasi keerama. Siis me saaks midagi käegakatsutavat muuta. Inimesed enam ei liigu, info ei liigu, kõik on paiksed. Mingit sellist tehnilist tootmist ei ole. Sul ei ole võimalik näiteks kivisütt Eestis saada. Ainuke võimalus on puid kütta. Me peaks ajas nii palju tagasi minema, siis alles on võimalik midagi tagasi pöörata. Siis me peame kõik tegema. Ei saa nii nagu Põhja-Korea, et laod müüri ette ja siis meie oleme need ...

K: Mhmh, noh see on nagu üldteada, et naftavarud kahanevad. Et kui ühel hetkel ei ole enam seda reaalselt energiaallikat sellistes mastaapides võtta, siis mis sa arvad, mis siis juhtub?

V: Oi, elu jääb seisma. Muidugi. Aga see õnneks muutub järk-järgult. See ei saa korraga otsa. Oleks nii, et on teada, et nädala pärast saab nafta otsa, mitte kuskilt pole võtta, siis jääks elu seisma. Aga kuna sa tead, et kümne aasta pärast on hind kümme korda kõrgem, siis hakkad mõtlema. Nemad nuputavad igal juhul midagi välja. Pannakse teadlased tööle, siis tulevad vesiniku ... mingid elektrijaamad. Tuumaenergiajaamasid ehitatakse igale poole. Kõik muu ehitus seiskub, kõik

ehitavad tuumajaamasid. Ausalt, inimesed on nii kavalad küll, et kuidagi nad ikka midagi välja leiavad. Aga noh, kallimaks läheb küll osadel. Eluviisi tuleb väga palju muutma hakata.

K: Aga sina oleksid valmis muutma?

V: Mis mõttes valmis? Vahet ei ole, nagunii sa pead seda tegema. Aga valmis küll ei ole.

K: Noh, ütleme, et see ei tuleks sujuvalt, aga tuleks äkki sinu jaoks.

V: Ta ei saa äkki tulla, selles see asi ongi. See ei saa tulla öö pealt ega järgmine nädal.

K: Aga kuidas sul see elu siis muutuks?

V: Kes seda ette teab. Ma ei ole selline futurist. Ma arvan, et minul väga ei muutu, sinul muutub rohkem. [küsitleja elab maal] Mina elan ikka linnas edasi. Sama elu. Sina ei saa enam Tartus käia.

K: Sa käiksid siis jala?

V: Ei, miks. Käiks bussiga. Bussid liiguvad veel kümme aastat. Sõidame nii nagu Pakistanis – osa katusel ja ... [hakkavad naerma]

K: Jajah, nagu Aafrika bussid.

V: Pannakse iga viie minuti tagant rong käima, selle asemel nagu praegu tunni aja tagant. Mõtles kui palju siis seal saab sõita.

K: Aga mis sinu arvates selle elukvaliteedi juures kõige rohkem rolli mängib? [paus] Noh, kas majanduslikud tegurid või sotsiaalsed tegurid või see keskkond, kus me elame ...

V: Vaata, Eestist on keskkonnast väga nurjatu rääkida. Keskkond on meil super. Maailma üks parimaid. See, et Eestis räägitakse keskkonnaprobleemidest, on jama kurat. See on sihukene populism. Aga pigem on jah, see sotsiaalne keskkond. Mina näiteks ... ma ei tea, ma olen selline konservatiiv. Mind näiteks häirib see, kui mul on rahvast palju ümberringi. Mina tahaks rahulikult oma aias, oma metsatuka all ... Vot see häirib kõige rohkem. Majanduslik on paratamatus. Kui raha ei ole, siis ei ole. Lähed vargile või teenid rohkem. Vot seda ei ole võimalik muuta, aga seda sotsiaalset keskkonda on küll võimalik väga palju muuta. See on vist see, mis kõige rohkem mõjutaks. Mina näiteks ei kujutaks ette, kui ma peaks Tokyo linnas elama. Läheks hulluks.

K: Koliksid minema sealt?

V: Kui võimalust on, igal juhul, aga kui võimalust ei ole, siis läheksin hulluks.

K: Ma ei teagi, mida sult veel küsida. [pikem paus] Mis sulle esimesena seostus siin energiakasutuse kohta?

V: Mis viimati joonistasin.

K: Elektrist hakkas pihta?

V: Ma arvan küll. [Intervjuu alguses seostas esimesena tehaseid ja tootmist.]

K: Siis lapsed ja

V: Mhmh.

K: Ja tootmine?

V: Mhmm

K: Ja lõppes kütusega?

V: Ei, sellega lõppes. Tahad, kirjutan numbrid juurde?

K: Kirjuta.

V: Vist oli nii.

K: Aga aitäh. Ma arvan, et rohkem ei ole praegu.

V: Said sa midagi sellest ka või?

9.4 Lisa 4: Intervjuu 25.12.2007, Kohilas

Intervjuu pikkus 41 minutit

Intervjueeritav: 35. a naine, 3 last (3.a, 11.a, 12.a), elab Kohilas 2-korruselises korterelamus. Peres on isiklik sõiduauto, kõrgharidus (pedagoogika), inglise keelt rääkivate algklassiõpilaste õpetaja.

[vaatavad intervjueeritava ideekaarti]

K (küsija): Sa joonistasid jah?

V (vastaja): Jah.

K [kontrollib, kas saab ideekaardil olevatest sõnadest aru]: Muutub, ei kao?

V: Mhmh. Päike on kõige keskel. Ma tean küll, et sa saad aru, et see on päike, ma igaks juhuks ütlesin. [naeravad]

K: Ja leib ... ja siis on “näm-näm”. Söövad jah?

V: Jah.

K: Nii, siis on ... Mis siin on?

V: Päikesepaneel.

K: Päikesepaneel, ahah. Jah.

V: Vist, jah. Aga siin on see, et päikeseenergia on talletunud naftasse ja põlevkivisse ja maavarasse. Siis me jälle kasutame seda kodus ja tööstuses ja ...

K: Oot, mis see on siin?

V: Hüdro. Hüdroelektrijaam.

K: Ahah, ja siis on?

V: See on tuulegeneraator ja see on tuumaenergia. Looduse hävingust ma sulle siia ei kirjutanud.

K: Mis sul kõige esimesena seostus?

V: Päike.

K: Päike.

V: Kõige pealt on päike.

K: Ja sealt edasi läks?

V: Juba tarbimiseks. [hakkab naerma] juba tarbimiseks.

K: Aga too mingeid näiteid. Miks sul just päike kõige esimesena tuli?

V: Sellepärast, et päikeseenergia on talletunud siin ja me tarbime palju ja toit, mis me tarbime, on enamuse päikeseenergiast. Sellepärast tuligi päike esimesena.

K: Mhmh. Et see on kõige aluseks?

V: Jah.

K: Seleta natukene lahti, mis sa siia oled pannud. Mis see oli? Põlevkivi? Ja siit läks maavarad edasi

V: No siit sai elektrienergiaks ... Siin kuskil peaks olema elektrijaam, mul seda siin ei ole. Või siis kütusena mujalt näiteks. Autodes kasutatakse.

K: Aga mis sul siit enda elus kõige rohkem seostub?

V: Kodumajapidamine tuleb siit: valgus ja soojus ja kõik need kodumasinad, mida on hästi palju. Pildi peal on vähem. Radikas on meil [naerab]. Meil on selle peal küte. Elektrienergiaga.

K: Sinu jaoks on siis kõige olulisemad elekter, kodumasinad, valgus?

V: Valgus ja soojus tegelikult ka. Kuna meil on soojus ka elektri peal. Muidu ma oleks arvatavasti siia joonistanud mõningad puud ja lõkkekohta, kui mul oleks siin ahjuküte olnud. Aga kuna meil nagu seda ei olegi, siis ma panin oma eluga seoses.

K: Aga kuidas sul näiteks on need kodumasinad?

V: No ilma pliidita ikka ei saaks kohe kuidagi hakkama, ma arvan. Ja samamoodi on meil vesi. Soojeneb elektriga. Kui meil läheks elekter ära, siis oleks meil täitsa kõõga. Aga muidu mul ... röster ja teekann on ka väga olulised. Röster nii oluline ei ole, aga teekann on VÄGA oluline asi. Kuigi see on ainult viimased kolm aastat vist olnud. Enne seda pole ... potiga pliidi peale ...

K: Nojah, siin kivipliiti ei ole. Alternatiivi ei ole.

V: Ongi, meil ei ole üldse. Kui elekter ära läheb, siis meil on nii kõõga. Siis me lähme kolime maale vanaema juurde. Seal on.

K: Aga te mingite teiste alternatiivide peale pole mõelnud? Näiteks gaasipliit või ...

V: Meile lubati ... no gaasipliiti ... ma kardan gaasi. Aga meil selle kütte jaoks räägiti alguses, et tuleb see kamin ja need torud niimoodi [näitab], mis tubasid soendavad, aga see nagu jäi ära. Kui me sisse kolisime, siis polnud seda kaminat kuskil selleks ajaks, kui meie tulime.

K: Keegi lubas siis, jah?

V: Alguses siis oli jah kirjas: kaminaehituse võimalus, ja sügise jooksul algab kamina ehitus. Talvel kolisime. Sügisel ei alanud midagi ja meil enam finantse ei jagunud. Elektriarve oleks võinud ka siia joonistada [naeravad].

K: Aga unistus veel on?

V: Tahaks ikka jah. Siin on võimalik püstikusse ehitada see korstnaosa ja ...

K: Kas siis tuleks ahi ja kamin või ainult kamin?

V: No ta tuleks siuke kamin, kust pärast torud lähevad nagu teistesse tubadesse, kus soojus nagu ... No ma kujutan ette, ma ei tea täpselt, sest me ei jõudnud nii kaugele selle mõtlemisega. No nimetati kaminaks. Minu pärast võib ta ahi ka olla. Lihtsalt et oleks midagi muud peale selle elektri.

V: Mhmh, et kui midagi juhtub, siis ...

V: Jah, siis on täitsa lõpp.

K: Mhmh, et siis oleks vähemalt kütmise variant ka.

V: Jah, sest siis kui külm on, siis on ikka ... Siis tee kas või ahjukartuleid endale, üks ole. Või pane katelok tulele või midagigi, aga see jah ... Praegu on meil ... kõik sellest sõltub ... Elekter on põhialuseks. Meil on küll täiesti.

K: Aga kui elekter hästi kalliks läheb? Mis siis saab?

V: Siis me kolime jälle maale. [hakkavad naerma]

K: Kolite jälle maale?

V: Aga siin Kohila alevis ... vaata meil enne oli keskküte ja sellel majal oli ka esialgu keskküte olnud, aga inimesed arvataksid välja, et vahet ei ole. Et see keskküte siin Kohilas on ka väga kallis.

K: Nii et elekter ja keskküte on praktiliselt sama?

V: Praktiliselt sama tuli välja jah. Nii et et ... Ja elektriga on siiski see, et sa mingil määral reguleerid ise, aga keskküttest sa sõltud täiesti nendest teistest ja minule lausa meeldis ... Sügisel on ju lausa kuu aega külmetada nagu jube. Mulle täitsa sobis. Las ta olla elekter.

K: Aga mille järgi te valisite, et tahate kindlasti korteris elada?

V: Sest et suvel meid ei ole Kohilas. Sellepärast. Muidu me ei jõuaks majapidamist pidada. Suvel keegi ei hoolitseks selle maja eest. Suvel oleme ikka kaks kuud kindlasti ära.

K: Aa, et kohe nii pikalt puhkate?

V: Jah. Jah.

K: Kõik kogu perega või?

V: Ei, no mees ikka jääb siia. Tema siis kastab lilli. Aga lastega lähen jah. Vahel olen kaks, kaks pool kuud ära. Ja nädalavahetusel käib oma ema juures ka veel. Ja kui meil oleks siis endal oma isiklik majapidamine, suurem, siis ...

K: Siis ei mängi välja?

V: Ei mängi välja jah. Ei hoolitse ära.

K: Aga kui siis tõesti läheks kõik nii kalliks, kas te tõepoolest siis koliksite maale kuskile? Oleks see reaalne?

V: mmm ... mina ei tahaks minna. Linnaelu on ikka ... lastel on lihtsam. Kui me ise vanainimesed oleme, siis võib elada seal kuskil metsa vahel, aga ...

K: Väikeste lastega ...

V: Jah, kool ja arst ja kõik punktid on siinsamas. Neil trennid-värgid ka veel. Ma ei tea. Sinul on see variant, et laps tuleb sul hommikul linna ja hulgub siis, teeb oma ringid ära ja tuleb sinu juurde tagasi. Aga ma ei tea ...

K: Aga te käite eraldi?

V: Ennem käisime koos, sest siis oli tore ühistransport ja ma sain tagasi minna.

K: Aga lapsed olid siis ... ?

V: Kohilas.

K: Kohilas? Iseseisvalt said hakkama siis?

V: Väga hästi said hakkama.

K: Aga kas te mõtlesite, kas neid panna linna kooli või kohe siia?

V: No mina ... Marianne oleks saanud ... ma võin kindlalt öelda, oleks igale poole saanud sisse, kui oleks katsetel käinud. Aga just see, et teda vedada, viia, tundus minu jaoks mõttetu. Kui ta suurem on, kui ta hästi õpib ja pingutab, siis ta võib ise minna kuskile keskkooli linna. Kui ta tahab, siis on see tema otsus ja mitte minu. Aga laps on väga õnnelik. Nad on mõlemad siin Kohila koolis.

K: Nad ei taha kuskile linna minna?

V: Mkm. See, et hommikul saab magada, normaalselt minna. Mingi ühistranspordiga ei seikle siin kuskil ja ... Ei, väga hea variant on. Meile sobib täiesti.

K: Et selline elukorraldus täitsa toimib nagu praegu on?

V: Jah, noh mina elaksin päris linnas ...

K: Sa ei elaks üldse siin? Aga miks te tulite siia?

V: Sellepärast, et see oli rahaliselt tol hetkel kõige reaalsem võimalus meil üldse elukohta leida.

K: Noor pere ja vähe raha?

V: Jah, täpselt. Noor pere ja vähe raha ja päris kuskil uberikus ka elada ei tahtnud.

K: Siin on palju ruumi.

V: Siin see jah. On palju ruumi.

K: Siin elate kaks aastat?

V: Jah, kaks aastat.

K: Aga eelmises [viitab eelmisele Kohila korterile]?

V: Seal tuli juba seitse aastat.

K: Nii kaua. Mitu tuba seal oli?

V: Kolm.

K: See oli natuke väiksem?

V: Jah.

K: Ja siis oli vähem lapsi ka?

V: Jah

K: Aga kas siis jäi juba see elamine seal väikseks või miks te tahtsite ümber kolida?

V: Tekkis võimalus. Täiesti ootamatult see korter läks müüki ja me tahtsime ... Noh, see maja mulle

meeldis pealt vaadates rohkem kui see Lasnamäe paneelmaja [enne Kohilat elas Tallinnas Lasnamäel 9-korruselises korterelamus]. Ja täiesti ootamatult ja täiesti soodsa hinnaga ... või noh ... ja me olime ennem küll ka vaadanud sutsu. Minu arust oli sedasi, et me alguses mõtlesime, et kui me oleme neljakesi, siis ei ole suuremat vaja. Me võime edasi kolmetoalises elada. Aga siis me mõtlesime, et oi – kui meil tuleb veel üks laps, siis ega me ei jaksagi suuremat elamist osta. Aga siis ma jäin seda last ootama ja mõtlesin, et ikka me peame suuremasse kohta kolima. Ja siis tuli see võimalus, kus ei küsitud väga palju raha ja meil oli võimalus see võtta. Sellepärast.

K: Nojah. Just see raha ja ruumid ja võimalused?

V: Jah, me oleks tõenäoliselt saanud ... pangad tol ajal pakkusid küll väga palju raha. Me oleks võinud midagi suuremat ka võtta, aga me mõtlesime, et kas me jaksame ... Et niigi võtad pikaks ajaks ja kes see sulle garanteerib, et sul tööd on ja ... Ei, maale mina ei ... Mees küll koliks. Ma võin seda sulle kohe öelda. Joonelt metsa.

K: Aga sina ei tahaks?

V: Ma päris metsa ei tahaks.

K: Sul on tähtis see, et kõik oleks lähedal?

V: Jah, ma arvan siin on see, et kõik on lähedal ja lastel on turvaline ja hea olla siin. Me elasime ju ka Lasnamäel. Mäletad? Sa oled ka Lasnamäel elanud. On sul meeles?

K: Ammu-ammu.

V: Vot-vot-vot-vot-vot.

K: Aga kuidas sulle praegu see sobib, et sa omaette pead sõitma tööle ja tagasi?

V: Ütlen ausalt või?

K: Mhmh.

V: Tead, ma ei olnud aastaid sõitnud. Ma sel sügisel õppisin uuesti sõitma nii-öelda. Ega mulle ikka ei meeldi küll. Maanteel ma juba võin. Maanteel pole hullu, et noh ühes jorus lähed, aga linnas, tead, sõeluvad kõik ja siis on valgusfoor ja jälle valgusfoor ja on roheline tuli ja ikka sõita ei saa, siis jupitad.

K: Kui saaks, siis ei sõidaks?

V: Kui oleks needsamad bussid, mis enne olid, siis ma ei sõidaks.

K: Aga rongiajad ei sobi?

V: Ei. Ja rongijaam on koolist kaugel ka. Mul läheks juba jupp aega, et rongi peale jõuda. Ja praegu, kui Mirjam on väike, ma jõuan autoga selleks ajaks koju, kui mul rong alles läheks.

K: Kui vanad tüdrukud sul on praegu?

V: Kaksteist, üksteist ja kolm.

K: Mirjamil on veel palju aega koolini?

V: Tuleb ikka jupp aega jah.

K: Tema käib siis lasteaias siin Kohilas?

V: Mhmh.

K: On rahul?

V: Praeguseks on rahul. Tuttav kasvataja on. Sellepärast, et ta teadis seda ennem ka juba. Sa üldse ei küsi energia kohta ...

K: Kõik on seoses. Kuidas sa oma elustiili praegu kirjeldaksid? [paus] Mis on sinu jaoks kõige olulisem? [paus] Mis on need väärtused, millest sa kindlasti ei ole nõus loobuma?

V: Tarmot ma mitte kellelegi ei anna. Sellist meest ei leia mitte kusagilt. [naeravad] Lapsed. Ma saan lastega praegu hästi läbi. Ja tead, töö on ka ikka oluline. On on. Tead, kodune ema on ikka ... aju kärbus ikka kõvasti.

K: Kui pikalt sa üldse oled kodus olnud?

V: Manni ja Kerstiniga ma olin ... päris kolme aastat ei tulnud ära. Aga Mirjamiga nüüd olin kaks ja pool.

K: Kui sa mingil põhjusel ei saaks sealsamas töökohas olla, mis sa siis teeks? Valiks töö Tallinnasse või Kohilasse?

V: No see oleneb täiesti, mida pakutakse. Selle mõttega, et ma kindlasti pean Tallinnas töötama, see ei ole õige.

K: Mõtleksid, et on ka võimalik koha peal?

V: Jaa. Ma usun, et on võimalik ka koha peal töötada. Aga õpetajaamet koha peal ei ole väga hea. Lähed poodi, tulevad lapsevanemad vastu. Ei ole kõige parem variant. Aga mulle meeldiks, ma olen ema pealt näinud, kui mõnus on hommikul minna ja tuled kohe koju. Sest ma praegu veedan ... poolteist tundi minu päevast on autos. Mingil määral on mõtlemiseks seal ka aega, et mis ma nüüd teen, et mingeid plaane teha. Aga rongisõit oli parem. Seal sai raamatut lugeda ja seal sai kirjutada vahepeal midagi.

K: Mhmh. Ise ei pidanud juhtima.

V: Absoluutselt. See oli väga hea. Mulle rongisõit ... ma lugesin väga palju raamatuid rongis läbi. Bussis ei lugenud, aga rongisõit mulle meeldis.

K: Mhmh. Kui saaks, sina käiksid ühistranspordiga?

V: Mina käiksin ühistranspordiga igal juhul, jah. Ühistranspordiga. Aga ma võin sulle öelda, linnas elades ma läksin tööle sama kaua kui ma siit lähen. Nii et selles suhtes ka ei ole nagu vahet. Kohila ei ole nii kaugel.

K: Kui sa saaksid valida ... noh, kui sa mõtled transporti ... mis sinu jaoks on oluline selle juures? Kas sinu jaoks on tähtis see, et oleks kindel graafik või kas on see hind oluline või mugavus või ...

ma ei tea ... [paus] Kui oleks võimalik kõikidega käia?

V: Kõikidega käia ... No vaata rongis oli inimesel kõige mugavam sõita. Bussis on kitsas ja umbne, aga samas tol hetkel sõitis buss mulle lähemale. Kool on ... no see sõltub ikka nii mitmest asjast, et ... Praegu on ajaliselt autoga mul kõige mugavam käia. Kuigi mulle see üldse ei meeldi ja lugeda ei saa. Nii et see päris. Ühest asja ei ...

K: Aeg on tähtis?

V: Aeg on. Kui on lapsed, on aeg väga tähtis. Kui mul oli siin sügisepoole ... kui mul laps oli veel maal, kui koolis hakkasin käima, siis ma käisin ühistranspordiga. Siis nagu ei olnud see aeg nii oluline, mul ei olnud kuskile kiirustada. Ma ei pidanud siia tulema ...

K: kas see hind on ka ... Kuivõrd see hind on oluline?

V: Igal juhul on rongiga kõige odavam sõita. Seal saab soodustust ka veel lisaks kõigele, kui sul on õpetajakaart.

K: Et ikkagi valiksite odavamama?

V: Ikka. Me ikka sõidaks. Ma arvan, et praegu on see bensiin nii kallis, et ...

K: Aga kui ta veel kaks korda kallimaks läheks?

V: No praegu ta ei mõjuta mu rahakotti.

K: Aga kui tõesti läheks kaks korda kallimaks?

V: Siis peab igal juhul mõtlema hakkama, et mismoodi see käimine on ja ...

K: Käiksite edasi Tallinnas või mõtleksite koha peale siia tulla?

V: No vaata palgasuhe on sihuke, et minul on palk niivõrd palju suurem, et me saame seda kütust osta. Siin seda kütuseraha ma kaotaks ilmselt veel ... Aga talu pidama ma ei hakka.

K: Mis on see kõige tähtsam, kui sa oma eluaset pead valima? Mis need kõige olulisemad tegurid on sul?

V: No minul oli, et peab hingamisruumi olema.

K: Palju ruumi?

V: Et oleks ruumi, et me ei istuks pead-jalad koos. Ausalt. Ja see ...

K. Aga asukoht? Või hind või ma ei tea ...

V: Hind ikka ka. Ega ma tean, et osad võtavad laenu, nii et pärast söövad makarone. Ma ütlesin kohe, et sihukest laenu ma ei taha. Ma tahaksin siiski edasi osta head sööki ikka ka vahetevahel ja väljas tahaks käia mõnikord. Mitte et ma jõuaksin, aga tahaksin käia. Teoreetiliselt oleks see võimalus ja

K: Sa mõtled söömas või kuskil kontsertidel?

V: Kuhu iganes, kuhu välja saaks. Teater, raamatupood, kõik läheb loosi.

K: Kas sulle šopata ka meeldib?

V: Ma vihkan poode. Mulle meeldib see, kui õde käib ja ostab mulle asju. Raamatupoed on ainuke koht, kuhu ma lähen mõnuga.

K: Kas sa ise ennast ei pea väga suureks tarbijaks või?

V: No toidupoes käib Tarmo meil. Mina teen nimekirja, et ma läheb-toob.

K: Ostate kõike, mis tahate?

V: Ei, me ei osta päris kõike, mis me tahame. Traditsioonilised asjad ikka. Enamasti ostad leib, piim, sai, vorst. Mõnikord ostame midagi head ka. Ja päris ma ei saaks niimoodi öelda, et me piirame. Ikka sinki sööme ja jogurtit sööme ja jäätist ostame ja.

K: Priiskajad ei ole?

V: Ei. Tarmo on selles suhtes väga ... ma ütlesin ... ta mõtleb selle asja peale, ta valib ka ... Noh kui on jogurtit, siis ta võtab selle, mis on parajasti soodushinnaga.

K: Mis teeb säästmise oluliseks teie jaoks? Miks te säästate?

V: Ma ei tea, miks me säästame. Ma arvan küll, et see on olemuses. Ei no mingil määral on see, et äkki kunagi tuleb suuremat ... väljaminekut on vaja, siis on hea, kui sul on tagavarasäästud kuskil olemas. Et sa pole lõputult kõike ära kulutanud. Nii kui keegi haigeks jääb, sa lähed ostad rohtusid. Sul on seda vaja. Lastel lähuvad saapad ootamatult läbi, sul on jälle vaja siukseid summasid, mida pole igapäevaellu sisse kirjutatud. Ühel tuleb hambaklambreid ostma hakata varsti. Kui ei säästaks, siis ei paneks sinna suhu midagi.

K: Midagi te ei ole hakanud rohkem raiskama või vastupidi?

V: No kui me autoga sõidame, me hoiame kõike hästi kokku, sest ma ei julge oma rajalt kõrvale astuda ja ma ei käi üldse poes.

K: Aga elulaadis ei ole selliseid muudatusi? Samas sa olid kodus siin ... Ses suhtes tuli juurde seda liikumist?

V: Mitte oluliselt. Ainult tööle ja tagasi. Ei ma ei ütles. Vaid see sõit tööle ja tagasi. Poes mina käin endiselt väga harva. Kui ikka selga midagi panna ei ole, siis ... Kui ma nüüd kodune olin, siis ma üldse endale riideid ei ostnud. T-särgid võib-olla sain uuemad. Kui tööle läksin, siis ma tegin ühe väljamineku. Aga see oli ka arvestatud, et kui ma tööle lähen, siis ma pean endale normaalsed tööriided muretsema. Aga siis ma käin, mul on õde kaasas, kes ütleb: "Ära vingu, me ostame sulle selle paari pükse ära ... Samas ma ütlen, ega me nii väga säästjad ka ei ole. Lastele, kui on vaja, siis me ikka ostame need saapad ära. Saavad omale uue jope, aga saavad endale ka sugulastelt.

K: Aga sellised ostlejad ka ei ole?

V: Ei, seal on liiga palju inimesi.

K: Kuidas sa oma eluviisi üldse kirjeldaksid?

V: Istuv. [naeravad]

K: Väga kokkuhoidlik.

V: Kodune. Me ei käi väga palju väljas ja meil ei käi väga palju külalisi.

K: Kas te ise käite külas?

V: Vähem. Ikka sugulastega käime rohkem läbi. Sünnipäevadel saab mõnel sõbral mõnikord käidud.

K: Palju seda sul aastas kokku tuleb neid kordi kuskile kaugemale?

V: Kaugemale noh ... jälle sugulasi vaatama ja suved me veedame ka ühes ja samas kohas praktiliselt. Sel suvel käisime me Saaremaal ka. Kohtusin oma õega. Ei, suht kodused inimesed ikka. Ei käi palju väljas.

K: Kui te sõidate suvekodusse, kas te siis ka sõidate palju edasi-tagasi seal ringi?

V: Me oleme täiesti paigal. Liigutame varbaid ja ... noh ämmal me käime vahepeal külas. Me käime vähe. Isegi neid teisi sugulasi käime vähe vaatamas. Ma küll vahest tahaksin ... mulle meeldib vaadata, kui käid vahel külas, et kui tore on – elu keeb ja ... Oleks tore, kui mul ka keeb, aga siis pead ... Kui on puhkepäev, siis tahad kodus niisama jalgu kõlgutada.

K: Mhmh, aga kui sa nüüd pead ostma endale tõesti uusi asju, mida sul on vaja, ükskõik kas ta on suur asi nagu auto või on eriti pisike asi nagu on elektripirn laes, mille järgi sa selle otsuse teed? Millise sa ostad?

V: Auto ja elektripirni. Ütlen mehele: “mees, mul on autot ja elektripirni vaja”. Aga tema käsib mul jälle kardinaid ja muid siukseid asju osta.

K: Aga kui sa näiteks tahad omale kööki mingit elektririista, mis sinu tööd hõlbustaksid?

V: See on meil üle kümne aasta vana [osutab ümberringi köögis olevatele masinatele]. See on meil ... selle ostis mees pärast seda, kui ta ei viitsinud enam hautada ... see on ka kaheksa aastat vana ... See on ka kümme aastat vana ... Pliidikene on meil ... ka vist tuleb 10 aastat ära. Kui on hädavajadus, siis.

K: Aga oletame, et näiteks midagi pesumasinaga juhtub. Pead ostma uue pesumasinaga. Kas sina otsustad siis ka midagi?

V: Pesumasinat jaa. See on nagu ka minu rida. Sest mina ütlesin, et oleks kiirpesuprogramm peal ja ...

K: Kas seal on oluline, kui palju ta maksab või on pigem oluline see, et ...

V: No kõige kallimat ei osta.

K: ... või on omadused olulised?

V: No mina ikka tahaks, et ta peseks hästi. Nimi ei pea olema. Ta võib ka ... Maale osteti meile mingi ... ma ei mäleta, mis selle nimi oli, aga mingi, mida ma ennem kuulnud ei olnud. Igatahes ei olnud Electrolux. Aga need me ostsime ... Kus me selle pliidi ostsime? See oli hea ... Noorele

perele, kui sa kirjutasid, et see, sii santi soodukat tookord ja siis ma olin kodune ema ja siis ma kirjutasin ühe väikse essee ja siis me saime soodushinnaga ja ... Selle ma ostsin vist. Ega ma seda esimese palga eest ei ostnud, aga siis kui ma tööl hakkasin käima, siis ostsin.

K: Aga sa pigem ostad selle, mis meeldib?

V: Jah. Ei noh, kõike, mis meeldib, ei saa. Selle koha pealt ma saan kohe öelda, et ostmine oli väga õudne protseduur. Seal on ... Need, mis meeldib, ka riietest, meeldib-meeldib, vaatan hinnasildi ära, ütlen, et ega mulle ikka tegelikult väga ei meeldigi. Et mul ei ole seda nii väga vaja. Päris nii, et ma võtan seda, mis mulle meeldib, ikka ei toimi.

K: Aga kui oli auto ostmine sulle, kas sa siis otsustasid ise ka midagi?

V: Ma ütlesin, et ei tohi väga suur olla. See oli ainukene ... Ma isegi ei näinud seda ... või ma nägin autot ja sain proovida sõitu. Ei olnud kohutavalt suur ja ma tulin taga nagu toime.

K: Põhiline oli see, et sa tunned ennast mugavalt?

V: Jah. Ja põhiline oli see, et ei pidanud väga kaua valima. Sai ruttu kätte ja mul oli seda suht kiiresti vaja. Kuigi Tarmo oleks tahtnud, et ma oleks sõitnud selle vana Opeliga, mis hakkab laiali vajuma, siis mina ütlesin, et sellega mina ka ei sõida. Seda et mina kuskil tee peal parandama hakkab ... ta peab olema ikka töökorras ka. Ta ei olnud väga uus ja seal ei olnud ...

K: Aga seal ei olnud siis see tähtis, et palju sa säästad kütust või ... või ma ei tea?

V: No, ma arvan, et Tarmo mõtles selle peale ka, et arvutas kohe ära, kui palju kulub ja ...

K: Aga sina siis seda ei otsustanud?

V: Ei. Seda mina ei otsustanud.

K: Sina ütlesid ainult, et mulle meeldib see värv?

V: Isegi värvi ma ei valinud. Mulle lihtsalt öeldi, et see on roheline. Et kas me sellepärast jätame ostmata vä? [naeravad] Tahad sa mett ka?

K: Suhkrust piisab. Aa, sul on piparmünditee. Ükskõik. Tegelikult natukene võib küll midagi magusat ka olla.

V: Ära sa oma paberite peale tilguta. Tead, raamatutega oli küll täitsa probleem, kui ma tööl käisin. Kui rongiga käisin, jäi tee peale täitsa mitu raamatupoodi ette. Ja siis ma ikka vahest tulin, raamatud kotis koju. [müristab mingi kõva asjaga – lohistades seda mööda lauda – ei kuule sõnu] ... et ta ei teaks, et ma olen jälle raamatuid ostnud.

K: Kas sul näiteks viimaste aastate jooksul on sellist tunnet ka olnud, et sa oled mingi asja pealt hakanud hästi kokku hoidma?

V: Hästi kokku?

K: Noh, et oled hakanud säästma rohkem kui enne.

V: Rohkem kui enne? Ei, ma säästsin juba ennem. [kõlistab lusikat tee tassis] Ma ikka säästsin juba

ennem. Millegi pealt ... Vaata, nüüd on suurem korter, nüüd on kulused rohkem. Sellega me arvestasime ka, et siin läheb ikka rohkem seda ... Ja kõik asjad on kallimaks läinud. Säästmine on palju keerulisem kui enne. Ei, ei säästa rohkem kui enne.

K: Et pigem neid nõudmisi tuleb rohkem juurde?

V: Nõudmisi ei tulegi juurde, aga kõik needsamad asjad, mis on olnud, on läinud kallimaks. Ma ei ole kodumasinaid mitte midagi juurde ostnud. Need on kõik vanast kohast kaasa tulnud ja juba üleelmisest kohast kaasa tulnud.

K: Kui näiteks mõelda, et lapsed kasvavad suuremaks ...

V: Laste peale läheb küll, jah.

K: Nende arvelt tuleb juurde ... tegevusi, nt ringe?

V: Ringid on, aga nende pealt me ei ole ka koonerdanud.

K: Riided ...

V: No riietega õnneks on meil nii, et meil ei ole kõik värske ja poest. Meil on nad päris paju saanud sugulaste käest ka. Ja nad on selles suhtes täitsa leplikud tüdrukud. Mirjam ma võin öelda, et ... Ise ma olen talle ostnud ainult ühe kleidi ja kaks paari retuuse ja aluspükse. Kõik muu on Marje [intervjueeritava õde] poisi riided. Mütsi ostsime ka säästukast. Meil oli sinine müts ja meid kutsuti: "Maltšik! Maltšik!". Ja siis ma läksin, ostsin talle esimese roosa mütsi, et edaspidi ei öelda "maltšik". Aga temaga oli ... ja ta läks jõle ruttu läks poti peale, nii et me saime pampersitest ruttu lahti. Rinnapiima sai kohutavalt kaua. Ma ütlen, et juba siis ma säästsin. Et kuigi võiks mõelda, et laste tulekuga võiks kulused rohkem olla, ei, vot siis nagu oli tema ... tema vankrid ja voodid ja kõik asjad olid küla pealt saadud. Mitte midagi ei ostnud temale. Turvatool ja kõik kõik kõik olid juba kasutuses olnud asjad.

K: Kui tüdrukud kasvavad suuremaks ja igatüks tahab oma ringis käia ... Praegu ma saan aru, et üks on Tallinnas – see võistlustants või peotants ...

V: Jah.

K: Kas neid võib juurde tulla? Teised tahavad ka võib-olla midagi sellist, mida ainult linnas saab.

V: No mitte enne, kui Mirjam sinnamaani jõuab. Kerstin on väga rahul Kohila korvpalliga. Tal on siin sõbrad ja treener ja ...

K: Sõitmisi ei ole juurde tulemas?

V: Ei tea, neil on organiseeritud ka see võistlustel käimine – ühiselt kogu see kamp läheb ja lapsevanemad veavad või midagi. Marianne ... Ei, ma ei usu, et Kerstin linnas hakkab käima. Noh, kes see teab, kui suuremaks saab, eks siis ise vaatab.

K. Mis sinu arvates on sinu elukorralduse juures kõige energiamahukam? [paus] Mille peale sul nagu ...

V: Isiklikku energiat või sa mõtled nüüd seda ... eee. Eee

K: Mõlemat. Eks üks on kaudne ...

V: Eks meil võtab ... elekter võtab meil siin. Elektrienergiat me kulutame rohkem kui oleks viisakas, ma arvan.

K: Mis oleks viisakas?

V: Ma ei tea. Nii et teistele ka jääks. Et ei pea nii palju tulesid olema ja ei pea telekat nii palju vaatama ja arvutit ei ole ka nii palju näppida nagu meil siin mõned näpivad.

K: Aga radiaatorid sees?

V: Tead, kui külm on, on jõle hea, et nad sees on. Siis ei jagaks teistele. Nad võivad siis sooja tulla, kui neil väga külm on. Sooja pealt nagu ei ...

K: see peab olema?

V: Soe ikka peab olema. Kui me alguses kolisime ja siis ma olin siin üksinda. Päeval lapsega kodus. Ja siis oli nii külm. See oli nii külm talv. Ma olin sinine täiesti. Ja siis ma mõtlesin, et selle koha pealt me küll väga kokkuhoidu ei tee. Energiakulu ... Lastega jändamisele kulub ka energiat, minu energiat. Seda kulub küll.

K: Jah, see on see teine ...

V: Ja kui nad laseks mul magada (Mirjam), siis mul oleks ja jätkuks seda poole rohkem.

K: Siis sa oleks säästurežiimil ...

V: Jah.

K: Kui sa peaks otsustama, mis on sinu arvates kõige energiamahukam sellistest asjadest nagu majapidamise valgustus, igasugused elektriseadmed, siis teiselt poolt küte nii oma elamises kui majapidamistes kui sinu töökohas – kõik need kontorid ja tööruumid, siis tänavatel on valgustus, siis on veel transport, mis igal pool edasi-tagasi vurab ja tööstushoonetes tootmine. Mis sinu arvates kõige rohkem energiat võtab?

V: Mina miskipärast ... ma arvan, ma ei tea ... Ma pakun, et need tööstused. Aga ma kujutan ette, et ka see inimeste igapäevane elu ... see kõige tavalisem igapäevane elu on ikka väga väga ... noh küttekulu ... Me elame põhjamaal. Ma arvan, et me kasutame enamus oma energiast kütmiseks ära. Nii elektri, kui selle puidu ja muud ... kõik see läheb sinna sooja tegemiseks.

K: Mhmh. Aga kuidas see transport seal teiste hulgas sees on?

V: Tead kui vaadata, kui palju neid autosid on ... ma muidu ei oleks ütelnud, aga minu arust on isegi, et siit Kohilast Tallinnasse sa ei sõida nagu maanteel, vaid nagu linna tänaval.

K: Nii tihedalt?

V: Õudsalt tihedaks on läinud, jah. Ma ütleksin, isegi see, mis ma koju jäin ... kolm aastat tagasi. Et sellega võrreldes juba on mitmekordistunud see asi. Kui vanasti oli, et linnas teatud kellaajal nagu

tundus, et autosid on vähem, siis nüüd tundub, et pole üldse neid vähem. Tuleb juurde. Aga ma ei saa öelda ka, et ühistransport oleks inimesesõbralikumaks tehtud, kui sa minu arvamust küsid. Minu arust on ta aina ... [paus]

K: Mis oleks olulisim siis, et sa läheks hea meelelega?

V: Mina läheks hea meelelega ühistranspordiga. Mina ei taha ise autoga sõita. Minu arust on see ...

K: Aga milline see ühistransport peab olema?

V: Usaldusväärne, et ta jõuab ikka kohale ilusasti. Ja kui lubatud on, tuleb kohale ja et ta oleks mitte ainult kaks korda päevas, vaid inimestele sobival ajal. Bussid tulevad praegu nii ... Vanasti oli ... buss tuli kella nelja ajal, tuli kuskil viis läbi natukene ja siis tuli veel üks buss. Siis jäeti neljane buss ära. Okei, tuli poole kuue ajal üks. Hea küll, las tuleb. Nüüd tuleb kell seitse üks buss. No see ei ole ju üldse mingi normaalne aeg.

K: Siis pead kaua ootama ja aega raiskama?

V: Jah. Mhmh. Autosõidule raiskad ka aega, aga ikkagi ma olen pool kuus kodus. Pool viis olen kodus.

K: see on päris vara ju.

V: See ongi ikka väga vara. Kodus pool viis.

K: Sul on poole kohaga praegu töö?

V: Jah, praegu on poole kohaga.

K: Kui oleks täiskohaga, kas siis sobiks?

V: Tagasi saaksin samal ajal, aga ma peaks kole vara hommikul minema.

K: Praegu saad hiljem?

V: Jah, praegu lähen ikka, kui see tiptund on möödunud. Päris sujuvalt vahel sõidab, aga oma nelikümmend-nelikümmend viis minutit läheb ikka. Aga ma ei ole päris kindel, et ma oma aega asjalikumalt kasutaksin, kui ma käiksin siinsamas tööl. Ma arvan, et ma nokiks ikka nina vahepeal ja ei teeks kasulikku tööd. Vahiks telekat võib-olla.

K: Mis on sinu arvates sinu elukvaliteedi juures kõige tähtsamad asjad? Majanduslik pool, sotsiaalne pool või siis keskkond, nt kas on puhas keskkond või ... Mis on kõige olulisem tegur?

V: Küll nüüd hästi küsis, eks ole? [naeravad] Tegelikult oleks kõige olulisem ... võib-olla, et see kamp siin oleks terve ja et omavahel läbi saaks. Siis ei ole isegi tubade suurusel tähtsust. Kuigi mulle tundub, et suuremates tubades saadakse paremini läbi ja siis võid omaette joriseda. Et väiksetes astud üksteisele varbale ja ... Aga siis see turvalisus selles mõttes, et kui lapsed läksid kooli, siis pärast selgus ... ega mina ei teadnud, et nad ei saanud võtmega korralikult ustki lahti. Aga siis tulid naabritädid või keegi ikka tuli ja aitas. Aga ma Lasnamäel seda asja ette ei kujuta.

K: see sotsiaalne pool on siis ikka väga tähtis ...

V: Jaa, see on ... on väga. Et ma tunnen oma naabreid, ma tean. Jah. Et see ... mul on nagu ülevaade, kus lapsed viibivad ja et ma oskan neid kuskilt otsida. Suures linnas sa ei oska neid isegi kuskilt otsida, kui nad sul ära kaovad. Siin sa ikka tead. Tunned kedagi, kes tunneb kedagi, kes tunneb kedagi teist, kes teab võib-olla, kus su lapsed on. Mitte et nad alati kuskil käiks, nad tulevad alati koju, aga süda on rahul.

K: Aga kui sa pead lastega kuskile koos minema, kas selline asi on ka mõeldav, et te lähete näiteks jalgratastega või jalgsi?

V: No siin Kohilas me käimegi jalgsi.

K: Nojah, aga ma mõtlen ...

V: Rongiga me sõidame. Linna me oleme ikka rongiga sõitnud. Aga kui Tarmo on, siis me ei sõida rongiga, siis me sõidame autoga.

K: Mhmh, kui ikka võimalus on, siis autoga?

V: Kui on ikka Tarmo, siis me läheme autoga. Aga kui ainult mina ja lapsed, siis mina sõidan hea meelega rongiga. Kui ikka aja peale ei pea minema, siis see on nii lihtne. Ja linnas ta on nii mõnusalt ... Peatub Tallinn-Väikses kui seal Baltijaamas ja siis liigud. Õde on mul autoomanik. Tema tuleb ikka vahest siia selle rongiga.

K: Käib terve perega?

V: Lapsega. Mees ei käi kuskil. Aga et sa teaks, mu õde vahepeal mõtles, et koliks Kohilasse. Aga nad ei kolinud Kohilasse.

K: Ahaa. Aga miks nad oleks siis tulnud? [paus] Siis oleks saanud teie perega suhelda või?

V: Ma arvan küll, et meie olime väga oluline tegur. Teine oleks olnud see, et väikses kohas koolis käia oleks lapsel parem. Aga nad ei jõudnud siia.

K: Mis sa arvad, kas selline harjumuste muutmine on hästi raske?

V: Kohutavalt. Ma arvan, et meie oma harjumusi üldse ei muuda, need ainult süvenevad.

K: Süvenevad jah?

V: Tõsiselt.

K: Kui sa peaks midagi endale kõige tähtsamat muutma oma elukorralduses ...

V: Tead, kolmanda lapse saamine oli juba väga suur elukorralduse muutus, kui sa teada tahad. See oli juba jah, aga selles mõttes, et kohe päris metsa kolida, ma väga ei taha küll. Ega ikka ei taha küll. Ega elu on nii ära hellitanud. Ma just mõtlesin siin, et me tarbime ikka kõvasti.

K: Hakkate aina rohkem tarbima või?

V: Söögiisu ei ole oluliselt tõusnud.

K: See ei ole, jah?

V: See ei ole väga palju tõusnud. [hakkab naerma] Ja õnneks on meil veel see maamajandus ka veel

olemas. Kartul ja sihuke asi tuleb ikka maalt vanaema käest.

K: Aga mida te tarbiksite?

V: Mida ma veel ostaksin või?

K: Mhmh.

V: Juustu [naerab].

K: No see on söök.

V: Aga mida veel tarbiksin ... Tegelikult see jääb aja, mitte raha taha – väljaskäimine. Ee jääb raudselt aja taha.

K: Mikspärast ta siis jääb?

V: No siis peaks olema keegi, kes lapsi vaatab ja siis sa pead sinna linna sõitma ja siis sa pead sealt linnast tagasi tulema ja ... Siis nagu ei jaksa organiseerida, kui nii mitme asjaga peab arvestama ...

Seda ma teeksin küll, et tahaks teatris rohkem käia. Sel aastal käisin ainult kahel etendusel.

Vahepeal ei käinud üldse. Nüüd ei käi mitte ühelgi etendusel. No kino ei ole nii, see on niisama. A me ei reisi ka üldse.

K: Aga tahaks?

V: Tead, me suvel ikka suvitame seal mere ääres, siis mõtled, et no kus see seal parem ikka on kui oma kodus. Jah, nagu tahaks küll käia korra kuskil, nii et ... mitte sihukesel grupiekskursioonil, aga kuidagi niimoodi, et tuttavad lähevad kõik koos ja vaatavad.

K: Kuskile matkama näiteks või?

V: Päril matkama ei läheks, ma läheks kuskile linna.

K: Tarbiks kultuuri?

V: Nii väga ka ei tarbi, aga natukene tahaks vaadata. Kas või Londonis käiks korra ära. Mina ei ole Londonis käinud.

K: Reisiks, kui saaks?

V: Võib-olla ikka reisiks, aga siis tekib ikka see, et kes vaatab lapsi. Kui koos lastega minna, siis sa pead teistmoodi minema.

K: Koos lastega sa ei käiks niimoodi?

V: Helsingi Tivolis oleme käinud ja Heureka ja ...

K: Kõigi kolmega?

V: Mirjamit ei olnud veel olemas. Siis me olime ikka nende teistega. Mirjam, ta on nii väike. Talle nagunii mitte midagi meelde ei jää. Mis asja ma vean tast kuskile, ei tea kuhu. Reisimine käib selles mõttes eraldi, et mees käib oma tööasjus ja mina oma tööasjus.

K: Ja Tallinnas käite aeg-ajalt koos?

V: Jah, juhtub sedagi [naeravad]. Mõnikord.

K: Ei teagi, mida veel ... vist ei ole.

9.5 Lisa 5: Intervjuu 25.12.2007, Kohilas

Intervjuu pikkus 33 minutit.

Intervjueeritav: 38. a mees, 3 last (3.a, 11.a, 12.a), elab Kohilas 2-korruselises korterelamus. Peres on isiklik sõiduauto ja tööauto. Kõrgharidus (peenmehaanika). Töötab autovaruosade turunduses.

[vaatavad intervjueeritava joonistatud ideekaarti]

K: Nii. Päike, valgus, soojus. Mis see on?

V: Elu.

K: Elu. Mhmh. Ma kirjutan igaks juhuks peale, et ma saaks aru. Nii, siin on töö. Mida sa siin töö all silmas pead?

V: Füüsiline töö.

K: see töö, mida sa igapäev teed?

V: Jah.

K: Et leiba teenida? Või siis ...

V: Igasugune töö.

K: Kodus näiteks ja ... ?

V: Jah.

K: Söök ...

V: Jah, selleks et tööd teha, on vaja süüa.

K: Siis on siin veel teised. Elekter ...

V: Kahekümne viies energiatarbimise režiim.

K: Mis see tähendab?

V: Ma ei tea, oli sihuke. Muudkui korrati. Siia maani püsib meeles. Nii kui elektrist juttu tuleb, siis kõigepealt see tuleb meelde.

K: Ahah. Nii. Elektri taga on siis tööstus ...

V: Tööstus, valgus, soojus.

K: Mhmh. Oskad sa neid lahti seletada? Mis sa selle tööstuse all näiteks silmas pead? Too lihtsalt näiteid.

V: Tootmine, ehitus. Kõik käib elektri peal.

K: Valgus ... See on siis valgustamine?

V: Jah. Elektriga soojus.

K: Soojus on siis?

V: Küte.

K: Jah, küte.

V: Meil on elektriküte.

K: Siis on kütus. Bensiin, diisel. Ja muu?

V: Puu.

K: Puu? Aa, puuküte. See on siis majapidamise küte või?

V: Põhimõtteliselt jah. Ega mujal teda naljalt ei kasutata.

K: Siin diisli all on buss, eks? Ja puu all soe? Mhmh. Ja siis on radiatsioon. Mis sa selle all mõtlesid siin?

V: Tuumaenergiat.

K: Ja siit edasi? Aa, et ...

V: Üks suund on siis elektriravi ja nii edasi. Teine suund on siis pomm ...

K: Sõjatööstus?

V: Jah.

K: Okei. Aga räägi mulle näiteks sihukest asja, et kuidas teie elukorraldus siin on? Te sõidate palju ... Kuidas see tavaline argipäev sul välja näeb? Hommikul siit linna?

V: Hommikul linna. Vahel on mõned töösõidud. Õhtul sama teed pidi tagasi.

K: Töösõidud on linnast välja?

V: See võib olla täitsa linnas sees.

K: Oot, mis tööd sa teed?

V: Autovaruosade tootejuht. Põhiaeg olen kontoris, aga vahest siis käin mööda Eestit ringi. Tallinnas on ikka põhiaeg, aga on ka pikad otsad siin.

K: Aga see on siis sul oma auto või tööauto, mis sul kasutada antud on? [paus] Millega sa neid sõite teed?

V: Töösõite teen tööautoga. Aga muidu on oma auto. [paus]

K: Noh, oled linnas seal ja õhtul tuled jälle koju autoga. [paus]

V: Mhmh.

K: Aga kuidas lapsed käivad? [paus] Kas lapsed on kohapeal koolis?

V: No nendel on ligidal, jah.

K: Neid ei pea kooli viima?

V: Ei, kooli mitte, aga Mariannel on trennid peale kooli siis.

K: Kas need trennid on siin Kohilas või?

V: Ei, need on linnas.

K: Tallinnas jah?

V: Jah. Ta läheb siit rongi või bussiga. Rongiga põhiliselt. Bussid ei lähe enam sobival ajal. Enne käis bussiga ka. Aga tagasi siis kordamööda toome. Kuna siit käib teisi lapsi veel, siis on meil sedasi graafik, et igaüks saab ühe päeva nädalas tuua.

K: Mismoodi see otsus tuli, et ta hakkab linnas trennis käima? [paus] Kas siin Kohilas oli ka trenne?

V: Ei, ta hakkas siin käima, aga kui edasi jõudis, siis ... väikestel on siin, aga suurtel enam ei ole sedasama trenni.

K: Mis trenn see on?

V: Peotants.

K: Peotants?

V: Võistlustants.

K: Ahah, et siin ei olnud siis rohkem võimalusi.

V: Jah, nüüd on siis suurte trennid on ainult linnas, jah. Ja partner on tal ka linnast, kuna siit poisid ei tahtnud käia enam. Siis ei jäänud enam muud võimalust, kas ära lõpetada või linnas käia. Nüüd käib linnas.

K: Teised käivad ka kuskil trennis või?

V: Teised?

K: Jah, ringides või kuskil.

V: Sa mõtled minu teisi?

K: Jah.

V: Kerstin käib palli mängimas.

K: Siin kohapeal?

V: Tema on kohapeal trennid ja võistlustel ka. Siis võetakse buss tavaliselt ja buss toob. Aga noh, pisike [tütar] veel ei käi. Kunstiring siin on, aga see on lasteaia juures.

K: Aga kas teised tahaksid kuskile linna veel trenni minna või huviringi?

V: Linna nii väga ei taheta. Sõidu peale kulub nii palju aega.

K: Põhiline siis ongi autoga sõidutamine trenni ja tagasi? Või on siin bussid ja rongid ka?

V: Rongid on küll, aga nendega jälle trenniajad ei sobi. Bussiliin ... sobiv võeti maha. Väike buss käis seda vahet enne. Sellega oli muidu sobival ajal. See sõitis neil linnas kooli ette, kus neil see trenn on, aga see võeti maha. Ei tasuvat ära. Nüüd saavad veel ainult rongiga.

K: Aga need ajad sobivad?

V: Minekuaeg jah. Ühe päeva viib treener ise. Treeneril on siin väikestega tund, siis võtab treener ise nad kaasa siit. Aga teistel päevadel ta käib rongiga jah. Aga noh, kuna tulekuaeg jääb nii hilja peale, siis ei taha öösel neil linna peal lasta üldse hulkuda.

K: Siis käid ekstra järel?

V: Jah.

K: Siis läheb päris palju bensiini ka edasi-tagasi voormise peale?

V: Jaa.

K: Kas te käite Terjega eraldi autodega?

V: Terjel on oma auto nüüd. Jah, just võtsimegi sellest sügisest nüüd jälle olude pärast. Kuna jällegi see sobiv buss jäi liinist ära ja tema tööajad on teised kui minul. Vanasti me käisime jah ... hommikul koos läksime ja tema tuli bussiga tagasi. Aga kuna seda sobivat bussi ei ole enam, siis jäi võimalus, kas siis ootab seal mingi tund aega, hulgub mööda linna ringi ...

K: see talle ei sobinud?

V: Noh, samas on laps ka vaja lasteaiast ära tuua. Siis on temal ka pikk päev. Ta nüüd läheb ka praegu hiljem. Siis sai jah, ostetud teine auto ja läheb oma aega ...

K: Tema sõidab siis hommikul tööle ...

V: Kell üksteist praegu, mitte päris hommikul ja siis ta saab mingi neljast tagasi. Ta on osalise ajaga. Siis ta jõuab hommikul lapse viia ja õhtul saab siis varem tagasi ka. Ei pea nii pikka päeva olema.

K: Oma tulude ja kuludega tulete välja? [paus] Ses suhtes, kui kaks autot on, siis bensiinikulud on päris suured? [paus] Edasi-tagasi voormisel ...

V: No on.

K: Või sul läheb tööautol ...

V: Mul on osaliselt. No mis ... pikki sõite ma teen firmaautoga töö ajal. Siis ma oma autot ei kasuta. Oma autol mul on kah osaline kompensatsioon.

K: Et kui rahakoti peale ei hakka, siis saaksite ükskõik kui palju ...

V: Jah, kas tasub üldse tööl käia või ei tasu. Kui peab tööl käima selle jaoks, et saaks sõidukulusid katta ja tööle minna, siis ei ole mõtet tööl käia.

K: Kas te seda olete mõelnud, et siin koha peal mingit tööd leida? [paus] Või siin ei ole tasuvat tööd?

V: No sellist ala mitte, jah. Siia küll tuleb järjest neid juurde, aga see valik on üsna kesine.

K: Mhmh. Et see on ikka see põhitegur ...

V: No praegu ikkagi jah, selles koolis ta teenib ikka märksa rohkem, kui meie koolis. Ega minul nüüd ka sihukest ... seda ala, mis mina tahaksin, seda küll ei ole. Kas siia tööstusesse minna või ...

K: Aga kas sinul on mingid plaanid, kui tüdrukud tahaksid linnas midagi ekstra teha ... Kas teie poolt on roheline tuli neile? Ükskõik, mida tahaks, siis saaks? [paus] Tüdrukud kasvavad aina suuremaks ...

V: Jah, muidugi. Noh ikka, kui leiavad asja, mida nad tahavad teha ja kui meil ikkagi võimalus on, siis saavad ise valida. Sest seda sunniviisil teha, seda nüüd ka pole mõtet. Jah et kui neil on tegevus, mida nad tahavad teha. [pudistab midagi, millest aru ei saa] Kui neil mingi tegevus on, noh las nad teevad.

K: Kuidas te siin kütate? Teil on siin elekt ... keskküte, eks?

V: Elektriküte on.

K: Elektriküte? Teil on päris suur elamispind, eks. Palju seda siin on?

V: Üheksakümmend ruutu.

K: Mhmh, viis tuba, eks ju. Kas see läheb ka päris kulukaks?

V: Jaa.

K: Elektriküte ...

V: Talvel on kuskil kaks tuhat krooni kütte peale. Või noh, see on küll kogu elekter ...

K: Valgustus ja muu.

V: Pliidad, boilerid ja ... Tuled võtavad vähe.

K: Suvel on vähe? Hoiate kokku siis?

V: Noh, suvel on jah sääst, aga suvel on üldse – lapsed ja naised on maal siis enamusest. Neil on pikad vaheajad. Siis ma elan siin üksipäini. Siis kütet ei ole ja paljudestki seda vettki kulub. Jah, siis on jah see säästuprogramm. Aga talvel jah, ei saa ... Aga teisalt ega siin kohalik keskküte on ka päris kallis.

K: Kas see võimalus on muidu olemas? [paus] Kas teil on koguaeg elektriküte olnud?

V: Ei, siin juba meie tulles oli elektriküte sees, aga veel enne seda oli siin keskküte.

K: Kui teil oleks valida, kumba ... ?

V: Siis võtaks üleüldse ... läheks puidukütte peale.

K: Miks?

V: See plaan on ka, aga teostus jälle ... Kättevõtmise asi, et korsten püsti panna ja ahi sisse teha hoopis.

K: Aga mis põhjusel? Mis ta eelised on sinu jaoks? [paus] Selle puidukütte eelised?

V: No esiteks ta on üldse tervisesõbralik. Elektriküte ikkagi kuivatab. Kulukas puiduküte on ikkagi siinamaani. [pudistab sõnu, nii et ei saa aru] Elav tuli on lihtsalt hubane.

K: On.

V: Kuna me oleme esimesed, siis peab saama kõik ülemised naabrid nõusse ja see ei ole päris nii lihtne ...

K: Aga on juba nendega räägitud ka või ei ole?

V: See, kes meie kohal on, see on päri asjaga, jah. Nüüd aga kolmanda omaga ei tea, kuna temal on

juba üks korsten püsti pandud omale. Nii et tema väga huvitatud ei ole. Seal on ka ... Naine üksinda täisealise lapsega ... mis laps ta enam on, tal omakorda laps juba. Nii et nendega seal jah on, aga tema pole nii väga huvitatud.

K: Aga see puuküte oleks hubane, tervislik?

V: Hinnasäästlik on ka ikkagi.

K: Kas te olete igapäevastes toimetustes teadlikult ka midagi säästnud? [paus] No kui te sõidate või ...

V: Noh, ega nii väga sellest seisukohast küll ei mõtle. Kui ikkagi vaja on midagi teha, siis see saab ära tehtud ja ...

K: Selles mõttes ei hakka ... ma ei tea ... siin Eesti Energia pakub siin rohelist energiat, et maksad rohkem ... Sedaviisi ei mõtle?

V: Ei, sellest kohast [pudistab sõnu] jääme oma kulu peale. See tähendab kohe lisakulutust.

K: Need igapäevased toimetused on enda jaoks ikka kõige lähemal?

V: Ikka jah. Selle koha pealt aeg ja palju selle peale kulub siis.

K: Aga kui sulle antakse valik, mis on sinu arvates kõige energianõudlikum või -säästlikum ... kus on siis transport, kütmine – majapidamise kütmine, valgustus ... et mis sinu arvates on kõige energiamahukam? [paus] Kuidas sulle tundub?

V: Pole selle peale üldse mõelnud. Energiamahukam?

K. Jah.

V: Meil vast elekter ole kõige rohkem.

K: Sellepärast, et see on küte, jah?

V: Jah, kütte pärast ikkagi. Selle järgi ka ikkagi, kui kedagi kodus ei ole. Talvisel ajal ei saa päris sisse-välja lükata. Ega see on ka, et kui oled vahepeal ära läinud ja maha on jahtunud, siis pead uuesti üles kütma. Tegelikult rohkemgi veel. Nii et ta on ikkagi jah ... kui ta külmaks läheb, siis ta on ...[pudistab sõnu] Kütus on ehk järgmiseks.

K: Aga kui tõuseb veel? Tõuseb kahekordseks, mis sa siis teed?

V: Siis hakkab mõtlema, kas ära tasub.

K: Kas hakkaksite siis ümber korraldama oma elulaadi?

V: Eks ta mingil määral mõjutab kindlasti. Peab siis jah, mõtlema, et kui on raske toime tulla, siis hakkad mõtlema alles seda, kust annab säästa.

K: Aga mis juhtub siis, kui läheb tõesti kolmkümmend krooni liiter? [paus] Hakkate rongiga käima?

V: See on päris võimalik. See on ka ... kunagi projekt tuleb minu töökohast kuskilt pidi käima see raudtee, mis siit enam-vähem Viljandi poolt läheb ja mis Keila poolt läheb, et ehitatakse kokku. Aga mis ajal see sünnib, seda ei ole keegi paika öelnud. Aga praegu on sedasi, et mul on vaja jõuda

Laagrisse. Rongiga ma saaksin Pääskülasse. Aga sealt edasi?

K: Jah, ... jah ... ei kõnni seda maad [naeravad]

V: See on ikkagi päris pikk maa.

K: Jalgrattaga nagu ka ei käi, jah?

V: Päris mitu kilomeetrit sinna.

K: Palju siit on üldse Tallinnasse?

V: Siit on enam-vähem sihuke punkt, et kui ma lähen siit üle Tõdva Laagrini, siis on kolmkend kilti.

Kui ma lähen otse siit Järveni, siis on kolmkend kilti. Ja teist teed mööda – ringteed mööda sinna

Lasnamäe servani on ka umbes kolmkümmend. Enam-vähem kiirtee punkt.

K: Mhmh, seda vist nii naljalt jalgrattaga ei sõida ... vist?

V: Võtab ikka jah, pikalt aega.

K: Et siis juba, kui nii kalliks kütusehinnad läheks, siis peaks hoopis Kohilas midagi vaatama ...?

V: Jah, eks siis peab midagi ümber korraldama.

K: See hind mängiks tegelikult hästi suurt rolli?

V: Jaa, kahtlemata. Sellega on seotud ikkagi üsna palju. Aga võib-olla annab seal veel palju ... kuna suund ei ole arvutipõhine ... annaks sealt midagi teha. Ei peagi igapäev käima kohal. Aga noh, eks seda hakkad siis ...

K: Jajah ... kui on häda käes ...

V: Tõenäoliselt jah. Teisalt peab siis töökoht vastu tulema, et ta võimaldab siis sinna ligipääsu väljastpoolt töökohta. Aga sisuliselt jah, et reklaamivad küll, et kasuta ühistransporti, aga see on ikkagi üsna kohmakas ja järjest jääb busse vahelt ära. Siis sul ei ole lihtsalt võimalik seda teha.

K: Aga kui oleks korralik bussitransport olemas?

V: Terje käis bussiga. Ennem seda käis bussiga. Oleks needsamad bussid edasi käinud ega tema poleks sõitma hakanud. Esimene kord oli ainult üks auto ja siis oleksime sellega oma sõidud teinud. Ja selle järgi sättinud.

K: Aga sina ei käiks? Sul on need töösõidud?

V: Noh, töösõidud ... sealt muidugi annab, aga see on jah ... ikkagi vabadust võimaldab sul. Minu peal on siis kõik need poeskäigud ja laste veod ja noh ... sellest juba tulenevalt siis. Kõik, mis [pudistab sõnu] ... Ja kui kellegagi midagi on siin – lastega koolis või ... siis minu number on see esimene. Mina saan vabalt liikuda. Siis mind kutsutakse välja.

[naine astub tuppa ja küsib, kas läheb veel kaua]

K: Kas teil näiteks oma suvemaja või ... kus te regulaarselt käite, on?

V: Päris enda oma ei ole. On minu vanematel ... on maal maja ja mul on siis onu maja mere ääres. Et seal veedavad oma suure osa suvest.

K: Iga suvi siis?

V: Jah.

K: Talvel ka, kui mingid koolivaheajad on?

V: Noh, sedasi ... seal käime vähem ... seal mere ääres. Aga minu vanemate juures käime ikka tihti. Ise käin seal tihtilugu. Oleme noored inimesed, seal on vaja üht-teist ikka aidata. Siis on ka siit vaja midagi viia jälle ja siis ma käin tihti hulgilaost jälle läbi ja ostan mingi suurema hunniku kokku ... Mina sõidan palju. Kokku ma sõidan aastas mingi kolmkümmend tuhat kilti.

K: Mhmh ... Aga kujuta ette, kui sa ei saaks nii palju enam liikuda ... [paus] noh, ma ei kujuta ette, näiteks kütusehinnad tõusevad nii lakke ... Kui palju ta mõjutaks neid harjumusi ja seda elulaadi üldse?

V: Ma arvan, et ikka päris palju.

K: Kui raske või kerge seda üle elada oleks?

V: Siis lööks ikka kõik segamini, jah. Praegu on kõik selle järgi korraldatud, et ... [paus]

K: Sõidate siis ikka päris palju? Käite külas või tuttavate-sugulaste juures?

V: Külas väga ei käi. Kuna töö on selline, mis nõuab igapäevast suhtlemist, siis vabal ajal nii väga ei otsi suhtlemist.

K: Aga kui küte läheks hästi kalliks ... Siin on neid elektrimajapidamisriistu ka omajagu ...

V: No ikka.

K: Pesumasin näiteks ja ... Mis siis saaks? [paus] Ma mõtlen just sellist tarbimisühiskonda. Praegu sa oled harjunud, et saad masina enda eest panna tegema, aga kuidas siis oleks? [paus] Siin on näiteks elektripliit ja ...

V: Eks need peavad ikka jääma. Süüa peab tegema ja pesu peab pesema. Eks kõige lihtsam on küte ümber teha esmajärjekorras. Kui muidu ei saa, siis vähemalt korsten välja läbi otsa seinu. Aga noh, see nõuab siis ka kooskõlastamist ja ... Peab vist vallaga kooskõlastama, päris vist ... mismoodi need käivad ... fassaadi muutmise alla. Ühtegi asja ei saa päris suvaliselt teha.

K: Kas te siin olete aknaid ja uksi isoleerinud ka talveks?

V: Ei ole lisa vaja olnud siin. Need on kõik siin ... täisring on vahetatud.

K: Peab sooja hästi?

V: Kõik vahed vahtu täis ja ...

K: Mhmh. Oskad sa näiteks seda öelda, mis on sinu jaoks kõige olulisem sinu elulaadi juures? [paus] Mis on need põhiväärtused, mis sinu jaoks tähtsad on? [paus] Milleta sa ei saaks?

V: Milleta ei saaks?

K: Jah, mille järgi su elukorraldus käib? [paus] Mida nahunii ei saaks ära jätta?

V: Ei tea.

K: Kas on mingeid hästi olulisi asju, mis peavad olema?

V: Sööma peab iga päev. [naeravad] Seda ei saa ära jätta. Muid asju annab ju muuta tegelikult.

K: Kas teil siin suvel läheb hästi palavaks ka? Kas te olete pidanud jahutama?

V: Noh, ühelt poolt paistab päike, teiselt poolt ei paista. Aga mingit lisajahutust pole küll vaja olnud.

K: Kas te olete vahepeal autosid vahetanud? Terje sai nüüd siin auto, aga kas enne seda oli teil ka midagi?

V: No üks auto on koguaeg olnud.

K: See on see sinu tööauto?

V: Ei, ta ei ole tööauto. [pudistab, ei saa aru]

K: Aa, aga selle vahetasite siis välja?

V: Ei, see on praegu ka. Aga üks on olnud igasugu variante ja seda on aegade jooksul uuendatud ka.

K: Oot, praegu on siis kolm tegelikult või?

V: Ei, kaks. Ennem seda oli üks.

K: Ahah.

V: Teine tuli juurde. Seda esimest on lihtsalt aeg-ajalt uuendatud.

K: Mhmh. Ja sellele lisaks on siis tööauto?

V: Jah, sellele lisaks on tööauto – teine siis veel.

K: Nii et te tegelikult mõlema oma omaga sõidate ka?

V: Praegu küll jah.

K: Mille järgi te seda uut Terje autot vaatasite? [paus] Mis seal oluline oli? Hind või kui palju see kütust võtab või ...

V: Üldiselt kõik ... Mugavust me nii väga ei vaadanud. See oli kõige viimasel kohal. Ikka praktilisuse seisukohast. Värv ei mõjuta ka sõiduomadusi. See on täitsa ükskõik. Eelkõige jah, mõõdukas. Kuna tal on kesklinna sõita, siis on see parkimine oluline, et [pudistab]. Väiksemat sorti. Päris mikro ka mitte, sest siin on vaja maantee peal sõita. Selline kompromiss. Teisalt muidugi praktilisus, et palju kütust kulub. Et siis ei ole nii palju kulutusi. Saadavus, omadus, hind. Ja see omakorda tingis siis sellest, et kui saadaval on varuosad.

K: Et hiljem oleks lihtsam ...

V: Jah. Kuna ta on kasutatud auto, siis tahes tahtmata võib tekkida varem või hiljem vajadusi. Sellest seisukohast. Siis omakorda see, et mida lihtsam ... Mida vähem lisasid, seda töökindlam.

K: Mhmh, aga võrreldes selle senise autoga, kas ta võttis vähem kütust?

V: Kütust vist väga vähem vast mitte. See sõidab bensiiniga.

K: Aa, teine oli diisliga?

V: Teine on diisliga, jah. No teine on suur. Sinna mahub ikka koos perega sisse. Mahtuniversaal.

Kuna ta on suur ja vajab rohkem kütust, siis ta on diisel. Diislit kulub vähem.

K: On ta odavam ka?

V: Talvel ei ole.

K: Kas seda on talvel rakse sõitma ka saada?

V: Ükskord ainult oli, aga see oli akuprobleem, see ei olnud autoprobleem. Aga muidu, kui asja eest hoolitseda, töötab edasi.

K: Ja oled rahul?

V: Jaa, olen küll.

K: Ei hakka nii pea välja vahetama?

V: No praegu lähiajal küll ei ole kavatsust.

K: Kas on midagi sellist, mida te raiskate ka? [paus] Noh, ühelt poolt on säästmine, kui mõtled sellepeale, et oleks odavam ja ... Kas on kuskilt midagi, kus te kindlasti ei anna järele? Et võib laristada ...

V: Ei, nüüd päris siukest, kus me päris meelega vabalt laseks ... see nagu ...

K: Kus tahtmine on tähtsam?

V: Ei tea, Eks seesama suur auto võib-olla oli. Rohkem minu tahtmine. Lihtsalt teises oli ... Noh ennem oli Opel. Sinna lihtsalt kogu perega ja asju ka mahutada oli lihtsalt kitsas ja ebamugav.

K: Sa oled siis nüüd rahul jah?

V: Noo jah. Kui tahad ikka kogu perega maale minna, siis on ikka väga kitsas.

K: Aga sellist suurt tarbimishullust ei ole?

V: Ei, sellest nüüd ei saa küll öelda, et ... ostuhullusega pole kaasa läinud. Kui on nüüd hullud päevad või odavmüük, siis sellepärast nüüd ostma küll ei lähe.

K: Ainult siis, kui ikka midagi vaja on?

V: Jah, aga kui midagi vaja on, siis küll vaata läbi, kus midagi parajasti odavamalt on. Mida ikka vaja on ja ei saa odavamalt, siis ostad ta ka niisama ära. Päris sellepärast ei jää tegemata. Aga nüüd jah, vastupidi. Aga jah vastupidi ei ole, et praegu saab odavamalt, et oh võtan viis tükki.

K: Mhmh. Aga mis sinu igapäevases elus on kõige energiamahukamad asjad ja tegevused? [paus]

Mis sa ise arvad?

V: Igapäevaelus? No eks põhiline ikka selle elektri peale läheb. See on nii tööl kui kodus. Tööl on ka kontoritöö, eks ole. Seal on arvutid ja valgustus ja ... kõik asjad käivad elektri peal. See on põhiline.

K: Mhmh. Elektrit kulub siis kõige rohkem.

V: Seda vist küll, jah. Ja kodus siin ... [paus]

K: Siin on küte ...

V: Jah, ja kõik seabivad ringi. Tihtipeale ikka igas toas tuled põlevad ja alati ei kustuta. Nüüd on küll, jah. Kus võimalik, kipuvad pidevalt põlema, ma olen pannud säästupirnid sinna sisse.

K: Aa, et kui sa poes hakkad uut asja ostma, siis üks on pirn, teine on auto ja siis mingi kodutehnika. Kas sa siis vaatad seda, kas ta säästab või kui palju ta elektrit võtab?

V: Jah, seda vaatab.

K: Või on pigem hind see ... Kumb see tähtsam on?

V: No kõigepealt vaatad ikka seda, mida ta igapäevaselt kulutab ja siis seejärel vaatad seda omadusi ja hinda. Seal on muidugi väikene vahe. Aga siis ostad jah, muidugi säästlikuma. Kui vahe läheb suureks omandamishinnal, siis võib-olla jah, võtad ikkagi selle, mis kätte saad odavalt. Eks kõik sõltub sellest, kui suur see erinevus on.

K: Teil siis säästupirne on ka?

V: Igal pool ei ole, aga osades on küll. Koridorilampides on sees ja lastetubades on sees.

K: Ja annab tunda ka, et võtab vähem?

V: Ei tea. Pole aru saanud.

K: See on rohkem psühholoogiline?

V: Jah. Eks ta tegelikult sellest ... meil küte on ka taga ... et ta sellest võtab ikka tõsise osa tegelikult.

K: Kas sul mõnda muid märksõnu ka tekib, mis seda energiakasutust lahti mõtestaks?

V: Ei teki siin midagi.

K: Ei teki? Kuule, ma arvan, et see on piisav

V: Aitab küll.

K: Aitäh.

9.6 Lisa 6: Intervjuu 8.03.2008, Iisakus

Intervjuu on kaheosaline: pikkus kokku 55 minutit.

Intervjueeritav: 36.a naine, 2 last (4.a, 9.a), elab Iisakus Ida-Virumaal 2-korruselises 8-perekorterelamus. Peres on isiklik sõiduauto ja mehe tööauto. Kesk-eriharidus (aiandus-agronoomia). Tegeleb haridusalaste loodusprojektide tutvustamisega koolidele.

[vaatavad intervjueeritava joonistatud ideekaarti]

K: Kas sa mäletad, mis sul see esimene asi oli, mis energiaga seostus?

V: Päike

K: Päike. Mhmh. Miks ta sul esimesena tuli?

V: Ma ei tea. See oli võib-olla selline nagu ...

K: Tule istu siia, siis kuuleb paremini ... Ma ei oska nagu ...

V: see on nagu kogu algallikas ... Et kui poleks päikesevalgust ja soojust, siis ei oleks seda kõike muud ka, mis olemas on. See on selline soojus ja headus ja üldine elu ...

K: Mhmh, kõige alus?

V: Jah, kõige alus.

K: Ja siis sa oled siia tõus ja loojang kirjutanud.

V: Need on sellised energiat andvad vaatepildid.

K: Midagi hingele?

V: Jah, midagi hingele.

K: Aga mis sul järgmisena seostus? Siin on sul päris mitu asja.

V: Kas on oluline, mis pidi ma olen nagu siit läinud?

K: Jah, sa võid öelda, mis sul ...

V: Tegelikult oli kaootiline see.

K: Mida see siin tähistab siis? [osutades joonistusele]

V: Elektrivalgus, valgus pimedal ajal.

K: Mis sul siin veel juures on?

V: Harunevad värgid, et ... et see eeldab siis seda, et kui mul on see valgus, et mul on see õhtune aeg ja siis ma saan tegeleda psühholoogia valdkonna raamatute lugemisega ja siis mingite ajakirjade lehitsemisega, siis telekat ... Nagu aeg iseenda ... mh ... ma ei tea ...

K: Iseendaga olemiseks?

V: Jah-jah.

K: Ja siis tuli järgmisena tuul?

V: Ilmastikunähtused. Jah, aknast vaatlemine meeldib – tuul, lumesadu ja tuisk. Need siis mõnusalt ... [paus]

K: Mhmh, aga miks sul need energiaga seostused? [paus] Kas selle tuule või tuisuga oli veel midagi?

V: Noh, võib-olla see, et kunagi on keegi öelnud, et kui sa ise selle sees saad viibida, siis see kõik pühib selle kehva ja halva sinu seest minema. Et tasub ainult mõelda niimoodi ja see kõik toimib. Võib-olla selline jõuline ... jõuline värk.

K: Ja peale ilmastikunähtusi? [paus] On sul veel midagi siin?

V: Suhtlemine inimestega, kellel on midagi olulist öelda.

K: Ahah, et see inimeste energia?

V: Jah, nagu et see väljaõeldu ... noh, mitte kõigi inimeste väljaõeldu, aga just nagu selliste, kes nagu mingil moel jätavad jälje või panevad mõtlema. Et midagi nagu jääb kuskile ajukääru pidama: “oo, see on huvitav mõte”. Et see annab ka energiat, ma kohe tunnen seda.

K: Eluenergiat?

V: Mhmh.

K: Edasi on sul maaenergia.

V: Mhmh.

K: Mis see tähendab?

V: Piltlikult oleks niimoodi, et näpud pidevalt mulla sees nagu pistik seinas. Et pidevas kontaktis igatepidi [naerab] ... nii näpud kui jalad kui ma ei tea ... kõhuli maas. Et selline ... [paus]

K: Maalähedus?

V: Maalähedus ja selline ürgne olemine.

K: Kas sellega seostus sulle töö? Või mis täpsemalt?

V: Esmapilgul, jah, see töö. Ja siis võib-olla nagu teise asjana see ka, et nagu kaudselt ... et ma olengi ühenduses selle maaga ja see on see, mis annab mulle pidevalt seda energiat, mida ma vajan hetkel [naerab].

K: Mhmh ... siis tuli liikumine?

V: Liikumisega oli siis ... noh, liikumine – kas või selline kiire kõnd või tants, aga tants on siis ka selline, et kui see muusika meeldib, siis ma nagu elan sellesse sisse ja siis ma saan selle täieliku maksimaalse oleku. Noh siis ta meeldib mulle.

K: See on siis liikumiseks kasutatav energia ja sellest saadav?

V: Jah, jah

K: Mingi meeldiv tegevus nagu tants?

V: Jah.

K: Mis siin järgmine on? Lapsed?

V: Mhmh. Mõistev läbisaamine lastega.

K: Kas see annab sulle energiat või või säästab kuidagi või?

V: Ühtepidi ta nagu säästab. Et kui ma näen, et nad saavad minust aru, mu jutust. Või veel parem kui nad teevad hetkel, mis on palutud teha. Aga kui see nii ei toimi, siis see on natuke liigse energia äraandmine lisaseletamiste kaudu ja muul moel selgestegemiste kaudu. Aga kui nad mõistavad ja saavad aru ja kui mina olen nendega halvasti käitunud või nemad minuga, et nad siis tajuvad seda ja me lepime ära. See on kõige mõnusam koht.

K: Mhmh. Aga mis sa arvad, kus sinu igapäevase elu juures kõige rohkem energiat võtab?

V: Selle ma mõtlesin välja muideks. Töö.

K: Töö jah?

V: Töö. Ja miks just töö juures on see, et ma olen või mul on selline töö või ametinimetus, et ma ajan seda üksi. Et mul ei ole nagu sellist tiimi samas majas ja üksi on päris raske.

K: See on siis sinu enda töö ...

V: Jah.

K: Aga kui sa nüüd arvestad pere ja kodust energiakasutust, mis sa arvad, mis on need kõige energiamahukamad tegevused või asjad, mis võtavad energiat? [pikem paus] Noh üks on nüüd lapsed, mis sa siia kirja panid, aga ütleme selle teise poole pealt

V: Noh, näiteks seesama ... kas või see koristamine.

K: See on töö.

V: See on töö jah. [naeravad, pobiseb midagi omaette, millest ei saa aru. Pikem paus]

K: Mhmh. Aga mis on sinu igapäevase elustiili juures see kõige olulisem?

V: Kõige olulisem on see, et ma olen iseendaga rahul. Kui päev läbi saab, et ma siis tunnen, et oojess, et ma olen midagi ära teinud, et ma olen suutnud ... see ... iseendas mingi uue tahu avastada mingi tegevuse kaudu, millega ma olen suutnud lõpuni minna ja hakkama saanud või siis mingi päevaülesande lõpetada saanud. Tööpäeva lõppedes.

K: Mhmh, aga mis tegevused need on, mis on kõige olulisemad, sinu jaoks?

V: Tundub, et hetkel on töö juures siis selline ... on arvuti ... arvuti tundmaõppimine, mingite protsesside selgeks saamine ja siis oma mõtetega kuskile välja jõudmine. Nagu teostuseni jõudmine. See on see teine pool.

K: Sa mõtled hobisid?

V: Ei, ma mõtlen töö juures nende programmide koostamise ... et mida ma sinna programmi sisse

kirjutan. Millest ma räägin, mis külje pealt ma räägin ja kui palju ma räägin.

K: Ühesõnaga töö on hästi oluline sinu argipäevas?

V: Mhmh. Tundub küll, jah.

K: Aga kellega sa peaks arvestama? Mis tegevuste juures?

V: Tööl olles?

K: Igapäevaselt.

V: Igapäevaselt pean ma muidugi arvestama oma lastega ... noh oma perega. Oma mehega. Ja siis sellega, et mul oleks auto korras [naerab]. Et ma saan ...

K: Kas sul on vaja palju sõita?

V: Mul on arvutit ka vaja.

K: Ahah, aga ma mõtlen, kas sul on kaugemale tööle minna?

V: Ei ole.

K: Käid autoga?

V: Käin autoga.

K: Oot, räägimegi seda, kuidas su üks päev, täiesti tavaline päev, välja näeb. Hommikul ärkad ...

V: Aa ...

K: Mida sa tavaliselt teed?

V: Ärkan, siis ma ajan poisid üles. Siis on veidikene multikate vaatamist, siis on see, et riidesse.

Suurem poiss läheb ise kooli. Ma ei pea teda viima autoga. Väiksema ma viin tavaliselt autoga, sest meil läheb kõndimisele palju aega.

K: Palju teil siis on seda maad?

V: Seda on siit ... ma ei oska öelda ... kilomeetriks on ...

K: Tema läheb lasteaeda?

V: Jah.

K: Ja ta on teil ... ?

V: Neli.

K: Neli?

V: Mhmh.

K: Ja vanem on?

V: Üheksa. [paus] Ja siis ma ... olen lasteaeda ta ära pannud, ta seal riidest lahti aidanud, kuna kasvatajad nii soovivad veel, siis vahest tulen koju enne tööleminekut. Pesen ruttu nõud, kui viitsin. Siis on tööleminek. Tööle ma lähen üheksaks. Siis on uksest sisse, arvuti käima ja siis sukeldun oma töösse seal. Keedan vahepeal teed ja jooksen teekruus näpus. Ja siis ...

K: Kas sul on mingid kindlad puhkepausid?

V: Ei ole. Ise, kui ma tunnetan, et võiks nagu juua ...

K: Jood sa palju teed?

V: Jah, vahest joon palju. [naerab] Võib-olla peaks rohkem vett jooma.

K: Külmad ruumid ei ole, et sellepärast ... ?

V: Ei, meil ei ole külm. Aga seal ei saa nagu kolmekesi koos sellist mõttetööd arendada, et ma saan minna eraldi tuppa, et ma saan seal vaikuses mõelda. Mõtiskleda. Aga seal ei ole arvutit.

K: Kas sa lõunapausi teed?

V: Jah, aga see on selline käigu pealt. Kui on toit kodust kaasa võetud, siis me soendame seal seda. Aga sellist ajalist kinnipidamist lõunast ei ole. Et ma nüüd pool tundi puhkan kindlalt ...

K: Väljas söömas ei käi?

V: Ei.

K: Seal ei ole kuskil kohta?

V: Mhmm.

K: Aga kas sa hommikul kodus süüa teed?

V: Ei tee.

K: Teil keegi ei söö?

V: Vanem poiss sööb, aga tema siis teeb omale võileiba.

K: Ise?

V: Mhmm. Või Kelloggsit. Kuigi ma nii väga tahaks sellist aega, et ma keedan putru ... et nad söövad putru hommikul.

[esimene osa lõpeb, sest tuppa tuleb noorem poeg ja nõuab ema]

...

[Intervjuu jätkub. Laps on toast lahkunud]

K: Oot, et hommikul ei söö siin kodus väga. Ainult vanem poiss siis, jah?

V: Jah. Joome kohvi ainult.

K: Aga kuidas te seda kohvi teete? Millise pliidi peal te teete?

V: Gaasi pliidi peal vee keema ja siis mis see on ... see filterkannu sisse kohv sisse ja vesi peale sinna.

K: Olete te suured kohvijoojad?

V: Ei ole. Ainult hommikut. Vahest päeval, kui tunned, et võiks, siis ka.

K: Mhmm. Aga õhtusöögid kodus?

V: On. On.

K: Ise teed? Või käite mõnikord väljas ka?

V: Võiks ju käia, aga ei ole kohta, kuhu minna. Siis kiirelt õhtul midagi valmis. Kas makaron või tatar või kartul või selline põhivärk. Vahest harva tuleb purgisupp ka.

K: Mhmh. Kui sa poes ostad süüa, kas sa seda valid ka? Mille järgi sa need valikud teed?

V: Ma ostan ka selliseid poolprodukte: viinerid, kalapulgad, pihvid. Et ruttu-ruttu midagi saab.

K: Mis kell sul see töö lõpeb? Millal te sööte?

V: Noh, hea kui kuueks saab, aga ... aga ...

K: Kõik olete siis korraga kodus? Või keegi tuleb hiljem ja keegi varem?

V: Noh, Madis tuleb varem, Toomas tuleb tihtipeale ka varem. Ja siis me tuleme Raineriga koos.

K: Kas Madis sööb oma lõuna koolis? Või ...

V: Sööb koolis.

K: ... või tuleb koju ja siis sööb siin kah?

V: Sööb siin ka.

K: Kas ta teeb ise või ... või teeb isa?

V: Ta on ostnud ise kiirmakarone poest ja siis ta teeb seda ja sööb. Võileibu ta tihti ei tee ja isegi, kui toit kodus kapis on olemas ja ta esimesena koju jõuab, siis ta tihtipeale ei soenda omale.

K: Mhmh. Kas te käite mõnikord külas ka? [paus] Noh ses mõttes, et on õhtusöök kuskil kellegi juures.

V: Ei, niimoodi ei ole käinud. Kui me oleme külas käinud, siis on hommikupoolsem aeg ja siis käime vanaisa-vanaema juures.

K: Nädalavahetusel?

V: Jah. Siis nemad teevad lõuna välja.

K: Kaugel nemad on?

V: Nemad on siit Kohtla-Järve külje all ...[sumbub vaikseks]

K: Kavas jah?

V: Mhmh.

K: Kas te kellegi juures veel käite peale nende?

V: Niimoodi terve perega selliseid käimisi mujal pole. Kui siis minu ema juurde ka. Et nagu vanavanemate juurde käime terve perega. Aga sellised muud käigud on nagu eraldi olnud. Et sellist nagu peresõpra ei ole ... Et me nagu ...

K: Mhmh ... Ühiselt ei käi?

V: Jah.

K: Aga need eraldi käigud on siis oma tuttava juurde või reisimised või tööga seotud?

V: Need on tuttava juurde ja mingitesse ringidesse. Kui see läheb sinna alla ...

K: Ja-ja-ja, ikka. Ise sa käid ka mõnes ringis?

V: Jah. Ise ma käin selles tantsu ... äh ... naisrahvatantsus, siis ma käin segakooris ja siis on kunstiring. Madis käib siis ... peale kooli on kunstikool. Tema õpib klaverit seal. Ja siis on trennid, millest ta võtab osa. Suusatamine, lihtsalt niisama. Noh ja siis oma kohalikud külasõbrad siin, kellega ta vahest või enamasti kokku saab.

K: Mhmh. Kas need trennid on kõik siin koha peal, et tal ei teki probleemi sõiduga?

V: Jah, need on koha peal.

K: Linnas Jõhvis ei ole?

V: Ei.

K: Kas Raineril on ka mõni ring lasteaia või väljaspool?

V: Sellist ringi ma ei tea. Kui nad teevad, siis nad teevad rühmas kõik koos midagi. Kas on siis võimlemine seal või ... või on laulmine. Ja siis peokava ettevalmistamine.

K: Aga eraldi ei ole?

V: Eraldi ei ole.

K: Jajah. [paus] Kas te reisimas ka käite? Kaugemal kuskil ... Noh mitte nüüd külla kellelegi, aga ...

V: Mhmh.

K: ... aga niisama puhkamas.

V: Niimoodi neljakesi koos oleme sõitnud mööda Eestimaad. Selliseid paaripäevaseid ...

K: Niisama vaatama?

V: Jah. Jah. Nagu võtnud reise ette. Aga siis Toomas ja Madis on kahekesi avastanud omale suvisese Võrtsu laagri, kus nad siis purjetavad nädal aega. Ja siis ... Madis oli nüüd ... suvel oli laagris ... Päästeameti laagris, kus talle väga meeldis. Nädal aega. Ja siis ta on olnud vanaemavanaisa juures. Selline suvine aeg – kuu aega jutti.

K: See on siis sinu vanemate või ...

V: Ei, Toomase vanemate juures siin.

K: Käval?

V: Mhmh.

K: Kui palju te autoga sõidate? Kas ...

V: Kas kõik koos?

K: Jah, teil on üks oma auto ja siis on Toomasel tööauto. Kas sul on ka mingi tööauto?

V: Ei ole.

K: Mhmh. Teil on kaks autot kasutada?

V: Mina teen põhiliselt ainult oma töösõite siiski. Tööle ja tagasi ja siis nädalavahetustel, kuidas siis kunagi: kas on vaja ... Kuna Toomasel ladu asub linnas, siis ühitame niimoodi suure autoga sõidu

linna. Et ta laadib koorma peale ja siis külastame vanavanemaid. Siis ta ei pea esmaspäevahommikuti varem minema, et laadima hakata koormat peale.

K: Mhmh. Sinu töösõidud, kas see tähendab, et kuskile kaugemale siis või?

V: Põhiliselt on see ikkagi nagu Kauksi, aga kui ma pean neid mingisuguseid matkaradu ...

K: Palju siit neid kilomeetreid sinna on?

V: Kaksteist on tööle. Et kui ma pean mingisugustel matkaradadel käima, siis küll, jah, oma autoga.

K: Aa, kas sinu töökoht asubki Kauksis siis?

V: Jah, Kauksis.

K: Mitte Iisakus?

V: Mitte Iisakus.

K: Mhmh ... mhmh. Et sul on vaja iga päev sõita see kaksteist kilomeetrit sinna ja tagasi

V: Ja kaksteist jälle tagasi.

K: Siis sa käid oma autoga?

V: Jah.

K: Kas sulle bensiin hüvitatakse ka?

V: Veidikene küll, jah.

K: Kas bensiinitõus on sulle rahakoti peale ka hakanud?

V: Ee ... mul tõsteti palka. Ma nagu praegu seda vahet ... eee ...

K: E märka?

V: Ei märka.

K: See on siis piisavalt väike kilometraaž?

V: Jah, ta on väike, aga samas ta on nagu teistpidi suurem, sest lühikesi otsi sõidad, siis võtab masin nagu rohkem

K: Mhmh. Kas lapsed käivad Iisakus siin koolis ja lasteaias?

V: Jah.

K: Kas neid te sõidutate või lähete mõnikord jala? ... Kui kaugel see siit on? On see jala mõeldav?

V: Suurem poiss läheb jala. Vahest sõidutan ka, kui tal on palju kompsusid ja tassida vaja. Noh, mis siit võib olla ... Mingi kaheksasada meetrit äkki või? Ma pakun. Aga väiksema ma viin ikkagi autoga, kuna see jala käimine võtaks aega kuskil neliteist minutit.

K: Et ta on siis veel väike?

V: Jah.

K: Kas jalgrattaga olete ka sõitnud?

V: Jaa.

K: Poistel on jalgrattad olemas?

V: Jah. Mõlemal poisil on rattad olemas. Kui kevad tuleb, siis Madis sõidabki rattaga kooli ja koolist koju. See on talle nagu suur kergendus.

K: On see turvaline? Et ta võib niimoodi ...

V: Jah, ainult siin see üks koht, kus peab üle suure tee minema. Aga ma arvan, et ta on piisavalt niimoodi ... erk. Et märkab palju ja oskab õigel ajal üle tee minna. Väiksemaga niimoodi veel ei saa.

K: Kas te olete perega jalgrattamatkal ka käinud? Või on nad veel väikesed?

V: Jalgrattamatkal ei ole käind, aga oleme siin lähematel metsateedel sõitmas käinud.

K: Mhmh. Lihtsalt loodust vaatamas?

V: Jah. Ja siis sinna kodu juurde ... maja juurde sõitnud ratastel. [osutab uuele kodule alevist väljas]

K: Millal sa kasutad näiteks ühistransporti? [paus] Kas sa seda üldse teed?

V: Jah, ma vahest ikka käin. Siis kui mul on vaja tundmatusse linna sõita, kus ma tunnen, et mu oskused ei ole piisavalt head, et ma ei usalda ennast nii palju.

K: Mhmh. Siis sõidad ...

V: Bussiga.

K: Bussiga sõidad. Ega siin vist rohkem valikuid väga ei ole või?

V: Siin ei ole jah. Siin käib buss.

K: Mhmh. [paus] Kas see oleks mõeldav, et ühel päeval teil ei oleks üldse autot? Mis te siis teeksite? [paus] Kuidas see igapäev siis välja näeks?

V: Ee ... sa mõtled, et kui meil ei oleks seda isiklikku sõiduautot?

K: Jah.

V: Nooh, kuna kevad terendab juba ukse ees, siis paneks ratastega, eks ole, nii palju kui võimalik.

K: Kas sa tööl käiksid ka?

V: Aga tööle ... jah, siis ... siis peaks võib-olla koostöö teiste nendega, kes ka samasse majasse tööle käivad. Või siis bussiga.

K: Kas siit käib buss sinna?

V: Jah, sinna lähevad möödasõitvad bussid.

K: Tihti? Kas on probleeme ka ajagraafikuga?

V: Enam-vähem. Päris tihti sõidavad. On küll mingid hilinemise minutid, aga seda nii täpselt ei loetleta.

K: Mhmh. Aga mis sa arvad, kui see bensiin läheks kaks korda kallimaks, kas see mõjutaks juba midagi? Sõiduharjumusi?

V: Kindlasti mõjutaks. Siis hakkaks otsima küll võimalusi, kuidas seda bensiini kuluks vähem.

K: Kas te olete vahepeal autot vahetanud või ostnud?

V: Jaa. Nüüd on juba kolmas auto.

K: Mille järgi te siis neid vahetasite?

V: Esimene oli puhtalt lollusest. Sai ära müüdnud, sest me kuulasime rohkem teisi ja polnud ise oma otsustes nii kindlad.

K: Mis sellel autol siis oli?

V: Ta lihtsalt jäi pikemaks ajaks seisma, kuna me ise läksime väljamaale tööle ja siis ei olnud üle poole aasta kedagi, kes oleks sellega sõitnud. Aga järgmine auto oli meil selline kehvakene. Ma isegi ei mäleta, miks me ta ära müüsimise. Kolmas hakkas streikima – ütles tema mootorisüda üles ja siis tuli neljas osta.

K: Kui te hakkasite nüüd uut autot ostma, mille järgi te seda tegite?

V: See viimane, mis meil on, oli oluline see, et ta ei oleks valge. Et ta oleks nelja uksega vähemalt.

K: Miks et ei oleks valge?

V: Sest eelmine oli valge ja noh, mida vanem ta on, siis neid roosteplekke ja ma ei tea, mida seal välja paistma hakkab. Ja pisikplekid ... ja ... siis et ta oleks nelja uksega, kuna eelmine oli kahe uksega ja see ukerdamine sinna taha oli päris jube.

K: Nii et te ostsite suurema auto?

V: Suurema auto jah, arvestades, et oleks kõigil mugavam.

K: Kas see võtab rohkem bensiini ka või?

V: Jah, see võtab rohkem bensiini ka.

K: Mhmm, praktiline siis ...

V: Jah.

K: Need on kõik kasutatud autod olnud?

V: Need on kõik kasutatud olnud jah.

K: Millele teil tavaliselt sissetulekud kuluvad? Mis on need peamised asjad? Mida te ostate?

V: Söök, bensiin, maksud. Need ongi põhilised.

K: Kas teil kütteks ka läheb?

V: Maja kütmiseks?

K: Jah. Kuidas see elamine siin köetud on?

V: Puudega. Ja korra aastas on meil puude ostmine.

K: Kas see on pliidi või ahjuga?

V: Pliidi ja ahjuga.

K: Mhmm. Mõlemad?

V: Mhmm

K: Teil on siin radiaator ka.

V: Jah.

K: Mille peal see on?

V: See on ka ... kütame puudega pliiti ja ... ja siis see ...

K: See sõltub siis teie enda kütmisest? Radiaator ...

V: Mhmh

K: Kui tihti te peate kütma? Kui on näiteks külm talv?

V: Külm talv? Köögis kindlasti iga õhtu, kuna hommikul ei ole selleks aega. Ja ahju ... Noh, kui on väga külmad, siis ikka iga õhtu natukene. Muidu on nagu üle päeva olnud kütmine. Ahjukütmine.

Aga pliidi alla on igakord iga päev.

K: Kas siin oli mingeid alternatiive ka sellele puiduküttele? [paus] Või miks te sellise kütte valisite, kui oli üldse valida ... Kuidas siin enne oli?

V: Enne oli ka puuküte.

K: Kõigil on? Kõigil korteritel?

V: Mhmh.

K: Kas see oli juba siia sisse paigutatud, see puupliit?

V: Jaa.

K: Kas kõigil on siis ühesugused?

V: Ei ole. Teistel on sellised kividest laotud pliidid. Neil ei ole veevärgisüsteemi taga või veetorude süsteemi. Ja ahjud on ka ... Ahi on ka uus ja üles ehitatud, sest enne oli selline metallahi.

K: Mhmh. Nii et teil põhiline kütmine käib puudega ja gaasipliit on ... mille peal? Kas ta on balloon või ...

V: Ballooniga. Aaa, ja siis on veel ... vannitoas on veel põranda sees elektriküte.

K: Ise ehitasite?

V: Noh see oli ... ostad linnapoest kaabli ja valad ta sinna põranda sisse.

K: Kas see on mugavuse pärast või ... ?

V: See oli nagu mugavus ja soojus ka ja ... ja selline mõnu. Et oleks mõnus. Et oleks vannitoas hea soe.

K: Kas ta on pidevalt teil sees?

V: Ta on pidevalt sees.

K: Suvel ka?

V: Suvel ka, aga siis on maha keeratud seda kuumust.

K: Ja see on just siis mõnusa pärast?

V: Mhmh. Ja kuna ta on selline põhjakülge jääv vannituba, siis sinna ei paista nagu päikest, mis ka võib-olla ka kuidagi võtab seda niiskust maha. Ja kuna see vannituba juba on selline hästi niiske

koht, siis ...

K: Hallitused sees?

V: Jah ... jah.

K: On vaja kuivatada?

V: Ähäh.

K: Kas see aitab ka?

V: Ma arvan, et aitab küll. [pikem paus]

K: Kas siin on veel mingeid kodumajapidamisriistasid elektriga, mida sa igapäevaselt kasutad?

V: On see veeboiler, mida kütame. Noh saab nii elektriga kütta kui siis sellega, et pliidi alla teed tule. Ja siis see vesi soojeneb seal ajapikku. Siis on pesumasin, siis on elektrilambid tubades. Siis on arvuti, telekas, raadio. Siis vist ongi kõik. [naerab – väike laps tuleb ema kontrollima ja sosistavad omavahel]

K: Mis ma tahtsin veel küsida, et kas teil on mingeid ... noh näiteks needsamad pirnid ... Kas te olete nende ostmisel ka midagi silmas pidanud?

V: Aa, ja jaa. Osad on need säästupirnid. Need olid üksvahe, aga nüüd me ei ole ostnud. Tähendab, me pole varunud endale pidevalt neid säästupirne.

K: Aga miks te neid säästupirne siis ostsite?

V: Noh, Toomas arvas, et ehk see energiakulu on väiksem.

K: Noo, ja kuidas oli?

V: Ja kestavad kauem. Mina ei tea. Ma ei pannud tähele [naeravad]. Minule tundus, et valgus oli palju tuhmim, aga minul oli vaja valgust palju enam. Ma ei pidanud neid ...

K: Aga kuidas nad vastu pidasid?

V: Päris pikalt pidasid vatsu. Aga siis kui ära minema hakkasid, siis läksid järjest klõps ja klõps.

K: Mhmh. Kas on mingit sellist kodumajapidamismasinat, milleta sa kohe kuidagi hakkama ei saaks? Millest sa pole üldse nõus loobuma?

V: Sellest samast koozipliidist.

K: See on siis gaasipliit või?

V: Mkm. Puupliit, mis kütab kogu elamise soojaks ja annab sooja vee. Lisaks saab süüa teha selle peal. Vot sellest pole küll nõus loobuma.

K: Ahah, et see on siis nagu tagavara ka, kui elektrit ei ole?

V: Jah ... Eee. Siis ei saa seda kasutada, sest see vesi ringleb tänu pumbale ja pumba peab lülitama sisse.

K: Ahaa, et siis ei saagi kasutada?

V: Jah, siis ei saagi, aga siis on õnneks gaasipliit. See oleks siis kõrval teine, mis siis päästab.

K: Kas gaasipliit on ka siis asi, millest sa ei loobuks?

V: Jah, sellest ka ei loobuks. Mis siis iganes juhtuda võib. Siis on see vähemalt olemas.

K: Aga kas sa oleksid nõus käsitsi pesu pesema? ... Noh, sul on pesumasin, eks ...

V: Ega ma ei oleks nõus küll käsitsi pesema. [naerab] See on ikka tohutu ... [sumbub naeru] Ma imetlen neid, kes suutsid ja pidid leidma selle aja, et terve pere pesud ära pesta.

K: Kulub sul palju musta pesu? Tihti sa neid pesed?

V: Noh, kui ma ütlen, et nädalas kaks korda panen masina tööle. Võib-olla see on veidi valetatud, et võib-olla on ka rohkem kordi. See vist oleneb ka aastaegadest. Suvel on nagu rohkem pesu pesemist, siis on õues palju tegevusi. Aga ma ei teagi nii täpselt, ma pole lugenud.

K: Kas on näiteks kordi, kui sa lähed poodi ja jätab midagi ostmata? [paus] Et tahaks, aga ei osta.

Või hoopis mingil teisel põhjusel, mitte tahtmise pärast. [pikk paus]

V: Seebist ei saa ma loobuda. [naeravad] Ma ei tea. Kui mul on jupp vorsti veel kodus, siis ma võib-olla ei osta. Aga see oleneb ka sellest, kas ma viitsin lähipäevadel poodi tulla uuesti.

K: Need on siis igapäevased asjad, mis kuuluvad lauale ...

V: Jah. Ma ei oskagi nii ...

K: Aga kas sul on mingeid nõrkusi ka? Et lähed poodi ja siis hirmsasti tahaks midagi.

V: Jaa. Võib-olla mõne lilleoksa vaasi panna oma silmarõõmuks. Või küünlad. Need on ka sihuke

K: Kas sa oled midagi salaja ka ostnud? Et hirmsasti tahad ...

V: Jaa, kommi! [naeravad] Sellepärast, et kui lapsed avastavad, siis nad [sumbub naeru] ...

K: Kui ei oleks toidutegemisel enam võimalik kõike seda süüa, mis te praegu poest saate, eks ju, millest te sel juhul toidutegemisel loobuksite? [paus] Noh, kas on midagi sellist, mida teil varemalt ei olnud ja nüüd on harjumus tekkinud.

V: Võib-olla seesama. Poolproduktidest loobuks. Siis see paneks enam pingutama seda mõttetööd. Et peab mõtlema, oot, mida ma järgmiseks päevaks nii palju rohkem valmistama. Kui ma jõuan töölt koju, siis ma saan ruttu-ruttu ja kõik on valmis. Võib-olla siis ostaks rohkem liha ja naturaalselt, mida ise ette valmistaks. Et siis peaks lihtsalt tegema seda.

K: Kas sa vaatad poes, kus see toit pärit on?

V: Jah, ma nagu tahaks Eestimaist tarbida võimalikult palju.

K. Aga miks?

V: Sest ma leian, et ... nagu keegi tark kunagi on öelnud, ja see mulle väga meeldib, et kui inimene sööb kahesaja kilomeetri raadiuses enda ümber kasvavat toitu, et siis ta püsib ise terve. Ja see ka, et igasuguse väljamaise toidu sisse pannakse neid E-sid ja kõike muud, säilitusaineid ja lõhnaaineid ja nii edasi. Siis lõppkokkuvõttes tuleb välja, et ei olegi see hea. Et me oleme ise varsti üks säilituspurk ja kõik see, mis meie sees toimub ...

K: Et see tervislik toitumine on oluline?

V: Jah, saab nagu üha enam oluliseks. Järjest hakkad mõtlema rohkem.

K: Ja valid siis ka tervislikku toitu?

V: Püüan küll valida. Ma veel nii täpselt neid silte ei loe, aga midagi ma juba jätan ostmata.

K: Kas lisakus turgu ka on?

V: Ei ole.

K: Turul käimist siis ei ole?

V: Ei ole.

K: Kas sa midagi kasvatad ise? Või vanemad?

V: Porgandit ja peeti kasvatan ma ise. Tomatit ja kurki ka.

K: See nüüd ei ole siis siin korterelamu juures, vaid ...

V: Jah ... ee siin ka.

K: Siin ka? Kas siin on ka aiamaa juures?

V: Mhmh

K: See on nüüd kahekorruseline siin?

V: Jah.

K: Palju peresid siin sees elab?

V: Kaheksa.

K: Kaheksa peret, Ja igal ühel on siis oma aialapp või?

V: Peaks nagu olema, aga igaüks ei ole soovinud.

K: Sul tuleb vanemate juurest ka veel mingit lisa?

V: Vanemate juurest ma saan kanamune. [naerab] Ja Toomase vanemate juurest ... nemad peavad ka neid põllusaadusi ... kasvatavad. Nendelt saab siis õunu ja ...

K: Oota, kui kaugel nad siit elavad?

V: Kuskil kaksikümmend viis kilomeetrit.

K: Aa, seda ei ole üldse palju.

V: Või kolmkümmend või ...

K: Käite tihti nende pool?

V: Ei käi. Mulle see piirkond ei meeldi, sest seal lähedal on need tuhamäed. Ja kui tuul on sinna maja poole, siis on ikka päris raske seal hingata.

K: Mis ta siis meenutab?

V: Ta on nagu keskkütte radikate seest lased vett välja, siis sellist lõhna ... Siis on see ümbrus sellist lõhna täis.

K: Aga need kanamunad ei anna seda kuidagi edasi?

V: Ei, need kanamunad on siit minu ema juurest. Siia see halb õhk ei jõua.

K: Aga kuidas see vesi seal on?

V: Ma ei tea. Vesi tundub päris ...

K: Joote seda vett?

V: Jah joome.

K: Aga kuidas siin kodus on vesi?

V: Täitsa normaalne, ainult et hästi lubjane.

K: Milleks te vett üldse kodus kasutate? Noh, söögi tegemiseks ...

V: Pesu pesemiseks, nõude pesemiseks, enda pesemiseks. Ma ei tea ...

K: Mis sa ise arvad, kas teil kulub vett palju või vähe?

V: Mina arvan, et meil ei kulu palju.

K: Kuidas te ise tunnete, kas te olete rohkem säästjad või pigem raiskajad?

V: Ma ei tea. Ma ei oska nagu võrrelda.

K: Aga kui sa ennast võrdled teistega? Kuidas sa siis ütleks seda enda kohta? [paus] Et kas sa oled pigem sellise säästliku mõtteviisiga või ...

V: Jah pigem selline säästjam. Et kui ikka veekraan jookseb, siis tulen ja ütlen, et ole hea, keera kinni või pane vaikselt jooksuma.

K: Aga teised siin?

V: Sa mõtled pereliikmeid?

K: Jah.

V: No lastele ma pean ikka seda õhtuse hambapesu jutu juures selgitama, et ära lase sellel veel nii hoogsalt voolata, et kas pane kinni või pane nõrgalt nirisema. Hea, et kui sa hambaharja peale seda pastat paned ja nii edasi. Et ma nagu jah ... võib-olla ma olen liiga haiglaselt seda jälginud, aga ma tunnen, et ...

K: Et see on sulle oluline?

V: Mhmh

K: Kas te siin prügi ka sorteerite?

V: Jah. Mulle nii meeldib see, et lõpuks ometi saab pakendid eraldi kuskile ära panna. Neid pakendeid koguneb ikka väga palju ja see tekitab nii. Noh kõik selle ruumi võtab end alla. See on nii hea.

K: Kas te ahjus muidu ka midagi põletate?

V: Paberit ja kui tuleb poodidest see pappkast, siis selle ka ja puukaste ja kommipaberit. Aga sellist kilet ei ole enam põletanud, kui ma olen seda teada saanud, et see ei ole midagi head ei korstnale ega õhule, siis ma seda ei tee.

K: Mhmh. Siis viite kõik konteineritesse?

V: Jah.

K: Sorteerimine on sinu jaoks oluline?

V: Jaa.

K: Kui sina võrdled ennast teistega oma peres, kuidas see ...

V: No ma õpetan ise neid ka. Et tuletan meelde ja ma arvan, et nad ka ... et nad õpivad sellest ise ka ja neile ka meeldib, et saab sorteerida.

K: Kuidas sa muidu üldse oma elulaadi kirjeldaksid?

V: Ma nimetaks seda maalähedaseks. Et ma väga tahan arvestada sellega, mis minust viiekümne aasta pärast jääb võib-olla maha. Ma ei ela hetkeemotsioonist ja ei lähtu sellest olukorrast, et peale mind tulgu või veeuputus ... Ma tahan luua tulevikule midagi ja jätta endast jälje maha. Ja ma tahan, et see jälg oleks meeldiv.

K: Mõtled laste tuleviku peale?

V: Jah.

K: Kui me räägime nendest eluasemetest ... Praegu te olete siin, aga te olete endale ostnud uue elamise. Kaugel see siit on umbes? [paus] Neli kilomeetrit? Või palju see oli?

V: Vot ma ei teagi. Aga võib olla küll sinna kanti. Neli kilomeetrit.

K: Jah. Mille järgi te selle otsuse tegite, et tahaksite majja elama minna? [32:39]

V: Selle põhjal, et mul viskas ühel hetkel üle see, et ma elan kortermajas ja mitte kellegi jaoks ei ole oluline see, et kas ühiselt midagi ette võtta maja ümber: kas või koristada või kui lumi on tuisanud, et tuleb see, kellel on vaba päev. Lükkab näiteks teerajakese puhtaks või maja ette valli. Lõpuks oligi niimoodi, et need, kes olid jäänud sinna õue peale koristama ja hooldama, need olidki need üksikud inimesed.

K: Naabrid on olulised?

V: Jah, naabriga enam ei saanud enam arvestada või ei näinud seda lisaabi.

K: Kui te siia kolisite, mis siis oluline oli?

V: Siis oli lihtsalt elamist vaja.

K: Siis oli lihtsalt vaja kokku kolida ja elada üheskoos?

V: Jah, aga mina tulin nii-öelda järgi, sest Toomas oli selle korteri juba saanud. Ja siis me lihtsalt kohtusime ühel hetkel ja mina kolisin siia lisaks siis. [paus] Siis oli nagu piisavalt kõike, aga kui poisid kasvasid juurde ... Ja mida suuremaks nad kasvavad, seda enam on nagu neil ka vajadus ... noh ma näen, et vajadus oma ruumi järele. Ja mina tunnen vajadust sellise nurgakese järele ja ... Aga kuna see igapäevane elu kuhjab igasugu sellist kraami elamisse, mis enam kuskile ära ei mahu ja igal pool sulle vastu vaatab, siis see ajab nagu närvi ... või ei ole sellist rahulikku nurka [hakkab

naerma].

K: Hingamisruumi?

V: Hingamisruumi ei ole. Kõik kohad on asju täis. Ja siis see juba sundis nii-öelda ... See elamine jäi väikseks, eks ole ... Et suurema elamise järgi ... [pikem paus]

K: Aga oletame, mis siis juhtuks, kui te ei saakski sinna mingil põhjusel kolida?

V: Mhmh. Siis me hakkame vaatama võib-olla suuremat korterit, aga ma arvan, et see mõte küll peast ära ei läheks - oma maja saada. Sest ma näen selle maja ümbruse puhul siin seda juba, et ma hakkasin siia tassima igasuguseid taimi ja põõsaid ja istutama neid siia, et kuskile maandada seda oma vajadust mingi nurgakese loomiseks. [hakkab naerma]

K: No vot siis. Aga siis seal oma majas hakkab puuküte olema, eks ole?

V: Jah, seal hakkab puuküte olema, kuigi oli vahepeal mõte ka, et mingi maaküte või ma ei tea, mille peal, aga see oli ainult mõte

K: Mis motivatsiooniks oli, et võiks maakütet kasutada? [paus] Miks te seda kaalusite?

V: Ma ei tea. Ma ei tea. Mina ei ole sellest nii palju mõelnud, aga Toomas kuskil ehitusmessil nägi ja vaatas, et oo, see on küll huvitav. Aga enam ei ole seda mõtet edasi arendanud.

K: See küttevalik seal on siis traditsiooniline.

V: Jah, see on selline traditsiooniline.

K: Sobib?

V: Mhmh. Pigem ta on nagu odavam ka kui elekter. Et vaata, seal on nagu lageda põllu peal ja tohutud tuuled, et kui ühel hetkel elekter ütleb üles, et siis on mul vähemalt pliit, mis annab sooja. Et ma ei toetu sellele elektrienergiale igas asjas, et peab olema selline väljund teistpidi ka.

K: Mhmh. Aga mis sa arvad, millele teil seda energiat kõige rohkem kulub? Kui me vaatame siin näiteks ... noh, mida te siin kasutate ... Elekter, kas siis millegi soojendamiseks ehk kütteks või siis on valgustus või on siis autokütus, kui te siin sõidate. Et mille peale teil energiat kõige rohkem kulub?

V: Kõige rohkem?

K: Jah, igapäevases elus. [pikk paus]

V: Ma ei tea. Võib-olla elekter ikkagi.

K: Mhmh. Et nii palju on neid ...

V: Neid lisaasju, mis vajavad voolu.

K: Masinaid?

V: Mhmh.

K: Mhmh. Aga kui sa üleüldiselt hakkad mõtlema, mis kõik maailmas energia peal on, mis sulle siis tundub, mis see kõige rohkem võiks võtta? [paus] Valdkonnad [paus] Milleks see maailm energiat

kõige rohkem kasutab? [paus] See on nii lai mõiste, aga ...

V: Mhmh. Mhmh. Ma arvan, et äkki see ... Mille jaoks või?

K: Mhmh.

V: Nüüd, kui seda naftat pumbatakse, eks ole, ja nii palju maagaasi, et selleks, et neid erinevaid saadusi saada.

K: Ümbertöötlemiseks?

V: Ümbertöötlemiseks.

K: Tootmine?

V: Mhmh [hakkab naerma]. Ma ei oska sõnadesse enam panna.

K: Mhmh. Kas sa kujutad ette, kuidas oleks võimalik üldse energiat säästa? [paus] Mida ette võtta või mida mitte?

V: Mhmh, mhmh. Noh, kas või seesama pakendite taaskäitlus, eks ole. Et mitte luua seda järjest uut, vaid mõelda sellele olemasolevale uus tegevusvaldkond. Noh ... uus rakendus. Või siis siin kodus, eks ole, ma keeran selle vee kinni. Ma ei lase tal asjatult joosta või see, et seesama, et ma panen elektri seal toas kinni, kus ma ei viibi hetkel. Või siis see, et ma käin poes selle ühe ja sama kotiga. Ma ei osta koguaeg seda kilekotti, mida peab toodetama ja ... Või ... noh suur õmbleja ma ei ole, aga ma tean, et nutikamad õmblevad vanadest riidetest. Teevad uued, eks ole.

K: Taaskasutamine?

V: Jah, selline taaskasutamine. Mulle see väga meeldib, et inimesed mõtlevad enne, et mida ma selle asjaga teha saaksin, enne kui ma ta lihtsalt hoolimatult ära viskan. Kui ta kingib selle kellelegi edasi, kellel seda väga vaja on, siis see on ju ka samamoodi väga tore ja tervislik.

K: Mhmh. Kas sul midagi seostub sellise märksõnaga ka nagu roheline energia? Mis see võiks olla?

V: Roheline energia.

K: Oled sellist sõnapaari kuulnud?

V: Jah, olen küll.

K: Mis sa arvad, mis see võiks olla?

V: Roheline energia. Noh, võib-olla see roheline energia oleks siis see tuuleenergia ja siis see veeenergia. Et selline täiesti tasuta energia, mis nagunii looduses olemas on, mis ei kahjusta loodust. Võib-olla selline.

K: Aga kas sinna sisse läheks siis ka roheline energia ... kättesaamiseks on vaja mingeid seadmeid ka? Kas sinna alla läheb see energia ka, mis nende tootmiseks läheb või see sulle üldse ei kangastunud?

V: See oleks nagu paratamatus, eks ole, et nende mehhanismide loomiseks kulub mingisugune energia ja mingisugused materjalid ja vahendid. Aga et see, mis sealt lõpp-produktina tuleb, mis

seda kõike püüdma hakkab ja edastama, et see oleks selline ühekordne investeering. Et see oleks nagu hea, kui ei pea pidevalt kuskilt midagi ära võtma. Et kasutame seda, mis nagoonii koguaeg on ... koguaeg aegade algusest.

K: Ma ei oska vist praegu rohkem midagi küsida.

9.7 Lisa 7: Intervjuu 3.03.2008, lisakus

Intervjuu pikkus on 46 minutit.

Intervjueeritav: 37.a mees, 2 last (6. ja 8 a), elab Iisakus Ida-Virumaal 2-korruselises 8-perekorterelamus. Peres on isiklik sõiduauto ja tööauto. Kesk-eriharidus (aiandus-agronoomia). Töötab müügiesindajana ja sõidab palju ringi.

[vaatavad intervjueeritava joonistatud ideekaarti]

K: Nüüd peaks juba võtma. Räägi mulle kõigepealt, mis sulle esimesena seostus?

V: See seostus esimesena.

K: Elekter jah?

V: Noh, elektrienergia jah.

K: Mis sa siia joonistanud oled?

V: See on Narva elektrijaamad ...

K: Narva jah?

V: ... ja tuulepark.

K: Ahah. Kas Narva seostus sellepärast, et sa siin lähedal oled? Või sellepärast et ... ma ei tea ... et sellest kõige rohkem juttu on olnud kuskil meedias?

V: Meedias antakse ikka koguaeg teada, kustkohast see energia tuleb. Põlevkivi ja nii edasi.

K: Mhmm. Mhmm. Et just põlevkivi ja siis tuulepark ehk tuulenergia?

V: Mhmm.

K: Mhmm. Ja elekter oli siis see esimene?

V: Mhmm.

K: Mis sul järgmisena seostus?

V: See – positiivsed emotsioonid.

K: Ahaa.

V: mis endale energiat annavad.

K: Ahaa. [lugedes ideekaardilt] Siia alla käivad siis sõbrad ... ?

V: Noh sõbrad, fännid ...

K: See on siis see, mida sa neile annad või see, mis nad sulle tagasi annavad?

V: Eks me vastastikku.

K: Kõik?

V: Teinekord on niimoodi, et bändiproovis, on ju, ei viitsi ja jama ja päev oli raske ja ... Lähed sinna, tuled tagasi tulvil energiat.

K: Ja siin on?

V: Ütleme tööalaselt.

K: Mhmh.

V: Kui midagi hästi läheb ja sind tunnustatakse, saad positiivset energiat ja oled ...

K: Kõrvust tõstetud?

V: Jah.

K: Mhmh. Ja siis on sul puhkus?

V: Mhmh.

K: Mis sellega sul seostus? [paus] Saad sealt energiat või ...

V: Minul konkreetselt on puhkus ... Purjekas pole niisama joonistatud. Iga suvi käin purjetamas Võrtsu ääres. Üks nädal aega. Et see on täielikult nii-öelda teise maailma lülitumine ja sellest olmest välja täiega. Telefonid väljas. Ainult see, mis koha peal toimub, on kõige tähtsam ja kõik muu on absoluutselt mitteoluline.

K: Mhmh. Kas see päike on sul siin seotud selle ...

V: Ei see on lihtsalt suvi ja ...

K: Ta ei ole eraldi selle pildi peal?

V: Ei.

K: Ahah, okei.

V: Kuigi jah, päike annab ka energiat.

K: Mis sina arvad, kus sinu arvates kulub sul igapäevaselt kõige rohkem energiat?

V: Mul isiklikult?

K: Mis tegevused ja ... Jah.

V: Eks töö peale kulub ikka enamus.

K: Mhmh. Aga mis tegevustele või mis seadmetele kulub sul siin kodus seda energiat? Kus te kasutate seda energiat kõige rohkem?

V: Et siis nigu elektrienergia mõttes jah?

K: Kas elekter või võib-olla on teil midagi muud ka siin? Mida te kasutate ...

V: Ei noh, seesama siin [osutab pliidile]

K: Puidu ...

V: Ahi. Et siis tegelikult põhiliselt ikka sooja jaoks.

K: Küte ühesõnaga jah?

V: Küte jah.

K: Ja te kütate puhtalt puiduga või elektriga ka?

V: No väike osa on elektrikutet ka – vannitoas on põrandaküte. Aga põhiliselt jah, puuküte.

K: Mhmh. Ja see on siis ... Kas ta on ainult siin pliidi sees või läheb mujale ka?

V: See on keskküttesüsteem.

K: Radiaatorites siis jah?

V: Jah.

K: Läheb siis kõikidesse teistesse tubadesse ka?

V: Mhmh. Pluss soe vesi ka.

K: Ahaa. Nii et te olete päris sõltuvuses sellest enda ...

V: Ei ole. Sooja vett saab elektrienergiaga ka.

K: Mhmh. Veekeedukannus siis?

V: Ei, boiler on kahe süsteemne.

K: Ja gaasi te kasutate siis ...

V: Toidutegemiseks.

K: Toidutegemiseks. Aga kohvi ja teed kuidas tavaliselt teete?

V: Gaasi peal.

K: Mhmh. Keedate kõigepealt vee soojaks gaasiga.

V: Mhmh.

K: Kas siin on veel midagi peale elektri, gaasi, ...

V: Puu.

K: Puu ... Ei ole vist?

V: Ise kütame ka.

K [hakkab naerma]: Ise jah, ise olete ka radiaatorid. Mhmh

V: Mhmh.

K: Aga mis sa arvad, mis on sinu elustiili juures see kõige olulisem? [paus] Mis sind liikuma paneb või mis on sulle hästi tähtis?

V: Energia mõttes?

K: Jah. Või üldse. Mis on need väärtused või olulised tegurid?

V: Oluline on, et läheks hästi. Et kõik oleks korras, et kõik oleks tehtud. Kui kõik on tehtud, on hea olla. Enesega rahulolu.

K: Mhmh. Kas sa pead kellegi teisega ka arvestama? [paus] See tähenda, kes on need teised, kes on sulle olulised?

V: Pere loomulikult.

K: Mhmh. See on esmane ...

V: Mhmh. Igal juhul.

K: Veel on kedagi?

V: Ei ... Selles suhtes, et pereväliselt tavaliselt on mul oma nii-öelda piirkond ja ... ja ... arvestama ei pea kellegagi.

K: Ja sa oled müügimees?

V: Mhmh. Müügiesindaja jah.

K: Müügiesindaja? [paus] Ja sõidad hästi palju ringi? [paus] Kui palju sa sõidad ringi? Ajaliselt iga päev?

V: Kui paljast sõitu võtta, siis mingi ... kolm-neli tundi on ainult sõitmist, pluss siis müügitöö ja muu.

K: Mhmh. Kas sa oled sellega rahul või sa tahaksid midagi muuta igapäevases elus?

V: Üldiselt tiba tüütuks on läinud küll juba. Viis aastat on oldud juba selle ameti peal.

K: Aga tüütuks läheb ... kas see sõitmine või siis see ...

V: Rutiin on tekkinud. Eks motivatsioon on kinni ka teistes asjades, aga see pole vist antud kontekstis oluline.

K: Mis sa arvad, mis tegevused mõjutavad teie pere energiakasutust? [paus] Mingeid valikuid või ... [paus] kas te saite valida näiteks, kuidas te siin kütate?

V: Ses mõttes, et meil ei olnud valikut keskkütte osas. Tsentraalse kütte osas tähendab. Siin oli ahiküte juba olemas. Korstnad olid olemas. Valik oli see, et mismoodi keskkütte katel ja pliit sai panna. Et mis hakkab nagu kohe ruttu sooja andma, ka tubadesse. Ja kokkuhoid otseselt rahalises mõttes oli umbes kolmekordne. Nii et see investeering tasus isegi alla kahe aasta ära.

K: Nii et see oli hea valik?

V: Õudsalt. Elektrienergia ju kallineb iga päevaga. Puu on ka läinud päris kalliks, aga ikkagi ta jääb odavamaks.

K: Mhmh. Aga oletame, et nad mõlemad kallinevad veel topelt nii palju, kas see hakkab juba mõjutama midagi? [paus] Kas te hakkate midagi ümber ka mängima või valima?

V: Tegelikult ilmselt mitte, sest ... kui see pliit siin köeb, ta annab sooja, samas annab tema peal ka süüa teha. Muud energiat ei pea lisaks kasutama, selleks et süüa teha või ... Kui ainult elekter toidab, siis ma pean ikkagi elektripliidi sisse lülitama või siis gaasiga mängima. Ütleme, et see on jah, multifunktsionaalne.

K: Aga kui sa siin selle koha ostsid, siis ... sina said selle korteri kõigepealt ... Mille järgi sa seda vaatasid, et sa just siia tahad?

V: Noh, see oli tegelikult selline saatuse ... saatuse käsi oli mängus, et elasin ma nii-öelda ühiskorteris, siis igas toas oli ise omanik ja siis ühel hetkel oli neljatoalises korteris kolm oli

hõivanud üks perekond, neljaliikmeline, kus oli neljas tulemas ja koer ka veel. Et see oli ainuke, mis saadaval oli. Et siis sai valla poolt korteri. Kui tuli erastamine, siis sai erastatud. Valikut eriti ei olnud.

K: Lihtsalt oli võimalus ja kasutasid ära?

V: Jah, tuli ära kasutada lihtsalt.

K: Aga kui sul oleks võimalus vahetada ... te olete juba ostnud maja ... Kas sa siis kasutad kohe selle võimaluse ära või olete sellega siin ka rahul olnud?

V: Ei ole.

K: Ei ole?

V: Ammu juba ei ole.

K: Aga miks ei ole?

V: Ruumi vähe.

K: Ruumi vähe? Poisid kasvavad suureks?

V: Jah.

K: Kuidas nad omavahel siin läbi saavad? Mahuvad nad veel ära?

V [naeravad]: Kui ainult niimoodi, et õhtul on koos, siis ikka ei ole probleemi, aga siin olid kaks nädalat kahekesi kodus, siis kippus küll väga kitsaks jääma. Lõpuks oli niimoodi, et ... noh meid päev otsa kodus ei olnud, aga oli tunda, et õhus oli elektrit – kasutamata jäänud energiat.

K: Aga mis näiteks juhtub, kui te mingil põhjusel ei saaks sinna majja kolida, suuremasse elamisse? Mis te siis teeksite? [paus] Kas te koliksite ikka kuskile mujale?

V: Ei, siin ei saagi muud varianti olla. Kui peaks see võimalus olema, siis korterisse kindlasti mitte.

K: Ikka majja kuskile?

V: Jah.

K: Just selle ruumipuuduse pärast või on siin mingid muud asjad ka, mis rolli mängivad?

V: Ee ... mängib ikka sihuke privaatsus ja siuke ... noh, kus on naabrid, seal on alati ... inimestel on erinevad elustiilid.

K: Kuidas teie läbisaamine naabritega siin on?

V: Selles mõttes, et tere ütleme ja riisus ei ole. Eile just kuulsin laulu “Nüüd elan Mustamäel, korter on aus ja hea” ... et seal olid ühed sõnad, et pärast kella kolme, siis saabub rahu. See tuli mul nii ehedalt meelde, et siin tihti kordub seesama, et kas pärast kolme siin öörahu saabub.

K: Kui saate oma majja, siis on hoopis teine olemine?

V: Jah. Siis on ... ise teed, ise sööd, ise jood.

K: Siis teil saab seal puuküte olema?

V: Jaa.

K: Kust te puid hakkate saama? Ostate või saate ise kuskilt?

V: Ikka tuleb osta jah. Omal metsa ju ei ole. Ei ole, ei ole kahjuks põliselanikud siin, kellel siin on metsad ja maakrundid.

K: Kas te sinna plaanite ka gaasipliiti või ... ?

V: Gaasipliit igal juhul.

K: Kas sellepärast, et alternatiiv oleks või?

V: Elus tuli. Selle peal on kõige parem süüa teha.

K: Kas te sinna plaanite kaminat ka või lihtsalt ahju?

V: Ahi tuleb selle klaasuksega.

K: Mhmh. Et on elav tuli näha ... Kas sinna tuleb puupliit?

V: Tuleb ka põhimõtteliselt sama süsteemiga pliit nagu siin, aga suurem – praeahjuga. Et saab kütta sooja vett ja neid kohti, kus küte puudub. Vannituba jah ... [paus]

K: Mhmh. Räägime nüüd autodest. Siin on akna taga kaks autot.

V: Jah.

K: Mõlemad on teie omad või?

V: Ei ole mõlemad meie omad. See veel puuduks. [naeravad]

K: Üks on sul tööauto ja teine on?

V: Naabrimehe auto. Naabrimehe tööauto.

K: Ja siis on oma auto veel kuskil?

V: Naise oma.

K: Palju te autoga sõidate iga päev? [paus] No sina pead nagunii töö asjus sõitma.

V: Tööalaselt jah, tuleb keskeltläbi nibin-nabin kahesaja kilomeetri alla sinna päevas.

K: Aga kui te nüüd peresõite teete, palju neid tuleb veel lisaks?

V: Suvel ikka tuleb natuke. Talvel ka.

K: Aga kuhu te siis lähete? [paus] Mis põhjustel te autot kasutate?

V: Noh külla minna vanematele, käin kuskil suures linnas vaatamas.

K: Kas te käite reisimas ka?

V: Korra vist oleme käinud jah.

K: Kus?

V: Tegime Eestile tiiru peale. Tallinna kaudu Saaremaale ja Pärnu kaudu sealt kuskilt Tartu kaudu tagasi.

K: Mhmh. Ja see oli siis niisama sihuke ...?

V: Kohe päris niisama jah.

K: Läksite vaatama Eestimaad?

V: Jah. Saaremaal on sugulased ka.

K: Mhmh. Kui te näiteks peaksite poodi minema, kas te lähete autoga või te lähete jala või te lähete rattaga?

V: Oleneb, kuhu poodi, ja aastaajast.

K: Mhmh, et kui on talv, siis?

V: Siis ilmselt autoga.

K: Palju siit maad on sinna?

V: Mingi kaks kilomeetrit umbes või nõksu vähem.

K: Aga suvel?

V: Suvel rattaga.

K: Palju te üldse rattaga käite? Ainult suvel siis või?

V: Mhmh.

K: Milliseid sõite te siis rattaga teete? Kas perega koos kuskile või lihtsalt alevi peal?

V: Jah, nii palju kui siit on vaja. Sinna ja tagasi.

K: Aga jala?

V: Vähe.

K: Vähe käite?

V: Kahjuks vähe.

K: Mhmh. Aga tahaks rohkem?

V: Kui peaks rohkem [hakkavad naerma]

K: Mhmh. Aga mis siis näiteks, kui bensiin läheb kaks korda kallimaks? Kuidas siis see hakkab mõjutama igapäevast elu?

V: Praegu nii ei ...

K: Ei saa aru?

V: Ei mõjutaks küll vist ilmselt. Kui kaks korda kallimaks, siis võib-olla mõjutaks.

K: Kuidas ta siis välja näeks? Milliseid sõite te kärbiks?

V: Siukseid tühiseid – kilomeetriseid otsi. Ja võib-olla mõtleks rohkem läbi, et mis ma nüüd poest tahtsin. Siis ma ei pea minema viie minuti pärast tagasi poodi. [naeravad]

K: Jah, et ühte tikutoosi ostma?

V: Jah, et tikud jäid ostmata ja nüüd tuleb uuesti poodi minna. Et kõik saaks ostetud ikka ühe korraga. See oleks nigu ilmselt ... kas see sõit nüüd selle pärast tegemata jääks, aga just et mõtleks võib-olla paremini läbi. Et selle ühe sõiduga saaks ikka maksimaalselt kõik asjad aetud. [paus]

K: Kui te praegu midagi poest ostate, millele te mõtlete? Kas teete mingeid teadlikke valikuid ka või?

V: Mmm ...

K: Uut asja ostes. Ma ei tea ... toitu ostes või ...

V: Ei tea küll, et teeks, et me nüüd väga valiks.

K: Et see, mis meeldib, seda ostad? Või seda, mis vaja on?

V: Oleneb sellest, kas kõht on tühi või täis. Tühja kõhuga on väga kahjulik tööle minna.

K: Aga kui lähed tühja kõhuga autot ostma?

V: Ilmselt ... [naerab] Aga võib-olla töötab ka – et saaks rutem ostetud.

K: Või tühja kõhuga elektripirni ostma näiteks?

V: Ei tea. Ei, toidupoodi on küll väga kahjulik minna tühja kõhuga. Siis ostad igasugust ninni-nänni kokku. Pärast ei mahu külmkappi ära siis, viskad ära, sest keegi ei jaksa ära süüa.

K: Mhmh. Kas teil sellist toiduraiskamist ka on?

V: Õnneks on loomad, kellele edasi viia seda asja siin.

K: Kelle loomad need on? Teil siin ju ei ole.

V: Jah, meil ei ole. Ema loomad.

K: Ahah, et igakord siis viite sinna?

V: Noh, kondid ja lihajäänused. Koertele ikka meeldivad.

K: Mhmh. Aga kui siin on midagi, mida nemad ei söö? [paus] Mingeid teisi toidujäänuseid, mida nemad ei söö. Mis neist siis saab?

V: Noh, taimsed asjad ja siuksed asjad lähevad komposti.

K: Et prügisorteerimine on hästi ...

V: Jaa!

K: ... igapäevane?

V: Igapäevane. Eriti nüüd uuest aastast.

K: Kas te enne ka sorteerisite?

V: Eee ... komposti läks küll ennem ka juba, aga pakendeid ja neid nüüd nii ei sorteerinud.

K: Mhmh, aga kas te ahjus põletasite midagi? Prügist midagi?

V: Phuuh ... Kui siis ainult paberid ja papid ja siuksed asjad. Aga neid tetrapakke ei pannud ... [pliidi ahju üks kääksatab, intervjuueeritav kontrollib ahjus küpsevat pitsat]

K: Mis on need põhilised ostud, mida te teete? [paus] Millele põhiliselt sissetulekud kuluvad?

V: Noh, suur osa läheb söögi peale loomulikult. [pikk paus]

K: Kõige suurem osa läheb söögi peale? Või on mingeid teisi väljaminekuid ka?

V: Ei no tegelikult on igasugu laenuid ja kindlustused ja need asjad, mis on kõige suurem osa.

K: Umbes palju see protsent võib olla?

V: Mmm ... No kõva kolmandiku kindlasti. Võib-olla isegi rohkem. Tegelt rohkem. Pool kuskil

võib-olla läheb ...

K: Aga teil korter on päris oma? Et selle pealt te rohkem ei maksa?

V: No nii palju, kui ühistumaks on. Ütleme remondifondi ja siis prügi ja ... noh, olmekulud.

K: Ja kütet te ei pea ka maksma kellelegi? Te siin ise kütate puudega?

V: Kord aastas tuleb ikka välja käia üks suur nutsakas, et seda sooja saada. Puud tuleb välja osta.

K: Kui suur see elektrikulu teil tavaliselt on?

V: Mingi kolme- neljasaja krooni ringis on praegust.

K: Et pole nagu väga suur ...

V: Jaa. Enne seda süsteemi kusjuures oli ... see oli viis aastat tagasi. Siis olid hinnad veel teised, hoopis teised. Siis oli kuskil kaheksa-üheksasada krooni. Nüüd on, arvestades seda, kui palju on hind tõusnud, siis ikka on isegi üle poole odavam, siis tasus ikka suuresti ära.

K: Aga näiteks kütusele autoga sõitmiseks? [paus] Kuidas sinna läheb?

V: Seda ma ei oska öelda.

K: Läheb palju või vähe? Kuidas sa ise tunned?

V: Einoh, selles mõttes väga sihukesi tühiseid sõite ei ole. Läheb täpselt nii palju kui peab minema.

Võiks sellevõrra vähem minna kui oleks ökonoomsem auto.

K: Mhmm. Kui sa autot ostad ... Kas sa oled siin autosid vahetanud ka?

V: Mhmm

K: Praegu on uus?

V: Mis ta nüüd uus, juba vana. Neliteist aastat vana auto juba.

K: Ongi nii? [paus] Kui sa seda ostsid, mida sa silmas pidasid? Kas oli midagi tähtsat, mille järgi sa autot vaatasid?

V: Noh ütleme see hinna ja kvaliteedi suhe. Ja tead, ausalt öelda kütusekulu peale väga ei mõelnud. Noh, liiter sinna-tänna. Vanad autod ongi ... nagunii nad võtavad nii palju kui võtavad. Põhiline oli, et pere nagu ära mahuks ja et saaks üht koma teist ikka vedada ka, kui vaja. Ruumikus oli üks siuke asi, mis ... [paus]

K: Praktiline pool?

V: Jah, justnimelt.

K: Kuidas sa tunned, kas sa ise oled säästja inimene või pigem raiskaja?

V: No pigem raiskaja.

K: Pigem raiskaja. Kuidas sa oma elustiili kirjeldaksid?

V: Ma tunnen, et kui ma tahan seda, et mul on seda vaja, siis ma väga pikalt ei kaalu. Väiksemate ostude puhul. Muidugi jah, et kui ... ma pean lugu tööriistadest. Kui ma mingit tööriista ostan, siis ma pigem valin kalli ja kvaliteetse kui odava. Et et on ... ma ei tea ... kui mingil ajal ära laguneb,

pean minema poodi uut ostma. Kas see on raiskamine? See on kahe otsaga asi.

K: Mhmh. Aga kui sa mõtled siin igapäevaseid asju ... Kui kasutad vett. Kas sa ses mõttes kasutad, tarbid ... Noh et kas seal on mingit vahet sinu jaoks?

V: Mina tarbin. Täiega. Täpselt nii palju, kui kulub, nii palju kulub.

K: Oled sa suur tarbija või keskmine?

V: Ma ... ei selles mõttes, et ... igapäev vannis ei käi, kui veest rääkida. [kolistab pliidi ahjuuksega]

K: Mis sa arvad, millised igapäevased tegevused sinu elus on need kõige energiamahukamad?

V: No kindlasti see sõit, mis ma teen igapäevaselt.

K: Tööalane sõit?

V: Tööalane sõit. Ma küll ise selle eest ei maksa, aga see on vägagi kulukas. See auto võtab ma arvan ... Mitte ma ei arva, ma tean! Tugev viisteist liitrit sajale, mis on päris korralik kulu.

K: Kas sa sõidad terve päeva siis?

V: Jah, hommikul istun rooli ja õhtul tulen roolist välja. Vahel muidugi käin ka sisse-välja.

K: Mhmh. Et just see kütus, mis autole kulub.

V: Jah, ma arvan, et see on ikka päris suur hulk, mis saab nagu kulutatud energia mõttes.

K: Kas on mingeid selliseid tegevusi sinu argipäevas, mida sa muuta tahaksid?

V: Ee ... ei ole vist.

K: Kas on midagi sellist, millest sa kindlasti pole nõus loobuma?

V: Millest ma kindlasti ei ole nõus loobuma?

K: Mhmh. Noh, mis on harjumuseks saanud või ...

V: Õlle.

K: Õlu jah?

V: Õlu.

K: Kui see läheks poole kallimaks, kas siis hakkaksid ka mõtlema, et hakkaks vähem ostma?

V: Nojah. Väga raske juhus.

K: Mil määral sa sellest sõltud? [paus] Kui lihtne või raske see üleminek oleks? Harjumuste muutmisel.

V: Sellest igasugusest sõltuvusest on väga raske loobuda. Suitsetamisest ma küll sain lahti, jah. Kui me külas käisime, siis ma vist ei suitsetanud.

K: Ahah. Vot ei mäleta.

V: Ei mäleta jah. Ma täpselt ei mäleta, millal me käisime. Mingil ajal umbes siis jätsin maha. Seitse aastat tagasi vä?

K: Mis sa arvad, kas elu läheb hedonistlikumaks, mõnulevamaks? Või see tarbimispool nii väga ei suurene?

V: Ei saa öelda, et mõnulevamaks läheb. Kui päris aus olla, siis ikka otsid siukest mitte päris mugavat elu, vaid ikka üritad aktiivne olla. Kas või mis iganes ... kultuurielu või ... Ei jää koju telekat vahtima, vaid vaja mõni elamus ...

K: Kui palju sa väljas käid? Või mis tegevused need on, mida sa väljaspool tööd teed?

V: Ansambel, näitering, mälumäng ...

K: Kas need on kõik Iisakus siin?

V: Jah, kohalik. Selles mõttes küll.

K: Ja kui tihti need on? Igapäev?

V: Noh, bänd on nii kergelt kord nädalas. Siis näitemäng on ka kord või kaks. Et parajasti kuida need proovid on. Käin veel meeskooris. See on kord kuus umbes.

K: Et päris aktiivne eluviis siis?

V: Jah, ma arvan küll.

K: Kas sul on vajadus nende asjade järgi?

V: Absoluutselt.

K: Need ringid, tegevused ...

V: Absoluutselt.

K: Aga kui sa peaks nendest midagi ära jätma, mis sa jätaksid?

V: Ei, mitte midagi.

K: Mitte midagi. Nad on kõik üheväärsed?

V: Jah, selles mõttes, et siis nad jäävad kõik ära. Kui ma peaks millestki loobuma, siis ma peas kõigest loobuma.

K: Aga kuidas see elu muutuks sul, kui sa need peaks ära jätma?

V: No ma ei tea. Ilmselt ma oleks siis väga haige inimene, kui ma ei saaks nendest osa võtta.

K: See on siis just hinge jaoks?

V: Mhmh.

K: Emotsionaalne laeng?

V: Midagi peab olema füüsiliselt või midagi peab väga katki olema, kui ma ei saaks sellest osa võtta.

K: Nojah, sul on nii istuv eluviis?

V: Ei, mitte. See seisuaeg küll jah, istuv, aga ma ikka võimlen päevas tublisti.

K: Seda inimestega suhtlemist on sul ka palju?

V: Ikka väga palju.

K: Kas see ka väsitab?

V: Kindlasti. Väsitavad sellised inimesed, kes on pahurad ja ...

K: Kas neid tuleb palju ette?

V: Paraku tuleb jah. Nii et kui aus olla, siis Narva pool ja need müüjad ilmselt saavad miinimumpalka ja nende töötulemusest ei sõltu nende palk ja siis nad ei ole ju rahul millegagi ja siis neil on üsna ükskõik, et on neil seda kaupa seal poes või ei ole. Ja siis nad punnivad ... Mida vähem neil on, seda kergem neil on. Pead ikka ütlema, et vaja on, aga ta ei lase ja nii edasi. Eks see müügimehetöö on.

K: Kirjelda oma täitsa tavalist päeva. Kui sa hommikul ärkad, mis edasi saab?

V: Ärkan, teen oma paberid korda, mis on vaja. Kui on eelmine õhtu jäänud tegemata. Tihti teen hommikuti aruandeid ...

K: Kas sa hommikusööki sööd ka?

V: Ei, ainult kohvi. Siis ma peaksin üks tund aega varem veel ärkama.

K: Kui vara sa ärkad siis?

V: Ma ärkan enne kuut. Ma päris kell viis ei tahaks ärgata. Aga jah, paar tundi hiljem hakkab isu tärkama ja siis saab midagi võtta ka.

K: Kas sa siis oled juba autos? Teel kuskil?

V: Siis olen ... siis ma olen, jah, juba mitu tundi tööd teinud.

K: Mida sa siis sööd hommikuks, kui sa oled tee peal?

V: Mis nagu kätte satub. Viimasel ajal olen küll üritanud, kui vähegi võimalik, mingi soe toit päeva jooksul. Varem oli küll, et pirukaid oli igas poes. Aga nüüd olen ikka üritanud, et saaks mingi ... et suurtes poodides on need sooja toidu letid. Siis mingi komplekt endale kokku keerata – supike või praeke.

K: Kui valija sa selle söögi osas oled?

V: Üldse ei vali.

K: Kas sul see on ka tähtis, et kust see pärit on või kuidas see on tehtud või?

V: Ei.

K: Seda ei ole?

V: Mkm.

K: Mhmh. Aga lõuna? Kas sa lõunat sööd?

V: Ei see, millest jutt oli, ongi nii-öelda lõunasöök.

K: Selge. Seda sa siis sööd autos?

V: Autos jah. Samal ajal kirjutan saatelehte või räägin telefoniga. Mis iganes. Vahepeal ampsan ja nii edasi. Nii kaua närin, kui kirjutan. Põlve otsas. Ekstra nagu aega ei võta. Et seda, kui istun maha ja söön, seda on väga harva.

K: Mis kell sul umbes tööpäev lõpeb tavaliselt, kui sa koju saad?

V: Viieks-kuueks ikka hiljemalt.

K: Siis sa tuled koju. Kas te siis koos sööte või sa lähed kohe ringi?

V: Ei, oleneb päevast. Meil ei ole nii paigas. Bändis on osad vahetustega tööl. Kui on kõik vabad, siis saame teha. Siis ei pea teiste ringide peale mõtlema. Aga näitering on kindlatel päevadel ja kui meeskoor on, siis tuleb ennast vabaks teha. See on nagoonii päevasel ajal.

K: Kas hilisõhtuseid asju on ka veel?

V: On küll. Seesama näitering, kus käin, läheb tavaliselt pikemaks, nii kümne-üheteistkümmeni välja.

K: Siis isa tuleb hilja koju, lapsed magavad juba?

V: Nojah, nii ongi juhtunud tihtilugu, et hommikul ma lähen ära, enne kui teised on ärganud ja siis tulen bändiproovist, kui kõik magavad.

K: Hiilid siis vaikselt sisse jah?

V: Ei mis. Tulen, löön jalaga ukse ikka lahti. [naeravad] Ei muidugi, katsud ikka vaiksemalt ...

K: Siis sul päev lõppeb ikkagi päris hilja, eks?

V: Mhmh. Vahest jah, läheb päris pikale ja siis jääb seda uneaega vajaka.

K: Mhmh. Mis te tavaliselt kodus sööte üldse? Mis need tavalised harjumused on? [paus] Põhilised asjad? [paus] No sa siin täna küpsetad palju. Kas see on tavaline?

V: Selles mõttes noh nii palju nüüd küll ei ole tavaline, et küpsetan. Aga mingid kastmed, mingid supid. Noh tavaline nii-öelda. Et kuidas jõuab. [kolistab pliidi ahjuga]

K: Kas te mõnikord väljas ka sööte, kui kodus ei ole?

V: Mina ikka süüa vahest jah.

K: Käid restoranis ka kuskil?

V: Ei päris restoranis ei käi ... nii à la carte ei käi. Aga jah, mingid baarid ja kui on aega. Või mõned kiirsöögikohad või ... Kui tööaeg on väga pingeline, siis ei saa endale lubada pikka lõunat. Aga kui ma tean, et ma seal saan kiiresti ja kohe kätte ... et lähen ja võtan. Noh, on mingid bistroo moodi asjad ... Siis ma olen küll käinud, jah. Aga mitte tihti: kord kuus või paar. Oleneb, kuidas aega on.

K: Et aega ei raiskaks?

V: Ta peab sattuma teele ette. Ekstra ma sinna ei hakka sõitma. Et kui ta nüüd satub just sinna, kui mul kõht on tühi, siis võib juhtuda, et ma sinna lähen.

K: Kas sinu arvates on võimalik midagi säästa? Kuidas oleks üldse võimalik midagi säästa, kui sa raiskad? [paus] Mis sul esimesena seostub?

V: Säästa mida?

K: Jah vot. Kas on midagi, mida sa raiskad, mida säästa? [pikem paus] Noh sa siin mainisid, et töö juures tunned, et seda kütust läheb tegelikult hästi palju ...

V: Noh on võimalik ökonoomsemalt sõita, eks ole. Ma olen isegi katseliselt kindlaks teinud, et on isegi kuni kolm liitrit võimalik saja kilomeetri peale kokku hoida. Kütust eks ole. Sõita nii-öelda teise sõidustiiliga.

K: Aeglasemini siis?

V: Jah. Aeglasemini ja sujuvamalt ja mitte rapsida ja nii edasi. Et jah, isegi kolm liitrit on võimalik säästa saja kilomeetri peale. See on tegelikult päris palju. See on kakskümmend protsenti.

K: See on päris suur protsent ju.

V: Jah.

K: Aga kui sa mõtled igapäevaselt kodus? Kas on võimalik millegi pealt säästa? [paus] Ja kus on see piir?

V: Noh, säästmise peale ma olen mõelnud küll. Et kui seesama keskküttesüsteem sai tehtud. Kuna tol ajal olid palgad väikesed ja pidi ikka nii-öelda igat senti veeretama, siis see oli vägagi säästlik. Seal mitte isegi kakskümmend, vaid isegi kuus-seitsekümmend protsenti on säästu. Praegu nii väga ei mõtle selle peale.

K: Kas mõni asi tundub, et läheb üle piiri ka? Ses mõttes, et kui räägitakse säästmisest? Et mõni asi on mõttetu?

V: Noh siin on selles mõttes paradoksid küll. Et needsamad autod, mis on nii elektri kui bensiiniga. Teatud tingimustel on nad isegi energiakulukamad kui jätkata sedasama teed.

K: Sa mõtled tootmist siis või?

V: Jah, tootmise näol on ta tegelikult oluliselt kulukam kui bensiiniauto.

K: Mhmh ...

V: Ja isegi tegelikult sõidu koha pealt. Et kui väljaspool linna pikemaid otsi sõita, siis see nii-öelda ökoauto on oluliselt kulukam. Siin on katseliselt tehtud.

K: Kui sa nüüd mõtled sellisele sõnapaarile nagu roheline energia. Mis sellega seostub ja mis see sinu jaoks tähendab?

V: Seesama tuuleenergia või ... Kuigi tegelikult on ta oluliselt kulukam.

K: Sa mõtled seda seadmete tootmist ja kõike seda?

V: Nojah, tegelikult see energia millegipärast ... mis siis, et see seade on juba üles pandud, aga see tasuvusaeg on nii pikk. Et mis ta kallimaks teeb? Ma tean, et ta on kallim, kuigi tuul ju puhub iseenesest. Aga ütleme võib-olla see on seotud sellega, et nii palju kui on selle tuuleenergia võimsus, eks ole, et nii palju peab olema ka katet. Kui järsku on tuulevaikus, et miski ju peab seda toetama, et asjad seisma ei jääks. Võib-olla on see, mis selle asja kallimaks teeb. [nuuskab] Paljalt tuuleenergia peale me loota ei saa.

K: Kas sul seostub mingeid teisi alternatiive ka? Kui vaid naftapõhisel energial ei saa arvestada, kas

on mingeid alternatiive?

V: On küll. Vesinikauto ja elektrauto ja ...

K: A nende tootmiseks ... [paus] läheb jälle?

V: Just-just! [naerab] Küllap inimene jõuab kunagi nii kaugemale, et lihtsalt ei olegi muud alternatiivi, et peabki olema seesama, mis lõpuks ilmselt taandub mingile tuumaenergiale.

K: Mhmh. Et kas selline agraarühiskond, mis kunagi on olnud - talupidamine, kas see võib tagasi tulla? [paus] Praegune priiskav elustiil ja tarbimisühiskond ...

V: Mhmh. Tähendab ses mõttes, et iga kingsepp peab jääma oma liistude juurde. Kes, ütleme, harib põldu, see harigu põldu. Ja ta peab tegema seda nii hästi, et ta saab hakkama. Kes teeb midagi muud, teeb ka nii hästi. Parandab autosid näiteks. Ta ei pea mõtlema selle peale näiteks, et kuidas ma korteriremondi ära teen. Et ma jaksan palgata ehitaja ja nii edasi.

K: Mhmh. Spetsialiseerumine?

V: See oleks nagu kõige õigem. Et ma ei pea mõtlema selle peale, et ma peaks igat tööd ise tundma. Eestlane õnneks või kahjuks ... õnneks pigem, on nagu iga töö peale meister – teeb peedist pesumasinale trumli ja ...

K: Ja käib küll? [naeravad]

V: Jah. Et küll ma kuidagi hakkama saan – küll ma saan ise hakkama ... Et siin kunagi sai korteriremonti ka tehtud ja siis ai näha neid nii-öelda isetegemisi. Lõppkokkuvõttes sai kulutatud rohkem energiat selle asja ümbertegemiseks või kordategemiseks kui oleks kohe spetsialisti palganud. Nii et kliendile läks see lõppkokkuvõttes ikkagi palju kallimaks. Oluliselt.

K: Jah, selle peale ei mõelda ...

V: Jah, et küll ma saan ise hakkama. Et mis siin on – keeran kruvi siia-tänna ja ei ole midagi. Mis iganes.

K: Kas see kulukus siis on ka seotud energiaga?

V: Igal juhul. Sa ju kulutad iseennast ju rohkem. Sa kõige pealt teed mingi asja ära, siis vaatad, et ei kurat, asi ikka ei toimi. Siis kutsud spetsialisti ja siis see peab hakkama ümber kõigepealt tegema ... vana maha lammutama ja siis uut ehitama. See on ju topelt kõik.

K: Ma ei tea, kas ma oskangi midagi veel küsida.

V: No küsi-küsi. Mis see on - kaks minutit on veel aega [naeravad]

K: Kuidas sa oma mõtteviisi üldse kirjeldaksid? Kas see on loodussõbralik või ... või?

V: Ää ... selles mõttes küll, et mu auto ei ole prügikast. Et aknast ei lenda välja mitte midagi. Seda kohe kindlasti. Aga kui nüüd säästlikkuse koha pealt võtta, siis ei saa seda nii julmalt väita. Et ma ei lähe tanklasse oma kruusiga ja võtan selle pabertopsi.

K: Aga kui sa ennast võrdled teistega?

V: Ma pigem olen siis ikkagi loodusõbralik.

K: Ja sinu igapäevane elustiil on siis ka loodussõbralik või säästlik?

V: Ma ei saa nüüd öelda, et säästlik. Vajutan ikka niipalju kui tuleb masinast välja ja [naerab].

K: Mis see tavaline kiirus on, millega sa sõidad?

V: Noh nagu sa ise ütlesid – sõidan rahulikult sajaga. [naeravad] Saja kümnega. Et ega sealt ikka rohkem ei tule ka. Et siis on see gaasipedaal vastu põhja surutud. Et see õhutakistus on nii suur, et ...

K: Nojah, et sealt siis annaks midagi tagasi tõmmata?

V: Jah, kui kaheksakümnega sõidaks, siis tõmbaks ikka kolm liitrit alla küll. [naerab] Või seitsmekümne peal.

K: Kas see oleks mõeldav, et sul on kunagi auto, mis on hübriidauto või elektriauto?

V: Vaata maatingimustes ma ei kujuta ette. See on ... ei ole vist nii hea. Linnatingimustes kindlasti hübriidauto tasuks endast ära. Torkad selle juhtme õhtul seina ja hommikul võtad välja ja sõidad terve päeva. Maatingimustes ma ei tea, kas see nii on. Võib-olla jah, kui ... [ei saa sõnast aru – pankas?] oleks kaugel, aga siit on kolmsada meetrit. Meil seda probleemi ei ole. Aga ei, miks mitte? Kui ta nigu odavam kokkuvõttes välja tuleks.

[pikem paus]

K: Kuule, ma arvan, et isegi vist aitab.

V: No kui sa nii arvad. See kaks minutit sa läbi ka [naeravad]

K: Ma loodan, et on kõik.

V: Kui sul abi sellest on.

K: Ikka on.

9.8 Lisa 8: Intervjuu 14.03.2008, Tartus

Intervjuu pikkus kokku 40 minutit.

Intervjueeritav: 34.a naine, 2 last (2.a, 9.a), elab Tartus 2-korruselises eramajas. Töötab panganduses, hetkel lastega kodus. Peresse on sündimas kolmas laps. Kõrgharidus (õigusteadus). Peres on sõiduauto.

[vaatavad intervjueeritava joonistatud ideekaarti]

Küsija (K): Räägi mulle, mis sulle siit esimestena seostusid

Vastaja (V): Ülevalt hakkasin joonistama.

K: Elektrist?

V: Mhmh. Ja siis siitpoolt paralleelselt mõlemat pidi.

K: Ahah, et kõigepealt tuli elekter?

V: Tegelikult sedapidi ja siis hakkasin nii tulema.

K: Ahah. Elekter, päike, siis tuli lapsed ja pere. Mis siin on? Sauna ... [üritab lugeda]

V: Algul ma panin lihtsalt saun.

K: Ahah.

V: Ja siis ma laiendasin: puhkus ja hobid.

K: Ahah. Siin on söök-jook. Siis on?

V: Kultuur.

K: Kultuur. Siis hakkasid siitpoolt või läksid kõige pealt ...

V: No see tuli tegelikult siit kuskilt vahepealt.

K: Elektroonika, kodutehnika, lambid.

V: Elektriga jah.

K [loeb edasi]: Uni, siis on patarei-aku, tööstus. Kütus, õli, bensiin, nafta ja tuuleveski, jah?

V: Mhmh. Uni on siin üksinda vael pool. Nagu teistmoodi.

K: Mis sulle selle elektriga esimesena seostus? [paus] Ses mõttes, kui sa mõtlesid: elekter?

V: Mm ... elektrienergia. Elektrienergia.

K: Ahah. Postid oled joonistanud. [elektriliinid]

V: See ongi see elekter, mis seal liinides jookseb.

K: Üleüldine? Mitte ainult, et elekter tuleb sinu majja, vaid lihtsalt üldse?

V: Jaah ...

K: Aga siis päikse kah ...

V: Siinpool on pigem need, mis annavad energiat või kust saab energiat.

K: Ahah. [loeb ette] Päike, lapsed, pere. Et need lapsed ja pere annavad energiat?

V: Mhmm.

K [loeb ideekaardilt edasi]: Siis puhkus ja hobid, söök-jook, kultuur.

V: Mhmm.

K: Ja siis teisel pool. Need mis on siin: elektroonika, kodutehnika, lambid, uni?

V: Neid kasutavad. See jälle annab.

K: Mhmm.

V: Siin on salvestatud energia.

K: Mhmm, patarei.

V: Siin kasutab. Siit saab, siit saab, eks.

K: Mhmm. Tööstus kasutab. Kütus, annab, tuuleveski annab. Niimoodi?

V: Näiteks.

K: Mhmm. Mis moodi sul lapsed ja perega seostus see, et ta annab sulle energiat? [pikem paus]

Oskad sa seda kuidagi lahti seletada? [pikk paus] Nagu igapäevaselt. Kuidas sa ette kujutasid seda?

[pikk paus] Mingeid konkreetseid olukordi või ...

V: Ei.

K: ...või lihtsalt?

V: Ei, pigem ikka üldiselt.

K: Ahah. Lihtsalt see tunne, et sa saad?

V: Jah, see nagu isegi reaalselt koosolemine. Seda ka kindlasti, aga kas või mõtlemine oma laste ja pere peale.

K: Mhmm. Ja siis puhkus ja hobid?

V: Noh, need samamoodi.

K: Tuli sul mõni konkreetne puhkus ka meelde sellega?

V: Mkm. See saun oligi ilmselt sellest [naerab], et me käisime seda vaatamas.

K: Jajaa.

V: Ja siis ma lihtsalt mõtlesin seda laiemaks seda ... konkreetselt seda sauna. Et selline üldine puhkus ja ... Ja igapäevase hobid, mis siis igapäevase kõige parem on. Et millest energiat üldse võiks saada.

K: Mhmm. Kas see puhkus on selline kodune puhkus või siia alla käivad mingid reisirid või üldiselt töölt vaba aeg või ... või kodutöödest vaba aeg?

V: See on ilmselt inimeseti erinev, aga minu jaoks konkreetselt praegu on ta pigem selline vaba aeg

ja kodus olemine.

K: Mhmh.

V: Mitte mingid aktiivsed puhkusereisid.

K: Jah. [paus] Mis siis söögi-joogiga sulle seostus?

V: Et annab energiat.

K: See on see igapäevane?

V: Jah.

K: Aga kuidas teil need söögiharjumused on? Mida te tavaliselt sööte ja kuidas teete?

V: Praegu valdavalt sööme ikkagi kodus ja isetehtud asju.

K: Mhmh.

V: Tavaliselt kõik koos.

K: Sa oled praegu kodune?

V: Jah. Välja arvatud Tibul on teine päevarütm [osutab muusikust elukaaslasele]. Kui meie sööme lõunat, siis tema joob hommikukohvi.

K: Aga kuidas teil see hommikusöök on? Kas te sööte kõik koos [ema ja lapsed] või erinevatel aegadel või?

V: Annabrett sööb eraldi, aga meie Gretaga sööme tavaliselt koos. Annabrett ärkab varem ja läheb varem kooli.

K: Ahah, aga kas ta teeb ise endale või sa teed temale?

V: Ta võtab valmis asju ... [korruga ütlevad midagi, ei saa aru] Piimaga neid helbeid.

K: Ahah. Kas sa midagi küpsetad või keedad ka hommikul?

V: Hommikul ei.

K: Mhmh. Aga sooja jooki?

V: Kohvi.

K: Ahah.

V: Aga Annabrett võtab ise oma toidu ja need ei ole küll ise tehtud.

K: Mhmh. Aga lõunal? [paus] Kuidas näiteks lõunasöök on?

V: Lõunasöök on siis, kui Annabrett tuleb koolist ära. Siis sööme sooja toitu.

K: Mhmh. Kogu perega või lapsed ja sina?

V: Tibu tavaliselt magab siis veel.

K: Ahah [naeravad]

V: Või joob hommikukohvi.

K: Aga õhtusöök?

V: Õhtusöök on kõik koos.

K: Ja mis te siis tavaliselt sööte? Mingit sooja toitu või ... ?

V: Siis ka. Jah, mõnikord sedasama, mis lõunast on üle jäänud. Soendan või ... No ikka mingisugust ... No mitte ainult võileibu või midagi sellist, vaid ikka mingit sööki – korralikku toitu.

K: Keedad siis midagi?

V: Jah.

K: Ja küpsetad-praed või?

V: Mhmm. [paus]

K: Mis sa siin kultuuri all mõtlesid?

V: Siin on näiteks kultuurielamused: kontserdid, näitused.

K: See siis annab sulle energiat?

V: Jah.

K: Mhmm. Siis võtame teiselt poolt [ideekaardil märgitu kohta]. Siin on siis elektroonika, kodutehnika, lambid.

V: Mhmm. See on see, mis on hetkel näha ja kohe käega katsutav. Et kõik see tarbib energiat.

K: Too siia mingeid näiteid ka. Noh, mis sul kohe tuleb.

V: No lambid, televiisor, veekeetja, arvuti.

K: Mis sul need kõige tähtsamad kodutehnika asjad siin näiteks on? Kodus igapäevaselt ...

V: Kõige tähtsamad on ilmselt toidutegemine – pliit, veekeetja, pesumasinad.

K: Mõlemad? Kas sul on siin riietepesu ja nõudepesu?

V: Jah-jah. [paus] Arvuti, televiisor, raadio. [paus]

K: Kas sul midagi nendest on sellist ka, millest sa kindlasti ei ole nõus loobuma?

V: Pesumasinatest ja pliidist ja ...

K: Mhmm, aga miks? [pikk paus]

V: Sest see on mugav. [naeravad] Sellest saab siis aru, kui Eesti Energia on päevaks elektri ära võtnud. Kui on vaja puupliidi peal sooja vett teha ja ...

K: Aa, teil on puupliit ka?

V: Jah-jah.

K: Ahaa, ja-jaa-jaa. Aga kasutate seda ka aeg-ajalt?

V: Kasutame koguaeg.

K: Mhh. Igapäev?

V: Noh, selles mõttes, et me kütame seda soojamüüri.

K: Igapäev?

V: Mitte päris, ei. Praegu näiteks on ilmad nii soojad, et enam nagu ... noh, ta läheb liiga soojaks.

K: Aga seda ahju ka kütate?

V: Seda ka kütame

K: Igapäev siis jälle või?

V: Ei, nüüd on vist ikka nädal aega küll vahet olnud.

K: Oot, palju ruutmeetreid teil siin üldse elamist on?

V: Maja kokku on vist sada kuuskümmend.

V: Et palju teil kütta vaja on ...

V: Aga kütta on niimoodi vaja, et sellise talvega nagu sellel aastal oli, ühest korrast päevas täiesti piisas. Ja mõnikord siis ainult ühte küttekollet. Kas siis pliiti soojamüüri või siis ahju. Aga siis, kui olid need kolmekümnekraadised külmad, siis ikkagi kaks korda päevas nii hommikul kui õhtul. Hästi soojustatud see maja ei ole.

K: Kas te näiteks aknaid kleebite või ... ?

V: Mkm.

K: Et mingit ekstrasoojustust vaja ei lähe?

V: Siin all on puitpaketiga, aga nad on topeltaknad ikkagi. Nad on korralikud ja kvaliteetsed - ei lase läbi. Ja üleval on tavalised siis.

K: Aga suvel jahutamist ei ole vaja?

V: Suvel. Ei lähe väga palavaks. Lahti käivad igalt poolt need õhutused. [pikem paus]

K [vaatab ideekaarti edasi]: Aga siis uni? See pidi nüüd siin teiselpool olema, jah? See, mis annab?

V: Ta nagu sobiks pigem siia poole

K: Et annab energiat, jah? Mhmh.

V: Et uni ju ei võta kuidagi energiat.

K: Pigem taastab siis, eks?

V: Jah.

K: Puhkus. [paus] Siis patareid ja akud.

V: Noh, need on nagu need, kuhu saab salvestada.

K: Mhmh.

V: Et ükskõik, mis mõõdulised või mis mahulised

K: Mhmh. Siis tööstus?

V: Jälle peamiselt ikkagi ju tarbib.

K: Mhmh. Millised tööstused siia alla käivad? Mis need kõige energiamahukamad on?

V: Ma ei oska valdkondasid valida.

K: Lihtsalt selline üldine mõiste tuli nagu tööstus, jah?

V: Üldiselt. Mhmh.

K: Siis kütus, õli, bensiin, nafta, jah?

V: Jah. Siin ma mõtlesin ka tegelikult seda, et mis näiteks annab energiat. Et mis masinaid töös hoida või autod sõidavad kütuse peal ja ... Aga jah, teistpidi nad võivad ka jälle tööle panna mingeid selliseid asju, mis jälle annavad energiat.

K: Nagu see siin?

V: Mhmh.

K: Nagu tuuleveskid, jah?

[pikk paus]

K: Aga kui palju sa ise autoga sõidad?

V: Iga päev.

K: Iga päev? Ja kuhu sa sõidad? Pikad su sõidud on?

V: Annabretiga kooli ja tagasi.

K: Mhmh. Palju neid kilomeetreid on?

V: Täpselt üksteist meie maja uksest koolimajani. [Koolimaja asub Kõrvekülas]

K: Aa, seda on palju jah.

V: Edasi-tagasi kakskümmend kaks kilomeetrit.

K: Aga oled sa näiteks mõnikord mõelnud, et mis siis saab, kui sa näiteks ühel päeval autoga enam ei saaks sõita? Kas oleks mõeldav üldse siuke maa ... ma ei tea ... näiteks jalgrattaga maha sõita või bussiga?

V: Üksinda ise võiks küll jalgrattaga sõita, aga kui just lapsi peab vedama, siis ei ole nagu eriti mõeldav, jah.

K: Mhmh, et see on nagu liiga pikk maa.

V: Annabrett oskab bussiga käia ka. See oleks ka alternatiiv. Aga see on praegu natuke keeruline ja ei taha teda üksinda järelevalveta jätta ka.

K: Mhmh. Siis on nii, et kõigepealt sa viid ta kooli?

V: Hommikul läheb ta koolibussiga.

K: Ka sa lähed talle kooli järgi ka? Aa.

V: Direktor elab üle tee ja võtab ta peale. Koolibussiga ja siis peale lõunat siis järele, kui tunnid läbi on.

K: Mhmh. Ja sa oled praegu kodus ja saad käia koguaeg edasi-tagasi.

V: Mhmh.

K: Aga kui sa tööl oled, kuidas siis see võiks olla?

V: Seda ma ei kujuta ette. See edasi-tagasi siiberdamine on väga probleemne. Iga päev ilmselt ei jää ju nii palju aega, et tal järel saaks käia.

K: Jah.

V: Tibu autoga ei sõida. Nii, et siis jääks elu seisma.

K: Ta üldse ei sõida?

V: Mhmh.

K: Tal pole lube?

V: Tal pole lube.

K: Siis hakkate jala käima jah?

V: Siis kaks varianti: kas mina olen kodune või Annabrett tuleb koolist ära.

K: Aga selle peale ei ole mõelnud, et ta kuskile siia linnakooli panna? Ära sealt Kõrvekülast.

V: Ei ole, jah, seda võimalust. Või siis Masingu kool või Kroonuaia kool

K: Mille järgi te otsustasite seda, et kuhu kooli Annabrett läheb?

V: Seda me otsustasime erinevate konsultatsioonidega psühholoogide ja psühhiaatritega.

K: Et milline kool üldse sobib?

V: Mhmh.

K: Aga oli siin alternatiive ka?

V: Masingu kool on, mis on konkreetselt tervisehäiretega lastele mõeldud. Aga kuna ta on ikkagi see vaimne pool ka natuke, siis muidugi on üks variant ka Kroonuaia kool. Sinna nagu väga kergekäeliselt ei taha edasi minna. See on viimane variant.

K: Jah, siis on igapäev hommikuti palju sõita. Aga kui kaugel lasteaed oleks, kuhu sa Greta paned?

V: Lasteaed on pool tundi jalutada siit. Autoga viis minutit.

K: Kas saaksid ta kõige lähemasse lasteaeda panna?

V: Ei. [naeravad] See kõige lähem on meil viissada meetrit vist. Tartu linna kõige suurem lasteaed.

K: On ta sul kuskil järjekorras?

V: Ta on pandud meil sinna Katolikusse, kus Annabrett käis.

K: Kas ta hakkab käima, kui ta on kolm täis?

V: Jah-jah. Võib-olla siis. Ilmselt sügisest mitte.

K: Ja siis sa hakkad teda igakord viima?

V: Esialgu, kui ta tilluke on, siis pool tundi jalutada.

K: Kui vana ta praegu on? Kaks?

V: Jah.

K: Ja Annabret on?

V: Üheksa.

K: Üheksa jah.

V: Annabret siin lõpus küll jalutas selle vahemaa. Ühe otsa.

K: See pole vist nii pikk maa ka ... [pikem paus] Oot, räägime selle tuuleveski ka ära [osutades

ideekaardile] Mis sul sellega nagu esimesena oli? Kas need modernsed tuuleveskid või siis need vanaaegsed?

V: Modernsed ka, mis oleksid loodusesõbralikud ja ...

K: Ahah. Mis tekitavad siis energiat, jah?

V: Aga need vanaaegsed selles mõttes, et see ... lausa nagu veski põhimõttel ka, et on seda tuuleenergiat ära kasutatud otseselt. Siis ei olnud ju neid akusid ja moodsaid salvestisi.

K: Jah, et seda omakorda edasi ajada. [paus] Mis ma tahtsin nüüd küsida ... Ahjaa, räägi oma igapäevasest elust, kui sa hommikul ärkad, mis sa edasi teed. Kuidas teil see elukorraldus siin on? Et Annabret ju ...

V: Mhmh, Annabret läheb kõigepealt kooli, siis tavaliselt meie magame veel natukene. Siis ärkame, siis sööme Gretaga, siis mängime, siis läheme Annabretile järele, siis sööme lõunat ja siis hakkame Annabretiga õppima. Ja siis õpime kuni magamaminekuni.

K: Ja mis siis Tibu teeb? Kuidas tema ...

V: Tema päev ja öö on tavaliselt ära vahetatud natukene.

K: Ööloom?

V: Tibu on arvutis, kui ta ärkab. Siis ta on arvutis ja siis jälle arvutis ja ... [naeravad] ja siis tema jääb üles, kui meie magama läheme ja ärkab siis, kui meil on umbes lõunasöök.

K: Aga mida te näiteks ... või kus te näiteks koos käite? On teil sellist aega ka, kus te kõik olemas olete?

V: Küläs niimoodi peredega ja ...

K: Kas te käite tihti küla peal?

V: Mitte väga. Ise me käime harva, aga meil käib külalisi päris tihti.

K: Noh, siin on hea niimoodi linna keskel käia.

V: Jah. Ise me käime kord paari nädala tagant või kord kuus või nii.

K: Mhmh. Aga kas te reisite ka kuskil kaugemal?

V: Eesti siseselt.

K: Kas see on tavaliselt puhkuse ajal või ...

V: Nädalavahetustel ja selles mõttes jah, näiteks Annabret koolivaheaegadel.

K: Mhmh, sellega arvestate.

V: Kooliga arvestades, jah.

K: Mhmh. Nojah teil pole kellaajaliselt koguaeg kuskile ise vaja minna.

V: Mhmh. Suvel jah. Suvel me oleme täitsa vabad.

K: Aga talvel?

V: Noh, Tibu töö on ju nädalavahetusetöö valdavalt. Nädala sees on kõik päevad vabad.

K: Mhmh. Aga mis sa arvad, mis nendest igapäevastest asjadest, mida sa teed, et kus seda energiat kõige rohkem läheb?

V: Meil praegu siin raudselt kodus ... Kui võtta, millist energiat läheb – elektrit läheb kodus, eks ju, kodumasinade, kütete, põrandakütete ja elektri peale, eks ole. Lampide peale ka. Aga enda energia kulub ikka laste peale. Kõige rohkem.

K: Aga vot täpselt see küte, eks. Et kuidas te põhiliselt siis kütate? Kas on see puu ...

V: Ahjuga. Mhmh. Aga siis vannitoas ja siin koridoris on põrandaküte.

K: Kas need on koguaeg sees?

V: Jah. Suvel ...

K: Ka?

V: Mitte.

K: Suvel on liiga soe.

V: Praegu võiks juba tegelikult selle põrandakütte koridorist välja võtta. Ta on põhiliselt talve jaoks ja märja aja jaoks.

K: Mhmh. Aga kui sa nüüd mõtled seda, et sul on siin küte – elektrit läheb siin kütte peale natukene, siis läheb sul valgustuse peale, siis kodutehnika peale – igasugused pesumasinad-asjad, ja siis arvestad näiteks juurde selle igapäevase transpordi, kuhu kütust kulub.

V: Mhmh.

K: Mis sa arvad, mille peale seda kõige rohkem läheb? Et on see hoopis transport ...

V: Mkm

K: ... või on see hoopis elekter või ...

V: Tundub, et läheb koduse tarbimise peale rohkem, talvekuudel ja külmadel kuudel. Suvel jälle ilmselt auto peale.

K: Mhmh, siis te sõidate rohkem?

V: Jah, siis on liikumist rohkem.

K: Mis sa arvad, mis teil seda energiakasutust kõige rohkem peres mõjutab? [paus] Et kas siin on midagi, millega te peate kindlasti arvestama?

V: Noh hädavajalik ... kui seda saab hädavajalikuks nimetada, on võib-olla külmkapid ja sellised asjad, eks ju. Toitu hoida ja nii, kuigi keldris ja talvel saaks ju õues ka hoida ... [naerab]

Põrandaküte on ju puhtalt mugavus ja enda mõnu.

K: Aga kas te mõtlesite mingeid alternatiive ka või kohe, et tahaks teha seda põrandakütet?

V: Sellele põrandakütmisele oleks ... vesiküte. Aga vesiküte võtab jälle samamoodi energiat, mis selle vee soojaks kütab. Siit ei käi mingit linna sooja ega külma vett läbi. See on ... noh ... soe vesi on ka meil elektriboileriga.

K: Jah? Ahaa!

V: See on ka veel energia – elektriboiler ka. Nii et seda peab ka veel kütma. Põhimõtteliselt ei olnud väga palju alternatiive või võimalusi.

K: Mhmh, et põhiline on elekter?

V: Jah. Jah.

K: Mhmh. Aga kui te selle maja siia ostsite, siis mille järgi te seda vaatasite, et just siia võtate?

V: Asukoha järgi. Haiglad on lähedal [peres on laps tervisehäirega], Tartu linnas sees kindlasti. Et kiirabi tulek ei võtaks palju aega.

K: Annabreti pärast?

V: Jah. Ja selline ... suhteliselt rahulikum rajoon – väiksed majad. Ja see maja ise, et ta on vanemat tüüpi maja, et ta ei ole selline karp – kandiline küprokimaja.

K: Ja-jaa. Kui palju te naabreid siin teate?

V: Ei, naabreid varem ei tundnud kedagi. Nüüd me teame ümbruskonna inimesi ikka küll. Või noh, niivõrd-kuivõrd. Ühega suhtleme rohkem, teisega vähem.

K: Kas siin on turvaline ka?

V: Turvaline nüüd võiks öelda, et on küll. Varem oli siin üks kriminogeenne ... Aga põhimõtteliselt on. Ikkagi kõik on enam-vähem teada inimesed.

K: Et turvalisus oli ka nagu ...

V: Jah, turvalisus oli ka kindlasti üks moment. Aga seda ju alguses ei tea. Müüja ju ei räägi sulle, et siin on üks selline pätt.

K: Mhmh. Aga miks te sealt korterist tahtsite ära kolida majja? [elas varem Tartu Annelinna korteris]

V: Korteris oli esiteks ruumi vähe.

K: Mhmh. Mitu tuba seal oli?

V: Kolm.

K: Kolm.

V: Ruumi oli vähe.

K: Siin on kaks korrust?

V: Jah. Ja Tibu on ikkagi hästi selline loodusesõber ja minu jaoks oli ka see oma murulapi omamine oluline. Ja Tibu muusikalembesus, mis on nagu suur argument korteri ... [naeravad] Läks nagu liiga keeruliseks. Et selles mõttes majas on sul ikkagi neli sein ümberringi ja mingil määral võib küll olla, et midagi kunagi kostab majast välja.

K: Aga seal korteris hakkasid siis juba naabrid ka ... noh ...

V: Korteris oli üks ... Üks jah. "Hea sõber".

K: Ei kannatanud muusikat välja?

V: Hakkas uksele koputama ... [naerab – ei saanud kõigest aru]

K: Mis asjaga – kaikaga?

V: Maikaga.

K: Maikaga? Ukse peale? [naerab]

V: Mhmm. [paus]

K: Mis asja ma tahtsin küsida ... Aa, tahtsin küsida seda, et kuidas sa kirjeldaksid oma elustiili – igapäevast elustiili. Et mis on seal kõige olulisem või millega sa pead arvestama?

V: No ikka lapsed põhiliselt.

K: Põhiline tegevus on siis lastega?

V: Jah, lapsed on ikka põhiline.

K: Kuivõrd sa pead iga päev arvestama just laste vajadustega võrreldes enda või ...?

V: Põhiliselt ju arvestadki. Mina arvestangi põhiliselt laste vajadustega. Enda jaoks on ikka väga vähe aega. Mitte et ma kurdaks selle üle, vaid et prioriteetid ongi seda pidi praegu. Aga jah, võib öelda küll, et peamiselt lastele läheb kogu aeg.

K: Kas Annabrett käib kuskil ringis ka?

V: Laste kunstikoolis.

K: Laste kunstikoolis. Mhmm. Kas ta sai seda ise valida või te valisite ise talle, mis võiks olla huvitav?

V: Seda me ise pakkusime, jah, aga talle nagu meeldib. Et selle järgi saigi valitud, mis talle endale meeldib.

K: Kas ta seal ringis käib ise või toote ja viite teda?

V: Seal me teeme naabritega koostööd.

K: Ahah.

V: Üks viib ja teine toob. Tüdruk käib samas grupis. Nii on organiseeritud, et panime nad ühte gruppi, et saaks koos vedada. See on kolm korda nädalas ja see vedamine on väga tülikas. Ise ta ei käi. Selles suhtes ongi, et ta on täiesti sajaprotsendiliselt päeva jooksul peab ta kellegi järelevalve all olema. Kui ta koolist tuleb, siis olen mina see, kes valvab ja toob ja viib.

K: Mhmm. Kui arvestada nüüd pere sissetulekuid, siis millele teil sissetulekud põhiliselt kuluvad? [paus] Ma ei tea ... elamises või ...

V: Laenule ilmselt. See on siis maja soetamine, eks ju. Ja teisel kohal ongi elekter tänu nendele põrandakütetele. Kõige suurem protsent sissetulekust.

K: Mhmm.

V: Toit muidugi ka. Toit ja elekter on enam-vähem ... Toit on ikka rohkem. Tõenäoliselt on toit ikka

suurem summa. Ja siis elekter. Ja siis alles tuleb bensiin. [ütleb midagi, millest ei saa aru]

K: Nii palju ei sõida, jah? Mhmh. [pikem paus] Kui te midagi ostate, siis mida te ostate? Siis on toit esimene?

V: Jaa. Ja siis laste peale kulub.

K: Mhmh. Kui te midagi uut peate ostma, eks, oletame mingit elektrit või energiat tarbivad asjad ... Kodutehnika, elektripirn või suurem asi nagu ... peate uue auto ostma või vaatama või vahetama vähemalt välja ... Et mis sa arvad, mille peale sa kõige rohkem tähelepanu pööraksid? [paus] Kas see on selliste väikeste, igapäevaste asjade peale nagu elektripirnid või midagi sarnast või siis, kui juba autoostmiseks läheb, siis hakkad vaatama, palju ta seal bensiini võtab või ... ? Ma ei tea ...

V: See konkreetne auto ongi meil valitud bensiinitarbimise järgi. Ja ruumi järgi ka muidugi – mahutavuse järgi, Et tal oleks pagasiruum. Üks argument oligi see bensiinikulu. Et oleks võimalikult ökonoomne.

K: Mis siis saab, kui bensiin läheb topeltkalliks? [naeravad] Kas ta mõjutaks midagi?

V: Ei, tegelikult vist ei mõjutaks, sest niisama sõite me ei tee praktiliselt. Noh väga vähe, kui me Eestiski ringi sõidame. Ja kõik sõidud on ikkagi hädavajalikud. Et ma ei jõuagi päeva jooksul mingeid lõbusõite teha ja linnas niisama ringi sõita. Tegelikult oluliselt ei mõjutaks. Siis peaks lihtsalt vaatama, kust seda annaks kokku hoida.

K: Aga poes näiteks käite autoga või jalgsi?

V: Nii ja naa. Meil on mõlemad poed üsna lähedal. Aga kui ma peaks ise näiteks minema suuremat kogust asju tooma, siis ma tean, et ma ei viitsi neid lihtsalt kahe käe otsas tassida. Lähen ikka autoga isegi siia Veeriku Konsumisse. Eriti praegu ma nagu ei viitsi [viidates lapsele kõhus] ma suurte kottidega ...

K: Kas Annabrett käib ka mõnikord ise poes või?

V: Annabrett ei ole ise käinud.

K: Mhmh.

V: Naabrilastega suvel käisid, aga mitte päris üksinda.

K: Kas sina käid põhiliselt ostmas või ... ?

V: Pigem vist ikka Tibu ... või enam-vähem nii pooleks.

K: Mhmh. [pikk paus]

V: Viimasel ajal on rohkem küll Tibu käinud.

K: Mhmh. Aga kui teil on vaja näiteks midagi valida, et noh ... kõike korraga ei saa, eks. Peate midagi ostmata jätma. Mille pealt see ...?

V: Toidu puhul või üldse?

K: Üldse. Et mis te pigem ära jätaksite? [paus] Või mida kindlasti ei tahaks ära jätta? [pikk paus]

V: Novot ei teagi, raske küsimus sest ausalt öeldes riieteale või kosmeetikale või mingitele enda asjadele ma viimasel ajal ei ole üldse ... mitte midagi toonud. Või kui, siis kaltsupoest midagi huvitavat. Põhiliselt kogu raha lähebki igapäevaseks elamiseks.

K: Mhmh.

V: Hädavajadusteks.

K: Olulisteks asjadeks.

V: Et ei saagi öelda, et me millegagi väga priiskaks. Okei, minu lõngaostud on mõnikord natukene ... [naerab] natuke võib-olla seisavad. Liiga palju on kotis ja kapis ja ... No ja Tibu ilmselt ei saaks loobuda oma plaatide ostmisest. Seda ta teeks tõenäoliselt ka toidu arvelt.

K: Et ostaks midagi ka salaja, ses mõttes? [naeravad]

V: Ei tea.

K: Et seda ei ole?

V: Ei ole seda.

K: Aga kas teil on mingid eelistused ka, kui te sööte? Mida te kindlasti tahate osta või siis, mida te kunagi ei osta?

V: Mmmm ...

K: Et kas toiduvalmistamine on ka mingil määral tegur?

V: Pigem mina üritaks osta ikkagi selliseid kasulikumaid toite. Juurvilju ja rohkem sellist taiseimat liha. Mitte mingisuguseid vorsti ja viineri ja mingeid selliseid täidetud-puhvituid tooteid.

K: Kas sa selle järgi ka vaatad, et mida on lihtsam kodus teha? Mida ei pea seal väga hakkama ise vaaritama või ... ?

V: Vahel jah. Oleneb täitsa sellest, kuidas aega on. Kui viitsimist on. Et mõnikord vaatame küll selle järgi ka, mida saaks kiiresti ja kohe. Tavaliselt midagi sellist on ka kodus olemas. Kui kõht läheb tühjaks, siis nii kohe on vaja.

K: Et kohe nälga ei jääks?

V: Mhmh. Ja päris nii me nüüd ka ei ela, et me iga päev teeksime ise sooja sööki.

K: Mhmh. Kas te mõnikord väljas ka sööte?

V: Jah. Eelistatud on näiteks sihukesed kohad, kus on toite, mida kodus ei oskagi ise nii hästi teha. Hiina toit ja pitsa.

K: Et käite restoranis?

V: Jah. Või siis ostame koju kaasa või tellime.

K: Kui tihti te niimoodi välja sööte?

V: Väga harva.

K: Väga harva?

V: Rohkem võib-olla isegi seda, et me toome koju lihtsalt. Ostame kaasa ja sööme kodus.

K: Aga mis see harva siis on?

V: Ma ei mäleta praegu, millal me ausalt öelda viimati käisime niimoodi laua ümber söömas. [naerab] Pigem ma tõesti tellin toidu valmis ja lähen toon ta sealt ära ja sööme seda kodus.

K: Mhmh.

V: Aga seda võimalust me kasutame küll, et ma toon kuskilt mujalt või tellime toidu.

K: Mhmh. Kas te näiteks turul ka käite?

V: Väga harva. Siis, kui ma tööl käisin kesklinnas, siis.

K: Siis oli lähedal lihtsalt?

V: Jah. Ja päeva jooksul. Noh, lõunapausi ajal paras käia jalutamas.

K: Mhmh. Aga mis sa arvad oma igapäevaste tegevuste järgi, et mis on need kõige energiamahukamad tegevused?

V: Mis võtavad kõige rohkem energiat?

K: Jah.

V: No pesumasinad töötavad mõlemad ikkagi. Kõige rohkem arvatavasti pliit ja õhupuhasti. Igapäevase selle toidutegemise ja igapäevase selle majapidamise sellised masinad.

K: Kas on mingeid selliseid harjumusi sul ka, mida sa ei taha kindlasti muuta?

V: Noh mugavuse mõttes ei taha neid pesumasinaid loovutada. [laps tahab haarata mikrofoni] Jah ega palju ei ole seda. Jah, autokasutamine muidugi on ka, eks ole. Ilma autota küll ei kujutaks, jah, seda ette.

K: Lastele ... Mhmh. Kas selline säästmine või raiskamine on ka siuke asi, mille peale te mõtlete?

V: Mõtleme ikka. No ilmselt ei ole see rahaline seis ka nii kriitiline, et me nii väga peaks ... Jah. Noh ei saa ka öelda, et me nii väga ka priisata saaks.

K: Mhmh. Kui te siin ehitate või remondite, kas te ses mõttes ka vaatate, et milliseid ehitusmaterjale osta või ...

V: Jah, ikka. [räägib lapsega]

K: Et mille järgi te neid otsuseid teete?

V: Siis ka ikkagi hinda ka vaatame, aga see looduslik ja naturaalne pool on ka hästi tähtis. Et materjalid oleksid sellised sõbralikud. Et laminaatparketti ei taha väga põrandale panna

K: Siin on puitpõrand?

V: Jah. Selles mõttes kvaliteedi arvelt ei taha ka rahas tagasi anda. Et siis neid naturaalseid asju, jah, vaadata, mis nagu on odavam või soodsam.

K: Mis sa arvad, mille pealt on inimestel võimalik üldse säästa? Energiat säästa.

V: Energiat säästa?

K: Mhmh.

V: Noh ilmselt ikkagi oma igapäevase elu järgi. Ma ei tea, näiteks noh üks-kaks lamp, kui sa kustutad enda järel koguaeg ära, võib-olla ei anna olulist säästu.

K: Kus kõige rohkem raisatakse?

V: Eks see oleneb inimesest, aga ... Kus kõige rohkem raisatakse? [pikk paus] Mõni raiskab kindlasti palju bensiini võtva auto peale. Et kas siis võiks sõita vähem või soetada väiksem või vähem kütust võttev auto. Meie ilmselt võiksime kokku hoida oma põrandakütete arvelt näiteks. Lülitaks need välja, siis nad ei võtaks nii palju energiat. [paus] Mis veel? Kui nüüd otseselt mõelda ... [pikkpaus] Tead, see on ikkagi masinate mugavus ja esemete kasutamine, mille arvelt saaks seda kokku hoida.

K: Kas te ise ka millegi pealt säästnud olete või olete hakanud midagi raiskama? Oled sa tähele pannud? [paus] Või on kõik samamoodi?

V: Säästnud oleme. [naeravad]

K: Näiteks?

V: Viimasel ajal raisata rohkem pole õnnestunud, sellepärast et ei ole olnud sissetulekuid, suuremaid. Pigem on sissetulekud vähenenud kodus olles.

K: Aga kui sa veel tööl käisid, kuidas sa siis tundsid? Tarbisid nii nagu jaksasid?

V: Siis võib-olla kulus rohkem söögi peale küll ja väljaskäimisele raha. Noh väljas söömisele ja poes söögile ka. Aga rohkem ma küll ei ütleks, et nüüd väga priisanud oleks või mõttetult mingeid asju ostnud, mida nagu ei kasuta. Riideid või ... Seda me pole ilmselt kumbki teinud. [pikk paus]

K: Aga kuidas sa oma mõtteviisi kirjeldaksid? Kas ta on loodussõbralik või on ta ...

V: Igal sammul seda loodust ei ... Selles mõttes ei ole nii üdini roheline, et ainult seda koguaeg arvestaks, aga mingil määral kindlasti.

K: Mhmh. Aga kui sa ennast teistega võrdleks?

V: Ma arvan, et ma olen täiesti keskpärane seal. Minust on palju rohelisemaid ja on ka priiskavamaid. Palju rohkem kaitsjaid. [pikk paus]

K: Aga kuidas sa sellisest mõistest aru saad nagu roheline energia? Mida see võiks tähendada?

V: Mingi taastuv energia või mingi loodusest saadav: päikese, tuule näiteks.

K: Kas ma oskan veel midagi küsida või ei oska ...

V: No nii palju roheline olen ma küll, et lastele ei osta mingit keemiarohket toitu või sünteetilisest riidest riideid. Nii palju üritad ka ikka rohelisem olla.

K: Ma vist ei oska rohkem küsida praegu.

V: Ära küsi jah. [lapsed sätivad magama minema] [naeravad]

9.9 Lisa 9: Intervjuu 17.03.2008, Tartumaal

Intervjuu pikkus kokku 35 minutit.

Intervjueeritav: 33.a naine, 2 last (6. ja 8. a), elab Tartu lähedal 2-korruselises eramajas, käib tööl Tartus. Tegeleb ettevõtte turundusega. Kõrgharidus (majandus). Peres on isiklik sõiduauto ja tööauto, Tartus korter.

[vaatavad intervjueeritava joonistatud ideekaarti]

Vastaja (V): Kirjutasin siia keskele energia ja kirjutasin ja joonistasin siia sõna sisse energiasümboli välgu.

Küsija (K): Ahah, see oli siis esimene asi, mis sulle energiaga seostus – see välk?

V: Jah, esimene asi. Ja siis edasi järgmine asi, mis tuli, oli tegelikult ring. Ja ring, mis ei koosne tegelikult ... Noh alguses ma mõtlesin teha tegelikult pidevat ringi, aga siis ma mõtlesin, et ei, see koosneb tegelikult väikestest omavahel vastastikku mõjutavatest asjadest. Ja tegelikult siis mul tuli üldse see energia jäävuse seadus, mis kandub ühelt kehalt teisele. See pool.

K: Ahah.

V: Siis ma sattusin ... Edasi sellest välgust läksin tegelikult elektrini. Sinna elektrist edasi, mis energia annab: soojusenergia jõuab lõpuks välja eluni.

K: Kas need osakaalud, mis siin on ...

V: Need tulid hiljem.

K: Ahah.

V: Niimoodi. Siis loodusest tuul ja tavalist ... ütleme looduses lihtsalt torm, mida merel, filmides kuskil kohtad, ja teine asi – keeristorm, mis ikka laastab ja purustab.

K: Mhmh.

V: Ja siis nagu tuli tegelikult ... keeristorm lõppes siis katastroofi ja hävinguga. Et suht kontrollimatu osa. Ja sealt tuli edasi mõte panna energiale ... luua need dimensioonid, mis on halb ja hea. Osaliselt võib-olla ... noh siin ei saa isegi poolitada, sest see mõte tuli nagu suht hiljem, on ju. Ja halb ... Halvem asi, mis oli, on aatompomm ja tuumajõud ja surm, on ju, mis on selline tippenergia. Ja sealt tuli edasi päike, elu võimalikkus maal. Vastandiks siis kohe sellele surma poolele. Ja maa. Siis joonistasingi siia maa, mis salvestab energiat ja annab seda tagasi. Siis energiaga sõnad, mis võiksid assotsieeruda, on jõud – paneb asjad liikuma, ja kiirused. Noh, kiirused ... kiirus selline ... primitiivne kiirus – autod. Teisipidi aeg. Me räägime sellest

ajadimensioonist. Et elu läheb järjest kiiremaks, mis tähendab, et aeg läheb samamoodi edasi, aga sa lihtsalt märkad seda võib-olla vähem või tegeled nii paljude asjadega, et on ... Ja sealt, mis siit veel tuli mingil hetkel siis ... energia ja inimeste vaheline suhtlemine, rahulolu, uued ideed. Ja tegelikult on ka see negatiivne pool, et on inimesi, kes võtavadki energiat ja on sellist negatiivset suhtlust, kuhu see kaob. Ja siis päris vahepeal oli see, et mis siis energia on. Energia on see, mida inimene oma tegevusega esile kutsub ja see, mis loodus kutsus. Alguses panin kolmandiku loodusele, siis mõtlesin, et kõik see, mis lõpuks ... Tähendab jah ... alguses panin kaks kolmandikku, nii oli. Siis mõtlesin, et lõpuks tegelikult ikkagi on inimene algallikaks kõikidele nendele mingisugustele katastroofidele, mis tulevad. Tegelikult on inimese osa energias üldse kaks kolmandikku. [paus] Et see vist siis oligi nagu kõik läbi käidud.

K: Kus sa oma elus lapsed paigutaksid? Kas nad annavad või võtavad energiat?

V: Nad annavad energiat. Ja pigem see tuleb sinna "inimeste vaheline suhtlemine". Päike ja see pool.

K: Siis ma tahtsin sult küsida, et kui lai see energia mõiste sul on. Ta hoomab kõik need erinevad seosed, mis sul siin on? [paus] Esimene oli elekter, mis sul pähe tuli?

V: Jah. Pigem ta assotsieerub sellise reaalse, praktilise poolega, sest ülejäänud on tõesti selline hea-halb, positiivne-negatiivne, annab-võtab, pluss-miinus. Jõuame jälle patareini.

K [naerab]: patareid.

V: Pluss-miinus pool.

K: Kui nüüd mõelda su igapäevast elu, mis on kõige energiamahukamad tegevused?

V: Kõige energiamahukamad on ilmselt need tegevused, mida nagu väga ei taha teha. Ma kujutan ette, et need on nagu need. Sest teised tegevused ... nad võivad küll võtta aega, aga sul on neid tehes nagu selline ... hea olla. Või ütleme hea tunne, et nad annavad sulle ka midagi vastu. Kui ma mõtlen, et midagi sulle ikkagi ei meeldi, siis see ongi nagu see pool. See on energiamahukas.

K: Mhmh. Aga kui nüüd mõtelda siin kodumajapidamist, siis samal ajal sa sõidad linna vahet.

Näiteks selles suhtes, mis need kõige energiamahukamad asjad või tegevused või ...

V: Kodus on kindlasti triikimine. [naeravad]. Ma mäletan kunagi oli veel ... lapsena oli vaipade mahapanemine, mis võttis energiat.

K: Ahah. Aga kui palju sa üldse iga päev sõidad? [paus] Sa sõidad siit linna ja tagasi ...

V: No igapäevaselt ma sõidan linna ja tagasi üks ... kaks korda isegi ma sõidan Tallinnasse.

K: Mhmh, päris paju jah?

V: Jah.

K: Oot, siit on linna ... palju kilomeetreid? [paus] Viis?

V: Ei, rohkem on ikka. Siit on linna üks kümmekond kilomeetrit. Linna piirilt Luunja ristini on

kaheksa ... ja tegelikult, noh, linna ... ega sa ei loe päris piirist. Kaheksasada meetrit siia ja üks koma kaks jääb teisele poole.

K: Mhmh. Teil on nüüd kaks autot või üks?

V: Kaks.

K: Kaks. Mõlemad on oma autod või tööautod?

V [suhtleb lapsega]: ... et meil on kaks autot jah. Ja me reeglina korraldame niimoodi ära, et me ei peaks üksteise järgi väga palju vaatama. Seda nagu lepid suhtlusvahenditega, telefoniga vahetult kokku.

K: Mhmh. Kas teil kogu pere läheb korraga linna või on teil erinevad sõidud?

V: Meil on ikka erinevad sõidud, sest mina lähen kaheksaks ja ma viin reeglina lapsed kaheksaks.

K: Kas Aleks [6. a] käib ka linnas või ... ?

V: Linnas. Ja Palbo siis kunagi ärkab, siis on see, et kuidas ta oma päevaplaani on seadnud. Et kas siis rahulikumalt võtab seda asja, et toimetab hommikupoole kodus või siis läheb ka kuhugi. Selles mõttes väga kattuvaid aegu ei ole edasi või tagasi minemiseks.

K: Kui nüüd näiteks arvestada seda, et bensiinikulu on päris suur ... Et kui nüüd oma autoga sõita, kas see maht ... või vaatame sissetulekuid, et kui suur osa sellest läheb bensiinile? Kas see on päris suur?

V: Vaata, minu puhul ei saa öelda, sest mul tööandja kompenseerib põhiosa autost ja põhiosa kütusest. Noh endal juurde maksta on suhteliselt vähe.

K: Selles suhtes ei lähe palju?

V: Selles suhtes ei tunneta seda niimoodi.

K: Jajah. Aga muidu on päris palju kilomeetreid?

V: Jah.

K: Kas sa näiteks kujutad ette sellist olukorda, kui mingil põhjusel ei saaks enam autoga sõita?

V: Ma olin eelmine kevad. Polnud midagi hullu.

K: Kuidas sa käisid siis?

V: Selles suhtes meil linnas on ka korter. Siis ma õppisin ikka bussiga sõitma ja ostsin bussipiletid. Mitte kuupiletid, aga mingisuguse ploki pileteid ja lapsega sõitsime. Kõigile isegi väga meeldis.

K: On mõeldav jah?

V: On mõeldav küll. Ütleme et selliseid vahemaid, kus bussipeatus ühel või teisel pool ei ole, selliseid teid on ikka raske läbida.

K: Seda küll jah.

V: Maale oleks näiteks raske saada.

K: Mhmh. Ja ajagraafik on siin vist ikka parem kui kuskil linnast kaugemal?

V: Jah, ma usun küll. Noh küll mitte siia, aga sinna Luunjasse ikka saaks.

K: A siit Luunjasse on ... mitu kilomeetrit?

V: Mmm. Reeglina päris palju busse peatub seal ristis. Nii et siia on kaheksasada meetrit. Muidu oleks mingisugune kilomeeter veel bussipeatuseni.

K: Aga see ei ole ka väga palju, eks?

V: Jah.

K: Noh, muidugi väikeste lastega oleks see vist ...

V: See ei ole mõnus ja kui mõelda seda, kui palju on pimedat aega ja reeglina sa hommikul lähed ja õhtul tuled talvisel ajal, pimedal ajal, siis mõeldes autodele ja kõigele, siis ei tahaks küll seda väga. Pluss veel lahtised koerad ja kõik ebameeldivused sinna juurde. Elav fantaasia – “X-Files”.

K: Aga kas see on küllalt turvaline kant siin, kui sa jalgsi käid?

V: No kindlasti.

K: Kas sa kardad ka või ei karda?

V: Ega me siin väga midagi ei lukusta küll.

K: Et lastele on ka turvaline koht?

V: Jah-jah.

K: Kui te siia kolisite, kuidas te otsustasite, et just siia tulla? [paus] Kas teil oli mingeid alternatiive?

V: Me otsisime linnas endale ... me otsisime linnas endale tegelikult maja ja asjade kokkulangemine oli tegelikult see, et täpselt samal ajal ema Triinu ütles, et tema läheb ära Tallinnasse.

K: Et siis see lihtsalt sobis?

V: Siis see lihtsalt sobis. Ma arvan, et me olime otsinud mingi kaks-kolm kuud vast.

K: Kas te enne elasite korteris?

V: Jah, ennem elasime korteris.

K: Kuskil Annelinnas?

V: Annelinnas jah.

K: Kas te kujutasite ette ka, et te ei saaks näiteks majja elama, et elaksite korteris edasi? Ja pere kasvab ...

V: Ma arvan, et me ei mõtlenud seda üldse niimoodi. Nii või teisiti mõtlesime, et see korter on ajutine. Mõlemad on ikka nagu päritolult sellisest suuremast ruutmeetrite arvust.

K: Harjunud juba suurema elamisega?

V: Jah.

K: Kui te siia kolisite, kas teil oli midagi valida ka, kuidas te siin kütate? See on päris suur pind siin

...

V: Oli küll valida. Ütleme, et majas enim oli ju üks ahi ja pliit. Ja sisuliselt kõik muu oli ... Teine korrus oli hiljem peale ehitatud ja muu oli ikkagi elektrikütte peal. Ega see ahi nagu väga sooja ei andnud. Rohkem oli see, et paar päeva järjest kütad, siis läks korralikult soojaks. Siis oligi küsimus, kas jätkata elektriga või siis oli alternatiiv ka see soojuspump. Aga soojuspumpade hinnad sellel ajal olid täpselt ... ma ei mäletagi, kas kolmsada tuhat või rohkem. Tasuvusaeg tundus selline lõputu. Et enne seda on see pump juba läbi läinud ja sul on uus pump, mis on oma uue tasuvusajaga. Et sai tehtud arvestusi küll elektrienergia selles osas. Ja lõplik lahendus oli õhksoojuskamin.

K: Mhmh. See kütab terve elamise ära?

V: See kütab terve elamise ära ja elekter siis põhimõtteliselt hoiab temperatuuri stabiilsena.

K: Kas teil siin kuskil seda sooja müüri ka on või ei ole?

V: Salvestust ei ole. Sooja salvestust ei ole. Me ikkagi nagu ... soojaks läheb kohe mingi viieteistkahekümne minutiga. Ja samas, kui on väljas külm, siis kukub ka suht kohe ära.

K: Aga kui kaua te peate siis kütma just hästi külmadel talvedel?

V: Hästi külmadel talvedel on ikkagi niimoodi, et suured puud on kaminas ikkagi pidevalt sees. Sisuliselt ongi niimoodi, et üks kaminatäis on neli kuni kuus tundi, kui korralikult jämedad halud on. Siis õhtul enne magamaminekut paned alla ja hommikul saad juba järgmised panna.

K: Et vaikselt susiseb?

V: Siis on küll kaksikümend neli tundi on mõõdukas soe.

K: Aa. Aga on see mugav? Ses mõttes, et olete rahul selle kaminasüsteemiga?

V: Jaa. Ses mõttes, puude toomine ikka on selline nagu ta on – rutiinne tegevus. Aga see on omamoodi mõnus.

K: Just see tunne?

V: Jaa.

K: Kas te kütate elektriga ka? Ma vaatan, siis on ...

V: Elekter ongi see abi. Pidevalt on nad sees teatud temperatuuriga. Üldiselt selle maja puudus on see, et see on soojustamata ja põrandatelt tuleb nii palju jahedat, mis ajabki radikad varem tööle kui oleks isegi tegelik temperatuur ... Jahutab hästi ruttu ka.

K: Mhmh. Kas te olete mõelnud soojustamise peale ka?

V: Oleme, aga see tuleb päris suur ring. Siin ei teagi, kas alustada teisest korrusest – esimese ja teisekorruse vahelt tuleb ka tuul sisse. See ei ole ju normaalne, et teise korruse põrandad on külmad. Et kas alustada sealt või siis alustada välisseinast. Tegelikult oleks üldse vundamenti vaja vooderdada.

K: Kui vana maja see on?

V: Tead, mina seda päris täpselt ei tea, aga viiekümnendatel oli ta juba olemas. Kolhoosiaegne maja.

K: Jajaa. Palju siin üldse neid ruutmeetreid on? Päris suur ...

V: Ruutmeetreid on siin ... kunagi oli sellest kasulikku pinda sada kaheksakümmend ruutu, aga ma ei tea, kas saun läks sinna alla või ei läinud.

K: See on nüüd üks korrus ja siis veel teine korrus juurde?

V: Ei, see ongi kõik kokku.

K: Kõik kokku?

V: Jah. Umbes sada ja sada on mõlemad korrused.

K: Päris lahmakas ruum siis.

V: Üleval on päris palju neid kaldpindasid.

K: Kas üleval on lagi madalamal ka?

V: Mkm. Ei ole. Tegelt oleks võimalik kolmandale korrusele teha ... kolmas ka veel välja ehitada ja teha üks tuba sinna. Täpselt keskele.

K: Torn?

V: Jah.

K: Kas te aknaid olete ka pidanud soojustama?

V: Aknad on ära vahetatud.

K: Plastikaknad?

V: Ta on niimoodi, et ta on ... ei ole plastik. Väljast on alumiinium ja seest on kõik puit. Ta on just sellepärast, et plastik ei sobi maamajja ja puit samas läheb nii koledaks. Ülemisel korrusel oli puit juba ennem. Sealt oli näha, et neid aknaid on korduvalt üle lihvitud ja jälle siis lakitud. See on selline lõputu tegevus.

K: Kas siin on niiske ka või ei ole niiske?

V: Loomulik rõskus on olemas, sellepärast et see on kivimaja. Palavate ilmadega on ikka suvel siin väga hea magada. Kui on valida, kas plekk-katus on kohal, mis ei jahtugi ära öösel, siis on esimesel korrusel väga hea jahe.

K: Kas te peate suvel mõnikord ekstra jahutama ka?

V: Jahutada väga ei saagi. Jahutusvõimalusi ei ole. Kui katus on koguaeg kuum ja annab juurde seda soojust ja ei jahtu öösel ka ära, siis saab ainult esimesel korrusel ...

K: Kas te siis hoiate aknaid lahti?

V: See ei anna midagi. Aknad on nagunii. Need võrgud on ees. Õhk ei liigu ka. Mingit tõmbetuult ei teki üleval korrusel. Tavaliselt see on mingi nädal ... nii palju ei olegi, ütleme kolm-neli päeva suvel on. [paus]

K: Mhmh, aga kui me nüüd mõtleme neid kodumajapidamismasinaid, kas midagi on väga tähtsat

sinu jaoks ka? [paus] Millest sa poleks kindlasti nõus loobuma?

V: Esimene asi on muidugi pesumasin. See on nagu selline ... Ses mõttes lastega ikka nagu seda musta on ja lastel on väga mugav niimoodi panna üks asi ühel päeval selga ja kanda ja siis võtta järgmine kord uus ja visata siis niimoodi kägerasse. See tekitabki mõtte, et sa pead selle ära pesema. Ja järgmine asi, mis me oleme ise järgi proovinud, on nõudepesumasin. Kui see on katki, siis meil kulub selle peale nii palju aega, et me ei kujutaks seda ettegi. Ennem ei saagi teada, kui ta jälle katki on.

K: Aga selle riiete pesu masinaga on sama lugu? Et enne ei saa teada, kui katki on?

V: Sisuliselt küll, jah, aga sõltub kui sageli sa ikka pesed. Siis tuleks päris ruttu poodi minna ja uus osta. Elu ilma selleta ei kujuta ette.

K: Mhmh. Aga kas teil siin mingeid boilerid või ... või ...

V: Noh, soe vesi on meil. Soe vesi meil tuleb boilerist. Vesi tuleb üldse sellest pumbajaamast. Ehk siis mitme maja peale oma kaev.

K: Aga see on külm vesi?

V: Jah, see on külm vesi. See on piisava sügavusega maa all. Et kui väga külmad talved on, siis on ohtlik, et ta külmub ära.

K. Siis te kütate?

V: Siis me kütame. Kahesajaliitrine boiler on ja see on täiesti piisav.

K: Ja jagub teile?

V: Jah. Sest ega kodumasinad, nõudepesumasin ja pesumasin, need ju kasutavad külma vett. Soojendavad ise.

K. Kas siin ... siin on igasugu rösterid ja veekeedukannud ja ... Mis näiteks sinu arvetes kõige rohkem võtab ...

V: Veekeetja vaieldamatult.

K: Kõige tihedamini kasutate?

V: Ei ole. Ta lihtsalt võtab. Tal on lühiajaliselt ... ta võtab peaaegu kaks tuhat vatti. Teised kodumasinad nii palju ei võta.

K: Kas sa oled hakanud mõtlema, et midagi säästa? Või selle peale üldse ei mõtle?

V: Muidugi säästa. Ses mõttes on küsimus, et midagi ei tohiks nagu mõttetult kulutada. Selles suhtes, et kui ikka toast ära lähed, siis tuleb tuled ära kustutada, telekas kinni ja ... Pigem nagu seda laadi mõtlemine, et ei raiskaks mõttetult. Aga millestki loobuda ... nagu pole tundnud vajadust ...

K. Kas sa tunned, et su elu läheb hedonistlikumaks või siis just vastupidi, et sa rohkem hakkad mõtlema, kuidas säästa või kasutada praktilisemalt?

V: Ma arvan seda, et selline praktiline mõtlemine on koguaeg olnud. Et seda, et ta kuhugi

äärmusesse läheks ... ei ta lähene kulutamisele, ei, ta läheneb rohkem selle säästmise peale. Noh suurte asjade ostmisel tuleks kindlasti ... näiteks tuleks külmkappi osta või mingid muud sellised ... Teler ilmselt ei ole see, mille puhul sa vaatad seda elektrienergiatarbimist ja klassi, et ta sinna A-klassi kuuluks. Aga nende asjade puhul küll nagu pesumasin ja külmik.

K: Aga kui sa näiteks elektripirni ostad, kas seal on ka mingi vahe? Et millist?

V: Elektripirniga on see, et õues me kasutame säästupirne ja toas on see, et reeglina on seotud selle lambi piiridega. Kui sul on kuuskümmend vatti ees, siis sul ongi kuuskümmend vatti ees. Juba see on, et sa ei näe ette. Sa võid ju rohkem panna, aga siis läheb lamp jälle katki. Selles suhtes on nagu normid ja piirid nagu ees, et sa ei saa seal väga valida. Et kahesajast sa sinna sisse panna ei saa.

K: Mhmh. Aga miks te otsustasite säästupirne õues kasutada?

V: Sellepärast, et nende kasutusaeg on päris suur. See ei ole olene, millal nad põlevad.

K: Et peab vastu kauem?

V: Ta peab vastu kauem ja võtab vähem energiat.

K: Vahe on tuntav?

V: Jah-jah.

K: Aga kui te olete pidanud autosid vahetama ... Olete üldse vahetanud?

V: Mhmh.

K: Kas te olete ise ka ostmisel mõelnud, kas ta nüüd võtab vähem kütust või?

V: Mina mõtlen, Palbo ei mõtle. Minu jaoks on suht oluline see, et esiteks kui palju ma saan kilomeetreid paagitäiega sõita. Et kui suur on see pakk, on ju, pluss ka veel see, et oleks mõistlik kütusekulu. Ma ikka pidevalt arvutan, kui ökonoomselt ma olen suutnud sõita.

K: Kui te autot valite, kas see ökonoomsus on tähtsam kui meeldivus?

V: Ma arvan küll jah. See on pikaajaline asi, see ökonoomsus ikkagi. Meeldib mulle kaks nädalat või kuu aega, ülejäänud viis aastat pead ikka ka muul moel rahul olema.

K: Mhmh, aga kas see auto on sinu järgi ehk see, kuidas sina vajad seda, või siis vaatate, mis perele on vaja – et lapsed mahuks sisse või midagi sarnast?

V: Noh, see mis mina vajan, ongi teistpidi see, et oleks ruumi lastele ja oleks endal turvaline mugavus. Et kõik koos.

K: Et see on põhiline. Mhmh. Kas sa oled tähele pannud, kas sinu harjumustes on ka midagi muutunud viimasel ajal?

V: Jaa. Ma olen kodus väga vähe. Ma ei saa koduste töödega tegeleda, sest kõik läheb kooli peale oma aeg. Laste arvelt ma seda ei võta ja siis ongi. Kodutööd on jäänud unarusse.

K: Nojah, see on vajaduse värk. [naeravad]

V: No see on ajutine, ma ise nagu lohutan. Ajutine asi. Ma võtsin aastase programmi, mis on hästi

intensiivne. See ongi valik. Tuleb aasta aega vastu pidada. [paus]

K: Siis ma tahtsin sihukest asja küsida, et kuidas sul igapäev välja näeb. Kui sa hommikul ärkad, mis sa siis teed? Kas te kodus sööte?

V: Hommikul ärkan, käin kõige pealt duši all. Oleneb sellest, mitu korda ma olen kella kinni vajutanud. Kui ma kolm korda olen kinni vajutanud, siis ma tõusen kolmkümmend minutit planeeritust hiljem, aga kui kaks korda, siis on varem. Kui kaks korda, siis lähen teen ennast korda ja kui on kolm korda, siis ma ajan ennem lapsed üles. Siis me tuleme kõik alla sööma ja mina teen siis vahepeal ennast korda.

K: Mhmmh. Aga mis te sööte hommikul?

V: Me sööme viimasel ajal ... ma ütlesin viimane pool aastat on meie hommikusöök vaheldunud krõbuskid ja muna. Pudrud on meie hommikusöögilauast täiesti kadunud. Vahel harva on mingi ... kahe nädala tagant on ... [laps segab vahele]

K: Siis on külm toit rohkem, jah?

V: Jah.

K: Kohvi või teed ka hommikul?

V: No mina ise võtan kõigepealt klaasitäie mahla ja siis teen endale kohvi. Nemad võtavad siis jogurtit ja piima.

K: Mhmmh. Aga siis lähete linna?

V: Siis läheme linna. Meie ring näeb välja selline, et kõigepealt viime Markuse kooli ja siis läheb Aleks lasteaeda ja siis lähen mina tööle. Siis ma jõuan millalgi kaheksa kahekümne paiku tööle.

K: Kas sa sööd töö juures või on teil lõunad?

V: Meil on oma söökla. Nii et me käime seal söömas. Peale seda remonti on uus teenusepakkuja väga kiire ja mõnus koht.

K: Mm, siis on väga mugav variant?

V: Jah. Mingisugust ajakulu ei ole. Kui meil vahepeal remondis oli, siis tuli linnas söömas käia. See oli tund miinimum või poolteist tundi keskmiselt. Nüüd saad alla poole tunni ikka ära.

K: Mis kell sul töö lõpeb tavaliselt?

V: No tööpäev peaks lõppema pool viis. Kuna ma juba jõuan sinna hiljem, siis ma lõpetan kuskil viie paiku.

K: Ja siis a lähed lastele järgi või sa lähed poodi?

V: Jaa. Siis ma lähen ... no sõltub olukorrast. Kui ma ikkagi viie ajal töö juurest tulen, siis ma võtan kõigepeal Aleks lasteaiast ära. Markus on selleks ajaks koju läinud, on siis kas õppinud või telekat vaadanud või mida iganes.

K: Kas ta tuleb bussiga?

V: Tema ... Meil on linnas korter.

K: Aa.

V: Ja siis ta ise läheb koju ja sisustab ise aega. Tingimusel, et tal peab olema õpitud.

K: Kus see korter on? On ta lähedal koolile?

V: Koolile väga lähedal. Ütleme, et koolist kilomeetrit ei ole kindlasti maad. Et Annelinna ... Kui sa kujutad ette kommertsgümnaasiumi, väga hästi kujutad, siis üleval see Jaama ja Sõpruse ristis Olerexi tankla.

K: Jah-jah-jah.

V: Seal taga on uued kortermajad. Nii et seal.

K: Siis teil on kaks elamist.

V: Jah.

K: Ja peate seal ka korterit üleval.

V: Mhmh.

K: Kuidas te jaksate? Kui tihti te seal olete?

V: Markus on seal põhimõtteliselt igapäev ja ise olen ka mõnel päeval nädalas.

K: Mhmh, et täitsa praktiline?

V: Jah.

K: Nii. Aga kui te nüüd tulete kõik koos koju ...

V: Mhmh. Vahepeal käisime poes ka – kaks korda nädalas.

K: Mhmh. Mis te poest tavaliselt ostate?

V: Me ostame ikka kõike.

K: Kõike?

V: Me igapäev ei taha poes käia, sest see on ajakulu, pluss veel laste erisoovid. Lihtsam on neid mitte tekitada.

K: Siis on auto kaupa igasugust täis?

V: Jah. Kaks kilekotti ikka kummaski käes.

K: Kas see on ainult toit või on ka kõik muu nagu majapidamisasjad?

V: No lihtsad majapidamisasjad. Ütleme käterätipaber ja tualettpaber või pesupulber saab otsa või nõudepesuvahend. Muid oste sooritad ikka eraldi.

K: Mhmh. A kui tihti sa muid asju ostad? [paus] Või mida sa üldse ostad muid?

V: No mingi kord kuus tuleb midagi osta.

K: Riideid?

V: Riideid ja ... või hügieeni ja kosmeetikat või midagi sellist.

K: Kas te lastele ka ostate midagi aeg-ajalt? [tagataustal ütleb mees midagi]

V: Nagu sa kuulsid, mänguasju ei osteta. Selle üle on nagu ... ma vaidleksin, aga nad teavad, et see niimoodi on. Reegel. Neil on komme koguaeg läbirääkimisi pidada. [laps tuleb ja kutsub meid teise tuppa] Meil on siin jutt pooleli. [laps loeb: ee ... enn. ee. err ... gee ... ii ... aa]

K: Aa, mida ma tahtsin ... Kui te tulete koju, eks, sööte kogu perega või on Palbo kuskil ära siis?

V: Ei, õhtul on ta meil kodus ja siis ta on viimasel ajal meile isegi midagi maitsvat soojendanud.

K: Nii et ...

V: Või täitsa ise teinud.

K: Siis on väga mugav tulla.

V: Jah. Aga muidu on see, et sa teed ikkagi eelmisel päeval valmis ja siis on järgmine päev hea võtta. Noh eelmisel päeval, kui lapsed lähevad magama ära juba.

K: Mhmh. Mhmh. Aga mis te tavaliselt õhtusöögiks teete? [paus] On see soe söök alati?

V: Soe söök, jah. Külma sööki ikka ei söö.

K: Aga mis toitumisharjumused teil on? On mingid eelistused ka?

V: No see on selge toitumisharjumus lastel viimasel ajal, see krõbuskrite söömine. Ja ja siis ongi see, et lõuna ajal sööb igaüks ise oma sööki – sooja toidu. Kes koolis, kes lasteaias, kes tööl, kes kuskil linnas. Õhtul sööme siis ühiselt sooja toitu. Nädalavahetusel käin ikka turul, ostan sealt erinevaid lihaseid.

K: Ekstra Tartus?

V: Jah. Lammas, kana. Midagi sellist, mida muidu ei ole. Kolmeks päevaks, nii et esmaspäev-teisipäev jätkub ka. Et see on võib-olla harjumuslik asi.

K: Aga siis näiteks pärast õhtusööki. Kuidas see õhtu teil välja kujuneb?

V: Õhtusöök on kell seitse. Siis on vaja ... Ühel mehel pannakse näpud sahtli vahele ja vaadatakse, kuidas ta siis on õppinud. Siis pahatihti selgub, et ta on poolikult õppinud ja pole nagu päris hästi aru saanud. Ja siis üks tegeleb tema õppimisega, teine vastavalt koristab ära laua või siis tegeleb teisega. Või midagi niimoodi. Siis märkamatuult saab kell kaheksa viisteist. Kusjuures tema õppimisega läheb veitsa rohkem aega. Siis on duši all käimised, unejutu lugemised. Kell üheksa on juba unerahu.

K: Mhmh, siis on poisid voodites.

V: Siis on nad voodites ja natukene lobisevad, aga üldiselt on niimoodi, et nad jäävad ikka – kõmm – kohe magama.

K: Väsinud ka siis?

V: Jah, aga hommikul saavad tänu sellele kenasti ülesse ka. Et neil on üks kindel režiim.

K: Aga kui poisid on nüüd magama läinud? Kas te siis edasi vaatate telekat või?

V: Vot siis on jah, niimoodi, et sageli see võib olla telekas, on ju, või mingid pesutriikimised,

sellised asjad ja mingid lillekastmised. Vahel teed ... oled arvuti kaasa võtnud ja teed pisut töösaju, mis ei ole päeval ära jõudnud teha. Niimoodi see aeg lihtsalt kaob ära.

K: Mhmh. Mis kell te tavaliselt magama lähete? Kas see on päris öösel või ... või ...

V: Mina lähen millalgi üheteist-kaheteist vahel. Palbo läheb ühe-kahe-kolme ajal. Siis ta selle eest jälle magab hommikul kaua. See on nagu teise režiimiga.

K: Ma vaatan, mis ma veel tahtsin küsida ... Aa, kas te aeg-ajalt õhtusööki sööte ka kellegi teise juures? [paus] Kui tihti te väljas käite?

V: Ei käigi praktiliselt.

K: Küla peal ei käi?

V: Ei käi.

K: Aga näiteks reisimas mõnikord?

V: No reisimas me ... Reisimise all tuleb mõista vist ennekõike seda, et me suviti oleme kuskil pikemalt käinud.

K: Puhkuste ajal siis?

V: Jah, puhkuse ajal. Ja muidu siis vanavanematel külas. Vahel harva ka kuskil tõesti mujal külas. Mõned sünnipäevad.

K: Eestis üldiselt siis?

V: Jah, me ei ole perega soojale maale üldse mitte jõudnud. See aasta esimest korda käisime suusatamas. Õnnestus meesperega suusatama minna. Vähemalt nakatada mingisugusesse pisikusse.

K: See oli siis ka Eestis?

V: Ei, see oli Soomes. Seal me käisime Himosel, sest Eestis üldse lund ei olnudki. Seal kohale minnes oli vähemalt lumi olemas. Lähed nii kaugele ära, on ju, kolmsada kilomeetrit Helsingist, ja ei ole lund ka.

K: Mhmh. Aga kuskil niisama Eestimaa peal lihtsalt vaatamas käia, seda ei ole olnud?

V: See lihtsalt vaatamas käia, ma arvan, et see harjumus oli siis, kui Markus oli üheaastane ja siis me elasime korteris. Ja siis me käisimegi nii, et ikka iga pühapäev oli see päev, kus me sõitsime lihtsalt kuhugi. Aga nüüd on see, et ... mina ütlen küll, et nii kui on maja, nii sul ei ole enam aega. Sul isegi sõpru jääb vähemaks, käid ise vähem külas ja sulle tullakse vähem külla, sest see suhtumine on juba see, et appi, jälle nad tulevad segama. See on see reaalsus. Jah, ja see täpselt oli, kui Markus oli aastane ja lõppes ära, kui me siia kolisime.

K: Siis kui lapsed on veel väikesed, siis võib-olla ei olegi seda ...

V: Siis on just nagu põnev ringi käia. Tunnetad ennast täiesti uues rollis. On soosiv, pigem mitte probleeme tekitav.

K: Et tahaks tegelikult?

V: Jah-jah. Et mis see on, oh lapsega pole ju mingit muret. Elu on selline nagu on.

K: Ma ei tea, kas mul ongi rohkem küsimusi ...

V: Võtad *bench* markinguks teise nüüd.

K: Jah.

V [naerab]: vaatame, kas ta räägib sama juttu.

9.10 Lisa 10: Intervjuu 17.03.2008 Tartumaal

Intervjuu pikkus kokku 50 minutit.

Intervjueeritav: 33.a mees, 2 last (6. ja 8. a), elab Tartu lähedal 2-korruselises eramajas. Kõrgharidus (majandus). Töötab põllumajandusökonomistina. Peres on isiklik sõiduauto ja tööauto, Tartus korter.

[vaatavad intervjueeritava joonistatud ideekaarti]

K: Räägi mulle siis, mis sul siin on. Ma ei saa su käekirjast aru.

V: Muidugi sa ei saa, sellepärast sul diktofoni vaja ongi.

K: Täpselt.

V: Ma tegin niimoodi. Panin energia kirja ja ütlesin, et üks on saamine ja siis on veel saamine ja siis on andmine ja siis on taju – energia tajumine. Alustasin siit, kus on energia saamine enda pärast. On lapsed ja naine. On heaolu, koduidüllil saavutamine. See on see sõna, mida sa tahtsid saada [naerab] energia seoses. Siis on kodu korrashoidmine. Toimetad ringi koguaeg. Toimetad ja siis ja tekitad hea olemise siin. Siis on kodumajapidamise toimetamine. Sellega seoses tulevad õnnestumised. Kui toimetad, siis tuleb energiat juurde.

K: Sa mõtled nüüd näiteks, kui sa remondid?

V: Jah-jah-jah.

K: Teed kätega midagi ...

V: Just-just-just-just-just-just. Nagu kätega [naerab]. Siis on üksi reisimine minu puhul üks näitajatest. Kui ma lähen ära kuhugi mõneks nädalaks või nädalaks või isegi nädalavahetuseks

K: See on siis, et perest puhkad?

V: Mhmh. Täiesti. Kodust ja kõigest.

K: Oma hingamisruumi?

V: Just, jah. Ennast välja. Kui tagasi tuled, siis on jälle uäää.

K. Mhmh. See on energia saamine.

V: Isegi naine saab armsaks selle ajaga. [paus] Nii.

K: Siis see teine haru oli siin ka saamine?

V: Jah, aga see oli seltskondlik. See on meil seltskondlik pusimine, mis koosneb reisimisest ja meelelahutamisest.

K: See üks oli siis ainult sinule?

V: Endale, et üksi saan teha, saan saavutada. Ja teine on “seltsis on segasem”. Et seltskond tekitab ka mingit positiivset elamust ja annab positiivse energialaengu. See koosneb siis reisimisest ja meelelahutamisest ja siis nii edasi. Siis on see energia andmine, mis on näiteks ootamatu teiste aitamine. See vist tuleb minu külavanemlusest ja sellest, et minu poole tihti pöörduvad inimesed, kellel on midagi vaja.

K. Mure?

V: Jah. Ükskõik, milles see siis on. Abielu lahutamine või autoratta vahetamine. Nojah, see kulutab. Sa pead tormama enda asja juurest ära parasjagu. Ja see imeb täiega. Samamoodi on siis see ebameeldiv rahateenimine.

K. Leivateenimine?

V: Ei mitte. Ei, mkm. Muidu on nagu töötegmine on positiivne, minul vähemalt. Et saan energiat küll sellest.

K: See töötegmine on nüüd leivateenimine või on kodu ...

V: Mhmh, see on rahateenimine.

K. Raha.

V: Et tulemuseks on raha ja mingi kuulumistunne, et ma olen nendega ühes pundis ja siis elusolemise tunne.

K: Kas see tähendab kasulikkuse tunne või?

V: Mhmh-mhmh-mhmh-mhmh. Seesama jah, et mind on vaja. Et kui ma ei teeks, siis oleks väga palju asju hukas. Aga see teistele teenimine on see ebameeldiv rahateenimine, kus sa pead nagu ebameeldivaid otsuseid tegema ja kedagi lahti laskma või kehvasti ütleva või “ei” ütleva. Ja siis selle tulemuseks on natuke pappi. Nii ja siis on energia tajumine, energia mõistmine ja tunnetamine. See on siis aja ja ruumi tajumine energia seisukohalt võttes. Seesama, mis ma üleval rääkisin, et kaldpinna all ei saa töötada, et surub. Samamoodi näiteks, kui ma tulen ja olen hästi närviline ja sõidan siia hoovi ja puud kohisevad. See rahustab maha kohe. See on vägev. Siis inimestega suhtlemisel tunnetad, et kas imeb energiat või annab või on täiesti neutraalne. Ja siis selles kodukujunduses. Et kui usun näiteks sellesse, et kuivand lilled ei ole ... üle aasta kuivand lilled ei ole õige hoida ja elus lilli võiks toas olla palju. Sellega.

K: See on sihukene hingeenergia, kõik see, mis sa ...

V: Just. Just-just-just-just-just.

K: Mhmh. Kas sul kuidagi seostus tööstuslik energia ka? Ma mõtlen, kust üldse selline ...

V: Ma mõtlesin, et tõmban siia ruumi ja kirjutan siia tuumafüüsika.

K: Tuumafüüsika ka jah?

V: Aga ... [paus]

K: Miks just see seostus?

V: Aga ma ei pidanud seda üldse vajalikuks sellepärast, et ma läksin alguses kohe teisele lainele, mis on nagu enda energiast.

K: See on sinu jaoks tähtsam?

V: Just jah. Ma ikka elan kaasa tuumajaama ehitamisele Eesti Energia poolt ja kõigele. Mina ei ole nõus näiteks ... näiteks Luunja vald ehitas katlamaja linna äärde. Seal, kus see ... need kasvuhooned on. Ja siis me võitlesime siin inimestega selle vastu ja nüüd tuli välja, et täiesti põhjendatult. Et kuna on avastatud selline suurusühik nagu nano, siis selgus, et need kombijaamad ajavad välja mingisugust nanosaasta. Ongi. Need põletavad nii peeneks, et ... Seda ei ole üldse veel uuritud. Samasugune nagu asbest oli kunagi, et väga selline hüper ... Et teeme eterniidid ja kõik asjad valmis ja siis hiljem selgus alles, kui mikroskoop arenes nii kaugemale, et leiti ... et see asbesti väiksed molekulid on mingisuguste kidadega, mis jäävad kopsudesse kinni ja põhjustavad ilmtingimata astmat ja kopsuvähki. Ühesõnaga mõtlen energeetiliselt küll.

K: Jajah.

V: Aga ma olin teisel lainel lihtsalt.

K: Okei, aga kui sa mõtled nüüd näiteks igapäeva elu. Mis on sinu selle tavalise argipäeva juures kõige energiamahukam? [paus] Mingi tegevus või ...

V: Tead, tegelikult on lapsed.

K: Lapsed jah?

V: Sa küsid mitte vaid andmise, vaid üleüldse ... ?

K: Jaa.

V: Sest need, kui uksest sisse lendavad, panevad virvendama kogu selle elu siin. Esiteks lapsed oma loomult on ju egoistlikud reeglina. Ja kuna ma ilmselt annan suhtlemises energiat kergesti ära, siis nad imevad mu tühjaks. Piisab pooleteisest tunnist lastega, kui ma enam ei jaksa.

K: Jah ja kui nad on veel koos?

V: Mhmh. Eriti kui nad on koos.

K: Ja kui on näiteks terve pere koos – kõik-kõik-kõik?

V: Siis on natukene rahulikum, sest siis ilmselt balansseerub. See on lihtsalt minu ja Katrini vahel ära. Aga kui ma lastega olen üksi, siis nad väsitavad mu ära. Konkreetselt. Ja nad on harjunud ka, et kui on üks lapsevanem, siis me kuidagi suhtume neisse pehmemalt või see pole nende jaoks küll ekstreemolukord. See on suhteliselt tavaline, et on üks lapsevanem nendega, aga nad on kuidagi harjunud sellega, et kas me siis käime väljas söömas või et kodus ei viitsi teha või ... või lähme kuskile poodi šoppama või mingisuguseid asju, mida nemad küll ei peaks saama, aga ... aga igal juhul nad on harjunud, et siis on võimalik tingida jälle: äkki saaks midagi või seda piiri kaugemale

lükata.

K: Kas sa mõnikord vihastad ka nende peale?

V: Küll.

K: Noh nii et karjud kohe?

V: Jaa.

K. Niimoodi, et täiest torust tuleb?

V: Jaa. See on energiapauk.

K: Mhmh. Kui sa vaatad näiteks oma harjumusi ja elustiili. Kas sa ütled, et sul läheb see igapäevane elu selliseks hedonistlikumaks?

V: Mis see tähendab?

K: Mõnulevamaks. Noh, et kas sa oled hakanud rohkem raiskama või sa mõtled säästlikult ... Või kuidas sa seda kirjeldaksid? [paus] Kuidas su mõtteviis on kujunenud?

V: Energia seisukohalt või?

K: Jah.

V: Ma arvan, et ilmselgelt on keskeas see, et sa enda energiat kasutad mõistlikumalt. Ja samas ka ... Ma ei tea, kas see vanusest on, võib-olla siin elamisest tingitud, et see kamina kütmine ... et kui palju sa pead õues toimetama, et seda kaminatäit puid saada. Et sa ei viska ...

K: Et kas sa käid kümme korda või ...

V: Jah-jah-jah. Või siis ka see, et kui sa näed mingit puunotti, siis ilgelt lihtne on ta lõkkesse saata, on ju, aga tundub, et keerulisem on ta ära saagida ja pärast kaminasse saada. Et ma arvan, et pigem säästlikumalt. Järjest säästlikumalt. Ja auto on mul ka. Eelmine aasta oli väga suur. Nüüd on täitsa paras.

K: kui sa uut autot ostsid, siis vaatasid seda ka?

V: Jah. Täitsa kusjuures jah.

K: Vaatasid sa ainult seda suurust või siis arvestasid, palju ta kütust võtab või ...

V: Noh, need on seoses omavahel.

K: Jah.

V: Lihtsalt ei olnud tarvilik omada nii suurt autot.

K: et pere ei olnud nii suur?

V: Jah. Selgus, et kui me sõidame neljakesi ringi, siis ei ole vaja sihukest autokolakat. See sai nelja aasta jooksul selgeks, kui lapsed olid nii väiksed ja polnud seda suurt kolakat autot ilmselt ka hiljem vaja.

K: Aga kas te sõidate palju ringi või?

V: Me sõidame, ma arvan, täiesti üle Eesti keskmise, sest esiteks me sõidame Tallinnasse kumbki

eraldi autodega kord nädalas vähemalt. Mõnikord ka bussiga. See oleneb täitsa sellest, mis seal on vaja teha parajasti. Aga enamasti siiski autoga. Siis me ju ikkagi nädalavahetustel sõidame ... ütleme kuus vähemalt kahel nädalavahetusel me sõidame kuhugi.

K: Sa mõtled nüüd ...

V: Jälle Tallinnasse näiteks.

K: Kas külla?

V: Või siis külla. Noh, Tallinn olgu meie jaoks siis ka külaskäimine.

K: Või ühildate tööl käigud ja külaskäigud?

V: Ei saa. Ei saa. Noh need töökäigud on ikkagi tööpäeviti. Ja Markus on ju koolis. Ei saa niimoodi. Ei, ta ei tule välja ka niimoodi üleüldse.

K: Kas te näiteks reisite ka? [paus] Selles mõttes, et peale külaskäikude.

V: Me sõidame ju iga suvi Leetu.

K: Leetu? Mis te seal teete?

V: Seal me lähme Niida poolsaarele ja siis lebaskleme seal.

K: Kuskil mere ääres?

V: Jah, ta ongi nii kitsas, et sa oledki mere ääres. Nagu Hiiumaal. Et sa ei olegi mujal kui mere ääres.

K: Kas teil on seal tuttavad või lihtsalt ... ?

V: Äkää. Ei, see lihtsalt sobib meile kuidagi. Ja siis me tavaliselt mitte ei sõida sinna ja tagasi, vaid me kolame ringi ka mööda seda Baltikumi.

K: Võtate lapsed kaasa jah?

V: Ikka-ikka.

K: Kas te käite mõne teise perega koos või käite oma perega?

V: Me ikka üritame käia mõne teise perega koos, aga teised pered on tavaliselt sellised molud. Siis nad ei saa tulnud kuidagi.

K: Ei sobi ajad või?

V: Jah noh ... [ütleb midagi ringutades – ei saa aru] Panime mitu-mitu-mitu kuud varem hotellid kinni ja lõpuks ei tulnudki. Selliseid asju. Aga ma arvan autodega ringisõit ... ma ei teagi tutvusringkonnas, kes viitsiks niimoodi ringi sõita nagu meie. Et on telk kaasas ja jäädakse kuskile looduskaunisse kohta.

K: Aga kas te siis ööbite telgis?

V: Kuidas kunagi.

K: Tuttavad kohad juba ees, jah?

V: Jah. Puhkusereisil on vist niimoodi, et kui juba mõned ööd oled telgis maganud, siis jälle magad

mõne öö hotellis, et saaks pesta ja normaalselt olla. Ja siis jälle tagasi telki.

K: Mhmh. Kas te mõnikord omaette tööreise teete välismaale ka?

V: Ikka.

K: Ikka? Kui tihti neid satub olema?

V: Sa mõtled mina, kui käin välismaal?

K: Nojah, näiteks komanderingusse.

V: Mina käin kord kvartalis kuskil, kas Soomes või Rootsis. Noh ja ma ei tea, kas Lätit saab välismaaks lugeda, aga Riias ikka ka.

K: Kas sa käid autoga või lennukiga?

V: Riias autoga, Soomes laevaga ja Rootsis lennukiga.

K: Mille järgi sa otsustad, et millega sõita? [paus] Lihtsalt see, mis käepärast on või mis odavam on või?

V: Noh, Soomega on see laevaliiklus nii palju lihtne, et see tuleb sellest. Lihtne ja odav ka. Rootsi puhul on lennuk kindlasti odavam kui laev, isegi siis kui ilma auto ja kõigeta lähed. Ajasäästlikum ka. Laevas oled terve ... terve ... mitte ainult öö, vaid nagu poolest ... Noh siit Tartust üldse minnes Rootsi ongi see, et sa lähed hommikul minema ja järgmisel hommikul jõuad sinna kohale. Täitsa haige. Jah ja Riia on ilmselgelt autoga, sest siit paned lõikama kohe. Ei sõida ju Tallinnasse lennukiga.

K: Neli tundi vist sõita või?

V: Siit Riiga või? Ei, see on kolm tundi.

K: Isegi.

V: Ei ole kolme tundi. Kaks tundi ja nelikümmend viis minutit.

K: Nii. Aga räägime nüüd sellest elamiskohast. Mille järgi te otsustasite, et tulete siia elama? [paus] Majja elama?

V: Minu järgi.

K: Sinu järgi?

V: No mul ei olnud ju ... mul ei ole kunagi olnud ju ...

K: Te elasite ennem korteris?

V: No jaa. Jaa. Mina olen tahtnud koguaeg siin elada. Mul ema elas ju siin ja siis ma ei saanud siin elada.

K: Et te ei mahtunud ...

V: Energeetiliselt küll mitte [naeravad]

K: Teil oli valida ka?

V: Ei. Ei olnd, ei olnd. Ema ju läks Tallinnasse ja vanad olid ju siin [osutab oma vanaemale ja

vanaisale] ja siis ei saanudki jätta neid ilma hoolitsemata. See oli kuidagi nii ... see oli pigem ... oli raskusi sellega, et ema nagu eest ära koliks.

K: Ahah. Nagu ma aru sain, on teil korter linnas ka praegu?

V: Meil on linnas korter jah.

K: Kas see on siis seesama, kus ...

V: Ei, see on teine ...

K: Kas see oligi selleks ostetud või oli see varem?

V: See oli nii ja naa. Nii selle kui kõige muu jaoks. Siis on jälle inimestel võimalus olla eraldi.

K: Selge. Et kui on vaja jääda linna ööseks.

V: Jah.

K: Kas on küllaltki kulukas ka niimoodi kahte elamiskohta üleval pidada?

V: Nagu ma ütlesin, et see linnakorter on rohkem investeringu moodi.

K: Üürilisi seal ei ole?

V: Mkm. Markus elab seal päeval. Ja siis Katrin vahest ja siis mina ja ...

K: Mhmh. Kui te nüüd siia tulite, maja oli hoopis teistsugune, eks. Te olete seda nii palju laiendanud ja ehitanud ja remontinud.

V: Koguaeg jah.

K: Jah. Teil oli alguses kivipliit? Ja ahi? [paus]

V: Jaa.

K: Elektrikütet ei olnud?

V: Elektriküte majas oli alguses siis, kui ema üheksakümmend kuus aastal teise korruse ehitas. See tuligi sellest, et siis oli elekter nii väga odav, et siis ei olnudki üldse mingit muud kütet. Ja siis, kui mina tulin, siis ma arutasin, et kui mul on kuuskümmend tuhat krooni, siis mis küttesaja ma selle eest saan. Ja kõik arvutused näitasid, et kõige ... noh, kui siis raha hinda arvestades: intresse ja kõike muud säärast ... et siis kõige mõistlikum oligi see, mis ma tegin. Et on see kaminaküte ja on see pliidi kütmine. Pliit ongi kahjuks ainult küttekeha siin. Teda ei ... Katrin millegipärast ei tee tema peal midagi.

K: Ahah, et süüa ei tee päris?

V: Mhmh. Kuigi ta on meil ju ... kui on selline talv, kus on ikkagi miinus kümme kraadi, siis ta köeb siin ju terve päev otsa.

K: Mhmh, aga muidu te tavaliselt ei küta sellega või?

V: Ei, me kütame küll, kui on tunda, et nüüd läks rõskeks. Siis me teeme seda. Aga see elekter hoiab suhteliselt kuiva selle elamise.

K: Mhmh, et just selline praktiline pool on sellel?

V: Jah-jah.

K: Kuivatamiseks ja ...

V: Jah-jah-jah-jah-jah. Nüüd, ma arvan, et kui me üleval selle poistetoa suvel kaheks teeme, siis tulevad mingid õhksoojuspumbad ka.

K: Mhmh. Aga miks just õhksoojuspumbad?

V: Need on kõige ökonoomsemad siis mitte ainult looduse säästmise poolest, vaid ka arvestades raha hinda jälle. Ja siis seda kilovattide hulka, mis ta toodab. Et ta on kõige odavam süsteem, mis ... kõige ... mitte isegi odavam, vaid kõige ökonoomsem süsteem, mis toodab kõige väiksema raha eest kõige rohkem energiat.

K: Mhmh, aga kuidas sa näiteks sihukesest asjast aru saad - mis on roheline energia? [paus] Kas see ütleb sulle midagi?

V: See on Marek Strandberg, taim peas kinni. Muidugi ütleb. [paus]

K: Kuidas sina sellest aru saad?

V: Ma arvan, et väga hästi. Kui sul mingit konksuga küsimust ei ole ...

K: Ei ole konksuga üldse.

V: Sa mõtled üldse päris ... oletame alates sellest, et ...

K: No kui räägitakse ...

V: energiavõsa ja ... [paus]

K: Kuidas sulle seostub see?

V: Rapsiõli ja nii edasi. Jah. Seostub ka sellega, et ma olen näiteks kirjutanud kunagi ühe turundusplaani Bioplastikule, mis on siis fossiilsete kütuste asemel teraviljatärklise kasutamine plastmassi tegemiseks. Teadlased leidsid radiaatori tagant ühe bakteri, mis hakkas sööma tärklist niimoodi, et tegi sellest plastmassi, aga see ei jõudnud kahjuks kuhugi veel. Eks ta ilmselt jõuab lähitulevikus. Sest kui nafta veel rohkem hakkab otsa saama ... Eks teda ole üritatud juba kuuekümnendatest teha, aga need patendid tavaliselt varastatakse nagu ära suurte korporatsioonide poolt. Ilmselt nendesamade naftakorporatsioonide poolt või mingite käsilaste.

K: Aga kuidas sa üldse seda naftat näed? Kui oluline ta meie igapäevas on?

V: See on liiga oluline. Ma olen kuulnud, et pesumasinate müüjate käes on samamoodi nagu naftašeikide käes on patent vesinikuelementide kohta. On pesumasinamüüjatel olemas mingisugune tehnoloogia, mis peseb pesu ära niimoodi, et nagu polegi mingit masinat sinna juurde vaja. Nagu sellist tänapäeva mõistes masinat. Ma arvan, et see kõik muutub mitte sellega, et nafta saab otsa, vaid lihtsalt et on tulusam hakata alternatiivseid energiaallikaid tööstuslikult tootma.

K: Mhmh, aga kuidas see kulukus võib alternatiivsetel energialiikidel olla võrreldes naftaga?

V: Eks ta siis on samamoodi nagu see, kui nafta meie ellu tuli. See ei olnud ju väga ammu. Alguses

nad ongi kulukad ja kohmakad ja nii edasi, aga lihtsalt tööstus teeb oma töö nendega. Turundus ja kõik muu sarnane – tootearendus ja ... Siis nad saavad ökonoomseks. Täiesti ilmselgelt on ... kuidas ma ütlen? Ma arvan, et tänane ühiskond, arvestades oma arengutaset, ongi nagu primitiivne selle energiakasutuse koha pealt. Ei suuda ometigi välja mõelda tuumakülm sünteesi või mida iganes, mis tunduks juba loogiline. Aga kuidagi ei taheta jõuda sinnapoole.

K: Mhmh. Aga mis sa arvad, kuidas see nafta meie igapäeva kujundab? Kas ...

V: Hommikust õhtuni.

K: Kui teda äkki enam ei oleks ...

V: Kui teda täna enam ei oleks ...

K: Või ütleme, et oleks poole vähem.

V: Siis muutuks autoga sõitmine ilmselt luksuseks. Ilmselt. Esmaselt tekiksid need ... no terve ühiskond, mis on omavahel seotud. Ma pean silmas kontinentaalset – ameeriklased ja eurooplased. Need sotsiaalsed grupid. Et palju me nagu sõidame tööalaselt autoga ringi lihtsalt selle jaoks, et minna sinna. Siis temaga rääkida tund aega ja siis sõita tagasi sealt. Et ilmselt, kui nafta läheb poole kallimaks, siis me hakkame skaipima alustuseks koos oma veebikämmide ja kõige muuga sinna juurde. Siis ilmselt leiutatakse kohe kiiresti, sest kõigil on kohe ka seda vaja. Ja ma arvan, et alguses võib-olla ei juhtugi midagi rohkemat. Siis ilmselt mõne aastaga arenevad kiiresti elektri autod. Ja siis avastatakse, et näed, et vesinikelement on ka täitsa pandav asi.

K: Mhmh, aga kuidas tootmist mõjutaks? Üldse toitu ja riideid ja igapäevaseis asju ...

V: Ma arvan, et toiduaine tööstuses minnakse suhteliselt kiiresti üle sellisel juhul nendele põllumajanduslikele taastoodetele.

K: Mhmh, siis oleks kohalikku kaupa jah? Et seda transporti siis nii palju poleks ...

V: Ei, ma arvan ... ma just mõtlen seda, et ega põldu ilma traktorita ei saa pidada ja traktori peale ilmselt elektrimootoreid paraku ei tule nii ruttu. Et siis pigem hakkavad traktorid sõitma rapsiõliga näiteks ja siis ongi seesama lugu, et olukord ei ole nii kriitiline enam. Aga rõivatööstus muidugi terves maailmas ilmselt kahaneb ... ma ei kujuta ette ... Palju meil seda kottonit ikka kasvatatakse? Sealjuures siis, palju kottonitöötlamise jaoks kasutatakse. Aga igasugused polüestrid ja kõik need kaovad ära kohe.

K: Fliisid?

V: Jah-jah, fliisid ja trikotaažtooted. Kõik nailon ja ... Sellest ei kujuta küll ette. Seda nagu ei adu hästi, et mis seal alternatiiv on.

K: Mhmh, aga kui näiteks nüüd autoga ei saaks nii palju sõita, kas sa hakkaksid ühistransporti kasutama, kui vaja, või jalgrattaga sõidaks?

V: No see on ... [ei saa aru] sorti küsimus.

K: Või kui töö on nii spetsiifiline, sa peaks tegelikult ainult autoga sõitma, eks, kuskile kaugemale. Või kui ei ole võimalik Skype'i kasutada, kas sa vahetaks tööd? [paus] Või kuidas see elulaadi mõjutaks?

V: Mkm, tööd küll ei vaheta. Ma olen nii kaua otsinud, et ma saaks teha seda, mida ma praegu teen. Põrgu see nafta siis. Olgu ta siis olemata. Ei, kui ... ma arvan, et kui skaipida ei saa, siis arvestades distantsi, siis jalgrattaga nagu ei lähe hästi, sest mul vist ei ole Tartus sellist asjaajamist. Noh nii mastaapselt. Et ilmselt see on ikka ühistransport. Kasutan ühistransporti praegugi. Oleneb puhtalt sellest ökonoomsusest ... sellest rahahulgast, mis sa kulutad. Et kui mul on Tallinnas rohkem kui kolm kohtumist, erinevates linnaosades, siis ma taksoga ja bussiga sõites kulutan natuke rohkem raha kui autoga käies seal. Sellest see tulebki. Ja siis ongi – siis lähed autoga. Ja kui on üks kohtumine Tallinnas, siis ilmselgelt ma ei lähe kunagi autoga, sest siis ainuüksi juba otsekulud on juba odavamad bussiga. Ja teiseks on ka see, et kui on üks kohtumine, siis minu jaoks tähendab see, et on päev otsa. Räägid inimestega või midagi sellist. Ja siis õhtuks oled täpselt nii väsinud, et siis ei tahagi ühtegi autot näha enam.

K: Mhmh. Aga mis on sinu igapäevaelu juures see kõige olulisem, millest sa kindlasti ei oleks nõus loobuma?

V: Kui naftat ei ole?

K: Üldse.

V: Üldse?

K: Jah, sinu elustiili juures. Mis on see kõige olulisem, mida sul on kindlasti vaja?

V: See peab materiaalne asi olema?

K: Ükskõik.

V: Ei, minul on see vabadus, millest ma elan. Et ei ela ... mh ... mh ... Tähendab, et seda vabadust on täpselt nii palju kui ma tahan, eks ju. Kui sul raha on vähe, siis ... Või noh raha ...

K: Raha paneb asjad paika?

V: Raha ju ikkagi tekitab sulle selle ... selle tunnetatud paratamatuse – vabaduse.

K: Et mida sa teed ja mida sa ei tee?

V: Jah. Aga siis vähemalt nendes kitsastes limiitides vähemalt oma aja peremeheks olen. Et ma teen, siis kui ma tunnen, et nüüd on mul tunne õige. Mitte see, et ma pean hommikul kell kaheksa minema kuhugi ja öeldakse, et nüüd hakkad tegema. Ja siis teedki, ükskõik, mis tunne sul seejuures on.

K: Et mitte kellast kellani ...

V: Jah, et sa saad vähemalt valida nii palju, et kas ma praegu kirjutan või ma lähen ajan asju kuskil mujal või ma teen telefonitööd. Et vähemalt nii palju ma saan siis seda teha ja siis ka otseselt

nautida või nutta nende viljade üle, mis sealt siis tekivad parajasti. Et see põhjus-tagajärg-seos. Mulle palgatöö oma olemuselt mulle just sellepärast ei meeldi, et sa pead nagu väga palju tegema sellepärast, et ... sa pead väga palju töötama sellepärast, et see raha läheb kuhugi mujale, eks ju. Sa ise saad sellest väga vähe. Ehk et see energiahulk, mida sa panustad sinna, on tunduvalt suurem, mis sa rahas tagasi saad. Ja ometi inimesed käivad ... eriti palgatöölised ... käivad ju raha pärast. Ükskõik, mis nad siis ütlevad. Et oo, mulle meeldib mu töö ja mis kõik veel. Kindlasti meeldib, aga kui sul raha oleks sama palju ilma tööta, siis sa ju ei läheks sinna.

K: Mhmh. Aga kui sa siin mõtled mingeid igapäeva koduseid asju või masinaid või ... no mis energiat tarbivad, selles mõttes mis on sinu jaoks kõige olulisem?

V: Nõudepesumasin.

K: Nõudepesumasin. Nõusid ei taha pesta käsitsi?

V: Ei tea jah.

K: Seda tekib nii palju?

V: Seda tekib palju, jah. Ja neid pesijaid on nii vähe. Ja me oleme siin proovinud, kui nõudepesumasin on siin katki läinud, siis see lõpeb meil mitte just peretüluga, aga sellise stressiga. Iga söömine algab ja lõpeb stressiga. Jah. Ja me tunnetame seda, kui me oleme vanemate juures Tallinnas. Seal ei ole nõudepesumasinat ja siis on see nii komplitseeritud alati. Eriti kui võtta need ... ajakriitilisi hetki päevas ei olegi väga palju. Tegelikult ainult hommikul ja õhtul, kui need kellaajad ees on. Et sa pead hommikul kiirelt saama minema ja siis nõudepesemine on jälle kümme minutit, mida ei jää kuidagi hommikul. Ja teine asi on õhtul see, et kui kõik on ära söönud ja kõik on sellised poolpidused, siis kes see viitsib siis ... Ja kolmandaks on muidugi see, et nõudepesumasin on oluliselt ökonoomsem oma veetarbimiselt kui käsitsipesu. Mis mulle on muidugi ükskõik, sest meil on oma puurkaev ja oma settekaev ja ühteringi ta tuleb sealt meile tagasi, aga põhimõtteliselt ...

K: Aga on midagi sellist ka, millest ei oleks suurt tolku, kui ...

V: Kui üldse ei oleks või?

K: Jah.

V: Ma ei tea. Ilmselt mikrouun on selline mõttetute nähtus. Noh ja televiisor oleks teine. Kui teda ei oleks, oleks üldse kõike rohkem, mõõdukamalt.

K: Aga kas see kuidagi mõjutaks pere läbisaamist või kodukliimat?

V: Teleka mitte olemasolu?

K: Jah.

V: Kindlasti. Ma arvan, et inimesed hakkaksid palju paremini läbi saama omavahel.

K: Ei hakkaks rohkem kaklema?

V: Vastupidi just. Vastupidi just, sest telekas on mingisugune ... selline pealiskaudne ... See *cure* ja *medicine* on kaks erinevat asja, on ju. Eesti keeles võiks olla ka kaks erinevat sõna selle kohta. Et ta ei ole siis “ravima”, aga mingisugune selline ... [pikem paus]

K: Rohi?

V: Rohi, jah. Ei sotsialiseeru ju tänu televiisorile. Et sa lähed sinna taha ja oh me olime perega koos ja vaatasime televiisorit. Vaatasime ühte filmi. Noh, me kõik saame sealt erineva elamuse või ei tea, millise elamuse sealt keegi teine sealt sai. Ja omavahel ju tegelikult omi paradigmasid ei ühenda sellega absoluutselt. Kui televiisorit ei oleks, siis ilmselt me mõistaksime üksteist oluliselt paremini.

K: Mhmh. Aga mis sa arvad, mis kodumasinatest üldse energiat kõige rohkem võtab?

V: Ma kardan, et see on hoopis boiler, mis võtab kõige rohkem energiat meil. Kui teda muidugi masinaks lugeda. Ja rääkimata põrandaküte.

K: Ahaa, põrandaküte.

V: Mitte boiler. Meil on elektriline põrandaküte siin saunas.

K: Saunas?

V: Jah.

K: Kas see on pidevalt sees?

V: Jah-jah. Seal üleval ka.

K. Suvel ka jah?

V: Noh jah, suvel ta lülitub ise peaaegu et välja, aga talvel kütab hirmsasti, sest seal on ... soojustus jäi panemata, kui ehitati.

K: Mhmh. Sauna te kasutate enda pesemiseks ka või [olles eelnevalt käinud seda vaatamas ja teada saanud, et ehitajate töö tuleb üle remontida] ta on lihtsalt remondis praegu?

V: On remondis praegu jah. Täna küsimast [naerab]. Ikka tegelikult eesmärk on saunani jõuda ühel päeval. Kõige energiamahukamad kodumasinad oleme me ise, ma arvan.

K: Arvad jah?

V: Jah.

K: Sind on vaja kõige rohkem laadida?

V: Jah. Ma sellepärast ütlen, et sa küsid muidu neid kodumasinaid, mida sa siin näed, aga meil on veel terve kuuritäis igasugu hõõvleid ja saage.

K: Kasutad sa neid ka?

V: Juu. Ikka iganädalaselt.

K: Ahah.

V: Nii palju kui aega on.

K: Iga nädal teed siin midagi?

V: Midagi ma ikka hõõveldan seal koguaeg, jah.

K: Kodu jaoks?

V: Ikka jah. Ei ole müügiks veel julgenud teha midagi.

K: Sul selliseid hobisid ei ole, kus sa nagu ... ma ei tea ...

V: No see õmblusettevõte on kahjumis ja siis ma mõtlen küll, et ta võiks ükskord sisse tuua midagi.

K: Mis sul need peamised asjad on, millega sa tegeled igapäev?

V: Äriliselt sa mõtled? Rahateenimise eesmärgil?

K: Jah.

V: On see õmblus, on see konsultatsioon, siis äriplaanide ja uuringute kirjutamine ja ettevõtete saneerimine. Ja siis on ... üks kolmas asi on, mis on püsiv nüüd olnud. Eelmine aasta algas. On Elioni sidetrasside seadustamine. Kui see sulle midagi ütleb.

K: Seadustamine.

V: Ehk et osad trassid on eraomanike maas sees ebaseaduslikult nii-öelda. Ei ole kokkuleppeid maaomanikega. Ja siis ma aitan neil läbi rääkida ja lepinguni viia.

K: Seda tööd sa siis teed põhiliselt kodus siin või kombineerid?

V: See vist on fifti-fifti enam-vähem. Pool ajast olen tõenäoliselt kodus. Pigem on vist niimoodi, et ma kolm päeva nädalas olen laua taga ja kaks päeva sõidan ringi.

K: Kuidas sul tavaline päev välja näeb?

V: Mul ei ole ühtegi tavalist päeva.

K: Ei ole ühtegi? Kõik on erinevad?

V: Absoluutselt.

K: Ahaa.

V: Ärkan ülesse.

K: Kas see on vara-vara või ...

V: See oleneb jälle sellest, kas viin lapsed kooli või ei vii. Kui viin, siis ärkan vara. Kui ei, siis olen ilmselt juba eelmine õhtu umbes kella kolmeni kirjutanud midagi arvuti taga ja siis ma ärkan kuskil üheksa. See ei ole väga vara-vara. Aga kui on laupäeva hommik, siis ma olen kella kolmeni öösel pidutsenud ja siis ma ärkan ikkagi hiljem

K: Kas sa pidutsed kuskil sõpradega väljas või ...

V: Või?

K: Või kodus [hakkavad naerma]

V: Sõpradega väljas on vist õige vastus selle peale. Aga mõnikord ... ma ei tea, kas seda sõna ... pidutsemine on ilmselt vale, aga mõnikord ostame Katriniga kala ja siis me teeme seda kala siin ja joome viina. Teine Eesti [naeravad]. Aga muidu on ikka rohkem selline sõpradega konjakijoomine.

K: see on laupäeviti siis?

V: Ei, njah ... ta ei ole päris alati laupäeviti.

K: Jah-jah. Nädalavahetustel.

V: See on kuus paar korda, jah.

K: Kas sa põhiliselt sööd tavaliselt kodus?

V: Jah.

K: Kui sa pead kuskil tööreisil olema, siis sööd väljas?

V: Jah.

K: Võtad midagi kodust kaasa või?

V: Kodust kaasa ei võta, sest ma ei saa ju ... kliendiettevõttes siis ma ei saa ju teha seda, et ma lähen oma võileiba sööma, ikka kuskile lõunale. Ei, tegelikult ma võtan võileiva kaasa küll. Näiteks kell neli teen sidetrassi seadustamist. Ma tean, et mul Valgas on notar, kaks tükki, ja sõidan Viljandisse notarisse ja siis ma võtan võileiva küll kaasa.

K: Mis sulle tavaliselt meeldib hommikusöögiks süüa ja lõunasöögiks? [paus] Kas sul on midagi välja kujunenud? [lapsehäääl ütleb: võileiba]

V: Jah, võileiba süüa.

K: Külma või sooja? [lapsehäääl ütleb: külma]

V: Nagu hea raadiokuulaja kuulis [hakkavad naerma], et süüa tavaliselt külma ja laupäevahommikut on aega rohkem kokata. Siis teeme omletti tavaliselt. Ja siis lapsed saavad oma soojad võileivad tavaliselt.

K: Ahah, et nädalavahetustel on see hommikusöök?

V: Nojah, see hommik võib siis rahulikult venida ja siis söögitegemine on sekundaarne ja kolmanda tähtsusega, aga siis on aega vähemalt sellega tegeleda.

K: Mhmh. Aga õhtul sööd siis tavaliselt perega koos?

V: Mhmh.

K: Ikka sooja?

V: Ikka sooja.

K: Mis sulle endale kõige rohkem maitseb?

V: Mul ei ole eelistat ...

K: Ei ole eelistatavat? Kõike sööd? [paus] Kui sa poodi lähed, kas sa valid ka, mida osta?

V: Mkm. Kas sealihaga või koduhakkliha. Mina ostan neid asju, millest ma köögis jagu saan. Neid roogasid, mida ma teha oskan, on mõni üksik. Enamus koosnebki ... mis enamus? Koosnebki pudrudest ja omletist, mida ma teha oskan. Ja hakklihakaste ka. [räägib lapsega]

K: Aga kui tihti sa teed ise süüa?

V: Olude sunnil. Koosneb praadimisest tavaliselt ja soojendamisest.

K: Aga käid sa mõnikord väljas söömas?

V: Jah.

K: Mis puhul tavaliselt? [paus] Niisama?

V: Tühja kõhu puhul. [naeravad] Reedeõhtune konjakijoomine võib kergesti õhtusöömisele üle minna.

K: Kas te mõnikord lihtsalt restorani ka lähete süüa? [laps ütleb: jah]

V: Mitte restorani, vaid McDonaldsisse näiteks. Me süüme väljas tegelikult ... ei, me ei süü palju. Tegelikult võrreldes teiste peredega võib-olla et palju, jah. Aga see tuleb sellest, et kui on [laps ütleb: kui on kõht tühi] ... Ennekõike sellest, aga see tuleb sellest, et näiteks Aleksil on trenn kell kaheksateist nelikümmend viis. [räägib lapsega]

K: Mis trenn see on?

V: Jalgpallitrenn. Ja siis ongi see, et kui sa võtad ta kell viis lasteaiast ära, siis nagu seal linnakorteris ei ole ostetud midagi, mida saaks valmistada, ja siia ei hakka nagu sõitma sellepärast. Siis me süümeegi Eedenis näiteks.

K: Kas Markusel ka mõnda trenni on? [lapsehää: jaa]

V: Õigem sõna on "oli".

K: Oli? Kas see oli kuskil kooli juures?

V: Ei, see on päris jalgpalliklubi.

K: Ahah, tema käis ka jalgpallis siis.

V: Jah. Kõrgemas vanuserühmas. Aga seal juhtus niimoodi, et need kutid, kes seal trennis käisid, olid terve eelmine aasta käinud juba. Ja siis on ilmselge, et kui sa lähed uuena, siis sul ei ole väga põnev seal.

K: Jajah. Aga ise endal mingeid hobisid ei olnud, mille puhul sa lähed linna, tegeled endaga?

V: Mina lähen garaaži, siis ma tegelen seal endaga.

K: Kodus garaaži?

V: Jah. Garaaž on vale sõna selle kohta. See on ... vist tänaseks võiks teda nimetada puidutöökojaks.

K: Mis sa seal teed siis? [paus] Nokitsed mingi mööbliga?

V: Vot ongi see, et ega nüüd see tulemus kunagi ei rahulda, mida ma teen seal. Sellepärast ma olen leppinud sellega, et mulle meeldib see tegevus.

K: See protsess ise?

V: Jah. Vedeleb seesama riul, mis siin peaks olema ja sellega ma tegelen kaks kuud [naerab].
Koosneb kahest lauast.

K: Lihvid siis seda või?

V: Ja siis ma lihvin ja freesin tema servasid ja siis ma vaatan, et ta saaks äge ja suitsetan hästi palju ja ...

K: Kas sa teed tavaliselt seda nädalavahetustel või õhtuti?

V: Ee ... Tavaliselt ei tee nädalavahetustel ... Tähendab ma teen teda õhtuti, ükskõik siis, mis õhtu nimetus on: nädalavahetus või mitte. Ja siis see tulebki siis sellest, et kui on olnud see tööpäev või perekeskne päev selline lärmakas, siis.

K: See on siis sinu enda jaoks?

V: Jah, see algab sellest, et lapsed lähevad magama ja siis tõmban sinna. Ja kuna see aeg on hästi lühike, sest esiteks on piisavalt külm, kuigi seal ei hakka külm, siis ei saa seal üle kolme tunni olla. Kui sa seal pool kümme lähed, siis üle kella ühe ei jaksa hästi. Ja siis aeg on lühike ja enne, kui sa midagi teatud jõuad, tuled sa sealt juba ära. Ja siis tulemuseks ongi see, et [põrandalauad või miski kriuksub, ei saa aru, mida ütleb] ...

K: Ma ei mäleta, kas ma seda küsisin või ei küsinud ... Kas sa oled tähele pannud ka viimaste aastate pealt vaadates, et kas sa oled hakanud millegi pealt säästma või oled sa hakanud rohkem raiskama? Teadlikult või täiesti teadmatult?

V: Sa tahad hinnata nagu seda trendi, et kuhu poole ma võiks liikuda?

K: Mhmmh.

V: Ma arvan, et me oleme kindlasti hakanud rohkem säästma, sest meil see pereelu on tänaseks juba mingisuguse rütmi saavutanud. Kui need pudinad olid väiksed, siis juba alates söögiostmisest oli see, et kas teda sai liiga palju või sai teda liiga vähe. See maal elamine ... või see ei olegi vist maal elamine. Meil see on vist sellest, et käiks ökonoomselt poes. Aga siis ikkagi varasemalt kuidagi õnnestus ... et kui harva käid, siis ostad liiga palju. Ja siis ei tarbi seda kõike ära ja ...

K: Ja läheb halvaks, jah?

V: Jah. Või siis suvisel ajal ei seisa leib ja sai piisavalt kaua.

K: Sellist palju äraviskamist ka?

V: Jaa, mõttetult palju. See oli ka üks põhjus, miks ma mõtlesin, et võiks koera võtta, aga need rotid söövad ka oluliselt palju jäätmeid [lapsed peavad kodurotte puuris].

K: Kõik kanakondid lähevad, jah? [vahetult enne olid lapsed viinud kanakondid rottidele]

V: Jah-jah, ka näiteks meil jääb üsna palju leiba ja saia millegipärast järgi. Eriti kahjuks leiba just. Ja siis need rotid on sunnitud seda sööma.

K: Kas see leib siis läheb hallitama või ta kuivab ära?

V: Me kuivatame ära neile siin. Säästmise osas ma arvan, et ei olegi sellist muud säästmise suunda nii väga, arvestades seda nüüd, et keskmine Eesti pere ... et meie siin noh sorteerime prügi juba

ammu komposteeruvaks ja mittekomposteeruvaks.

K: Kas see on sellepärast, et te olete maal siin elanud või on teil lihtsalt selline mõtteviis olnud?

V: Üks ja teine. Ega me oma kilekotiga oleme poes käinud ka siis, kui me linnas elasime. Et see alge on olemas, aga siin on see loogiline, sest on vaja tomatitele saada huumust kuskilt. Ja taarat me viime. Nüüd ma korjan ka ... näiteks ajalehti enam ei põleta kaminasse, vaid korjan kokku ja viin sinna paberurni. Ja nii edasi, aga sellist otseselt, et millegi tarbimiselt kokku hoida, ei ole olnud.

K: Mhmh. Ei ole olnud. Aga kas te olete midagi hakanud raiskama ka rohkem? [paus] Lihtsalt, et meeldib, mõnus on, tahaks? [pikk paus] No midagi tarbima rohkem?

V: Ma arvan, et kui, siis ainult [naerab] ... vastates küsimusele, siis muidugi, kui sul kaks last kasvab, siis sa iga päevaga hakkad rohkem tarbima, aga jättes need püsivalt muutuvad või püsivalt suurenevad nähtused kõrvale, siis see ... võib-olla et vaba aja sisustamisel ongi hakanud ... kui seda tarbimiseks nimetades, sinna ilmselt ongi hakanud rohkem raha minema. Kuigi ... [paus]

K: Kodukujundust või?

V: Einoh, kodu on nagunii. Siin sa võidki ennast vaeseks maksta. Kui me korteris elasime, siis meil tekkis pere-eelarvesse selline asi nagu sääst. Ja siis oli võimalus vahest mõelda, et kas ma ostan fotoaparaadi või ostan matkavarustuse või mis ma sellega teen. Siin nagu ei ole kunagi küsimust. Nüüd on vaja jälle uut muruniidukit osta, siis on vaja kindlasti üks saag osta, hõövel kuskile ja ilmselgelt konstantselt mingit villa ja kruvi ja mingit asja, mille sa paned sinna, mida sa enam mitte kunagi ei näe. Ma arvan, et küllap see ... võib-olla tänu sellele see vabaaja sisustamine ongi kallimaks läinud. Samas tahaks siin kodus nii palju olla, et siis kui siit minema saad, siis niisama tilulilutada ei viitsi. Siis see peabki olema mingi tegevusliik. Näiteks Katrin vedas mu esimest korda suusamäele. Ise ta sõidab juba aegade algusest peale, mina mitte kunagi. Ja siis käisime lastega.

K: Meeldis?

V: Jaa, meeldis jah.

K: Aga sul nõrkust ka on millegi ...

V: Ilusate naiste järgi endiselt. Ma ei ole sellest üle saanud.

K: Selge [naerab], aga kui sa näiteks poodi lähed?

V: See on energia jälle. Sa pead Jan Uuspõllu filmi vaatama. Tuumaplahvatus, värk-särk. [naeravad] Tavamehe lugu.

K: Aga kui sa poodi lähed, on sul nõrkust millegi järele seda osta?

V: Ehitusmaterjalipoes kindlasti. Ma võin ehituspoodidesse jääda, seal tööriistaosakonda.

K: Kas on midagi sellist ka, et ostad ja pärast saad naise käest pahandada?

V: Ei ole [naerab]

K. Sihukest asja ei ole, et ostad kas või salaja?

V: Hee ... ei. Salaja. Mis asi see peaks olema? Kingitusi?

K: Ma ei tea. Kommi. [naeravad]

V: Ei.

K: Ei ole.

V: Ei ole. Meil on Katriniga ilmselt niivõrd sellised ... kuidas ma ütlen ... sellised ... nojah, et kui see ost teeb sind õnnelikumaks, siis on see tunduvalt mõistlikum lasta sellel juhtuda kui seda ära tappa, eks ole. Siis sa saad kodus endale depressiooni kaela pärast. Meil kunagi oli vaidlus, kui me siia elama asusime, siis me tahtsime osta akutrelli ja siis ta nagu vaidles sellele veel tükk aega vastu, päris teadmata, mis asi see tegelikult on ja kus seda kasutatakse. Ja siis ta vaidles sellele tükk aega vastu ja siis kui ta sai aru, et ta on teemast tükk aega väljas olnud, terve selle aja, siis ta leppis lõpuks sellega. Nüüd on see normaalne. Nüüd on mul neid juba mitu.

K: Arusaadav. Oh ma ei tea, kas mul on veel midagi küsida või mitte.

V: Küsi-küsi

K: Kindlasti on alati midagi küsida, aga ei tule alati kõik kohe meelde.

V: Sa saad hiljem helistada ja küsida

K: Jah.

V: Et mis sa sellest arvad ja ...

K: Jah, täpselt.

V: Ja oota ma panen nüüd lindistama ka [naeravad]

K: Ma vist praegu ei oska. Kindlasti on midagi väga tähtsat, mis jäi küsimata, aga kui tuleb midagi, siis ma küsin uuesti.

V: Pane meili.

K: Jah, vot.

9.11 Lisa 11: Intervjuu 22.03.2008 Läänemaal

Intervjuu pikkus kokku 46 minutit.

Intervjueeritav: 36. a naine, 2 last (2.a, 4. a, 19. a, 20. a), elab Lihula lähedal talumajas. Kõrgharidus (loomakasvatus). Hetkel lastega kodus. Peres on kaks isiklikku sõiduautot, kaks traktorit, kaks ATV-d.

[vaatavad köögis intervjueeritava joonistatud ideekaarti]

Küsija (K): Räägi mulle, mis sa siia kirjutasid. [paus] Esimene oli sul päike, nagu ma aru saan?

Vastaja (V): Jah. See energia. Siis tuli elektripirn tuli ka meelde, kui ma seinä panin. Suhteliselt. Noh tuleenergia.

K: Elav tuli?

V: Elava tule energia, eks ole. Siis tegin mingi vedrudel hüppava jõmmi. Ise on sihukene energiline tegelane ja vaata, kunagi õpetati ... mingid liikumiskineetilised ja potentsiaalsed maaenergiad ja et igasugune liikumine on energia. Siis tuli meelde seeme.

K: Ahah.

V: Peenrast kasvab taim. See on ka mingi eriline energia. Mida ta sealt kõike võtab, seda ja toda.

Aa, siis tuli meelde loomakasvatusest metaboliseeruv energia. Lehm sööb rohu sisse, teeb sellest midagi – piima, ja ülejäänud tuleb välja. See, mis sees toimub – ained. See on metaboliseeruv energia – söödaväärindusest, väärtusest, mida hinnati ... Siis tuli üks kosk siia. Vee- ja tuuleenergia ka nagu on roheline erakonna ... [ei saa sõnast aru, sumbub vaikseks] Tuule- ja veeenergia. Ja siis nagu üht-teist on ja ...

K: Väga hea. Väga vahva.

V: Jah.

K: Kas sul see kosk tuli nagu üleüldiselt või seostus mõne konkreetse kosega või ... ?

V: Veeenergia.

K: Aga tuulik? Kas sa mõtlesid siin oma tuulikut või ... või?

V: Ka tuuleenergia. Nii seda kui ajaloolisi jahvatamise tuulikuid. Mis iganes. Just tuuleenergia ärakasutamine. Energia sihukene ...

K: Mhmh. Siis tuligi nagu päike ja siis elekter?

V: Elekter.

K: Siis pirnid?

V: Jah, siis tuli elav tuli. Vahepeal tuli see inimese tegutsemise energia. Taimed, loomad ja siis pärast veel need suured loodusjõud kah.

K: Mhmh. Aga mis sa arvad, mis sinu igapäevastes tegevustes kõige rohkem energiat võtab? [paus]
Kus sa seda energiat kasutad?

V: No see on sihuke lai jutt, eks ole.

K: Jah.

V: Üks asi on see energia, mis läheb ... jah, kohe sihukeseks ... Enamasti mida mõeldakse elektrienergia all. Aga teine on see, mida igapäev ... igapäevane energia, mis läheb laste peale. Selline füüsiline energia, vaimne energia, emotsionaalne ... nagu igapäevaelus. Tihti energiast kiputakse rääkima nagu energeetikast.

K: Jah.

V: Eks ole see, mida sa kasutad, ja vähem sellest nagu ... [paus]

K: Enda ...

V: Jah.

K: ...energiast?

V: Füüsiline jõudmine, füüsiline energia, väsimus, stress. See on nagu siuke mitte nii käega katsutav energia. Teine on nagu kuskile paigutatud – juhtmesse aetud. Elektrienergia.

K: Üks on mõõdetav ja teine ei ole mõõdetav?

V: Isegi mõõta on raske teist, jah. Teine on vähemalt mõõdetav.

K: Mhmh. Kui sa nüüd mõtled, mis teil siin majapidamises kulub kõige rohkem energia mõttes?

V: Kui me räägime sellest energeetika poolest, siis mida elekter teeb? Vee toob kaevust, kütab vee, soojendab põrandat, masinaid hoiab.

K: Mis masinaid?

V: Boiler, mmm ... Veepump on ka, eks ole.

K: Kodumasinaid?

V: Jah, kodumasinaid. Nõudepesu, nipet-näpet, televiisorit, triikrauda. Need ei võta nii palju.

K: Aga riidepesumasinat?

V: Jah, riidepesumasin ja põrandaküte võtab natuke rohkem. Elektriküte. See on sihuke ... Laupäeviti meil oli siin kahetariifne elekter ka. Ja rohkem nagu nädalalõppudel – laupäeviti on sauna-vannipäevad. Boiler on koguaeg, aga siis on põrandaküte ka nii soe. Siis saab lapsi ka vannitada.

K: Aa, et igapäev ei hoia seda põrandat soojana?

V: Meil on see kell ... on seal peal. Et ta hakkab õhtul kuskil kaheteistkümnest seitsmeni ... Noh öösel nagu kütab, kuivatab ruumi ära öise elektri peal. Päeval vahest paar tundi, vahest mitte. Ja

nädalalõpus on täis ... nagu päevad. Et siis on nagu laste vannitamised ja suuremad soojas ruumis olemised. Et see oli nagu natuke ... Alguses sai nagu panna. Mingit küttekeha ei ole, ainult elektriküte, aga koguaeg läheb kallimaks. Siis hakkab elekter nagu tunda andma, kui ta pidevalt nagu sees on. Ja boiler on nagunii ... Noh suur boiler on nüüd niimoodi, et see on ka ... [sumbub vaikseks] Ja see kätepesu on ka [liiga vaikne, et sõnu eristada] ...

K: Mhmh, aga mis siis saab, kui elekter topelt kallimaks läheb? [paus] Kuidas see mõjutama hakkab? [pikk paus] Et mis sa siis teeksid? [paus]

V: Noh, eks siis peab vaatama. Meenus, et kuulasin poole kõrvaga, et tuli meelde, eks ole, see Targo ütlus, et paned ka puuküttega selle pliidi sisse talve jaoks ... Noh, nüüd on plaanid nagu saun valmis teha. Seal on nii kui nii puuküttega see saunaskäimine, see asi. Kus on muidugi see luksus, eks ole. Tõesti nädalalõpus ... No võib-olla peab natukene vähendama, aga ... või seda puuküttega kombineerima. Noh, mis need on, need suuremad asjad – kaevust ikka pumpab välja. Noh see tuulikuga läks meil nii kui ta läks. Ideed iseenesest olid head, aga nüüd ühendust võtta need päikesepatareid ... et need kuskilt ... elemendid saama ...

K: Aga on see reaalne, et sihukest asja saab kasutada? Selles mõttes, et kas ta käib nagu rahakoti pihta ka?

V: Need ... ?

K: Päikesepaneele või midagi.

V: Noh, alguses on muidugi investeering parasjagu suur. Teine asi on see, et ütlevad, et Eesti kliimas on nii vähe päikest, et seda ei tulegi sul sealt midagi. Noh neid võib-olla isegi praegu ostma ei hakka, sest see tuule oma ... nagu sai ka aru, et nii ruttu ta ei tule selliste vahenditega. Noh, midagi pakilist ei ole. Koguaeg tilgutavad juurde. Siiamani oleme ära maksnud.

K: Aga kui tuulik praegu töötaks, siis mille peale ta kuluks? [paus] Et kas kogu majapidamine saab siis ... ?

V: Sellega oli arvestatud, kui saaks kogu põrandakütte panna selle peale ja boileri. Need on põhiliselt need, mis võtavad. Jah, no selle tuuliku võimsus oli selline.

K: Mhmh.

V: Nii et ... ja meil on suht palju tuuliku vaatajaid ka käinud ... käinud siin ja ... Meil on tuuliku külalisteraamat. Saad ka pärast kirjutada: nägin ainult masti. [naeravad] Enamus tahavad endale põrandakütte jaoks. Maja soojaks – maamajad, ja põrandakütte jaoks. Ja üks on ka, kes mõtles, et kasvuhoonetele. Kasvatab nagu värki ja kuna kõik läheb kallimaks, siis ta nagu ... [pikem paus]

K: Et siis on pidevalt olemas?

V: Noh, niivõrd-kuivõrd. Seal on suuri-suuri-suuri tootmiskasvuhoooneid.

K: Aga kuidas see töötas? Kas oli märgata ka, et näiteks tõesti väga tuulevaiksed ilmad ja ...

V: Mhmh. Augustikuu, kui me ta ülesse saime, oli absoluutselt kaks nädalat tuuletu. Et mine alt ja puhu. [naeravad] Ja siis see ... Targo võib-olla rääkis ka, läks see inverterite ülemuundumise plokk läks katki ja siis pani phhhh [naeravad]. Tähendab, alguses läks see plokk katki, mis seda ülevalt juhtis. See läks, kärssas – puhh. Ja siis jäi tuulik üksinda. Ja siis pani tühja. Et nagu siis sel sügisel ... või mitte ... augustikuu-september ... Aga august oli täitsa niimoodi ... kilovatike sai päev. Tund aega põrandakütet.

K: Depressiooni ei tulnud peale või, kui oled nii suure investeeringu teinud ja siis ... ?

V: Ta ei tuld. Mõtlesime küll, et oli hobi. Alguses ütlesime, et oli investeering, pärast ütlesime, et oli hobi. Noh, mõni käib selle raha eest reisimas.

K: Oota, kallis see oli?

V: Ütleme, et see on ... Targo käest saab täpsemalt. Need vidinad ja siis oli mingi kuuskümmend tuhat see mast ja see ... Ja siis toomine oli mingi kakskümmend tuhat. Ja siis see valamine oli ka veel mingi kümme tuhat.

K: Seal ...?

V: Batoon. Kuus koma pool kanti. Suur tünniauto tõi ära. Lasi kümne minutiga – ffff ... Ja siis noh ... oma tööd ei loe keegi, et sa selle kokku panid. Alguses olid kõik need pakitud ja noh, mingeid väikseid vidinaid võib-olla oli veel, mingeid juhtmeid ja tali üles tõmbamiseks ja ...

K: Kui kõrge see üldse on?

V: Kaks-kolm ... [ei saa aru] pool meetrit. Kolmteist on mast ... Labad olid pooleteistmeetrised. Aga me ei teinud seda, mida mõned targemad teevad - tuuleroosi alguses. Et sa mõõdad ära aasta jooksul, palju sul puhub, kust sul puhub, kui kangelt sul puhub ja nii edasi. Mingisugused mõõdikud.

K: Ahah, et enne, kui üldse seda ...

V: Ennem, kui kuskile seda paned. Me mõtlesime ka alguses, et paneme sinna mäe peale, kust on lage. Et seal kohe on tuulisem, aga siis mõtlesime, et igavene pikk vedamine juhhet ... Mööda paekivi sa siin vead. Ja siis sai maja juurde. Vaatasime, et saab puudest kõrgem, aga vaatasime, et oleks veelgi kõrgemal pidanud olema. Sama palju otsa.

K: Siin on õnneks selline lage väli. Võtab tuule ülesse.

V: No seda võid sa vaadata, et kõik puud liiguvad seal ja ta nagu liigub ka, aga ilmad on praegu ligi maad. Mitte midagi ei tule sul sealt. Ta ei saanud nagu alguses laadimist ka täis. Tahtis täitsa laadi saada. Samas tast oli ükskord väga abi. Mul oli vaja Internetiga tööd teha. Elekter läks ära ja see aku oli täis. Kaks-kolm tundi, kui elekter ära oli, mul oli Internet olemas, mul oli telefon olemas ja arvuti töötas ja ...

K: Jupsima ei hakanud? Selles suhtes oli ...?

V: Ei, ta oli aku. Ei teinud mitte midagi. Ta oli sihuke ... ta ei töötanud samal ajal. Ta oli tehases täis ... toodud aku. Nii et päris lahti ei haakinud veel Eesti Energiast. Mul vennas töötab Eesti Energias ... Irvitab nüüd mõnusalt ... humoorikalt: jaa-jaa, kõik teevad ise! Nüüd ei kõlba energia kuhugi.

Aga näed

K: Aga hea tunne on, kui on sõltumatus?

V: Eks ta jah. Eks ta rahakotile võiks ka olla. Aga noh praegu selle atribuutikaga ei mänginud välja ja kallimat kuskilt Ameerikast või Norrast osta ...

K: Eestist ei andnud kuidagi odavamalt?

V: Need, kes ukrainlasi vahendasid Eestis, aga sealt tuli ka veel juurde. Ise otse tehasest oli odavam osta kui nendelt.

K: Ja-ja-jaa.

V: Jah, aga Norrast või kuskilt Euroopa poolt tuua, siis kui see oli sada, siis oleks olnud kaks-kolm-neli võib-olla läinud seal. Õppevahendiks nagu ...

K: Aga kogemus on olemas, on ju? Ja võib-olla saab millalgi üles ka?

V: No nüüd ootame, millal ütlevad Vilniuses ... [vahepeal ei saa aru] Kui sinna tulevad need jupid, siis lähme järgi ja toome ära ja siis vaatame, mis edasi saab. Aga loodame. See Ukraina värk. Mitte vene värk, vaid Ukraina värk. Septembris läks katki. Siia maale pole asendust saanud.

K: Kaua ta töötas siis? Kaks nädalat? Või oli see rohkem?

V: Ta oli natuke üle kuu aja ... oli üleval. Vist ikka. Päris kahte kuud ei olnud.

K: Aga miks ta katki läks? Selles mõttes, et ...

V: Kärssas läbi.

K: Lihtsalt see?

V: Lihtsalt kärssas läbi. Kas tal oli mingisugune tuulepuhang ... lõi ta ülesse. Et võib-olla nemad olid arvestanud sellise ühtlase pideva tuulega. Ma ei tea, võib-olla need maismaatuuled on seal teistmoodi, aga meil on siuke – phhhh. Lööb – laksti – ühe täisnurga teise kraadi alla ja laseb seal edasi. See talle ei meeldinudki, see pinge. [naeravad, paus]

K: Aga muidu on teil siin puuküte, mis maja soojaks teeb?

V: No ahi on siin. Tubades on üldse ahiküte. Radiaatorit pole. Tubades on ahiküte, pliit, soemüür, reheahi sel ka.

K: Kas see on üks ahi ... või mitu?

V: Üks ahi, mis on läbi kõigi kolme toa. Igast toast on nurgake seda.

K: Ja kui tihti te kütate?

V: Talvel igapäev. Korvitäis puid või sületäis.

K: Mhmh, aga pliiti?

V: Pliiti ka igapäev. Vahest, kui pikemalt teha, siis on päev otsa tuli all.

K: Podistad sa seal süüa ka teha? Pliidi peal?

V: Jah, kui energiast rääkida, siis gaasipliit on ju ka, eks ole. See läks meelest ära. Aga tunnistan, et mugavuse pärast ma teen rohkem gaasipliidi peal. Näiteks mulle ei meeldi praadida puupliidi peal, mis pritsib üle ja hakkab kärssama. Aga ... aga vahest panen sinna ka, jah, mingisugused asjad.

K: Kasutad lihtsalt selle ära?

V: Vahest keedan näiteks koerapudru. Kui ma keedan koerale suure potiga. Ja juurikaid keedan, mis poti sees podisevad ja ... Ei noh, ma nagu niimoodi pole õnneks pidanud tegema, et noh, kellel ainult puupliit on. Et hommikul tõused ülesse, teed pliidi alla tule ja hakkad seal putru keetma. Ikka gaasipliidiga on viis minutit ja valmis. Ja gaasi läheb umbes nelja kuuga balloon.

K: Mhmh. Et tihedalt ikka kasutate.

V: Jah. Enamus söögitegemisest on kõik gaasi peal. Päris kahest balloonist aastas jääb ikka väheks.

K: Ja just selle kiiruse pärast siis?

V: Jah, mugavus ja kiirus. Ja ma ütlen, et praadimisasjades need pritsimised ja ülekeemised. Gaasi keerad kinni, eks ole, gaasi keerad kinni, ei kee, aga seal jookse siis veel. Mugavuse ja kiiruse pärast. Ja noh, suur ruum, ta ei haise. Ma mäletan ühikas oli väikses toas tekkis mingi siuke gaasihais. Lagi läks ka nagu tahmaseks

K: Teil mingit elektripliiti ei ole?

V: Sellel gaasipliidil üks auk on elekter. Kui gaas saab otsa nädalalõpus, siis saab hakkama.

K: Sellega oled ka siis teinud või?

V: Jah, on juhtunud. Ja minu ema, kes gaasi ja lahtise tulega pole harjunud, tema tuleb meile ja tema teeb selle augu peal. Ja see praeahi on ka elektriga. Selline kombineeritud pliit. Aga muud elektripliiti ei ole. Meil enne oli ka gaasipliit.

K: Kas sellepärast lihtsalt, et ...?

V: Gaas oli odavam tookord minu meelest. See kakssada viiskümmend krooni oli siis juba, nüüd on kakssada üheksakümmend või kolmsada viis või ... See kõigub. Juba on kolmsada millegiga. Sul on gaasipliit?

K: Mul on ka gaasipliit, aga seda ma tavaliselt ei kasuta.

V: Teed puupliidi peal?

K: Elektripliidiga.

V: Aa!

K: Aga jah see gaas on alternatiiviks, siis kui elekter ära läheb [naeravad].

V: Isegi me mõtlesime, et sauna, kui sinna tuleb väike kööginurk, et siis sinna tuleb ... pidid tulema väiksed gaasiballoonid, kus seda teevett või mingit sihukest ... miinimum.

K: Aga teevett sa teed siis ikkagi gaasipliidi peal?

V: Üldiselt küll. Kui tuli on pliidi all ja mul kiire pole, siis panen sinna ka kopsiku.

K: A sul seda veekeedukannu ... ?

V: Seda mul kodus ei kasuta. See on ühiselamus, Tauril on see.

K: Mida sa kõige rohkem kodumasinatest kasutad? [paus] Kõige tihedamini?

V: No veepump on masin või ei ole?

K: Jaa.

V: Veepump on see, mida milleta ei saa.

K: Sa ei saa muidu vett kätte?

V: Jaa, ma ei saa vett kätte. No teisest kaevust on, aga see on siuke ,mida ... Noh saab ka, eks ju, aga suvel ei ole vett seal kaevus.

K: Madalam?

V: Jah, lahtine kaev. Võin ju sealt kraavist allikast ka tuua. Veepump on see esimene, mis elektriga on. Kui elekter ära läheb, varutakse vett ämbritesse. Ja siis järgmine ... No see veevärk käib vetsu ka. Siis selle soojaveeboileriga ...

K: Mhmm. Soe vesi.

V: Noh, valgustus, see on ka nii ja naa. Parem on, kui on. Minu arust teleka ja raadiota saab ilma ka. Ja arvutil on ka mingi aku, millega saab mõnda aega hakkama. Aga siis pesumasinata ei saa hakkama.

K: Nõudepesu või riidepesu?

V: Ei, riidepesu. Nõudepesu on hea, jah, harjutab vahest mugavust. Ma olin see inimene, kes üldse ei tahtnud.

K: Aga sunniti või?

V: Umbes nii. Öeldi nii, et kui homme hommikuks see kraanikauss puhas ei ole, siis ma toon. Õhtul pool kaksteist ütleb. Ma ei hakanud öösel pesema. Ja pidi tooma. Siis minu kallid poeg ütleb: "Ega sa ei pea sellega pesema, kui sa ei taha. Las see masin olla". Ja see oli nii armas! Sellepärast meil koguaeg ongi, kes peseb. Suured poisid pesevad ka vahest nõusid. Meil on kohe graafik – üks päev nemad, teine päev mina. Muidu ei tahtnud pesta, aga masinaga on nõus pesema.

K [naerab]: See on teine asi juba.

V: Jah, alguses häiris mind see pulbrihais ja harjumine. Noh, see keemiavärk. Nüüd ikka paar korda nädalas pannakse tööle.

K: Aga ise pesed siis ka käsitsi?

V: Ikka. Ikka natuke paha tunne on, kui lased morsiklaasi sinna või leivataldrik või ...

K: Aga kui kaua nad siis ootavad sul seda järgmist pesu tavaliselt?

V: Noh ses mõttes, et kogub nõusid?

K: Kogub jah.

V: Nooh, ma ütlen, et ikka paar korda nädalas peab ikka panema. Mõned need rasvased taldririkud ja need kipuvad kogunema, aga morsiklaasid ja pudrukaasid ja kohvitassid, teelusikas, millega mett võtad või ja ... Ühesõnaga, see mis sa enne pesid ka ilma fairita, selle pesed nüüd ka. Aga see, mis oli fairiga või nühkimine ja kraapimine, see nagu ...

K: Kas nõudepesumasin võtab sul palju vett võrreldes käsitsipesuga?

V: Ütlevad, et võtab vähem. Et mingi neliteist liitrit. Kui sa koguaeg solgutad ja solistad, et siis sa nagu kasutad tegelikult rohkem. Ma olen ka mugav, ma pesen jooksva vee all.

K: Jooksva vee?

V: Ma ei pane punni ette, et pesen ära ja teises loputan. Nii võib-olla saaks kokku hoida. Ma ei tea, võib-olla kui elekter läheb kallimaks, siis võib-olla hakkab ka niimoodi tegema.

K: Siis hakkad mõtlema? [naeravad]

V: Siis hakkab mõtlema kausi sees pesemise peale.

K: Aga see riidepesumasin. Selleta ei saaks?

V: No kunagi üks ikka saab. Kunagi saadi.

K: Kunagi saadi.

V: Mida teevad inimesed selle vaba ajaga, mis arvuti ... Tead seda lugu jah?

K: Ei tea.

V: Mida inimesed teevad selle vaba ajaga, mida arvuti aitab neil kokku hoida töö hõlbustamiseks? Nad mängivad arvutimänge. [naeravad] Nii et sellega on ka nii, et selle vaba ajaga, mis pesumasin kokku hoiab – määrid riideid tihedamini. Ei, see on jah, nagu siukene ... Vahest harva mõni nipet-näpet selline õrn asi tuleb ikka käe vahel ka pesta. Kui kiiresti lapsele sokke on vaja, selle asemel, et pesumasinast läbi ... Ikka päris võõrdunud ei ole.

K: Aga mis sul see kõige tähtsam on, millest sa kohe kuidagi ei tahaks loobuda? Kas on mõni selline kodumasin ka olemas? [paus] Või mingi sihukene ...

V: No nagu ma hakkasin, et veepump on kõige pealt, üks ole. Seda on vaja. Pesumasin on. Ma isegi ei oska öelda, kas soojaveeboiler ... kas seda saaks teha sinna pliidi sisse, siis ta oleks ikka olemas. See on väga vajalik asi, aga pesumasina puhul ... Vist on pesumasin järgmine. Vist on see pesupesumasin. Muidu on pesupesu ja nõudepesumasin. [naeravad]

K: Ja-jah.

V: Pesumasin on vist praegu see asi. Noh, valgus on ka, aga päeval sellest ei räägi eriti. Valgusega ka, et ...

K: Talvel nagu märkad rohkem seda.

V: Jah, talvel ja õhtul ja öösel ka laps ärkab, nutab, tõusen üles ja panen tule põlema. Kui elekter oli vahepeal ära, oli taskulamp padja peal.

K: Küünlaid ka kasutad?

V: Nad on olemas, jah. Küünlaid toas ei ...

K: Ei ole vaja?

V: Kui magama lähed, siis ei jäta põlema esiteks. Ja teiseks on ... öösel ju ei põle nagunii. Küünlad on ka. Romantika pärast küll vähem, aga ... [naeravad]

K: Romantika

V: Juhtub. Juhtub vahest, kui elekter ära läheb. Mitte väga hullusti, aga on neid. Vahest on need remonditööd päev otsa, kui elektrit ei ole. Siis varume natuke vett valmis.

K: Mhmh. Räägi, kuidas sul see tavaline päev kulgeb? Kui sa ärkad, mis sa siis järgmisena teed tavaliselt? [paus] Kas äratad lapsed või lapsed ärkavad enne sind või ...?

V: Väike tüdruk ärkab tavaliselt kõige enim. Kui lasteaiapäevad on, siis ärkan ma ise. Et suurt lasteaeda äratada.

K: Kus nad lasteaias käivad?

V: Viis kilomeetrit Lõpele. Sealtsamast Pärnu teed pidi.

K: Mhmh-mhmh.

V: Sõitsid mööda. Väike veel ei käi, aga eks ta kah ... Kui ta siin mais ei hakka käima, siis sügisel ikka. Noh tsirka pool kaheksa.

K: Kas nad söövad ka kodus?

V: Nii ja naa, kuidas jõuab. Vahest teen võileiva või sooja piima meega. Triinu armastab seda. Hommikul ka mõni puuvili. Kui sisse magame, siis ütleme, et sööd lasteaias. Kui oleme varem tõusnud ja pudru on valmis, siis sööb kodus. Täpselt nii nagu kuidas kunagi. Lasteaias on neil ka kolmveerand üheksa ... on söök. Võileib, puder – kuidas kunagi.

K: Aga lõuna?

V: Lõuna söövad ka lasteaias kell kaksteist ja siis peale magamist on mingi kella kolmest küpsis, leivad, ... [ei saa aru]

K: Aga sina sööd?

V: Meil käib kodus ... hommikul teen oma pudruringi ära – leib või omlett või mis seal on.

K: Gaasipliidi peal

V: Mhmh.

K: Teed ja kohvi ka või?

V: Mhmh. Ja siis-siis-siis lõunast ka kuskil kell kaksteist-üks Targo pärast tuleb rohkem süüa teha. Kui hommikul on pudru, siis teen lõunaks omleti. Kõige suurem söömine jääb sinna kella nelja-

viie-kuue peale. Kui Targo on ka kodus, siis tuleb teha ikka soust, kartul, supp. Mis iganes.

K: Mhmh. Midagi sooja?

V: Noh jah, soe toit. Ja siis kui päeval on kõvem, siis õhtul on väiksem ja kui päeval on väiksem, siis õhtul siuke ... mingi soe toit.

K: Kas sa ise ka käid ja teed ekstrasõite peale selle, et sa viid lapsed lasteaeda? Lapse lasteaeda ...

V: Mina käin klaveritunnis. Kaksteist kilomeetrit muusikakooli ja kaksteist tagasi.

K: Lihulasse?

V: Lihulasse.

K: Kui tihti see on?

V: Kord nädalas. Ja siis, kui on tahtmist poodi minna, käin vahest.

K: Kus sa käid poes tavaliselt?

V: Mina käin tavaliselt Lihulas. No tavaliselt ma ühitan selle ... Teine variant, et kui Targo on hästi palju ringsõidul koguaeg ... Mõni nädal on kohe hästi palju – Tartust Tallinna ja Haapsallu ja Pärnu. Siis toob ise sealt suurtest poodidest. Ja siis vahel toome üle paari päeva ... siit kolm kilomeetrit piima toomas siin kohalikus farmis. Purgiga, kolmeliitrisega. Naturaalset. No see on pisike sõit. Sellepärast oli kahte autot ka vaja. Vot siin mul ei olnud üldse autot [osutab ideekaardile] ... Kuskil oli autodest ka juttu, aga mul nagu autod ei mahtunud üldse ära.

K: Nad ei tulnud sul nagu üldse ...?

V: Nad ei tulnud mul üldse meelde. Et tossutaksid või midagi ... vajaksid bensiini ... Kuidagi just need loomad, tuulikud ... Noh tegelikult roheline mõtteviisiga inimene üldiselt. Aga tegelikult jah, endal need ...

K: Kui palju sa sõidad muidu? Igapäev?

V: Ei sõida. Noh, aga tegelikult see auto ikka igapäev liigub. Nädalapäeval ... siis tuleb käia, noh, lasteaias, eks ole.

K: Kas sa ise viid või Targo viib?

V: Kuidas kunagi. Tihtilugu viib nüüd Targo. Triinul oli vahepeal, et ta tahaks lasteaeda jäädagi. Noh, vahepeal tal tuli sihuke võõristus ... tuli peale. Sõitmist on omajagu. Jah, vahest oleme siin kirikus käinud pühapäeviti või sugulastel-sõpradel külas või ...

K: Käite tihti niimoodi külas?

V: Noh, võrreldes mõnede teiste paiksematega suhteliselt palju

K: Palju see siis on? Kui tihti? [paus] Üks kord kuus või kaks korda kuus või ükskord nädalas või ... ?

V: Noh, neid kohti on palju. Tallinnasse paar ... noh, iga kuu ei käi, aga paar korda aastas. Siis Järvamaal on paar korda aastas. Siis on juhtunud nii, et kui Targol on sõita sihukesse kohta, kus mul

ka on asja, siis ma lasen ennast tädi juurde viia või Viljandisse või Jõgevale. Teatris oleme ikka üritanud korra kuus käia.

K: Tallinnasse või Pärnusse?

V: Pärnus, Lihulas, ka Tallinnas oli. Väga palju on seotud ka lapsehoiuga praegu. Nädala sees pisikesi või noh ... Nädalalõpus veel võtab selle aja ... Tallinnas, siis ma sokutasin õele. Kahene ja neljane – neid üksi koju ei jäta ju. Aga noh, ka nendega koos kontserdile kuskile. Lihulas oli siin mingi vabaõhukontsert, võtsime kaasa ja üks magas kärus ja teine oli vanaema süles.

K: Kas te reisinud ka olete? Kuskile kaugemale?

V: Lastega kõige kaugemal käisime Lätis, aga see oli sihuke ühepäevareis.

K: Lihtsalt niisama?

V: Ei, seal oli meil mitu põhjust. Kolm oli. Tauri [19. a] oli seal praktilik autoremondi poolest ja siis Targo onupoeg. Onupoeg on lätlannaga abielus, sest peale sõjaväge sinna jäänud ja oma suured lapsed juba seal. Siis oli sugulasi vaja vaatama minna ja oma väikesi tütreid neile näidata. Ja siis minul oli üks, kui välisprogrammis koos koolis olime, ühe lätlasega ... Siis teda ei olnud ... ma arvutan praegu ... kaheksa aastat näinud. Ja siis tegime ühe sihukese Läti tiiru. Aga väikestega siin Eesti reise oleme teinud. Üldiselt vist on alati need olnud tuttavatega seotud. Kuskile külla.

K: Ja-jah. Et mitte niisama

V: Ei, praegu pole nende väikestega ... Tuttavate juures on palju põnevam ja nendega koos seal käia või midagi.

K: Seal siis, kus väiksed lapsed on?

V: Ei, mitte.

K: Lihtsalt?

V: Lihtsalt. Lihtsalt. Olgu nad väiksed või suured. Noh, omal ju ... ütleme, et koolikaaslased on ju ka, et kes on Tallinnasse ja kes on Tartusse jäänud. Ja Tartus põllumajandusülikooli omad, need olid ju ka Eestit pidi kokku tulnud.

K: Jah.

V: Ja nüüd mul on kaks kooliõde on abiellunud väljamaale: üks Soome, üks Rootsi, üks ole. Ja siis nad on mööda Eestit laiali ja ... No Internetis suhtled küll, aga paar korda aastas tahad ikka üle ka vaadata. Vot niimoodi. Nii et, noh, autot nagu siin ei ole, aga nende vahel läks ikka ... mitu tuhat läks bensiini peale. Et omajagu.

K: Ühes kuus siis?

V: Jah-jah. Ja just see sõit töösõitude pärast. Need olid nüüd lustisõidud. No muidugi mingi asi on sul ju ka, et sa pead kooli ja lasteaeda ja liigud siin ja ma ei tea ... Ja ametkondadesse ka, kui e-kirju ei saada. Aga alguses oli üks auto. Siis mõtlesime, et just kui see lasteaeda viimine, et ma ei oleks

nagu seotud. Et ma poodi, lasteaeda ja piimale. Suures linnas ma ei sõida. Aga siis sai teine auto majja. Aga siis jälle vahepeal teisega ei sõitnud, hakkas teine roostetama.

K: Et siis ei sõitnudki kahega korraga?

V: Kohe kui üks on kodus, siis nagu ei ole, jah. Aga vahel on Targo nii palju ära. Kaks päeva ära, siis jah. [pikem paus]

K: Millele teil tavaliselt sissetulekud kuluvad? [paus] Mis on need peamised asjad, mida te ostate?

V: Olme on bensiin, elekter, telefonid, laste koolitus oli enne ... Arvesta sellega. Ma ei tea, mis siin on, aga kui kooli paned ... Mul läheb siin veel aega, aga tsirka kaks ... kaks ... noh, jätame riided välja. Kaks ... kaks pool tuhat on ainult söök ja sõidud ja see, et saad last väljaspool koolitada. Sinna läks ports. Söök. Siis sealt tuleb juba riided ja lastejalgrattad ja hakkavad vaikselt tulema need asjad.

K: Aga kas te saate kõike lubada endale, mida osta, või peate kuskilt kokku ka hoidma? [paus] Kas teete mingeid valikuid või?

V: Ikka tehakse valikuid, aga ütleme, et me ei ole ikka laristajad tüübid ka. Et kohe kui on, siis kohe sirgu joosta või ... Noh maal inimesed ikka ... maksad oma maamaksud ära ja vaatad, et sul see ... noh ... maja kõpitsed ja ehitad nagu juurde. Ehitus ja remont ja kõik need võtavad alati jube palju.

K: Aga ... ma just mõtlen, et kuidas sa seda enda elu nagu kirjeldaksid? Kas ta on pigem raiskav või pigem säästev? Või on see võrdlemisi erinev?

V: Nii ja naa.

K: Just et mida sa tegelikult teed ...

V: Nii ja naa. Saaks palju rohkem koonerdada ja veel rohelisem olla, aga ma ei pese kõiki kilekotte ära. Teistpidi võiks öelda, et kas see kilekoti pesemine on säästlikum, kui sa kasutad seda elektrienergiat, kui sa soojas vees pesed neid ja nii edasi. Samas ma usun, et ma olen suht ... suht siuke säästev, et noh ... Prügisorteerimine oli meil juba ennem kuskilt maalt paigas. See, mis kõdustab, see, mis põletab, see, mis ladustab. Et selles mõttes, et sul on see võimalus säästa rohkem, noh, linnas sul pole neid kartulikoori panna kuskile.

K: Ei ole kitse, kes ära sööb?

V: Siin läheb ringi ... Ei ole kitse, kes ära sööb. Ei ole kõdu ... ega sellele väiksele haljasalale ka ei mahu kaevama. Aga see, mis siin tuleb, see läheb samapidi tagasi ka, et selle looduse ringkäiguga. Selles mõttes.

K: Et su mõtteviis on siin ...

V: Rohelisem. Maal. Ja sul on see võimalus seda praktiseerida.

K: Mhmh. Et sa koged nagu seda?

V: Jaa. Võin ju olla selle korilase moodi, et toon roikad ja ... Noh, käbisid ma päris ei ole

toimetanud, jääb ikka suur jagu maha [naeravad]. Aga on võimalusi ja ma arvan, et suhteliselt ... suhteliselt ... [pikk paus]

K: Aga mille pealt saaks üldse kokku hoida? Säästa?

V: Tähendab, mida säästa? Kas säästa oma rahakotti või säästa loodust, eks ole.

K: Noh?

V: Et üks on see oma rahakotti ... Kokkuhoid ja koonerdamine. Ega kokkuhoid pole koonerdamine ja koonerdamine pole kokkuhoid. Noh, võib-olla vahest kodus ise, kui rohkem sööki valmistada ja valmistoite vähem osta. Rahakotile ta nii suurt ei mõjugi. Vahest on ... noh sihuke asi, mida võiks. On sihukesi asju ...

K: Et kust see piir läheb?

V: Jah, et kust see piir läheb. Et inimene on suhteliselt mugav. Nagu see mugavuse asjandus tuleb. Koonerdamine riietega. Neid on ju nii roppu palju, eks ole. Terve riie – no kuidas ma viskan ära? Aga kellelegi selga ka ei lähe. Kas sul ka selliseid riideid kodus on?

K: On-on-on.

V: Ja pööning läheb täis ja ei saagi ehitada. Ja siis proovi seda kellelegi ära sokutada. Näiteks lasteriided. Suguvõsas meil on hästi palju lapsi. Sihukesi.

K: Väikseid?

V: Jaa. Ja näiteks sipupüksid ta kannab sul seda maksimum kuu aega, võib-olla kaks, aga viiendat ringi ... Ja nüüd läksid kuuendale ringile. Kui läbi ei kulu varba otsast, siis käib küll.

K: Või põlve pealt ...

V: Jah, kui roomama hakkab. Et need lasteriided näiteks käivad päris mitu tuuri läbi. Ja nagu ei taha prügikasti panna. Riidemajandus on vot sihuke, mis paneb mõtlema, et taaskasutuskeskusi võiks rohkem olla. Aga samas, meil siin on kohalikud ... No kui kohalikud, Lihulas on kaltsukas ja kuskil siin Tõstamaal. Nad ei võta su käest kaltsukas niisama riideid vastu. Ütlevad, et neile on toodud rämpsu ja siis nad peavad pesema ja vastutavad. Ühes kohas on sihuke sissemaksuga ka, et lähed, maksad viiskümmend krooni sisse ja võtad mis iganes tahad ja kui palju. Siukene koht oli. Aga Lihulas oli suht ka odavad, et kas ei osteta või mitte, aga toovad Norrast seda kaupa. Neil on oma liin ja ei võeta. Et noh näiteks pole ära anda riideid. Ja kus sa paned? Teeks kaltsuvaiba või ... Seda ma tahan õppima hakata. Kaltsuvaipu tegema hakata. Need ei ole minu tehtud, need on ostetud [osutab voodi ääres olevatele vaipadele].

K: Et saaks ära kasutada kõike jah?

V: Jah, vot riidemajandus on sihuke asi, et mida võiks rohkem-rohkem ... kas just riiklikul tasandil, aga on tehtud nii, et noored emad tooge ära, andke ja tehke. Aga õde ka mul ütleb, et tal on neid mitu kotti. Musti ei võeta vastu, eks ole. Siis ma pesen, raiskan energiat ja aega ja kõike kulutan ja

pärast tuleb välja, et teisel inimesel ikka vaja ei ole.

K: Jah, et saaks õigete inimeste kätte.

V: Õigel ajal õigesse kohta ja see on sihukene asi, mida võiks ... Samas, ega koonerdamine pole kokkuhoid. Korjavad neid kaltsuka kampsuneid, harutavad kudumiseks, aga see lõng on juba pudi. On küll ilusad sokid [osutab triibulistele villastele sokkidele voodi ääre peal], aga ta kulub sul nii ... Noh, vanaema tegi – ämm. Ilus sokk on, aga ta läheb nii ruttu pudiks, et on nagu ära peetud. Lõpmatuseni ikka ei saa.

K: Kulub ikka.

V: Et kellel nagu puudus on, et selles mõttes räägitakse, et riidepuudust ei ole. Vanasti kantud lastele selga ... Emal on alles hoitud minu lapseriided. Minu riided. Need on kolmkümmend viis aastat vanad. Noh, paar tükki on lapsele selga kah veel läinud. Mis ikka kulub ja kulub, see läheb ikka kaltsuks.

K. Nojah, siis peab ikka ära viskama.

V: Et mida saaks säästa?

K: Noh, mingite kõige suuremate pealt, mis teil siin energiat võtavad? Kuidas nende pealt säästa?

V: Seda ma ütlen, et säästa saab siis, kui paned tuuleenergia püsti. See tuleb ja väntab-väntab, eks ole. Et maja on juba paigal, et siis mingisugustest ... maakütet või midagi räägitakse. Minu jaoks on see võõras temaatika. Aga noh ... Täitsa hea, kui see elektrienergia taastootmine, sellepärast ma astusin rohelisse parteisse kah. Sellise mõtteviisiga on seal palju toredaid inimesi ...

K: Palju toredaid mõtteid ... [naeravad]

V: Palju toredaid mõtteid saab, palju seda küll tegudesse jõuab, aga ma jah, nii kõike ei ole, et ma oma kilekotiga lähen viinerit poodi ostma. Võib. Kes tahab, tehku, aga ma tunnen, et ma ei jaksa. Siis ma hakkangi ainult sellest mõtlema.

K: Tekivad mingid kinnisideed siis või?

V: Jah, siis muudkui mõtled, kuidas säästa, aga see elamiserõõm nagu ... Kuidas see oli Naksitrallides, et kas te tõesti armastate kõiki neid kasse, keda te toidate. Alustasside pesemine võtab niigi palju aega, et armastamiseks ei jäägi aega. Mutike ütles seda. Et kui alustasside pesemine võtab juba nii palju aega, et armastuseks ei jäägi, siis on see piir läbi. Aga kui tegelikult räägitakse inimeste olmest, siis tuleb jah, seda prügi, sodi ja kõike, aga palju hullemad tarbijad on minu arust see tööstus, kes teeb neid vidinaid ja asju, mida ei tarbita. Ja õhutatakse tarbima, et iga aasta vaheta oma pesumasin välja nii ja naa. Vanasti autosid kaksikümmend-kolmkümmend aastat, nüüd on kaks-kolm juba sul vana. Et õhutatakse tarbima. Et tegelikult hakkab see raiskamine kõik sellest ... sellest peale ja ahnusest. Ahnusest võtame kõik metsad maha, ostame uue auto.

K: Mhmm. Kuidas sina sellisest asjast saad aru, mis on roheline energia?

V: Mina saangi aru, et see on see ... kuidas seda öeldakse ... kui päike kütab nii kui nii, kas seal all seisab sul seitse või seitsekümmend inimest päevitamas, vahet ei ole. Kõigile jagub. Ja kui kosk tuleb alla, ta midagi seal ringi ajab, ta nii kui nii ... kukub see vesi. Siis tuul puhub ... Noh see on see ... Ja sinna juurde võib ka arvestada selle, mis kasvab, see metsaenergia niivõrd-kuivõrd. Kui sa kasvatad seda energiavõsa või hakkepuitu või kasutad ära need jäätmed. Noh, see on ka sealjuures kuskil. Et nagu sa ei kaevab maast seda naftat ja ei tossuta.

K: Mhmh. Kas sinna juurde läheb ka see näiteks, kui sa kasutad näiteks selle tuule ära või selle tuuliku valmistamiseks läinud igasugu materjalid või elektroonika?

V: Noh, ta on selline kombineeritud variant, eks ole. Kui sa võtad teistpidi, et sa saad selle tuuliku püsti ja ta teeb sul nii palju energiat, et sa sellest samast energiast ehitad uue tuuliku, siis ta võiks nagu süsteemselt olla, aga niimoodi, et alguses puhub – phhhh-phhhhh-phhhhh – nii palju ise, et saad hakata rauda sulatama kuskilt sealt maagist välja ja saad ühe tuuliku teha, vot et selle on inimkond juba ära teinud, et ta selleni jõudnud on. Aga nüüd ta peaks selle ... et ta edasi ennast ei söö ... et ta nagu kombineerib. Selles mõttes ma nii puhas roheline ei ole, et ma üldse autoga ei sõida ja elektrit ei kasuta, mis on põlevkivist tehtud ja ... Nii hull ei ole, aga muidugi seal need mõtteviisid ja [sumbub vaikseks] ... Ahned. Et nad nüüd mõtleksid nendele järeltulevatele põlvedele. Mitte, et peale meid tulgu või veeuputus. Aga see *homo sapiens*, see mõtlev inimene peaks nagu praegu sellest aru saama ja mõtlema oma tulevastele põlvedele, siis saaks hakkama küll, kui nagu ei oleks. Ma ei tea. Maailm on nii suur. Igaüks mõtleb omamoodi ja ... Juhtpositsioonil on kes-kus.

K: Kes seda ette teab ...

V: No need, keda ei tea ja keda keegi on valinud kuskile ...

K: Aga kuhu sa paigutaksid tuumaenergia?

V: Mina nimetaks seda ahnuseks. See on ohtlik, sest kui sa pead tuulikut või päikest või vett, sa saad võib-olla vähe, aga minu arust on see ohtlik. Sest sa võid. Noh, on neid katastroofe juba juhtunud ja minu meelest see on nagu inimese liigne sekkumine loodusesse. Näiteks nagu kloonimine või ... või ... või ... See nagu sekkub meditsiini ja geneetikasse ... või see – geneetiliselt muundatud taimed või ... See on liigne sekkumine. Tuumaenergia on ka looduse tasakaalu sekkumine. Ja seda ei ole vaja.

K: Aga oletame, et kui see nafta otsa saab ... või noh, päeva pealt ta ei saa, aga kogu see inimkonna elustiil, mis on, et tohutult vuratakse autodega, kütust kasutatakse ja kogu see tööstus on tegelikult selle nafta peal, et mis see alternatiiv võiks olla? [paus] Et kas nendest tuulikutest ja vetest – vee-energiast ...

V: No päikseenergia, meie piirkonnas küll vähem, aga kuskil oli seal ... [ei saa aru] ma ühe silmaga

vahest vaatan. Elektriautod ikkagi Ameerikast ja mingi hetk tuli kerge buum kohe ja olid need elektriautod ja suured päiksepaneelid, nii-öelda tanklad, eks ole. Panid oma aku seinad, lasid täis ja sõitsid edasi. Aga siis ahned vaatasid, et meie autosid ei osta keegi ja ei meeldi üldse keegi ja meie kaevurid jäävad tööta ja ei saa palka ja umbes niimoodi ja ... Tähendab, need ahned hoiavad seda tagasi. Ma ütleks selle peale niimoodi, et seda stiili saab muuta. Selleks peab inimene piisavalt tark olema. Laristada pole ka vaja, auto saab ka vurada. Saab ka siin puuküttega siin kasvatavad seda rapsi ja rapsiõli. Toitu [ei saa aru, räägib kiiresti ja segaselt] või vilja, aga seda kasvatatakse ja taastatakse ja praegu pole nagu aru saada, et kui sa noh, paned kas või seda kunstväetist. Loomad ise sul toodavad natukene seda. Ühesõnaga nagu üteldakse ökoloogilise pidamisega toodad seda orgaanilist ainet, mis sul annab selle energia, siis see on võimalik, aga ka sellel ... Nagu poliitikuteni läheks ka. Ei lähe. Räägitakse, et taheti teha seda biodiisli. Nii. Aga needsamad mehed, kelle käes on see ... kuidas ma ütlen siis ... selle naftakütuse toomine siia, kartsid konkurenti ja lihtsalt ei lasknud. Ja samas need, kes teevad, need tahavad suurt partiid. Kõik need, ma mõtlen ka biodiisli ... ei tehta pisikesi, tehakse natuke suuremat. Sellele ei antud luba või midagi ... Et siin on need inimeste enda huvid, majanduslikud huvid. Mina ütlen ahnus.

K: Ahnushuvid [naeravad]

V: Ahnuse huvigrupid on seal. Et et see nagu ... Mina ei usu seda katastroofi, et kõik hakkavad nüüd hobustega ringi sõitma, et midagi ei ole. Et inimene on nii tark, et ta leiab, kui ta tahab. Just, kui keegi on liiga ahne, et ta ei ... et mõistus pole praegu sellest mammonast üle.

K: Aga kas see energiateema kuidagi ressursside teemaga ka kuidagi haakub? Ma mõtlen siin vesi ja maavarad ja ... ?

V: Noh, muidugi need maavarad. Nafta on ka maavara, eks ole. Ja vesi on ... puhtast veest räägivad veel kõige suurem väärtus ja ressurss. Linnadest toovad nende pudelitega. Õnneks sellest ei saa arugi nii palju. Et kui nafta otsa saab, siis saame veel hakkama, aga kui puhas vesi otsa saab ja veel Päike kustub, et siis nagu ... et siis on teine aeg.

K: Ma ei tea, kas ma oskan sult veel midagi küsida.

V: Rääkisid nüüd ilmaelust nii palju.

K: Tead, see sulle tundub. See tundub nii, aga pärast saab siit üht koma teist.

9.12 Lisa 12: Intervjuu 22.03.2008 Läänemaal

Intervjuu pikkus kokku 52 minutit.

Intervjueeritav: 43. a mees, 4 last (2.a, 4. a, 19.a ja 20.a), elab Lihula lähedal talumajas. Kõrgharidus (agronoomia), kesk-eriharidus (raamatupidamine). Töötab põllumajanduskonsulendina, on talupidaja, hobiks jahindus. Peres on kaks isiklikku sõiduautot, kaks traktorit, kaks ATV-d.

[vaatavad köögis intervjueeritava joonistatud ideekaarti, reheahjus põleb tuli.]

Küsija (K): Kuule aga räägi, mis sul siis seostus siin.

Vastaja (V): Miks ma niimoodi joonistasin või?

K: Jah.

V: See on päike.

K: See on päike. Mis sul selle päikesega silme ette tuli?

V: Et see kõik see meie maailma energia seisab kõik päikse peal. Kui selle ära võtta, siis ei ole midagi.

K: Mhmh, see maaenergia?

V: Jah ... eee ... kõik, absoluutselt kõik. Meie.

K: Inimeste elu?

V: Absoluutselt kõik, mis meil siin on. Võtad sa puud – puud kasvavad ikka läbi päikse, eks ole.

Võtad selle autokütuse. Kust see tuleb? Ikkagi salvestatud päikse energia. Noh tuul puhub ...

K: Päike on kõige alus?

V: Jah. Tuul on täpselt seesama – päikesest tekkinud, eks ole.

K: Et see on ikka väga lai mõiste? See energia.

V: Jah-jah-jah. Kui millestki peale hakata, siis ongi päike. Pirm põleb ka siin – see on päiksest. Ei ole kuskilt mujalt.

K: Aga mis sulle edasi seostub igapäevaselt enda ümber? [paus] Kus sa seda energiat näed või tunned või kasutad?

V: Noh, praegu ka näed. Tuli põleb meil [osutab elektripirnile laes]. See on ka energia. Tuli on ahjus [osutab reheahjule] – jälle on see energia. Päikeselt tuleb puudeenergia, eks ole. Autoga sõidad, kütust kulutad. Jälle energia, mida kulutad. Sööd toitu, liha sõime – jälle on muundunud päikeseenergia tegelikult. Nii et kõik see on see.

K: Kas see on ka energia, mis näiteks laste peale kulub?

V: Muidugi. See on täpselt sama. See on see energia, mis ma süüa sisse, jook vett, eks ole, see muundub läbi minu ja mina, eks ole, muudan või kuidas ma teen, teen lapsele pai. Natuke energiat kulub, aga selle sööd pärast sisse tagasi. Kui vähem paitad, siis [ei saa aru, pudistab] saad liiga palju

K: Kas paist tuleb ka natukene energiat?

V: No ikka. Ikka tuleb. Ikka tuleb. See on juba see mitmepiduline energia – emotsionaalne energia.

K: Kaudne ...

V: Noh ta on see ... positiivsed emotsioonid mõjuvad hästi. Ja siis on see ka, et kuidas sa seda energiat kulutad, eks ole. Noh, et kui see inimese sees on, siis sa saad emotsioonidega mõjutada.

Kuidas enesetunne on ja kõike.

K: Jaa. [pikem paus] Aga kuidas te siin põhiliselt kütate? Kas see on seesama puuahi nüüd või on teil kuskil siin elektrikütet?

V: Siin rehetuba on ... ütleme see pliit on – puudega köetakse. Ahi on ka. Seda saab siis kütta, kui on [paus]

K: Gaasiahi.

V: Vahest külmem on, siis kui selle ära kütad, siis üks kolm-neli päeva on niimoodi.

K: Sa mõtled seda puuahju?

V: Jah, suurt reheahju. Ei, meil ei ole ... Siin ei ole elektrikütet. Siis suures toas on seal on see suur ... Ka ma ise naeran koguaeg, et küte. Ahi keset kolme tuba ja siis kütad ära ja siis on. Seda saab, ütleme, üks kord päevas või üle päeva kütta, nagu vaja on.

K: Kas see soemüür siin on seotud selle pliidiga?

V: Jah. Jah, see läheb ka hästi soojaks ja siis saab ka kõvasti sooja juurde.

K: Kas see WC ...

V: Seal on põrandaküte.

K: Ahah-ahah.

V: See on see, mis raha kulutab.

K: Elektriküte siis?

V: Jah-jah, elektriga põrandaküte.

K: Mhmh. Aga kuidas te sooja vett saate?

V: Soojaveeboilerid. Seal on üks soojaveeboiler – sellega saab duši all käia ja siis tuleb siia ka. Ja teine soojaveeboiler on siin – siis saab siin käsi pesta ja ... See on nagu mugavuse küsimus, sest mul oli esialgne plaan, kui hakkasin tegema, et panen pliidile ka soojaveetorud sisse ja siis kütab ja ... Aga siis hakkasime rehkendama ja vaatasime, et töö ja vaev on nii palju suur selle ... Ühesõnaga selle pliidi kaudu seda vett kütta ja teha, eks ole, ja samas on see probleem, et kui sa vett kütad, sõna otseses mõttes, siis on see katlakiviprobleem kohe – et ta tekib ja ladestub sinna, ja samas nii,

kui sul tuld pliidi all ei ole, ei ole sooja vett. See soojaveeboiler on palju mugavam ja see kulu ei ole üldse nii suur. See sul kakskümmend neli tundi ööpäevas koguaeg on olemas.

K: Millal te selle boileri siia saite? [paus] Kas see on hiljutine või on päris pika aja jooksul olnud?

V: Ohh ... Hea küsimus. Ma ei oska nüüd öelda. Tähendab see boiler on pandud ammu juba. See on vist üheksakümmend üheksa või kaheksa. 99 vist ikka. Ma ei mäleta, midagi sai panna. See boiler. Aga teine sai nüüd hiljem, kui me seda vannituba tegime. Ei, aga 99 sai seda valada, aga seda ehitada sai vist kaks tuhat kolm või nii.

K: Annab tunda ka selle eelne aeg ja nüüd boileri ja sooja veega?

V: Et mis mõttes tunda?

K: Kui suur see vahe on sellele elustiilile?

V: Ei no, mugav on.

K: Mugav.

V: Noh, sa pead natuke ... kui sa seda elektrimaksu maksad, samas sellest elektrirahast me oleme vaadanud, et kui me maksame, siis kõige suurem võtja on pörandaküte. Selle annab täitsa nulli keerata, siis läheb mingi kolmsada krooni, nelisada. Mitte rohkem.

K: Kas siis ülejäänud on selle valgustuse peale?

V: Ongi seesama valgustus ja kõik need kodumasinad. Aga kui selle järgi hoiab, siis kipub tuhande krooni ligi minema.

K: Mhmh, et see siis ongi kõige suurem ... ?

V: Jah, ta täitsa suure osa moodustab sellest. Selles mõttes.

K: Mhmh. Aga kui sa nagu mõtled oma igapäevast elu, kuhu seda energiat kõige rohkem läheb?

Kas nüüd siin majapidamisse või kui sa arvestad sisse, kui sa kuskile sõidad ... Et kui palju sa sõidad üldse autoga? Kütuse peale ...

V: Ma sõidan palju.

K: Palju jah? Igapäev või?

V: Mitte päris, aga mul tuleb see ... ütleme aastaläbisõit on kolmkümmend viis kuni nelikümmend tuhat kilomeetrit, noh. Seda on ikka päris hulga.

K: Ja käid siis mööda Eestit või?

V: Noh lähiümbruses suurusjärgus viiskümmend-sada kilomeetrit siia-sinna ja Tartus olen ka saanud käia. Vahest on sedasi, et tuleks kolm korda nädalas Tartus käia, kui saaks. Seda alati ei viitsi. Käid korra või kaks, kuidas parasjagu Tallinnas on. No see on ka konsulendi tööga seotud. Sõidad nagu palju. Aga seda, et kus kõige rohkem läheb, raske öelda kuidagi. Muidugi, kui mõelda, kus sa raha kõige rohkem kulutad energia ostmise peale, siis auto on see, mis võtab väga palju muidugi. Noh selle muu järel võrreldes. Aga jälle teistpidi võttes, söögi peale läheb ka. See on ju ka

energia. Sinna läheb ka päris palju. Ma ei oskagi öelda, aga muidugi – auto on suht kallis asi. Seda küll, et kui ostad – mina tahtsin, et oleks mugav ...

K: Mille järgi sa autot üldse ostsid?

V: Ma võin küll, mille järgi ma ostsin. Mõni on väga sedasama meelt, mõni lööb käega, ah et saaks teistmoodi ka. Noh ütleme, kui ma eelmist ostsin, siis mul oli raha ... rahakott väga õhuke või mis nüüd väga õhuke ... ikka oluliselt vähem kui praegu, on ju. Aga number üks, esimene asi on mul ikkagi kütusekulu, mida ma vaatan. Praegusel ajal ma leian, et kui tal on see keskmine üle seitsmeliitri sajale, siis seda on palju. Enamus automüüjatele sedasi ütled, siis nemad ütlevad, oh mis sa nüüd, siis sa ei saagi autot. Ma olen ise teisel arvamusel, eks ju. Nii, see on üks asi, mis ma kohe vaatan. Teine asi, et ta peaks ikka vastu pidama, et ma saaksin ikka sõita ka, et ma ei pea iga paarikümne tuhande järel mõtlema, et kuidas ma jälle sõita saan, et mul ei ole masinat.

K: Et jälle välja vahetada ...

V: Jah. Noh, siuksed lihtsad asjad, eks ole. See on see, kust peale hakkad. Ja siis, kui seda ostsin, ostsin eelmisel aastal. See oli siis ... uhh ... märtsis sain kätte. Siis sai otsida rohkem ja vaadata ja siis oli ka ... tahtsin, et oleks automaatkäigukastiga, et on mugav sõita, siis tahtsin, et kliimaseade oleks. Et mul oleks talvel soe ja suvel jahe, kuidas mulle parasjagu vaja on, eks ole. Mis ma veel tahtsin? Aa, püsikiirusehoidjat tahtsin, et see oleks ka peal. Et Tartusse sõites ... ega see Pärnu ots on täpselt sama. Nüüd ma olen juba nii ära harjunud, et sõidan isegi sedasi, et kaks kilomeetrit sõidan, vajutan nupu peale ja jalaga gaasi hoidma. Vaata kui mugav.

K: Mugav.

V: Noh ja pisiasjad, eks ole. Samas tahtsin, et oleks suht sihuke viisakas ka ja siis sai see Honda nagu vaadata, et sellel olid kõik need asjad olemas ja edasi ta läheb ka. Nii et möödasõiduga ei pea muretsema. Siis keskmine kütusekulu oli nüüd, kui Tartus käisin ära ... Nii et ma panin Pärnus täis ... Noh viiskümmend liitrit, ütleme, läheb paaki, aga tavaliselt, kui nelikümmend on ära kulutatud, siis ta näitab, et tal ei ole, eks ole. Aga Pärnus panin täis, siis tuln koju ... Ma ei mäleta, kus ma siin veel natuke sõitsin. Siis sõitsin Tartusse ja Pärnusse tagasi ja siis oli veel natuke alla poole paagi veel järgi. Noh ja siis ta näitas ...

K: Kiiresti sa tavaliselt sõidad?

V: Sada.

K: Ahah.

V: Sada on paras. Siis ei ole palju vaja mööda sõita ja väga palju ei sõideta sinust ... Vahepeal ma sõitsin natuke kiiremini, aga siis vaatasin, et ei, see läks paljukuks ja võtsin natuke alla.

K: Siin on vist sellised teed ka, et ...

V: Ei, ma ütleksin, et meie teed siin on päris heas seisus. Praegu on ikka täitsa head.

K: Aga on hullemad olnud?

V: Jaa-jaa, muidugi, aga nüüd need siin on suht head sõita. Kui praegu siit Tartu lähed, ütleme ... mujal on ... linnades on palju kehvemad olukorrad kui meie teede peal, sest need on siin suht heas seisus. Noh siin oli vahepeal see ... Ahaste ja Audru vahel see lõik oli kehva, aga see tehti nüüd üle-eelmine aasta vist ära. Tehti korda ja nüüd on ...

K. Aga kas sa kõige rohkem sõidatki Pärnu kanti või Lihulasse või ... ? Kuhu suunda? [paus] Või nii, kuidas juhtub?

V: Nii kuidas juhtub. Kui tahad päris poodi minna, siis tuleb Pärnu minna.

K [naerab]: Päris poodi!

V: Jah.

K: Kus siin see kõige lähem pood üldse on?

V: Oleneb, mis sa tahad, üks ole. Kui sa lihtsalt tahad natukene süüa, siis saab Lihulast ka üht-teist kätte ja ei ole nagu väga hullu. Aga kui sa tahad ikka rohkem valikut, siis tuleb Pärnu sõita.

K: Kas siin lähemal ühtegi külapoodi ei ole?

V: On ikka. Siin on kaks-kolm kilomeetrit Oidrema poodi ja siis Lõpele on ... viis kilomeetrit on pood ja Lõpel on lausa kaks poodi.

K: Seal te käite ka siis?

V: ... ja siis on Koongas on pood. Väga harva. Ei ole mõtet oma aega ja raha kulutada mõttetute asjade peale.

K: Aa, siis lähete linna ja ajate kõik asjad ühe päevaga ära?

V: Tihtilugu on sihuke pikk nimekiri kaasas, siis ei pea mitu korda ... Aga vahest saab sõita niimoodi, et igapäev Pärnu vahet. No oleneb, kuidas asjad juhtuvad ja mida tegema peab.

K: Ja põhiliselt ongi, et autoga sõidate ja rattaga väga nagu ei lähe kuskile?

V: Jalgrattaga? Poodi? Ei, sedasi eriti ei sõida. Vahest niisama sõidan.

K: Palju sa näiteks jala käid? Niisama iga päev?

V: Vähem kui mulle meeldiks. Aga samas mul on päevik. Ma pean seda, et teaks kui palju ma jooksmas olen käinud. Ja siis ma vaatasin, et üks jooksuring oli mingi ... jah, noh vahest ma jooksen siin kiviaiani ja tagasi – ja siis teed mingi neli-viis ringi. Noh, ta teeb kokku umbes kolm pool või neli kilomeetrit. Ja siis orienteerumas ma olen käinud nüüd. Juba, ma ei oska öelda, üks kahe tuhande neljandast aastast. Noh see on lihtsalt tervise pärast. Ja nüüd ka käisin. See oli eelmine nädal. Oligi nädal aega tagasi laupäeval, viieteistkümnendal. Seal oli see ... noh ... talvine, et kes tahtis, see tuli jooksmas. Siis käisin ka seal jõulumäel jooksmas. Noh Pärnumaa sihuke orienteerumisklubi: oo ka veht on. Ma olen ka klubi liige ja maksan klubi maksu ja ...

K: Kui tihti need üritused on?

V: Need jooksmised vä?

K: Jah.

V: Suvel on praktiliselt iga nädal. Ta on ... phh ... kalendrist ma ei ole vaadanud, aga ta on ... Minu arust need esimesed hakkasid aprillist peale ja viimane on seal oktoobris. Ja siis praktiliselt iga nädal.

K: Aga kas sa talvel ka midagi sellist hobikorras teed?

V: Jah, niisama käisin jooksmas.

K: Niisama?

V: Sedasi olen küll käinud. Jah ütleme ... Jahil käin.

K: Jahil käid. Kui tihti sa jahil käid?

V: Kuidas jõuan. Vahest ei jõua üldse ja mõnikord olen iga nädal käinud ja ... Noh, meil on niimoodi, jahiseksioonil, et noh nüüd on jahihooaeg juba läbi, eks ole. Selles mõttes, et võid kobrast lasta, aga põhihooaeg on läbi. Aga siis ütleme ... oktoobri esimesest hakkab siis peale kuni nüüd ... veebruari lõpuni on see, kui võib ajujahti teha. Ja siis on nagu kokku lepitud, et iga laupäev hommikul kell kaheksa saame Lõpel kokku seal klubi juures. Ja siis sealt läheme jahile. Ja siis käingi mööda rabasid ringi. Aga nüüd ma olen laisk olnud. Selles mõttes, et neid ATV-sid ostnud ja üks ja teine ja teisega nüüd on saand sõita, aga sellega ... noh, ta on mugav, et võid ju sõita igal pool, kus sa tahad, eks ole, ja samas, kui sa mõistlikult sõidad, siis noh ... ei lõhu midagi ära. Teinekord täitsa niimoodi vaatad ka, kuidas nad kirjutavad neid, et ATV-ga rallijad ja kõik, mis on, ära lõhuvad, aga tegelikult see on täielik jama. Selles mõttes, et kui on sihuke ... poisikeste kätte annad ... iga sajaga võib kõik asjad ära lõhkuda. Täitsa nõus. Aga samas, kui niimoodi mõistlikult sõita, siis see jäljemuster on väiksem kui ma jala astun. Noh, ta lõhub tegelikult vähem.

K: Palju sa siis selle ATV-ga siis sõidad?

V: Mina ei tea, nii kuis ... No eile käisime Tauriga koos ATV-dega ringi.

K: Ma vaatasin, sul oli kaks ATV-d siin.

V: Jah-jah. Noh, niimoodi on ta kuidagi juhtunud.

K: Aga see ongi niimoodi, et üks sulle ja teine poisile või?

V: Ei ole. Ei ole niimoodi. Tegelikult oli niimoodi, et alguses ühte vaja oli, aga mul ei olnud nii palju seda finantsi, et oleks saanud seda kallimat osta, aga nüüd need kallimate hinnad tulid oluliselt odavamaks. Pärast tuli välja, et oleks võinud veel odavamaks ...

K: Kallid nad on siis üldse?

V: Praegu see, mis uus on, selle see esimene hind on sada nelikümmend tuhat, eks ole. Aga siis kui nüüd on soodumüügiga, minu arust viimane oli sada üheksa tuhat. Noh ta on ju juba kolmkümmend tuhat alla. Noh ja ma sain siin natukene sedasi ka, et kõike ei pidanud ise maksma.

Siis ma sain selle teise siis ilusti ära tuua.

K: Aga läheb sul neid kahte korraga vaja?

V: No kui tore seltskond on, siis ikka võib pakkuda [naeravad], aga muidu tegelikult ma tõin nad selle jaoks, et ütleme, kui ma siin mullaproove võtsin, palju suvel. Ja jooksvalt hakkasid arvutama, et palju siis läbi käid päevaga. Et sa käid kümme kilti maha, noh et võtta see kolmkümmend või kaksikümmend viis mullaproovi. Pead kümme kilomeetrit jala läbi käima – sa oled õhtuks nagu laip ju.

K: Mhmh, et selles suhtes ikka praktiline ka.

V: Jah, väga praktiline asi. Teine asi, mis ma eelmine suvi siin ka väga palju tegin ... Mul enim ei olnud seda GPS-i, aga siis ma ostsin endale selle GPS-i ja siis PRIA nende toetustega ... Sa pead teadma seda pindala, eks ole. Kui pindala ei tea, siis võid midagi mööda panna. Tuleb kontroll, mõõdab ära. Omast arust oled kõik õieti pannud, aga siis tuleb välja, et sul on ikkagi seal mingid protsendid lähevad lõhki või ... Et noh eksida võib kuni kolm protsenti, eks ole, või kuni kaks hektarit. Aga kui sul on mitme põllu pealt, korjab see kaks hektarit juba kokku. Siis ta on üle kahe hektari. Nii. Kui on üle kahe hektari, siis tuleb topelt karistamine. Siis nendest kahest hektarist jääb ilma, pluss siis veel neli hektarit. Nii et sa kaotad hulga raha, eks ole. Ja põllumeestel ei ole see üldse hea asi. Pindaladega on tohutu probleem. No need ... Siis ma nagu tõin selle GPS-i ... tõin ... mis tuleb välja, on suhteliselt täpne. Ja siis ATV-ga ka ja siis sõidadki. Teed põldudele tiirud peale ja ...

K: Aga thti sa siis sõidad? Seda sul on vaja, eks ju?

V: Noh jah. Ma ütlen, et eelmine suvi sai ka seda hulga teha. Ma ei oska öelda. Ütleme, kui ajaliselt võtta, siis üks kaks nädalat jutti võib julgelt võtta, kui oleks koguaeg igapäev ühe jutiga ära teed. Julge kaks nädalat või isegi rohkem oli seda, ütleme, GPS-iga mõõtmist, pluss siis veel mullaproove ka.

K: Tegelikult on sul ATV-d siis töö jaoks vaja?

V: Tegelikult ongi, jah, aga mulle meeldib taga niisama ka sõita, sest ta on fantastiline aparaat. Mulle väga meeldib.

K: Aga kus sa temaga käid siis? Kaugemal ka või?

V: Sa võid igal pool sõita. Mul on ta ju ARKis ilusasti arvel. Võin mööda teed sõita, võin käru järgi panna. Võin käruga tee peal ka sõita. Kõik on selles mõttes, dokumendid on korras. Keegi ei saa öelda, et ei tohi. Tuled on peal, kõik noh ... Näitad suunda nagu ikka päriselt näidatakse – pidurituled ja lähi- ja kaugtuled ja kõik nagu peab noh.

K: Ma vaatasin, et traktor on sul. Kas see sõidab ka?

V: Milline?

K: Ma ei tea.

V: Siin on kaks traktorit. Mõlemad sõidavad.

K: Ahah. Mõlemat kasutate?

V: Lintraktorit kasutasin viimati poolteist aastat tagasi. Siis lükkasime neid kivihunnikuid. Pilte võid näha. Ja ja siis sai kiviaeda teha ja seda lihtsat sai nagu ka kasutada. Siin on vaja ju põllud ära purustada, et see ilusti hooldatud oleks ja siis kartulimaad teha natukene ja metsast natuke puid välja vedada ja ... Siis me teeme kõiki neid töid traktoriga.

K: Jajah.

V: Ikka vahest läheb tarvis. Aga sõidavad mõlemad, jah.

K: Kas sul need traktorid olid juba varem olemas?

V: Need on ikka ostetud. Selle lintraktori ma ostsin ... oh seda aastat, kes seda mäletab ... Ma ei oska öelda, kas see oli kaheksakümmend üheksa või üheksakümmend midagi. Siis ostsin selle lintraktori. Ja siis oli veel see aeg, kui veel õieti osta ei tohtinud.

K: See oli siis ikka päris kallid, ma kujutan ette?

V: Ei olnud. Muidugi ütleme, kuidas võtta. Täheandab selle ... mis ta oli? Üheksakümmend, siis ma maksin kaks tuhat rubla selle eest. Noh, tegelikult oli kaks tuhat rubla tol ajal päris suur raha. Kui sa võtad kuupalk ... oli seal mingi kolm-nelisada rubla, üks ole, kui niimoodi võrrelda. No kolm-nelisada oli juba hea kuupalk. Siis ta oli ikka omajagu.

K: Kas sul mingeid muid asju veel peale nende kahe traktori on? [paus] Ma ei ... Seal oli üks auto, üks.

V: Ei, minul on kaks traktorit ja kaks autot.

K: Kaks autot?

V: Ja ATV-d ka.

K: Ahah. Oota, kaks autot. Kas üks on tööauto ja teine on omaenda auto või?

V: Ei, lihtsalt meil oli ... Ei, nad on ikka enda autod. Selles mõttes, et see on muidugi liisinguauto. Liisinguautofirma oma, aga see on nagu ... Kuidas ma ütlen? Otsustamise küsimus, et mis on lihtsam: kas võtta ... Noh tegelikult on saadud tööd teha ja vaeva näha koguaeg ja siis nagu kogud siis ... [laps tuleb ja tahab hakata joonistama ideekaardi peale, räägivad lapsega] Jah, et auto on ju liisingu oma. Siis on nagu ... et mõtled ka, et kuidas see on. Et kas ma võtan nüüd laenu, kui ma tahan mõnda muud asja teha või võtan auto liisingu peale. Noh, autot oli palju lihtsam liisingu peale võtta. Siis jääb sul raha selles mõttes vabaks, et sa saad muid asju teha.

K: A tead, mis mul silma jäi või?

V: Noh?

K: Mul jäi silma seesama ... mis ta oli ... tuuleveski.

V: Jah. [naerab] See on see veski, mis praegu midagi ei jahvata.

K: Jah. Et kus sa selle peale tulid, et seda siia ...?

V: Ma oleks ta pannud juba paarkümmend aastat tagasi, aga mul ei olnud võimalust. Ütleme nii, et see on kallis hobi praegu.

K: Kallis hobi?

V: Ma ise arvan, et asi laheneb ikka, aga see võtab natuke aega lihtsalt.

K: Kas ta töötas ka siin mingi vahe või?

V: Jaa, viisteist kilovatt-tundi sain kasulikku elektrit kätte. Kapp on seina peal seal. Tiksus tasapisi ja seesama pirn põles ja soojaveeboiler töötas ja kõik.

K: Palju asju sa siis said selle taga ära kasutada?

V: No kõik, mis siin juhtme peal oli.

K: Korraga?

V: Ma räägin, et soojaveeboiler ja kodumasinad ja ... Aga see nõudepesumasin ei võtnud teda omaks sellepärast, et tal on see rikkevoolukaitse peal. Ja kui see on peal, siis ta ei tööta, sest tekivad need vooluringid, mis ... noh, see maandus ühesõnaga ei toimi. Tal on tõmmikuvool. See tähendab seda, et ta on statsionaarne, et ta ei lähe läbi selle maanduse, mis muidu ... teised voolud tulevad ... Ja siis ta ei toimi.

K: Siis natuke teistmoodi?

V: Jah, aga praegu ta on sihuke õnnetu meil.

K: Kuidas ta katki läks?

V: Lihtsalt.

K: Lihtsalt? [naeravad] Suure tuulega?

V: Nagu kõik asjad lähevad. Nagu kõik asjad lähevad. Alguses suure tuulega ütles elektroonikaplokk üles, et liiga suur tuul oli. Noh, tugevad puhangud muidugi olid ka. Ja siis pärast tal see pidur ei pidanud õieti kinni. Ma ei saanud teda peale õieti ega maha õieti ja siis ta lõi suure tuulega ikkagi käima, hakkas natuke kolksuma ja ja kui see viimane torm oli ... Pärnus ka puhus mõne katuse minema, siis puhus ka niimoodi, et ... Ma isegi vaatasin ... aknast oli ka näha, et nagu ühest suunast tuli ja siis järsku keeras üheksakümmend kraadi see tuul ja puhus teisest suunast ja täpselt samamoodi. Noh, kuidas ta keeras, eks ole. Hästi vali tuul, eks ole. No ikka juhtub seda. Ja siis puhus ja mitu korda siis tegi ja siis lõpuks lendas kõige pealt üks laba minema ja siis lendas ülejäänud.

K: Kahju oli?

V: Ikka kahju. Mis sa teed?

K: See oli vist väga kallis lõbu ka?

V: Ei ole. Nii hull ta ka ei ole.

K: Kallilt sa sihukese asja said?

V: Ee ... ma olen kõikidele öelnud, et see on ... Kõik valmis on sada tuhat krooni. Aga ega siis mul on ju praegu garantiaeg ja firmapoolne lubadus on, et ma saan selle asja kõik tagasi ja korda, ilma et ma peaks raha kulutama.

K: Oot, ammu see oli siis, kui ta ... ?

V: Eelmine aasta ostsin.

K: Eelmine aasta?

V: Eelmine aasta.

K: Eestist või?

V: Ei, Ukrainast. Ma ostsin otse tehasest, sest Eestis see otse ... Noh, mul ei tekkinud seda stabiilset usaldust, et nendega asju ajada.

K: Mhmh. Aga kas sa tahtsid seda katsetamiseks või noh ...

V: Mul on ta kallid hobi.

K: Kallis hobi lihtsalt?

V: Ei, ma mõtlen, et ta võiks tulu ka tuua ja võiks nagu elektrit kokku hoida, aga arvutuslikult peab ta mingi kümne aastaga ära tasuma. Aga üks aeg näitab.

K: Teil on piisav elektritarbimine siin?

V: Jaa, täiesti piisab.

K: Aga kui näiteks pesumasinat tahaksid sees hoida, siis ka piisaks?

V: Mis mõttes?

K: Noh, kui tahad riideid pesta. Et kui palju see ...

V: Aa, muidugi aitab. See toidab ära küll. Vahet pole. Ja samas on siin ... Sa ei saa võrku niimoodi teha ... Ta ise automaatselt lülitab ümber. Kui tal on piisavalt tuulikus voolu, siis ta töötab tuulikuvoolu peal. Kui tuulikuvool otsa saab, siis ta lülitab automaatselt Eesti Energia peale. Et noh, katkematu vool on koguaeg olemas, sest et ta praegu on ka ... Noh, ümberlülitus on olemas, aga see lihtsalt seda teistpidi lülitust ei toimu, sest tuulikut ei ole.

K: Kas ta sul salvestab ka kuskile?

V: Jah, tal on see aku seal.

K: Kauaks siis seda jagus?

V: Kaks ja pool kilovatti. Tund aega, kui paned ... Noh, ma ei oska öelda. Kuidas seda öelda? Kui paned viiekümnevatise pirni näiteks või ütleme sajavatine pirn, siis ta peaks põlema kaksikümend viis tundi. Ja Interneti asjad toimisid ka sellel ajal. Et siin oli eelmine aasta ka paar korda ... oli sellist olukorda, kus voolu polnud, aga tööd teha vaja oli ja siis elektri panid tööle ja pumba panid

üles ja vesi oli olemas ja kõik oli.

K: Alternatiiv.

V: Jaa, see on see sõltumatus.

K: Mhmh. See on väga tähtis?

V: Jaa.

K: Maal.

V: Ei, ta ei ole maal üksi. Tegelikult on see igal pool.

K: Igal pool

V: Aga vahest, kui räägid sellistest sõltumatust inimeste olekust, siis mul on täitsa kahju. Kui nagu vaatad, kuidas inimesed elavad üle oma võimete. Et sul ei ... Tähendab, kui sa tahad midagi saada, eks ole, et tihtilugu on praegu see ... nagu kuulad seda inimeste mõtlemist ja kõike ... Et tahaks seda, tahaks toda, tahaks kolmandat. Aga seda ei mõtle, mis ma ise selle jaoks teen, et seda saada. Et kui lõpuks hakkad mõtlema, siis pead alustama sellest, et sa pead endast andma. Kõigepealt annad endast. Ja hästi palju annad ja siis tuleb kõik ise. Aga sa pead alustama sellest, et sa annad ise midagi endast tõesti ära. Noh, et mitte et sa millestki ilma jääksid, aga lihtsalt, et sa pead nagu noh ...

K: Et ei ela pool elu võlgu ja ...

V: Jah, teiste heaks ... Sa pead teiste heaks tegutsema. Kui sa suudad teistele midagi head ära teha, siis tulevad kõik muud asjad ise.

K: Mhmh. Aga mis näiteks sinu jaoks on see kõige olulisem? Millest sa näiteks poleks nõus loobuma oma elustiili juures?

V: Pere.

K: Pere?

V: Muidugi.

K: See on kõige tähtsam? Kõige lähedasemad.

V: Jaa, loomulikult. No kindlasti on neid asju veel, aga ütleme pere on see, millest hakkab kõik peale.

K: Kui sa peaksid nüüd mõtlema oma majapidamise peale, et kas siin on midagi väga tähtsat, mis muudaks täielikult su elustiili? [paus] Seda igapäevast toimetamist?

V: No mis mõttes tähtis?

K: No kui siin midagi sellist ei ole, millega sa oled praegu harjunud? Mis on oluliseks saanud ... Ma ei tea ... kodumasinad näiteks või mis teevad su elu mugavaks ...

V: Kodumasinateta saab alati hakkama. Need on lihtsalt mugavad. Ilma nendeta saab ikka hakkama.

K: Aga kui autot ei oleks?

V: Saab ka ilma hakkama.

K: Saab jah?

V: Muidugi saab.

K: Aga kui sa tõesti autoga ei saaks sõita, kas sul see töö jääks samaks? Või sa peaks seda ka muutma?

V: No siis ei saaks seda tööd teha, jah.

K: Jah.

V: Siis seda tööd teha ei saa, sest sa pead liikuma. Üks asi on see, et sa pead klientide juurde suutma minna, aga teine asi, et sul on vaja ennast koolitada. Ja see on selle autosõidu juures veel olulisem kui see klientide juures käimine.

K: Mhmh. Aga räägi, kuidas sul see tavapärase päev välja näeb. Kui sa ärkad ...

V: Mul on päevaplaan seina peal.

K: On jah? [hakkab naerma, nähes plaani] Sul on kõik kellaajaliselt!

V: Jah, hommikul seitse kolmkümmend on äratus, kaheksast üheksani hommikusöök ja e-postiga tutvumine, üheksast kaheteistkümmeni on arvutitöö, kaheteistkümnest üheni on lõuna, ühest viieni on ehitustöö ja poole kuuest poole seitsmeni on õhtusöök ja kell üksteist null-null on öörahu.

K: Vot siis. See on sinu enda jaoks?

V: Jaa, ma panin selle ise üles sinna. See oli see ... Meil oli ... koolitus oli ja siis ajajuhtimine oli üks ... Tallinna Ülikoolis täitsa toredasti see mees seal oli ja rääkis ja tegi. Ma ei mäleta ta nime. Vaide motellis oli. [sikka-sahka käib kõrval – laps joonistab kõrval tugevasti paberile] Ja siis oli kuidagi nii ... selline ülesanne kõigile selle ajajuhtimise juures, et kuidas korraldada ja mitte lõhki rabeleda, nii et sul jääb endale ja perele ja kõigele aega ja ... Siis igaüks pidi kirjutama paberi peale midagi, mis ta lubab teha järgmise kahe nädala jooksul. Ja kirjutad paberi peale selle lubaduse. Ja siis paned sinna alla oma telefoninumbri. Nii. Noh, kõik tegid ära ilusti. Mina ka. Ma lubasin päeva plaani teha omal, siis ma tean, kuidas ma oma asju korraldan. Nii. Tegin päevaplaani ilusti. Et lubasin teha. Ja siis käkerdasid selle paberi kokku ja viskasid sinna saali ... ruumi keskele maha ja siis läksid ja korjasid igaüks sealt omale ühe paberi. No ja siis pärast üks noorherra helistas, et noh, kas sul on päevaplaan valmis. Jaa, seina peal on!

K: Ja käib ka nagu kellavärk või?

V: Oota, ma räägin veel. Ja ja siis ... siis üks ... Mina pidin ka ühele helistama. Temal oli tore lubadus, et tema saab natuke paremaks kui ta ennem oli. Noh, mina helistan ja küsin, et kuidas on, et kas oled parem inimene kui enne. Jaa-jaa, olen küll. Räägib pika jutu, aga siis küsib, et oota, räägi, mis sa ise tegid. Ma tahaks seda ka teada. No ma siis rääkisin oma päevaplaanist. Oota, loe mulle ette, et selle peale ta ei tulnud. Noh, loen talle oma päevaplaani ette, kuulab ära ja ütleb, et sa

paed ikka kõvasti rõhku söömisele.

K: Ja-jah [hakkab naerma, vaadates seinal rippuvat päevaplaani]. Jah, siin on tund aega hommikusöök ja e-postiga tutvumine.

V: On ju. Et sa paned ikka kõvasti rõhku söömisele. Söömine peab olema paigas ja ülejäänud tuleb ise. Samas muidugi, et kui öelda tavapärasest päeva, siis on ... siis kipub nii olema, et seda tavapärasest ei olegi olemas. Et kui tavapärasest rääkida, siis tõused hommikul üles ja lähed õhtul magama. Mul ei ole kuidagi seda vaba aega. Teinekord on niimoodi, et päeval ei tee üldse mitte midagi ja õhtul alles hakkad midagi tegema. Ja on niimoodi olnud, et hommikul kella viiest hakkad juba äriplaani tegema, et saaks õhtuks valmis. Mingi kuupäev kukub või midagi.

K: Kui te siin hommikul ärkate, kas te ärkate kõik koos või lapsed varem või ...

V: Kuidas kunagi. Ma ütlen, mõnes mõttes ongi vahest ma täitsa mõtlen, et võiks natuke režiimi rohkem olla.

K: Mhmh. Kas te sööte siis koos tavaliselt hommikusööki või on see eraldi aegadel?

V: Kui ärkame koos, siis ikka koos. Kui ei ärka koos, siis ei saa koos süüa.

K: Mida te tavaliselt sööte? Kas see on külm või soe toit või ...?

V: Putru sööme hästi palju. See on niimoodi, et ... Vanasti ma ei arvanud putrudest eriti midagi. Kui tervis väga jukerdama hakkas, siis oli vaja midagi oma toiduahelas muuta. Sööme hommikuti neljaviljaputrusid palju ja ...

K: teete siin gaasipliidi peal?

V: Siin saab ju ruttu. Ega siin piima ja veega soojaks ja läheb keema, siis paned selle sinna sisse, natuke segad ja ongi valmis. See läheb ju ruttu.

K: Nii et pudrud on põhiliselt hommikusöögiks?

V: Jah, võib küll öelda. Kohvi joon ja ...

K: Aga lõunaks? Lõunasöögid on teil siis ka koos?

V: Jah, kuidas kunagi. Igasugu asju juhtub. Vahest on nii, et Reet sööb midagi lastega ära ja siis ei ole lihtsalt midagi. Siis ma teen ise. Vahest on tehtud.

K: Aga kui sa ise teed, kas sa teed võileiba või sooja toitu?

V: No ikka, ma olen tahtnud sooja teha, kui ise teen.

K: Pärts nullist või soojendad midagi?

V: Ma arvan, et ma saan kõigega hakkama. Selles mõttes nii palju hakkama kui ise teen.

K: Mhmh. Mis sa ise kõige rohkem tahaksid süüa?

V: Mul ei ole päris nii, et kuidas tahaks. Võtad seda, mis kapis on ja kapis on selle järgi, mis sa poest ostad. Kui sa tahad poest hästi palju koju tuua, siis pead minema näljasena poodi. Ja kui tahad niimoodi normaalselt osta, siis söö kõht enne täis ja siis mine poodi ja jääb hulga raha järgi.

K: Mis poes toidust kõige tähtsam on?

V: Kuhu kulub?

K: Jah.

V: Ma ei tea. Ei teagi. Noh neid keeduvorste ja vorsti me väga palju ei osta. Kui tahad osta liha, siis ostad sinki või midagi sihukest. Mis sa sellest pudrust ikka sööd, teda võib ju kodus teha, on ju. Ja leiva-saiatooted on need, mis ikka paar-kolm korda tuleb osta, eks ole. Hapukoort ostetakse ja kohukesi, keefiri joome ja jogurteid.

K: Mhmh. Kui te sisseoste teete, mis on need põhilised, mille peale sissetulekud kuluvad?

V: Ma ei tea.

K: Ei tea? Ei pane tähele?

V: Ausalt öelda muidugi see on, jah, karm tõde, aga tegelikult ma ei tea, kuhu mu raha kulub. No ma ei ole nagu väga mõelnud ka sellepärast, et vaatad, et rahakott kannatab välja. Tööd teed, pere tahab süüa, siis vaatad, mida kodus olla võiks ja seda tood ja ...

K: Kas sa käid põhiliselt ise poes või käib Reet?

V: No praegu käin mina, sest lapsed on väiksed ja ma liigun nii palju ringi, et siis ... No vahest olen koos lastega ka käinud. Siin oli ... vahepeal oli siin jaanuarikuus ... jaanuar-veebruari oli sihuke ... väga pööraseks äriplaani tegemiseks läks ja siis oli niimoodi, et ma olin kodus hommikust õhtuni paned ainult jutti ja kodust praktiliselt välja ei saanud, et Reet käis poes. Lihtsalt ei olnud aega, asjad oli vaja ära lõpetada. Paar asja oli rohkem kui mul plaanis teha oli ja ... Siis see lööb sul nagu kõik sassi, eks ju. Sul ei olegi rohkem aega. Ja siis oli niimoodi, et kui ma viimase äriplaani valmis sain ... PRIA võttis vastu veel kuni kella poole viieni ja see proua läks minu juurest ära kell kolm. Ja siis neljast helistasin ja küsisin, et kas said kõik korda. Jah kõik on korras ja midagi juurde pole vaja. Siis on selge, et nüüd on asi tehtud – võib nagu endale mõelda. Ja siis ütlesin, et kuule, lähme nüüd Pärnu sööma.

K: Ahah, aga kui tihti te niimoodi väljas üldse käite?

V: Ma ei tea, kas kord-paar kuus. Võib-olla rohkem.

K: Käite siis söömas või külas või ... või

V: Ei noh selles mõttes, et kui nüüd söömas käime, sedasi. Aga muidu käime ikka palju ringi. Noh, eile köisime ka seal ... lastega käisime Mihklis seal pastoraadis seal teenistust kuulamas.

K: Ahah, aga niimoodi perega reisite ka mõnikord? Kuskile kaugemale, ma mõtlen.

V: Ikka. Viimane kord olime jaanuarikuus.

K: Eestimaal siis või?

V: Jah-jah. Teatris käime ja ...

K: Kus kandis siis?

V: Pärnus ja Tallinnas ja Lihulas ja ... Lihulas on ka teatrimaja.

K: On jah?

V: Kontsertidel käime, kui on ja kui midagi huvitavat kuskil on ja ...

K: Kas te siis käite niimoodi, et lähete samal päeval sinna ja tulete samal päeval tagasi?

V: Jah, enamasti küll, jah. Lihula on ju siinsamas, kümme kilomeetrit.

K: Näiteks Tallinn?

V: Ega Tallinngi nii võimatu pole. Tähendab, kui võtta Tallinna kesklinnast meile koju, on niimoodi et sa sõidad sihukesel ... kus on hästi tihe liiklus ja kehva sõita. Siis sa arvestad kaks tundi või natuke vähem, eks ole, aga kui öine aeg on sõita, siis tuleb üle pooleteise tunni. Noh, siis ei ole seda toppamist seal. Kui on hea tee sõita. See ei ole ju midagi kohutavat. Samas, kui mõtled, mis Ameerikas toimub, kus inimesed sõidavad igapäev tööle ja töölt koju ... on kaks tundi sõita, siis see meie poolteist kuni kaks tundi siit Tallinna sõita, ei ole mitte mingi näitaja.

K: Jah, ega see ei ole väga kauge. [Üks lastest ärkas lõunauinakust üles ja talle öeldakse "tere" ja paar sõna juttu] Ma vaatan, mis asja ma tahtsin veel küsida. [lisaks paar lauset muud juttu] Aa, ma tahtsin sellise asja kohta küsida, et kui sa nüüd vaatad seda oma igapäevast elu, mis sa arvad, kas sa oled rohkem säästja või raiskaja? Või kuidas sa ennast kirjeldaksid?

V: Vot ma mõtlen säästlikult, aga tihtilugu käitun raiskavalt. Aga üldiselt ma püüan käituda siiski säästlikult isegi suurtes asjades. Väikestes asjades ma küll olen pillaja, aga suurtes asjades püüan rohkem. Noh ütleme nii kui seda autot ostad, et ma vaatan seda auto kütusekulu. See on number üks, eks ole.

K: Jah-jah.

V: Kui see kütusekulu on suur, siis ma seda autot rohkem ei vaata. Olgu tal kõik omadused, mis iganes. Ma lihtsalt ei vaata rohkem seda autot. Mul ei ole sellel mõtet, sest ma tean, et ma sõidan palju ja kulutan palju.

K: Praktiline pool on tähtis?

V: Jah, selles mõttes praktiline lähenemine.

K: Aga kus on üldse võimalik säästa energiat? [pikem paus] Kas sinu igapäevases elus on üldse võimalik rohkem säästa?

V: Muidugi on.

K: Mille pealt sa saaksid säästa?

V: Näiteks see maja alt äär ... vundament ära teha, et oleks ilusti-kenasti soojustatud. Ma ei tea, kuidas sul praegu on, aga seal vahest hakkab jalgadel jahe. Noh, seal laua otsas istun, tunnen ka vahest, et hakkab jahe. Tegelt siin sügisel või kevadel sai teha ka, aga hiired-rotid teevad oma töö. Siis kui ta ei ole väga hästi tehtud, siis hakkab jälle puhuma. Noh autoga ka võid ju vähem sõita.

Võid rohkem läbi mõelda, kus sõidad. Aga teinekord tahad lihtsalt sõita ja teinekord tahaks nagu gaasi vajutada ja tunda seda tunnet, et läheb niimoodi – puhhh - ta on sihuke ka ... Kas seda on tarvis, eks ole. Ja ATV-ga ka. Ei pea ju nii palju sõitma võib-olla et ... Aga vahest on tore just see, et saad palju asju korruga ära teha. Noh ilma pingutamata, lähed-vaatad mitmes kohas, mis sa tahad näha või kus käia või ... Vahemaade ületamine on hästi lihtne. Sa nagu mõtled, et ei mõõda asju kilomeetritega, aga kas või minutitega. Et mitu minutit mul kulub siit sinna minekuks. See on palju olulisem.

K: Kasulikum aja suhtes siis jah?

V: Noh jah, kuigi alati ei peaks niimoodi mõtlema. Ja jalgrattaga võiks rohkem sõita ja ... Vahest sõidan ka.

K: Mhmh. Aga kuhu sa sõidad jalgrattaga, kui sa sõidad?

V: Vahest sõidan niisama ja ... Kevaditi me oleme neid matkasid teinud siin. Eelmine kevad me sõitsime vähem. [Mobiil piiksub, kontrollib, kes talle sõnumi saatis mobiilile]

K: Kuidas teil selle prügiga siin näiteks on? Kas te seda ka sorteerite? Või põletate või ...

V: Tegelikult oleme seda koguaeg sorteerinud. Noh, vanaraud on seal hunnikus, vanad kummid, eks. Siis natuke on nii-öelda sorteerimata prügi. See ei ole nii korda veel saanud. Vahest viid. Siis on see prügikast, kus lähevad need olme ...

K: Prügikast on ka jah?

V: Jaa, see ei paista välja. See on koeraaia taga. Koer on kuri, kui sinna ligi lähed.

K: See viiakse siit minema jah?

V: Jah. Noh, prügiveoleping on. Enne oli RagnSells, nüüd peaks tulema see Cleanaway, aga ei ole veel käind. Paari nädala pärast peaks nüüd tulema.

K: Mhmh, aga kas see on siis nüüd selle peene sortimisega? Et on eraldi ...

V: See on olmeprügi, mis sinna läheb. Meil on tegelikult ... need akud-patareid viid ise ära, siis see ... Kõik, mis on selline ... toidujäätmed näiteks, eks ole. Toidujäätmed lähevad komposti või koerale, eks ole. Siis on see ... pliidi alt ja ahjust käivad kõik need läbi, mis on mõistlik ... on põletada, eks ole. Noh ja need kilepakendid ja muu sodi, need lähevad siis sinna ... Noh, ühesõnaga, kui ta on korralik pakend, siis selle võid ju pakendikonteineri viia. Vahest korraldad seda asja, aga koju ei ole mõtet rohkem panna, see on kõik olmeprügi. Selles mõttes ta ikka toimib jah, mitte küll võib-olla nii päris nagu peaks, aga ega seda vist ei tea keegi päris täpselt, et kuidas ta peaks olema.

K: Aga kui mõelda siin seda, kuidas siin vanasti on olnud? Põlvest põlve.

V: No siin on väga palju koristatud. Väga palju on koristada saand. Kõige suurem prügitakitaja on inimene ise.

K: Jah, põhjused hakkavad inimesest.

V: Jah. Ja noh siin on ka globaalsemad põhjused. Pakendid ka ei pea päris nii palju tegema nagu praegu tehakse.

K: Kui oleks võimalus, siis sa ostaksid pakendita toitu?

V: Noh, mitte alati. See ... Üks asi on, okei, see pakend küll, aga samas on see, et kui ta on korralikult pandud, siis ta on nagu puhas ka, eks. Tihti on see, et tasakaal on kuskil seal tervise ja selle vahel. Aga pakendeid ei pea nii palju olema. Tihtilugu just nagu on. Ütleme ostad näiteks kohukese. Nendel on see pakend ümber. Sa paned ta väiksesse kilekotti, eks ole, need pisikesed kotid. See on juba teine pakend. Siis võtad ühe suurema kilekoti, paned veel sinna sisse ka. See on kolmas. Ja siis leiad veel mingi kasti, millega seda koju vedada ja see on juba neljas pakend, eks ole. Et kas sul on neid nii palju tarvis? Nii ja naa. Ja vahest ma proovin, et ma ei võta kõiki kilekotte, mida pakutakse.

K: Kas te mõnikord turul käite? Kus siin need lähemad on: Pärnus ja ... ?

V: Käime, aga harva. Poes on nii palju mugav võtta kõiki asju ja ... Noh, hinnavahe võib-olla natuke on, aga samas on see, et oleme turu pealt ostnud ka, aga teinekord ei saa sealt erilist ... Noh, kvaliteet ei ole tagatud. Ostad ära, siis ma tean, et on olemas ja ma ei pea ära viskama. Noh, vahest juhtub, et tuleb mõni asi ära ka visata. Ja siis ma olen käinud poes ütlemas, et kuulge, see oli halb. Siis vabandavad ette ja taha ja siis ... [pikem paus]

K: Üks asi oli veel, mida ma tahtsin sult küsida.

V: Noh, jah.

K: Kas sulle midagi seostub selle sõnapaariga nagu roheline energia?

V: Ikka.

K: Kuidas sina sellest aru saad? [paus] Mis ta võiks tähendada?

V [naerab]: Hea küsimus. Võiks hakata Päikesest peale. Päikselt tuleb mingi hulk energiat. Need on need kiired, eks ole. Kiired võik sümboliseerida seda, et milleks erinevaks need muutuvad. Ütleme mingi osa, eks ole. Noh, võtame näiteks sihukese asja ... tuul, eks ole, tekib. See on energia, mis Päikselt on tingitud. Ta muundub selleks tuuleks, eks ole. Puhub. Kas me tahame või ei taha, tuul puhub ikka, eks ole. See on sõna otseses mõttes roheline energia, mida me piisavalt ei oska kasutada.

K: Ahah, selge.

V: Näiteks üks asi. Noh, siis ütleme võtad muundunud ... võiks võtta selle naftaenergia, mis on, mida praegu väga palju ammutatakse, mille ümber palju sõdu käib ja kõik nii edasi, eks ole. See ei ole ju saladus, et kõik need sõjad, mis käivad praegu Ameerikas või Iraagis, see on puhtalt ju naftasõjad. Ja tundub see, mis Afganistaani sõda käib, see oli ka rohkem selle jaoks, et vaadata,

kuidas maailm käitub ja siis saaks edasi minna. Noh, nii ja naa, eks ole. Mine võta kinni, kas ta on õige või vale. Ja vaatad seda naftatekkimist, eks ole ... Nafta on tekkinud hästi pika aja jooksul ja nüüd me kasutame seda, mis on hästi pika aja jooksul kogunenud. Me ei tohiks nagu kasutada rohkem kui sellest Päiksest Maale praegu jõuab. Vot see on see roheline energia. Et see tasakaal peaks olema – energiatasakaal.

K: Mitte rohkem kasutada kui seda on kätte saada ja tekib?

V: No kui me suudame selle kätte saada, mis Päiksest tuleb, siis selle kasutame ära, aga rohkem ei kasuta. Sest kõik, mis me üle selle kasutame ...

K: Kas see on siis ajaliselt piiritletud või ... ?

V: No ajaliselt ... aja hulgas. Noh ütleme kilovatt on ka sihukene asi, mis mõõdab ju seda energiahulka, eks ole, aga kui paned kilovatt-tund, siis on see, mille eest sa maksad. See on energiahulk tundides. Et see on täpselt sama.

K: Nüüd ma mõtlen seda, et kui see nafta on nüüd talletunud miljonite aastate jooksul, et kas sa mõtled seda, et seda kõike ei kasuta ära või siis see, mis sealt Päikeselt praegu tuleb?

V: Sama palju kui praegu juurde tekib, sama palju võiks kasutada ära. Aga seda me praegu ei tee.

K: Et mitte ei võta varudest siis?

V: Noh, varudest natuke võib võtta, eks ole. Selles mõttes ma ei ole varude kasutamise vastu, aga põhimõtteliselt see on hukule viiv tee.

K: Et kulutad rohkem ...

V: Kõik see, et ammendatavad varud, neid ei ole niimoodi, et neid ei jõua keegi ära kulutada. Me kulutame rohkem. Noh see on globaalne probleem, eks ole. Me kulutame rohkem kui meil tegelikult on ja siis on selge, et mingil ajal tuleb krahh. See on paratamatu. Et ... et roheline energia on see, et kui sa suudad nagu niimoodi hakkama saada, et see, mis mul tuleb, et kasutan seda ja rohkem ei võta.

K: Mhmm, nii nagu eelmised põlved? [paus] Agraarühiskonnas?

V: Siis võeti veel vähem. Siis ei suudetud väga palju ... siis suudeti liiga vähe kasutada, et toime tulla. Eelmistel ... noh, varasematel põlvedel, kui võtame siin paarsada aastat tagasi, siis ju lugesime selle ümber, et oleks üldse süüa ja tuba soe. Miinimum.

K: Et ellu jääda?

V: Jah, noh, see on inimese vajaduste see ... hierarhia püramiid, eks ole, et sa suutsid ainult esimese kahega tegeleda, eks ole – süüa, juua, paljuneda. Kõik. Aga seda, et sa hakkad siin midagi nagu ... siin me vaimselt arutame siin mingeid asju, eks ole, seda saab rääkida inimene ainult siis, kui tal on need alt asjad tehtud, eks ole. Istud ümber laua ja sul ei ole kiiret kuhugi. Et praegu me elame ikka superhästi tegelikult.

K: Mis sa arvad, kas praegune ühiskond on hedonistlik?

V: Mis see tähendab? Ma ei tea seda.

K: Selline mõnulev, nautlev.

V: Ei ole.

K: Ei ole?

V: Tähendab, ma ütleks niimoodi, et see ... nagu kuulad inimesi tihtilugu ... nagu teeb nukraks, et inimesed tahavad hirmsasti mõnuleda ja nautida kõiksugu asju, aga ei ole. Koguaeg tahaks, tahaks, tahaks, tahaks. Koguaeg millegagi ei ole rahul. Kiire koguaeg. Sest nad teevad ise oma elu raskeks. Ma ise teen samamoodi vahest. Siis püüad ennast analüüsida, et ma ei teeks ...

K: Et ei tahaks liiga palju?

V: Jah. Noh näiteks ma räägin, selline tore lugu oli ... See oli nüüd neljapäeval. Tulin Tartust. Nii. Äiapapa võtsin sealt bussijaamast veel ja siis käisime ja kuulasime seda Mart Jüssit ja ... Riigikogu liige, eks ole, meie erakonnast, eks ole. Lähme kuulame, mis ta seal räägib ja ... Aga meil siin, tead küll, ütled "tere" ja "nägemist" ja nagu ikka, eks ole. Ja ta on siin ka korra käinud ja meil siin juttu ajanud ja siis kui me jalutasime siin ja ... Ja siis selline tore mees on. Kuulasin ka tema juttu ja siis tulime sealt ära ja hea tunne oli endal sees ja siis siin Pärnus selle Säästumarket juures on bensiniijaam ... Seal see automaattankla, kaks seda, kus saab tankida. Ma siis mõtlesin, et sõidan sealt ümber selle parkla, keeran niimoodi kaarega, et ma saan ilusti siit välja sõita, et ei pea tagasi sõitma ega ... mugav ka. Keerasin ja üks auto tuli. Ta nägi, et ma hakkas siia minema, aga ta tuli siit lühemat teed pidi. Ja sups – sõitis ette. Hästi kiiresti niimoodi. Ma nägin, et ... no kus ma trügin? Korra mõtlesin kah ... Äähhh! Oli sul vaja siia ette trügida? Aga ah nagunii kiire on. Et autol rool peal, keerasin ümber ja sõitsin siis sinna teisele poole, et mul ka mugav. Sõidan sinna ja tema tuli just välja, ma tulin ka autost välja. Kuidagi saad aru, et inimesel on nagu piinlik. Ta arvas niimoodi, eks ole, aga kes ees, see mees. Mul nagu midagi öelda ka ei ole. Ja siis ta oli nagu hakkamas sellega, et arvas niimoodi, et ma oleks nagu vaenulikus meeleolus. Kuidagi nagu, et ... umbes nagu, et tegi ära või ... kergelt niimoodi. Ütlesin, et oh ei ole midagi, et siin on ruumi küll ja ei ole kiiret, et see natuke, kui autol hoog peal, ju ma siis keeran teistpidi. Siit saab ju hakkama, et ei ole meil kuskile kiiret. Ise teeme me endale selle kiiruse ja pole ju vaja tormata tegelikult, kui mõtlema hakata. Mis sest on siis? Noh sain minut enne siia, mis sest on siis.

K: Sai sinu koha peale ...

V: No ja siis? Ma läksin teise koha peale. Kus see kirjas on, et see minu koht on? Ei ole, ju!

V: Seda mitte.

V: Kõik käivad seal, kui vaja on. Ja mis siis on? Ju sul oli kiirem natuke. Mul ei ole nii kiire. [räägib lapsega] Ja siis rääkisin veel paar sõna juttu ja niisama ühest ja teisest ja kolmandast ja siis oli nii

tore, kui ta nagu ka leebus või ... Tal see kaitseseisund läks maha, eks ole, ja ilusti rääkisime ja vaata, et väga head sõbramehed ... et kuule, häid pühi sulle ja tore, et sa niimoodi mõtled. Oleks rohkem inimesi, kes niimoodi ilusti mõtlevad. Siuke hea tuju kõigil ja kõik korras.

K: Ei pidanud hakkama kaklema seal.

V: Ei. Aga see on ka siuke, et noh, kui sa räägid siin energiast, et see on ka energia kokkuhoid. Ma ei pea ju kiruma, vanduma. Vastupidi – kusjuures mul oli hea meel, et ma suutsin niimoodi ilusasti käituda, viisakalt. Temal ka hea meel. Me ei tormanud kumbki kuskile. Kõike saab natukene rahulikumalt.

K: See on see enesesäästmine.

V: Jah.

K: Alalhoiuinstinkt.

V: Aga see on see ... Noh need on need ... koolitustel ka. On need koolitused. On võitja ja kaotaja.

K: Jajaa. Ma tean ka.

V: Tead kindlasti ka, eks ole. [joonistab enda ees olevale ideekaardile veel juurde tabeli]. See on see neli kasti, eks ole. Siin on see kaks korda - võitjad, üks on võit ja kaotus, siin on ka võit ja kaotus, eks ole, ja siin on mõlemad kaotajad. Et kus sa siin oled? Kas oled keskel või kus lahtris. Et kõige parem oleks, kui sa oled see võitja-võitja lahtris. Või kui päris siia ei saa, siis saad keskmist kastikest ikkagi nihutada, et enamus on siin selles lahtris. Noh, mõtteviisi küsimus nagu.

[lapsed tulevad teisest toast]

K: Nonii, tibud tulevad. Tead, ma arvan, et võib-olla ehk jagub ka sellest.

V: Nojah ma räägin igasugu muid asju. [naeravad]

9.13 Lisa 13: Profiilid

Kriitiline energia tarbija (pereema Tallinnast)

Majandamise ja tarbimise keskne lähenemine

Ideekaardi märksõnad:

Säästev majandamine, roheline mõtteviis, autode kütus, valgustus ruumides, taastuv energia -> tuulegeneraatorid, päikesepatareid, hakkepuut; toidu raiskamine, meeletu raiskamine ja tarbimine.

Sümbolid, pildid ideekaardil: ei ole

Pinnapealne profiil (pereisa Tallinnast)

Pilt ümbritsevast, mis silma ette jääb

Ideekaardi märksõnad:

Elekter -> igapäevaselt kättesaadav, lapsed -> perpetuum mobile, bensiin=raiskamine, tehas=teisenemine asjadeks -> mänguasjad, tsement, riided jne, munk=sisemine energia, valgus toas, soojus-> kõht soojeneb rannas; puuriit.

Sümbolid, pildid mõttekaardil (9):

Radiatsiooni märgid, välg elektri sümbolina, päike soojuse sümbolina, jooksev kriipsujuku lapse pildina, tossav auto bensiini ja raiskamise sümbolina, puuriit, lambipirn valguse sümbolina, istuv kuju munga sümbolina, tossava korstnaga maja tehase sümbolina.

Mitmekesine nägemus (pereema Kohilast)

Tehnoloogia ja tarbimise keskne, samuti füüsikaline pilt: energia jäävus ja muundumine; energiakasutuse valdkonnad, energiaallikad ja kasutus

Ideekaardi märksõnad:

Muundub, ei kao; päike -> vili, leib; maavarad -> nafta, põlevkivi; liikumine -> vajalik; soojus -> mittevajalik; päikesepaneel, hüdroelektrijaam, tuulegeneraatorid, tuumaenergia, elektrienergia elamisse -> valgus, kodumasinad, radikas; tootmiseks vabrikutes jms.

Sümbolid, pildid ideekaardil (19): päike, viljakõrred, leivapäts, rõõmsameelne inimene, briketid põlevkivi illustreerimises, korsten nafta illustreerimiseks, tossav auto liikumise ja soojuse illustreerimiseks, päikesepaneel, veelained ja kast hüdroelektrijaamana, kaks tuulikut, aatom sümboliseerimas tuumaenergiat, korstnaga maja vabriku ja tootmise sümbolina, maja elamise sümbolina ja selle sees põlev lambipirn valguse sümbolina, radiaator, televiisor, pliit ja pesumasin kodumasinatena.

Tehnoloogiakeskne profiil (pereisa Kohilast)

Füüsika ja tehnoloogia keskne pilt

Ideekaardi märksõnad:

Päike -> valgus, soojus, elu; töö -> söök; radiatsioon -> elekter ravi jne, pomm – lõpp; kütus-> bensiin (auto), diisel (buss), puu (soe); elekter -> 25-s energiatarbimise režiim (tööstus, valgus, soojus)

Sümbolid, pildid: ei ole

Vaimse energia keskne profiil (pereema Ida-Virumaalt)

Enese laadimine, alalhoidmine ja arenemine

Ideekaardi märksõnad:

Liikumine -> hingestatud tants, ilus meloodia; maaenergia -> külvamine, rohimine, puude kallistamine; ilmastikunähtused (aknast vaatlemine) -> tuul, lumesadu, tuisk; suhtlemine inimestega, kellel on midagi olulist öelda -> mõtete, ütluste talletamine; mõistev läbisaamine lastega -> meie arvestamine lastega, lapsed mõistavad mind; hea sõna, kiitus; sõbrad, kellega on sarnane maailmavaade: (päikese) tõus, loojang; psühholoogia valdkonna raamatud, ajakirjade lehitsemine, telekast mõnede saadete vaatamine

Sümbolid, pildid (2): Päike energiat andva vaatepildina, lambipirn elektrivalguse sümbolina

Rekreatsioonikeskne profiil (pereisa Ida-Virumaalt)

Puhkus, taastumine

Ideekaardi märksõnad:

Puhkus, elekter, emotsioon -> sõbrad, saavutused, tunnustus

Sümbolid, pildid:

Päike ja purjega paat puhkuse sümbolina, kolme korstnaga tehas ja tuulik elektrikasutuse sümbolina, pluss-märk sõna “emotsioon” ees positiivse emotsiooni sümbolina.

Tehnoloogia ja pragmaatilise lähenemise keskne profiil (pereema Tartust)

Energiatarbimine andmise ja saamisena nii tehnoloogia kui vaimsete ja nauditavate väärtuste alusel

Ideekaardi märksõnad:

Elekter, päike, lapsed. Pere, (sauna)puhkus, hobid, söök, jook, kultuur, tuuleveski, kütus: õli, bensiin, nafta; tööstus, patareid, aku, uni, elektroonika, kodutehnika, lambid

Sümbolid, pildid (16): päike, elektriliinid, lambipirn ja mikrolaineahi elektroonika ja kodutehnika

sümbolina, une sümbolina teki all magaja pea padja peal, kleitide ja patsidega kriipsujukud laste sümbolina, mees leiliruumis puhkuse ja hobide sümbolina, tass ja taldrik millegagi söögi ja joogi sümbolina, jänese pea kultuuri sümbolina, vanaaegne ja modernne tuulik, kütusetünnid, kolm tossavate korstnatega ehitust tööstuse sümbolina, pluss-miinus märgistega patareid ja akud.

Budistlik ja füüsika keskne lähenemine (pereema Tartumaalt)

Polaarne lähenemine (hea-halb, inimene-loodusjõud, osakaalud 1/3 ja 2/3) ning füüsikaline lähenemine (energia jäävuse seadus, jõud ja kiirus, elu võimalikkus, energiaallikad, -valdkonnad ja -liigid)

Ideekaardi märksõnad:

Loodusjõud, inimene, päike -> elu võimalikkus maal, hea, halb, energia jäävuse seadus (kandub ühelt kehalt teisele), kiirus -> autod, aeg; jõud -> paneb asjad liikuma; tuul -> torm ja meri, keeristorm, katastroof, häving (kontrollimatu); tuumajõud -> aatompomm, surm; elekter, soojusenergia, elu, inimestevaheline suhtlemine -> rahulolu, meel, ideed; maa -> salvestab energiat, annab seda tagasi.

Sümbolid, pildid (4):

Valk energia sümbolina sõnas n-tähe asemel, päike elu võimalikkuse sümbolina, kolm lille maapinnal maa kui energiasalvesti ja muundajana.

Rekreatsiooni keskne pragmaatiline lähenemine (pereisa Tartumaalt)

Energia saamise ja andmise käsitletus

Ideekaardi märksõnad:

andmine ja saamine, töö tegemine, raha, kuuluvus, elusolemise tunne: andmine enda pärast, lapsed ja naine, heaolu ja kodudülli saavutamine, kodu korrashoid, hea-olemise tagamine, kodumajapidamises toimetamine (ehitamine, remontimine), õnnestumised, üksi reisimine, lõõgastumine; seltsis on segasem, perekeskne ja sõpradega reisimine, meelelahutus (teater, kino, kontsert), andmine teistele, ebaseeldiv rahateenimine (natuke pappi), ootamatu teiste aitamine, teiste heaolu; energia mõistmine ja tunnetamine, taju, aja ja ruumi tajumine, inimestega suhtlemine, kodukujundus

Sümbolid, pildid: ei ole

Loodusprotsesside keskne lähenemine (pereema Läänemaalt)

Elu kui energiavahetus, elu Maal

Ideekaardi märksõnad:

Tuul, metaboliseeruv energia, rohi, väljaheide, kosk, vedru

Sümbolid, pildid (8):

Päike, lambipirn koos pistiku ja juhtmega valguse sümbolina, ringlev tuulik, nooled tuulesuuna sümbolina, lehm, lõke, kosk, laps vedrudel, taime areng seemnest lilleks viie kujundina

Minimalistlik päikesekeskne lähenemine (pereisa Läänemaalt)

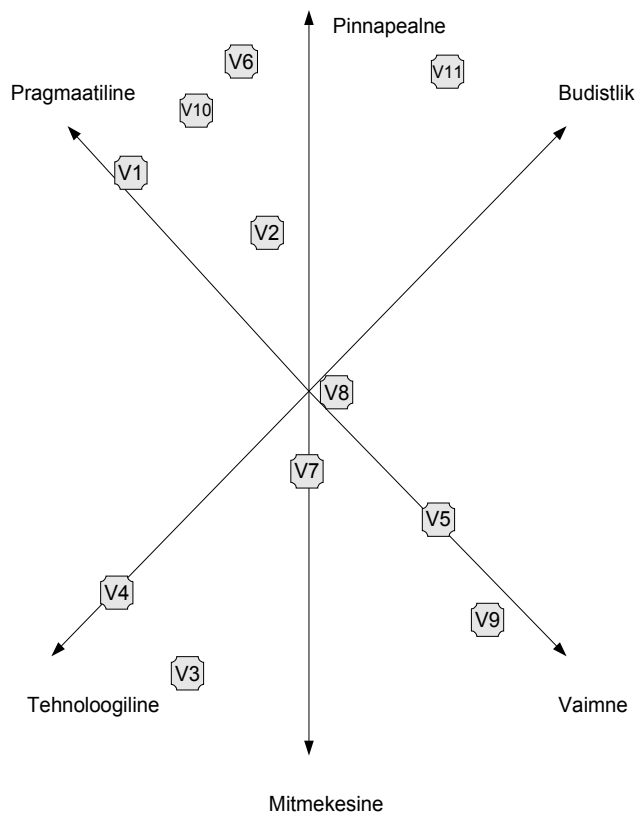
Energia baseerub Päikesel.

Ideekaardi märksõnad: ei ole

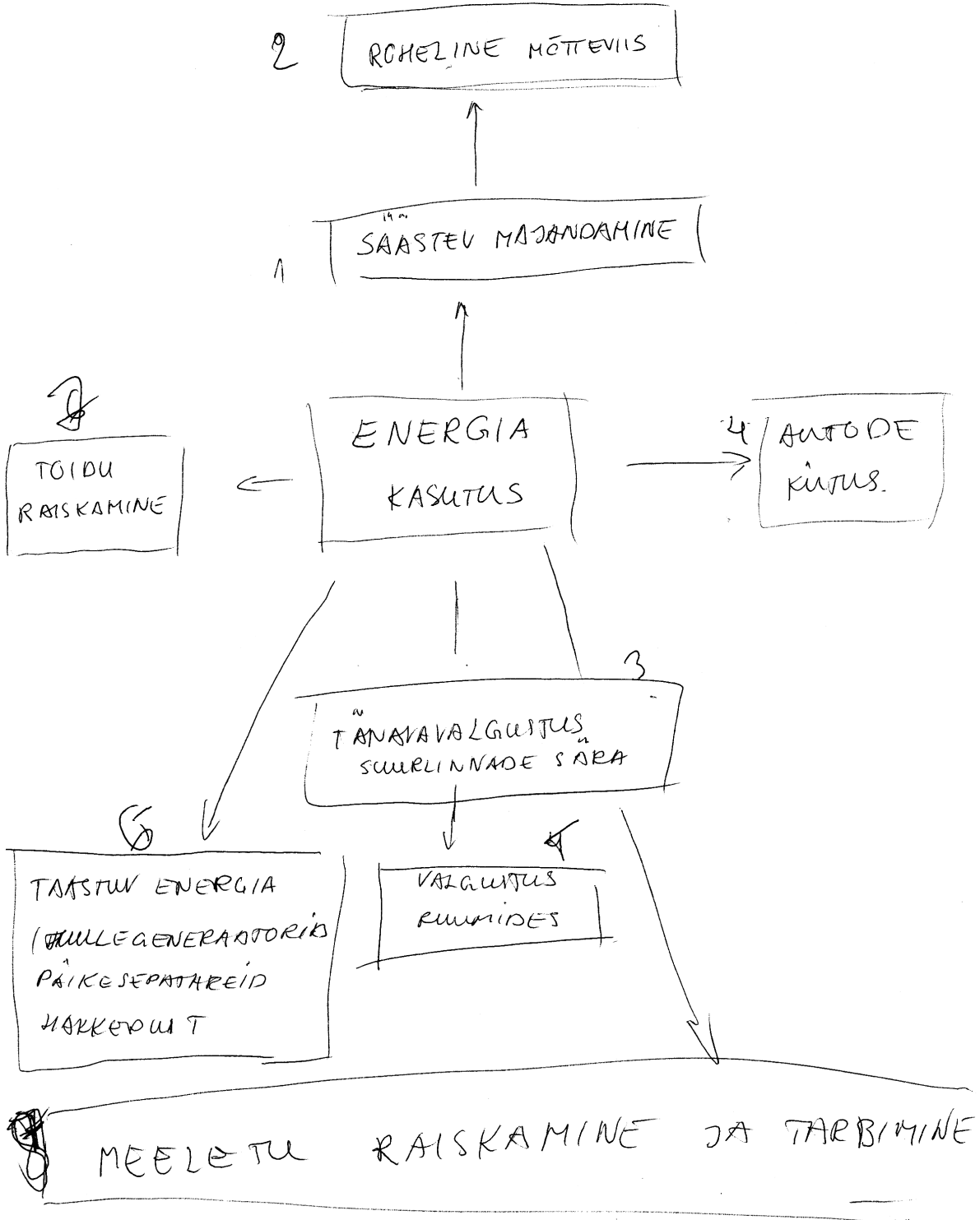
Sümbolid, pildid:

Päike, lisaks intervjuu käigus joonistatud tabel võitja-kaotaja tabelist.

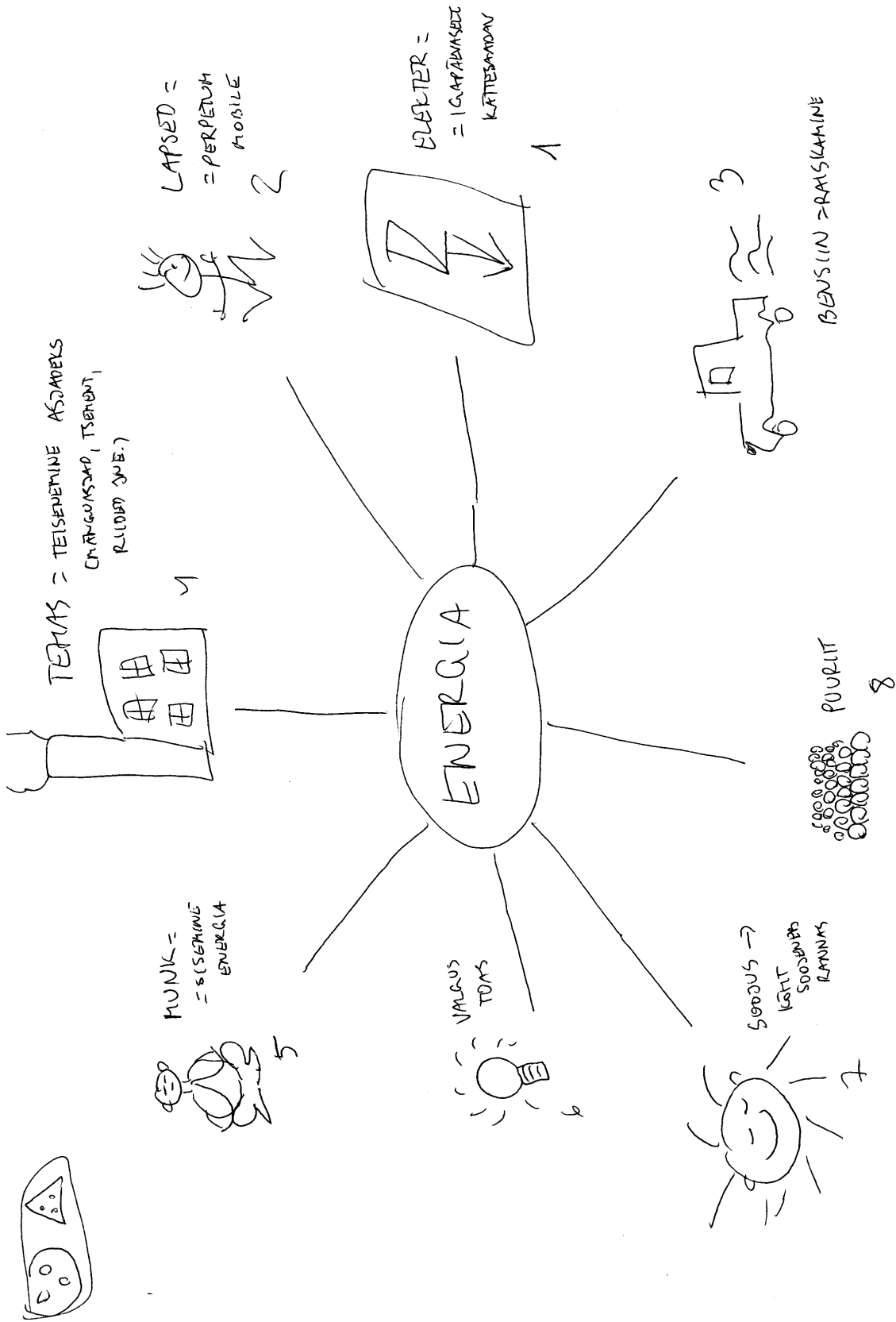
9.14 Lisa 14: Energiakasutuse nägemus intervjuueeritavate profiilide järgi

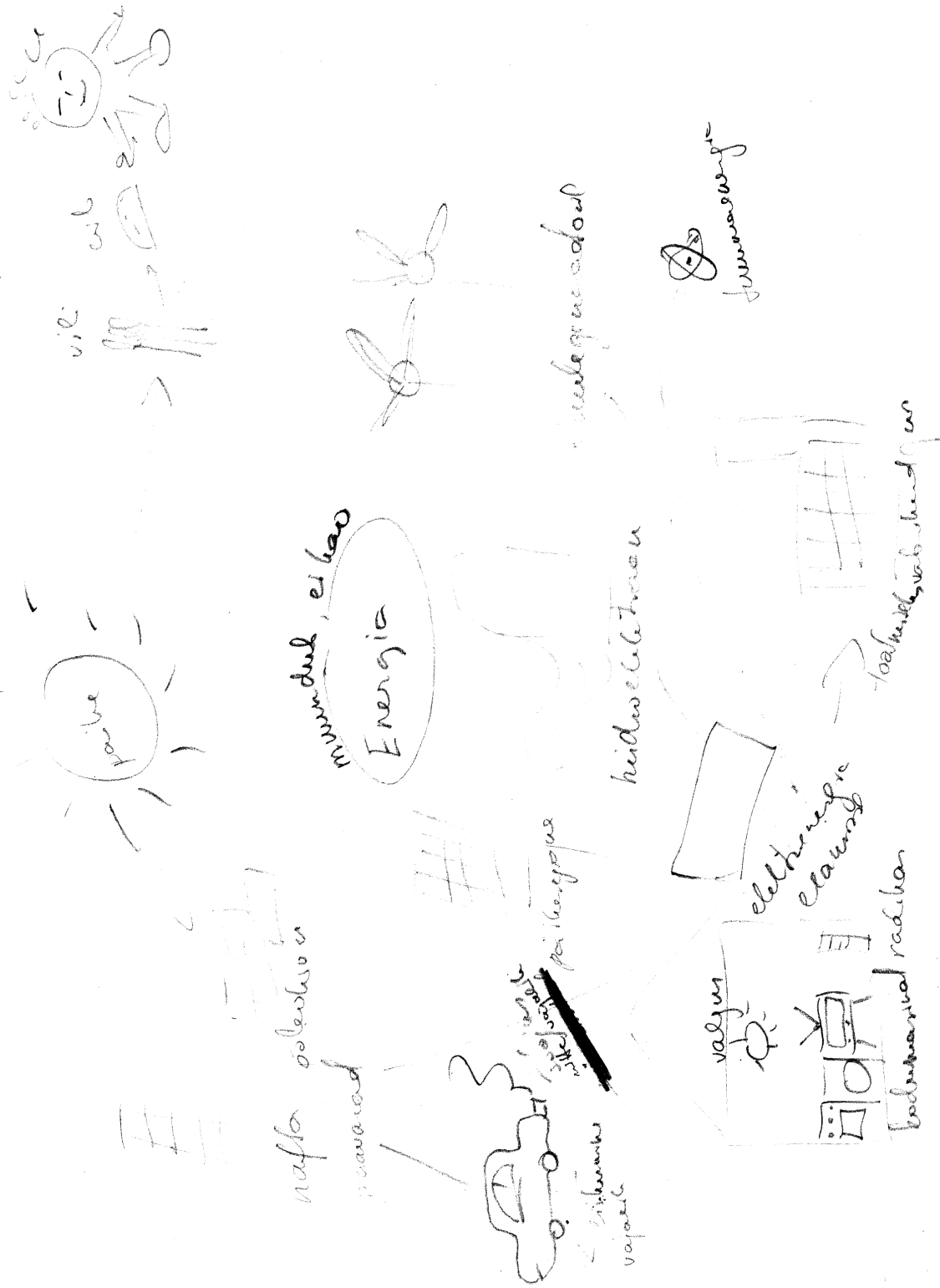
9.15 Lisa 15: Tallinna pereema ideekaart

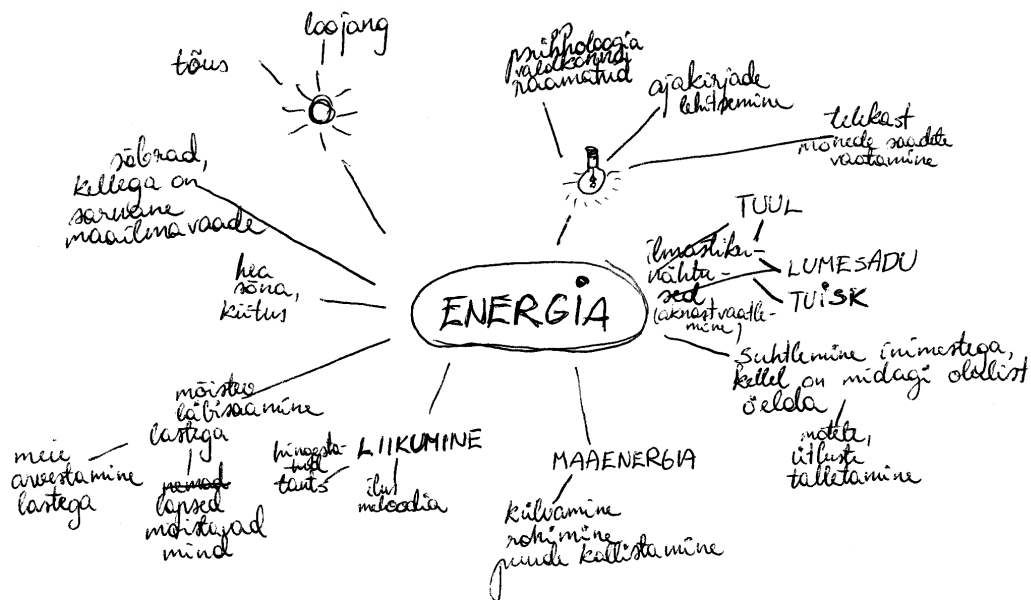
9.16 Lisa 16: Tallinna pereisa ideekaart

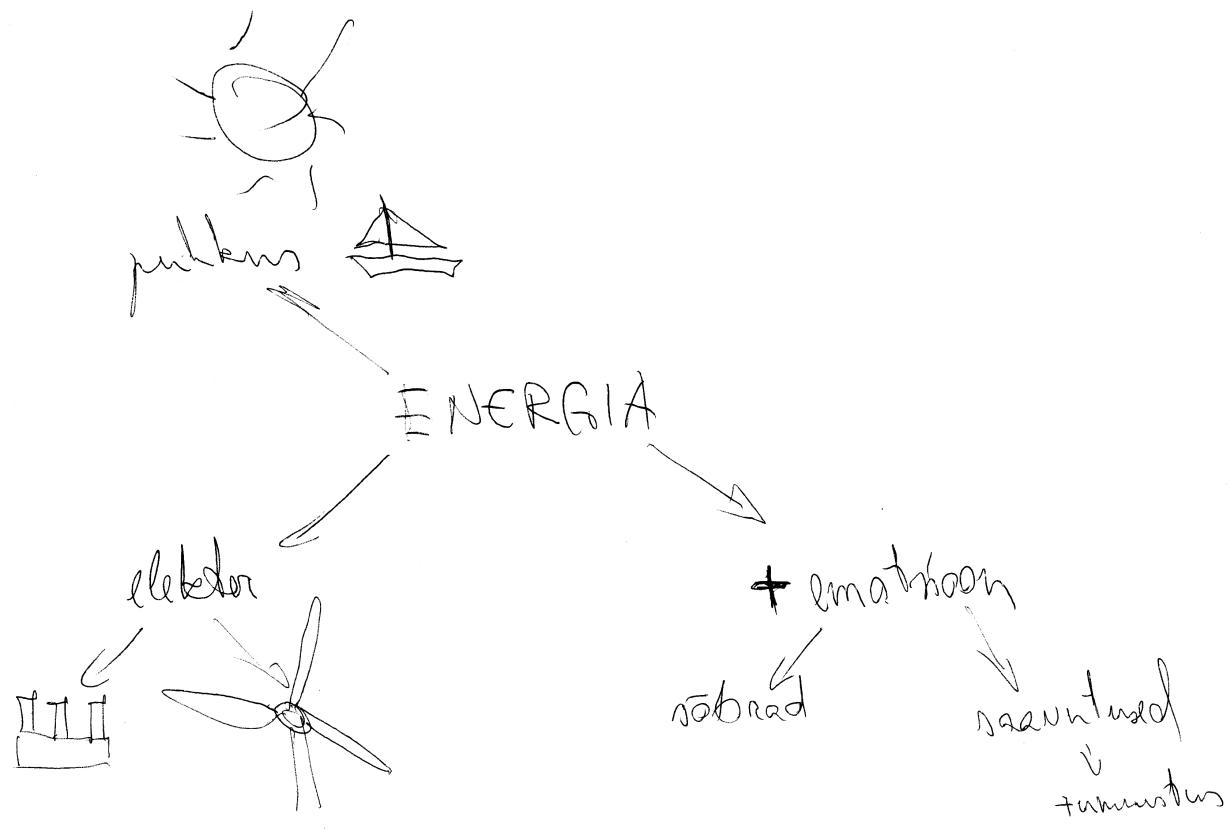
9.17 Lisa 17: Kohila pereema ideekaart

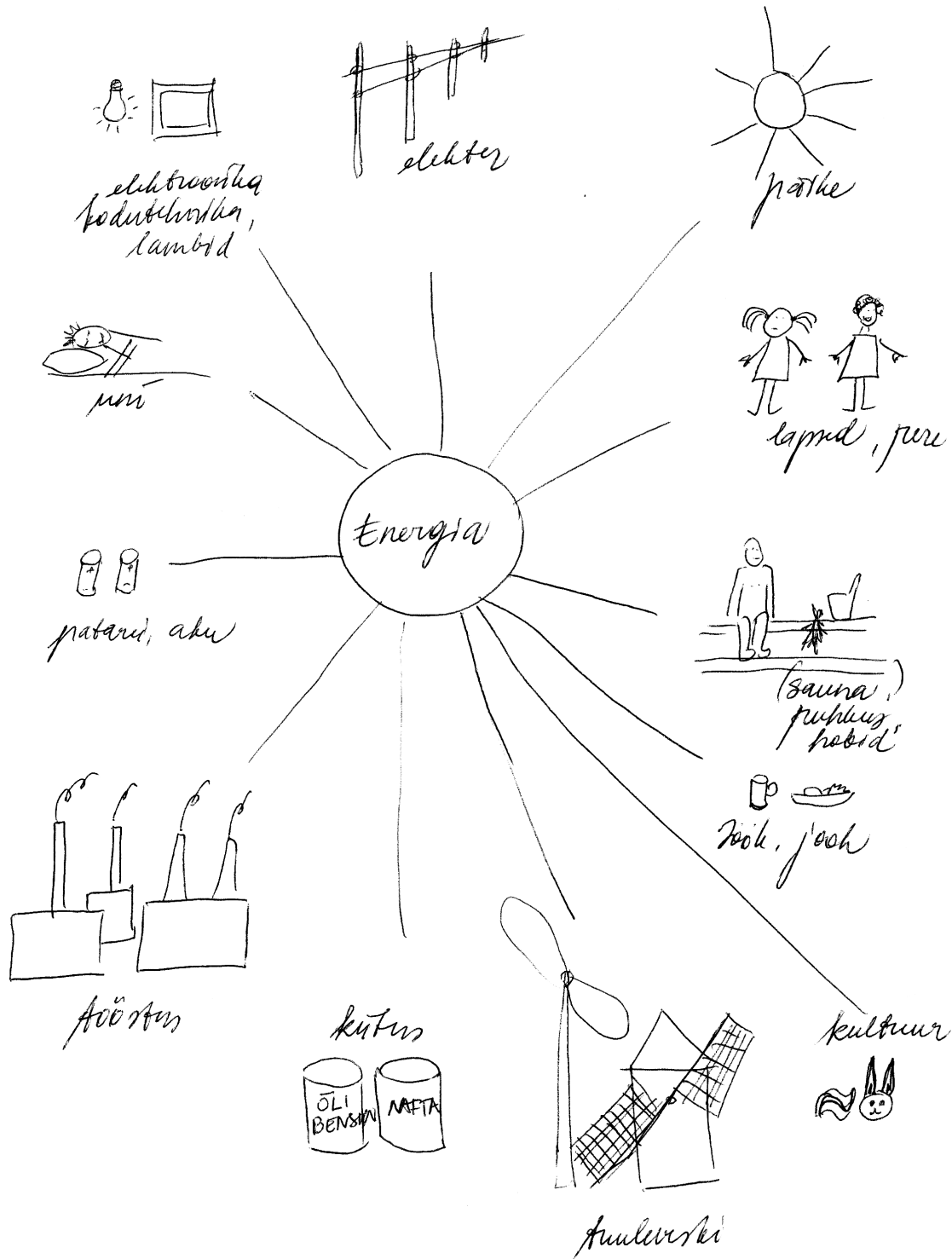
9.19 Lisa 19: Ida-Virumaa pereema ideekaart

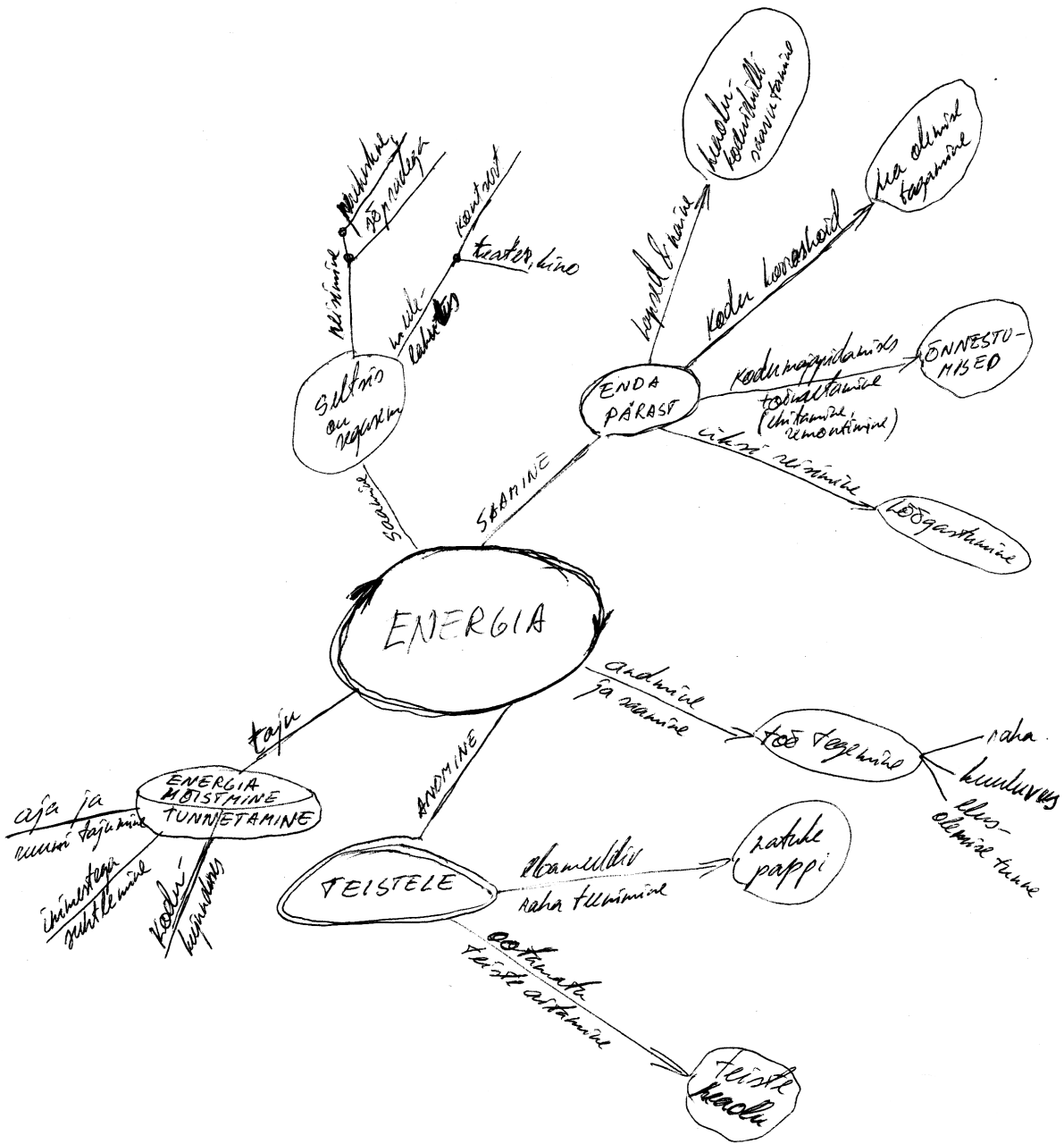
9.20 Lisa 20: Ida-Virumaa pereisa ideekaart

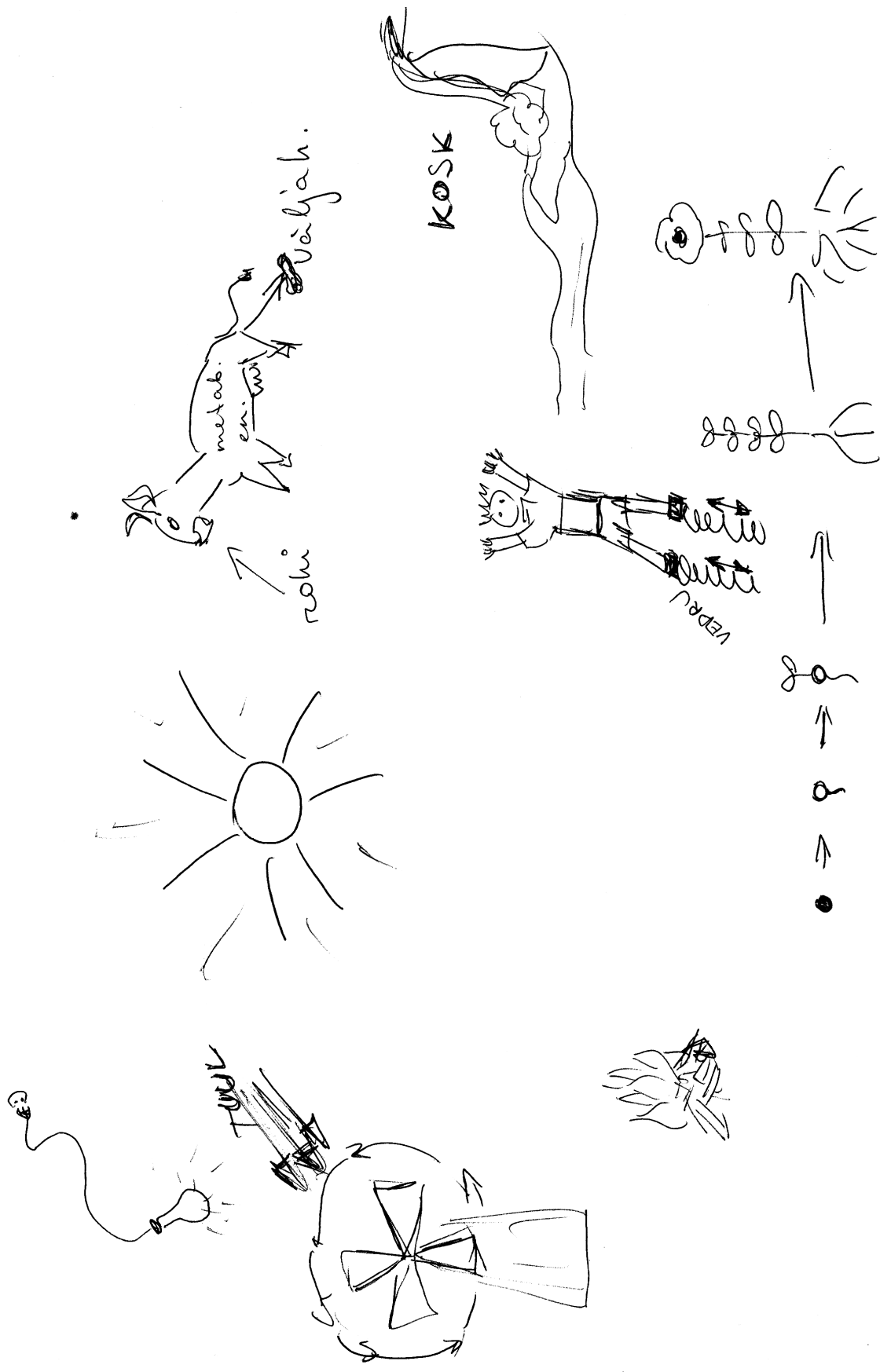
9.21 Lisa 21: Tartu pereema ideekaart

9.23 Lisa 23: Tartumaa pereisa ideekaart

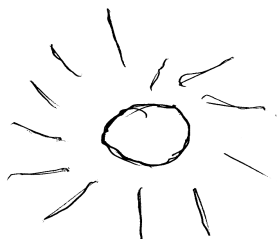

9.24 Lisa 24: Läänemaa pereema ideekaart

9.25 Lisa 25: Läänemaa pereisa ideekaart

Intervjuu käigus lisas intervjuueritav ideekaardile päikese all oleva tabeli, seda küll hoopis teises kontekstis, seletades võitja-kaotaja põhimõtet.

V	V	V	K
V	K	K	K

9.26 Lisa 26: Kontentanalüüsi kodeerimisjuhend

1 Energia teaduslik-tehniline käsitus (energeetiline lähenemine)

1.1 Elekter

1.1.1 Valgustus

1.1.2 Majapidamisseadmed ja koduelektroonika

1.1.3 Soe vesi

1.1.4 Küte

1.1.5 Elektriautod

1.2 Energiaallikad ja -liigid

1.2.1 Tuuleenergia

1.2.2 Päikeseenergia

1.2.3 Bioenergia

1.2.4 Hüdroenergia

1.2.5 Tuumaenergia

1.2.6 Vesinikul põhinev energia

1.2.7 Metaboliseeruv energia

1.2.8 Fossiilenergia

1.2.8.1 Nafta

1.2.8.2 Põlevkivi

1.2.8.3 Gaas

1.2.8.4 Muu

1.3 Energia kasutusala

1.3.1 Transport

1.3.1.1 Sõiduautod

1.3.1.1.1 Võrdlemine ühistranspordiga

1.3.1.1.2 Sõiduharjumused

1.3.1.1.3 Taksosõit

1.3.1.1.4 Sõiduauto ostmine

1.3.1.1.5 Muu

1.3.1.2 Ühistransport

1.3.1.2.1 Bussitransport

1.3.1.2.2 Rongitransport

1.3.1.2.3 Laevatransport

- 1.3.1.2.4 Lennukitransport
- 1.3.1.2.5 Võrdlemine teiste transpordiliikidega
- 1.3.1.2.6 Muu
- 1.3.1.3 Jalgrattasõit
 - 1.3.1.3.1 Võrdlus teiste liiklemisviisidega
 - 1.3.1.3.2 Muu
- 1.3.1.4 Jalgsi käimine
 - 1.3.1.4.1 Võrdlus teiste liikumisviisidega
 - 1.3.1.4.2 Muu
- 1.3.1.5 Reisimine
- 1.3.2 Kütus
 - 1.3.2.1 Biokütus (rapsiõli jm)
 - 1.3.2.2 Fossiilkütus
 - 1.3.2.2.1 Bensiin
 - 1.3.2.2.2 Diisel
- 1.3.3 Küte (soojus)
 - 1.3.3.1 Toasoe
 - 1.3.3.2 Keskküte
 - 1.3.3.2.1 Vesiküte
 - 1.3.3.2.2 Õhkküte
 - 1.3.3.3 Gaasiküte
 - 1.3.3.4 Puuküte
 - 1.3.3.5 Elektriküte
 - 1.3.3.5.1 Põrandaküte
 - 1.3.3.5.2 Soe vesi
 - 1.3.3.6 Maaküte (soojuspump)
 - 1.3.3.7 Inimese keha küte
- 1.3.4 Valgustus
- 1.3.5 Toit
 - 1.3.5.1 Söömisharjumused
 - 1.3.5.2 Söögi valmistamine
 - 1.3.5.3 Toidu ostmine
- 1.3.6 Tootmine
- 1.4 Hinnad ja tasuvus

2 Energia vaimne käsitus

2.1 Energialiigid

2.1.1 Elekter

2.1.1.1 Inimeste vaheline pinge

2.1.1.2 Pimedas lugemise eeldus

2.1.2 Tuuleenergia

2.1.2.1 Ilmastikunähtused (tuul, tuisk, torm)

2.1.2.2 Tuule poolt põhjustatud kataastroofid

2.1.3 Päikeseenergia

2.1.3.1 Päikesetõus ja -loojang

2.1.4 Maaenergia

2.1.5 Tuleenergia (lõke, elav tuli ahjus)

2.2 Suhtlemine ja võrdlemine teistega

2.2.1 Pere

2.2.1.1 Lapsed

2.2.1.2 Elukaaslane

2.2.2 Sugulased

2.2.3 Naabrid

2.2.4 Teised (tuttavad, võõrad)

2.2.4.1 Üldised teised

2.2.4.2 Tuttavad

2.2.4.3 Võõrad

2.3 Töö

2.4 Liikumine (tants, trenn)

2.5 Positiivsed emotsioonid

2.6 Rekreatsioon

2.6.1 Puhkus

2.6.2 Meelelahutus

3 Roheline energia

4 Energiakasutuse motiivid

4.1 Mõnu

4.2 Mugavus/Ebamugavus

4.3 Kasulikkus/vajadus

4.4 Mõistlikkus/mõttekus

- 4.5 Funktsionaalsus
- 4.6 Meeldivus/esteetika
- 4.7 Võimalus/vabadus
- 4.8 Julgus/kartus/solvumine
- 4.9 Usk/usaldus
- 4.10 Rahulolu/kvaliteet
- 4.11 Staatus/maine/päritolu
- 4.12 Aeg
- 4.13 Vaev
- 5 Säästmine ja raiskamine
 - 5.1 Raiskamine
 - 5.1.1 Olme
 - 5.1.2 Muu
 - 5.1.3 Energiaallikad
 - 5.2 Säästmine ja kokkuhoid
- 6 Energiamahukus
 - 6.1 Vaimne käsitlus
 - 6.1.1 Töö
 - 6.1.2 Suhtlemine
 - 6.1.3 Vastassugupool
 - 6.1.4 Lapsed
 - 6.1.5 Ebameeldivad tegevused
 - 6.2 Energeetika käsitlus
 - 6.2.1 Tootmine
 - 6.2.2 Transport
 - 6.2.3 Kütus (sh fossiilkütused)
 - 6.2.4 Küte
 - 6.2.5 Elekter (sh valgustus)
 - 6.2.6 Pesemine